

ΕΚΚΛΗΣΙΑ

ΕΠΙΣΗΜΟΝ ΔΕΛΤΙΟΝ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

ΕΤΟΣ ΟΔ'	ΤΕΥΧ. Α'	ΙΩ. ΓΕΝΝΑΔΙΟΥ 14 - 115 21 ΑΘΗΝΑΙ ΤΗΛ. 72.18.308	1 ΑΠΡΙΛΙΟΥ 1997	ΑΡΙΘ. 6
----------	----------	---	-----------------	---------

Ἡ Ἐκθεσις ὑπὸ τὸν τίτλον «Ἡ Δόξα τοῦ Βυζαντίου» καὶ τὰ μηνύματα αὐτῆς*

Ἄφ' ἑνὸς οἱ καλλιτεχνικοὶ θησαυροί, ποὺ προβάλλονται στὴν Ἐκθεσι «Ἡ Δόξα τοῦ Βυζαντίου», ἀφ' ἑτέρου ὁ — ἐξ ἐπόψεως ἐπιστημονικῆς καὶ αἰσθητικῆς ἐντυπωσιακῆς — Κατάλογος τῶν Ἐκθεμάτων, ποὺ καταρτίσθηκε ἀπὸ διακεκριμένους εἰδικούς¹⁷ καὶ δημοσιεύθηκε ἀξιειπαίμως ἀπὸ τὸ «Metropolitan Museum of Art» Ν. Ὑόρκης πρὸς ἐνημέρωσιν τῶν ἐπισκεπτῶν γιὰ τὸ καθένα

Τοῦ κ. **ΕΥΑΓΓΕΛΟΥ Δ. ΘΕΟΔΩΡΟΥ**

Ὁμοτ. Καθηγητοῦ τοῦ Παν/μίου Ἀθηνῶν
Τακτικοῦ Μέλους τῆς «Εὐρωπαϊκῆς Ἀκαδημίας
τῶν Ἐπιστημῶν καὶ τῶν Τεχνῶν»

ἀπὸ αὐτά, καὶ τρίτον τὰ ἀναρίθμητα γιὰ τὴν Ἐκθεσι ἐπαινετικά τεχνοκριτικά σχόλια τῶν παντὸς εἶδους Μέσων Μαζικῆς Ἐπικοινωνίας συντελοῦν ὥστε ἡ Ἐκθεσις — κατ' ἄμεσον ἢ ἔμμεσον τρόπον — νὰ ὑπενθυμίσῃ καὶ μεταδίδῃ εἰς ὀλόκληρον τὸν πολιτισμένον κόσμον ἱστορικοεκκλησιαστικῆς καὶ ἱστορικοπολιτιστικῆς ἐπισημάνσεις, αἰσθητικῆς ἀξιολογήσεις καὶ δεοντολογικὰ μηνύματα. Οἱ κυριώτερες ἀπὸ τίς ἐπισημάνσεις καὶ ἀξιολογήσεις αὐτῆς καὶ τὰ κυριώτερα ἀπὸ τὰ μηνύματα αὐτὰ εἶναι τὰ ἑξῆς:

* Συνέχεια ἐκ τῆς σελ. 211 τοῦ ὑπ' ἀρ. 5 τεύχους.

17. Γιὰ τὴ σύνταξι τοῦ Κατάλογου «ἐργάσθησαν κορυφαῖοι βυζαντινολόγοι ἀπὸ ὅλο τὸν κόσμον, ἐνῶ ἔγιναν εἰδικῆς φωτογραφῆσεις μὲ εἰδικῆς ἀποστολῆς ἐπὶ τόπου. Ἀπὸ ἐλληνικῆς πλευρᾶς στὸν Κατάλογο», ἐκτὸς τοῦ διεθνοῦς φήμης Ἀκαδημαϊκοῦ Μανόλη Χατζηδάκη, «ἐμφανίζονται μὲ ἄρθρα τους ἐπιφανῆ μέλη τῆς ἀμερικανικῆς καὶ ἐλλαδικῆς ἀκαδημαϊκῆς κοινότητος Σπύρος Βρονῆς, Ἰόλη Καλαβρέζου, Ἀναστασία Δρανδάκη, Χαράλαμπος Μπακιρτζῆς, Αἰκατερίνη Ἀσδοραχά, Μαρία Γεωργοπούλου, Θεοχάρης Παζαράς, Ν. Ζήκος, ὁ μακαρίτης Θανάσης Παπαζώτος κ.ά.» (Νίκου Γ. Ξυδάκη, Ἡ Δόξα τοῦ Βυζαντίου, ἐνθ' ἄνωτ.).

1) Ὁ ποικιλοτρόπως ἐξαρθεὶς οἰκουμενικὸς χαρακτήρ τῆς Ἐκθέσεως, ποὺ ὀργανώθηκε στὸ κατ' ἐξοχὴν οἰκουμενικὸ κέντρο τῆς ὑψηλίου, κατοπτρίζει καὶ ἀντανακλᾷ κατὰ κάποιον τρόπο τὴν ἱστορικὴν πραγματικότητα, κατὰ τὴν ὁποίαν τὸ Βυζάντιον, ὅπως ἐπεκράτησε νὰ λέγεται τὸ Ἀνατολικὸ Τμῆμα τῆς Ρωμαϊκῆς Αὐτοκρατορίας, ὑπῆρξεν ὄχι μόνον ὁ πνευματικὸς προμαχὼν καὶ ὁ κυματοθραύστης τῆς Εὐρώπης, πάνω στὸν ὁποῖο διαλύονταν τὰ ἀλλεπάλληλα κύματα βαρβαρικῶν σιφῶν, ἀλλὰ καὶ ὁ μεγάλος «χωνευτήριος λέβης», στὸν ὁποῖο ἀναρίθμητοι ἄλλοθνεῖς καὶ ἀλλόθρησκοι μὲ τὸ χριστιανικὸ βάπτισμα καὶ μὲ τὴν πρόσληψι ἐλληνικῆς μορφώσεως γίνονταν ὀργανικὰ μέλη τοῦ Ἑλληνορθόδοξου Βυζαντίου. Γι' αὐτὸ ὁ ἱστορικὸς Edward Gibbon τόνιζε, ὅτι «καθὼς ὁ μουσουλμάνος, ὅταν προσεύχεται, στρέφει τὸ κεφάλι του πρὸς τὴν Μέκκα, κατὰ τὸν ἴδιον τρόπον καὶ ὁ ἱστορικὸς πρέπει νὰ ἔχη τὸ βλέμμα του στραμμένον πάντοτε πρὸς τὴν Κωνσταντινούπολι»¹⁸.

2) Στὴ διαμόρφωσι τῆς Τέχνης ὄχι μόνον τῶν Ὁρθόδοξων Λαῶν τῆς Ἀνατολικῆς Εὐρώπης, ἀλλὰ καὶ τῶν λαῶν τῆς Δυτικῆς Εὐρώπης καὶ ὁμοῦρον πρὸς τὸ Βυζάντιο χωρῶν τῆς Μέσης Ἀνατολῆς καὶ τῆς Ἀφρικῆς μεγάλη ὑπῆρξεν ἡ συμβολὴ τῆς Τέχνης τοῦ Βυζαντίου, ἡ ὁποία ἐγένετο «ἀποδέκτης... τῶν ἐξ ἀνατολῆς ἐπιδράσεων καὶ καλλιτεχνικῶν ρευμάτων» καὶ κατώρθωσε «νὰ συγχωνεύσῃ ταῦτα μὲ τὸν ἐλληνικὸν χαρακτήρα τῆς καὶ τὸν ἐλληνικὸν πολιτισμὸν τῆς καὶ νὰ θέσῃ τὴν σφραγίδα τῆς εἰς τὴν χριστιανικὴν τέχνην, ἥτις ἀπὸ τοῦ Ἰουστινιανοῦ καὶ ἑξῆς θὰ διαλάμψῃ

18. Ἄδ. Ἀδαμαντίου, Βυζάντιον, Μεγ. Ἑλλην. Ἐγκυκλοπ., τόμ. 7, στ. 892. Σπ. Ζαμπέλιου, Βυζαντιναὶ Μελέται, Ἀθήναι, 1857, σ. 67.

πλέον ὡς *Βυζαντινὴ*»¹⁹ καὶ θὰ γνωρίση θαυμασὴν ἄνθησι. Ὁ γάλλος Καθηγητὴς καὶ Ἀκαδημαϊκὸς Charles Diehl τονίζει χαρακτηριστικῶς, ὅτι ἡ Βυζαντινὴ Τέχνη «έλαμψε μὲ ἀσύγκριτη λάμψι καὶ ἀκτινοβόλησε στὸν κόσμον ὁλόκληρον» καὶ ἔτσι κατέστη «ἡ μεγάλη μυσταγωγὸς ὄλου τοῦ χριστιανικοῦ κόσμου»²⁰. Κατὰ τὴν ἐπισήμανσι τοῦ Rambaud, «οἱ καθυστερημένοι λαοὶ τῆς Δύσεως στρέφονταν πρὸς τὸ Βυζάντιον, ὅπως οἱ σύγχρονοι τοῦ Κικέρωνος πρὸς τὴν Ἀθήνα»²¹. Ἡ ἀκτινοβολία τῆς βυζαντινῆς καλλιτεχνικῆς παραδόσεως, ποὺ εἶναι ἐκδηλος στὰ μωσαϊκὰ τῆς Ραβέννας καὶ μέσα στὸν ναὸ τοῦ Ἁγίου Μάρκου στὴν Βενετία, ποτὲ δὲν διεκόπη στὴν Δύσι.

Ἡ κυριαρχουμένη ἀπὸ τοὺς Φράγκους τοπικὴ Σύνοδος τῆς Φραγκοφούρτης τοῦ ἔτους 794, — ἡ ὁποία κατεδίκασε τὶς περὶ τῶν ἱ. εἰκόνων ἀποφάσεις τῆς Ζ' Οἰκουμενικῆς Συνόδου ἕνεκα κακῆς μεταφράσεως καὶ παρανοήσεως τῶν Πρακτικῶν αὐτῆς —, δὲν κατώρθωσε νὰ ἐμποδίσῃ τὸ νὰ ἀναγνωρισθοῦν παντοῦ στὴ Δύσι τόσον ἡ τιμητικὴ προσκύνησις τῶν ἱ. εἰκόνων, ὅσον καὶ ἡ Ζ' Οἰκουμενικὴ Σύνοδος, ποὺ προέβαλεν αὐτὴν²².

Χαρακτηριστικὸν εἶναι ὅτι καὶ στὴν μακρινὴ Ἀγγλία συνεχίσθηκε νὰ εἶναι αἰσθητὴ ἡ παρουσία τῆς Βυζαντινῆς Τέχνης, ἡ ὁποία εἶχεν ἤδη προωθηθῆ περὶ τὰ τέλη τοῦ ζ' αἰῶνος ἀπὸ τὸν Ἑλληνα Ἀρχιεπίσκοπον τοῦ Canterbury Θεόδωρον τὸν ἐκ Ταρσοῦ. Ἔτσι, ὡς παρατηρεῖ ὁ Carl Nordenfalk, «ἀκολουθώντας τὸ παράδειγμα τῆς Ρώμης ἢ πρὸ βόρεια ἀπὸ τὶς ἐπαρχίες τῆς Ἐκκλησίας τῆς Εὐρώπης δὲν διστάζει, οὔτε αὐτὴ, νὰ ἀναγνωρίσῃ τὴν πολιτιστικὴν ὑπεροχὴν τοῦ Βυζαντίου. Ἦσαν μάλιστα ὑπερήφανοι οἱ Ἄγγλοι νὰ ἀκολουθοῦν τὰ βήματα τῶν Ἑλλήνων»²³.

19. Κωνσταντίνου Καλοκύρη, Χριστιανικὴ καὶ Βυζαντινὴ Ἀρχαιολογία. Ἡ ναοδομία Ἀνατολῆς καὶ Δύσεως, ἐν Θεσσαλονίκῃ 1962, σσ. 22-26. Πρὸβλ. τοῦ ἰδίου, Νεώτεροι πρόοδοι τῆς Χριστιανικῆς καὶ Βυζαντινῆς Ἀρχαιολογίας, ἐν Ἀθήναις 1960, σ. 7. Εὐαγγέλου Δ. Θεοδώρου, Οἰκοδόμοι Πολιτισμοῦ, ἐν Ἀθήναις 1962, σσ. 182 ἔξ.

20. Charles Diehl, Manuel d' art byzantine, Paris 1925, τόμ. 1, σ. 23 καὶ τόμ. 2, σσ. 903-906.

21. Ἄδ. Ἀδαμαντίου, ἐνθ' ἄνωτ.

22. Πρὸβλ. Ἰωάννου Καρμίρη, Τὰ δογματικὰ καὶ συμβολικὰ μνημεῖα τῆς Ὀρθοδόξου Καθολικῆς Ἐκκλησίας, ἔκδ. β' ἐπιρξημένη καὶ βελτιωμένη, τόμ. 1, ἐν Ἀθήναις 1960, σ. 238.

23. Παναγιώτη Κανελλοπούλου, Ἡ συμβολὴ τοῦ

Γιὰ τὴν ἀνέγερσι τῶν ναῶν ἢ τῶν ἀνακτόρων τοὺς οἱ περισσότεροὶ ἡγέτες τῶν χωρῶν τῆς Δυτικῆς Εὐρώπης ἀπευθύνονταν στὴν Κωνσταντινούπολι, ἢ ὁποία πάντοτε ἔθετε στὴν διάθεσί τους λαμπροὺς καλλιτέχνες, ἀρχιτέκτονες, ζωγράφους, λεπτουργοὺς κάθε εἶδους. Ἀπὸ τὸν δέκατο ἕως τὸν δωδέκατο αἰῶνα στὰ διάφορα δυτικὰ καὶ ἰδίως ἰταλικὰ κέντρα δημιουργήθηκαν ἀληθινὲς μικρὲς ἀποικίαις Ἑλλήνων καλλιτεχνῶν, ποὺ προπαρεσκεύασαν τὴν καλλιτεχνικὴ Ἀναγέννησι τῆς Δύσεως²⁴.

Γιὰ τὴν τεραστία ἐπίδρασι τῆς Βυζαντινῆς Τέχνης στὴ δημιουργίαν τῆς καλλιτεχνικῆς συνειδήσεως καὶ τῶν αἰσθητικῶν μορφῶν τῆς Δύσεως ὑπάρχουν ἀναρίθμητες διαπιστώσεις καὶ ὁμολογίαι, ἀπὸ τὶς ὁποῖαι ἄς ἐπιτραπῆ νὰ ὑπομνήσωμε δειγματοληπτικῶς ἀκόμη μερικῆς: Ὁ Charles Diehl τονίζει χαρακτηριστικῶς, ὅτι «ἡ ἀναμφισβήτητος ὑπεροχὴ τῶν καλλιτεχνῶν, ποὺ προέρχονται ἀπὸ τὴν Κωνσταντινούπολι, κατέστησεν αὐτοὺς ἐκπαιδευτὰς τῆς Ἰταλίας. Πρὸς τοὺς καλλιτέχναις αὐτοὺς ἀπευθύνονται ἡγεμόνες καὶ ἰσχυροὶ τῆς γῆς ἀπὸ τὶς βορειότερες ἕως τὶς μεσημβρινὲς ἐπαρχίας τῆς Ἰταλίας, ὡσάκις θέλουν νὰ λαμπρύνουν τὴν περιόδον τοὺς μὲ μιὰ ἀληθινὴ καλλιτεχνικὴ ἐκδήλωσι»²⁵. Ὁ André Grabar, ἀναφερόμενος στὴν «έντονη δραστηριότητα τῶν Ἑλλήνων ζωγράφων καὶ τεχνικῶν» στὴν Ἰταλία κατὰ τὴν περίοδον τῆς Ρωμανικῆς περιόδου, προσθέτει: «Δὲν θὰ ἐκπλαγοῦμε, ἐπομένως, διαπιστώνοντας τὴν ἐξαιρετικὴν σπανιότητα ἰταλικῶν τοιχογραφιῶν, ποὺ νὰ μὴ μαρτυροῦν καμιά βυζαντινὴ ἐπίδρασι. Θὰ βροῦμε τὴν ἐπίδρασι αὐτὴ σχεδὸν παντοῦ, ἀλλὰ ἐκδηλουμένη μὲ χιλίους διαφορετικοὺς τρόπους. Κάθε ἰταλὸς καλλιτέχνης τῆς περιόδου αὐτῆς ἦταν ὑποχρεωμένος νὰ περάσῃ ἀπὸ τὴν ἰδικὴν τοῦ βυζαντινῆ ἐμπειρίαν, καὶ ἀκόμη ἕως τὸν 13ο αἰῶνα ἢ προσωπικότητος τοῦ ἐκδηλωνόταν στὴ στάσι, τὴν ὁποία ἔπαιρνε ἀπέναντι στὴν βυζαντινὴ παράδοσι, καὶ στὸν τρόπο, μὲ τὸν ὁποῖον ξεπερνοῦσε τὸν πρόγονόν του»²⁶.

Ὁ ἀείμνηστος Παναγιώτης Κανελλοπούλος

Βυζαντίου στὴ διαμόρφωσι τοῦ εὐρωπαϊκοῦ πνεύματος, περ. «Βωμοί», ἀρ. τεύχος 61, Μάιος - Ἰούνιος 1981, σσ. 1-2.

24. Εὐαγγέλου Δ. Θεοδώρου, Ὁρθοδοξία καὶ Εὐρώπη, Ἀθήνα, 1983, σ. 54.

25. Α. Α. Κύρου, Ἡ Βυζαντινὴ Τέχνη, «Ἐγκυκλ. Λεξικόν» (ἔκδ. «Ἡλίου», τόμ. Ζ', σ. 952).

26. Παναγιώτη Κανελλοπούλου, ἐνθ' ἄνωτ., σ. 2.

Ὁ πολιτικὸς γάμος καὶ τὰ ἐξ αὐτοῦ δημιουργηθέντα ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ προβλήματα*

Ἡ Ἱερὰ Σύνοδος — ὅπως καὶ σύμπασα ἡ Ἱεραρχία — παρακολουθοῦσα τὰ ἐπακόλουθα τῆς θεσπίσεως τοῦ πολιτικοῦ γάμου, ἀπέστειλε τὴν ὑπ' ἀριθμὸν 2320 τῆς 19 Μαΐου 1982 Ἐγκύκλιον αὐτῆς «πρὸς τοὺς Σεβασμιωτάτους Μητροπολίτας τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος», μὲ θέμα τὰς «προϋποθέσεις τελέσεως Θρησκευτικοῦ Γάμου βάσει τοῦ Ν. 1250/1982». Μετὰ πά-

τοῦ ὡς ἄνω Νόμου καὶ ἀναφέρεται εἰς τὴν «πνευματικὴν εὐθύνην αὐτῶν» ἐν τῇ ἐννοίᾳ τῆς μετανοίας. Ἐκτὸς τούτων, ἡ Ἐγκύκλιος ἀναφέρεται καὶ εἰς τὰ ζεύγη τῶν χριστιανῶν τὰ τελέσαντα πολιτικὸν γάμον, ἐκφράζεται δὲ ἐν αὐτῇ ἢ παράκλησις τῆς Ἱερᾶς Συνόδου πρὸς τοὺς Μητροπολίτας, ὅπως ἐπιδείξουν ποιμαντικὴν μέριμναν ἵνα «τὰ ζεύγη τῶν ὀρθοδόξων χριστιανῶν τὰ τελέσαντα πολιτικὸν γάμον, μεταμελούμενα, τελέσωσι τὸν θρησκευτικὸν γάμον, διὰ νὰ ἐπανασυνδεθῶσι μετὰ τῆς Μητρὸς Ἐκκλησίας».

Τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου Μεσσηνίας
κ. ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ

Τὸ ποιμαντικῆς μερίμνης κείμενον τῆς Ἐγκυκλίου ἔχει ὡς ἔπεται: «Κατὰ τὴν ὡς ἄνω Συνοδικὴν Συνεδρίαν (14 Ὀκτωβρίου 1982) εἰς τὴν Ἱερὰν Σύνοδον ἐτέθη ἐρώτημα ὑπὸ Σεβασμιωτάτου Συνοδικοῦ Συνέδρου, ἐὰν Δήμαρχος ἢ Πρόεδρος Κοινότητος, ὡς πιστὸν τέκνον τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας, δύναται νὰ τελέσῃ γάμον πολιτικόν, τὸν ὁποῖον ὁμοφώνως ἡ Ἱεραρχία τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος κατεδίκασε διὰ τῆς προαναφερθείσης Ἀποφάσεως καὶ τῆς Ἐγκυκλίου Αὐτῆς, καὶ ποῖα ἢ θέσις τῆς Ἐκκλησίας ἀπέναντι τῶν Δημάρχων καὶ Κοινοταρχῶν

ροδον δὲ πέντε μηνῶν ἀπέστειλε τὴν ὑπ' ἀριθμὸν 2328 τῆς 20 Ὀκτωβρίου 1982 Ἐγκύκλιον αὐτῆς «πρὸς τοὺς Σεβασμιωτάτους Μητροπολίτας τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος», ἀναφερομένην εἰς τοὺς ἀρνηθέντας Δημάρχους, Προέδρους Κοινοτήτων καὶ Ἀναπληρωτὰς αὐτῶν νὰ «τελέσωσι» πολιτικοὺς γάμους, ὡς καὶ εἰς τοὺς «τελέσαντας» τοιοῦτους, κατ' ἐπιταγὴν ἐνεργείας ἐκ

* Συνέχεια ἐκ τῆς σελ. 215 τοῦ ὑπ' ἀρ. 5 τεύχους.

ἔχει ἐπισημάνει καὶ τὰ ἐξῆς: «*Στὴν Ἰσπανία οἱ καλλιτέχνες ἐξακολουθοῦν ἕως τὸν 13ον αἰῶνα νὰ χρησιμοποιοῦν βυζαντινὰ πρότυπα. Στὴ Γαλλία, στὴν Ἀγγλία καὶ στὴ Γερμανία (εἰδικώτερα τὴ δυτικὴ καὶ τὴ νότια), ἡ ρωμανικὴ φύση τῆς Τέχνης εἶναι ἐπηρεασμένη, συχνὰ πολὺ ἐντόνως, ἀπὸ τὸ βυζαντινὸ πνεῦμα καὶ τὴν βυζαντινὴν τεχνικὴν... Ἀκόμη καὶ ἡ ζωγραφικὴ τοῦ γυαλιοῦ, ποὺ κοσμεῖ τὰ παράθυρα ναῶν ρωμανικοῦ στυλ (π.χ. στὸ Augsburg), ἀνάγεται σὲ μιὰ μακρὰ παράδοση ἐπεξεργασίας τοῦ γυαλιοῦ στὸ Βυζάντιο»²⁷.*

Ἡ ἰταλικὴ ζωγραφικὴ, κατὰ τὴν ἐπισημάνει τοῦ Lianello Ventouri ἦταν «μιὰ ἐπαρχία τῆς Βυζαντινῆς Τέχνης» καὶ γι' αὐτὸ ἀνοίξε τὸν δρόμο στὴν Ἀναγέννησι²⁸. Γενικῶς, ὅπως τονίζει ὁ Gabriel Millet, ἡ Βυζαντινὴ Τέχνη εἶναι «ἀξία θαυμασμοῦ καὶ εὐγνωμοσύνης, διότι διεβίβασε στὴν Ἀναγέννησι τῆς Δύσεως τὴν παράδοσι τοῦ ἀρχαίου ρυθμοῦ καὶ κάλλους»²⁸.

3. Ἡ Βυζαντινὴ Αἰσθητικὴ, — ἡ ὁποία, ὡς ἀποδεικνύει στὴν Νέα Ὑόρκη ἡ πολυσυλλεκτικὴ Ἐκθεσις «Ἡ Δόξα τοῦ Βυζαντίου», ἔχει ὑλοποιηθῆ καὶ σὲ θαυμάσια δείγματα κοσμικῆς τέχνης —, ἔφθασε στὴν κορύφωσί της στὶς περιοχὰς τῶν διαφορῶν ἐπὶ μέρους μορφῶν τῆς ἀναγωγικῆς καὶ μυσταγωγικῆς Ἐκκλησιαστικῆς Τέχνης. Ἡ Τέχνη αὐτὴ ἐκτιμᾶται σήμερον ὁλονὲν καὶ περισσότερον, ἐπειδὴ τὰ ἐκ τοῦ αἰσθητικοῦ ιδεώδους αὐτῆς προβαλλόμενα μηνύματα διατηροῦν τὴν διαχρονικὴν ἐπικαιρότητά τους, διότι ἀφ' ἐνὸς εἶναι συμβατὰ πρὸς τὶς σοβαρότερες σημερινὲς περὶ τῆς οὐσίας τῆς Τέχνης αἰσθητικὲς ἀντιλήψεις, ἀφ' ἑτέρου συνδέονται μὲ ἐπισημαινόμενες καὶ σήμερον «αἰσθητικὲς κατηγορίες» καὶ τρίτον προβάλλουν τὴ δεοντολογία ἰδιοτύπων μορφῶν Ἐκκλησιαστικῆς Τέχνης, οἱ ὁποῖες ἐξ ἐπόψεως εἰδολογικῆς δὲν ἀπάδουν στὰ αἰσθητικὰ κριτήρια μεγάλων καλλιτεχνικῶν ρευμάτων τῆς ἐποχῆς μας.

(Συνεχίζεται)

27. Αὐτόθι.

28. Ἐνθ' ἄνωτ.

ἐκείνων, οἱ ὅποιοι ἀπέφυγον νὰ τελέσουν τοιοῦτον γάμον. Κατόπιν μακρᾶς, ἐμπεριστατωμένης καὶ διεξοδικῆς συζητήσεως ἐπὶ τοῦ ὡς ἄνω ἐρωτήματος, ἡ Ἱερὰ Σύνοδος ἤχθη εἰς ὁμόφωνον ἀπόφασιν, νὰ ἐκφράσῃ τὸν ἔπαινον Αὐτῆς πρὸς τὰ πιστὰ ἐκεῖνα τέκνα τῆς Ἐκκλησίας, ἤτοι Δημάρχους, Προέδρους καὶ Ἀναπληρωτὰς αὐτῶν, οἱ ὅποιοι, ἐκουσίως καὶ ὑπέκοντες εἰς τὴν ἐπιτακτικὴν φωνὴν τῆς Ὁρθοδόξου αὐτῶν συνειδήσεως, ἀπέφυγον νὰ τελέσουν τοιοῦτους γάμους καὶ παρακαλεῖ ὑμᾶς, ὅπως δι' ὑμετέρου ἐγγράφου διαβιβάσητε τὸν δίκαιον ἔπαινον τῆς Ἱερᾶς Συνόδου πρὸς τοὺς ὡς ἄνω Δημάρχους, Κοινοτάρχας καὶ Ἀναπληρωτὰς αὐτῶν.

Ἐξ ἄλλου, τὴν Ἱερὰν Σύνοδον ἀπησχόλησαν αἱ περιπτώσεις Δημάρχων, Κοινοταρχῶν καὶ Ἀναπληρωτῶν αὐτῶν, οἱ ὅποιοι, διὰ ποικίλους λόγους, καὶ ἴσως δι' ἔλλειψιν ἐπαρκoῦς διαφωτίσεως περὶ τοῦ μεγάλου Μυστηρίου τοῦ γάμου, προέβησαν εἰς τέλεσιν πολιτικῶν γάμων. Περὶ τούτων ἡ Ἱερὰ Σύνοδος, λαβοῦσα ὑπ' ὄψιν τὴν ἀπαραχάρακτον διδασκαλίαν τοῦ ἱεροῦ Εὐαγγελίου, τοῦ Θεοῦ καὶ Ἱεροῦς Κανόνας τῶν Οἰκουμενικῶν καὶ Τοπικῶν Συνόδων καὶ τὴν μακραίωνα Ὁρθόδοξον Χριστιανικὴν Παράδοσιν, ἀπεφάνθη ὅτι ὑπέχουν πνευματικὴν εὐθύνην, ἀναγομένην εἰς τὴν ἀρμοδιότητα τῶν Πνευματικῶν τῆς Ἐκκλησίας Πατέρων, οἵτινες Πνευματικοί, καθοδηγούμενοι παρ' ὑμῶν, πρέπει μετὰ πατρικῆς στοργῆς καὶ ἀγάπης νὰ ἐπιμεληθοῦν πνευματικῶς δι' ἐκάστην περίπτωσιν, πρὸς τὸν σκοπὸν ψυχικῆς αὐτῶν σωτηρίας.

»Πρὸς τούτους ἡ Ἱερὰ Σύνοδος, ἐν τῇ ποιμαντικῇ Αὐτῆς φροντίδι, ἀπεφάσισε νὰ παρακαλέσῃ ὑμᾶς, ὅπως ἐπιδείξητε πατρικὴν ποιμαντικὴν μέριμναν καὶ διὰ τὰ ζεύγη τῶν Ὁρθοδόξων Χριστιανῶν τὰ τελέσαντα πολιτικὸν γάμον, ἵνα ταῦτα, μεταμελούμενα, τελέσωσι τὸν θρησκευτικὸν γάμον, διὰ νὰ ἐπανασυνδεθῶσι μετὰ τῆς Μητρὸς Ἐκκλησίας». Πρὸς τούτους ἡ Ἱερὰ Σύνοδος εἰς προ-

γενεστέραν Ἐγκύκλιον αὐτῆς, ὑπ' ἀριθμὸν 2320 τῆς 19 Μαΐου 1982 «πρὸς τοὺς Σεβ. Μητροπολίτας τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος», ἐπισημαίνει «ὅτι τέκνα τῆς Ἐκκλησίας λογίζονται ὅσοι σέβονται καὶ εὐλαβοῦνται τὰ ἱερὰ αὐτῆς Μυστήρια».

Περαιτέρω, ἡ Ἱερὰ Σύνοδος συνέχισε τὸ μητρικὸν αὐτῆς ἐνδιαφέρον διὰ τὴν σύγχρονον Ἑλληνικὴν κοινωνίαν, καὶ ἀπησχολήθη, κατὰ τὴν συνεδρίαν αὐτῆς τῆς 16 Νοεμβρίου 1982, διὰ μακρῶν μὲ τὴν ἐξέτασιν καὶ ἀνάλυσιν τῶν κρίσιμων προβλημάτων, τὰ ὅποια ἀντιμετωπίζει ἡ Ἑλληνικὴ κοινωνία. Πρὸς τοῦτο δὲ ἀπέστειλε τὴν ὑπ' ἀριθμὸν 2336 τῆς 2 Δεκεμβρίου 1982 Ἐγκύκλιον αὐτῆς «πρὸς τοὺς Σεβ. Μητροπολίτας τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος», μὲ θέμα «περὶ τῆς ποιμαντικῆς δραστηριοποιήσεως τοῦ ἱεροῦ Κλήρου». Εἰς τὴν ἀξιοπρόσεκτον ταύτην Ἐγκύκλιόν τῆς ἡ Ἱερὰ Σύνοδος, λαβοῦσα προφανῶς ἀφορμὴν ἐκ τῆς ἀνάγκης τελέσεως τοῦ θρησκευτικοῦ γάμου ἀπὸ τοὺς τελέσαντας πολιτικὸν τοιοῦτον, γράφει καὶ συνιστᾷ πρὸς τὸν ἱερὸν Κλῆρον τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, μεταξὺ ἄλλων, καὶ ταῦτα: «Ἡ δύναμις τῆς Ἐκκλησίας ἐκφράζεται κυρίως διὰ τοῦ Ἱεροῦ Κλήρου. Ὁ Ἱερὸς Κλῆρος ἀποτελεῖται σήμερα ἀπὸ 9.000 περίπου Κληρικoῦς, ἐγγάμους καὶ ἀγάμους, ἤτοι εἰς τὰ 9.000.000 τοῦ Ἑλληνικοῦ Λαοῦ ἀντιστοιχεῖ περίπου ἓνας Ἱερεὺς κατὰ χιλίους πιστοῦς. Ἄν ἡ πνευματικὴ αὐτῆς δύναμις κινητοποιηθῇ καὶ ἐνεργοποιηθῇ, εἶναι εὐνόητον, ὅτι δύναται νὰ ἐπιτελέσῃ τεράστιον θρησκευτικόν, ἠθικὸν καὶ πνευματικὸν ἔργον...

»Ἡ ἀποστολὴ τοῦ Ἱερέως δὲν περιορίζεται καὶ δὲν ἐξαντλεῖται εἰς ὠρισμένα τυπικὰ μόνον ἐφημεριακὰ καθήκοντα ἐντὸς καὶ πέριξ τοῦ Ἱ. Ναοῦ ἀλλ' ἐπεκτείνεται καὶ ἐκτὸς αὐτοῦ, εἰς τὸν εὐρύτερον χώρον τῆς ἐνορίας του καὶ ὅπου ἄλλοῦ τὸν καλεῖ τὸ καθήκον καὶ ἡ ἀνάγκη τῆς Ἐκκλησίας. Εἰς τὴν ἐποχὴν μας δὲν ἀρκεῖ μόνον ἡ τυπικὴ ἐκτέλεσις εὐκαιριακῶν καθηκόντων, ἀλλ' ἀπαιτεῖται ἡ ἀναζήτησις καὶ προσέγγισις τοῦ ἀνθρώπου καὶ ἡ ἐνεργὸς συμμετοχὴ εἰς τὰ προβλήματα καὶ τὰς ἀνάγκας τοῦ ποιμνίου. Διὰ νὰ πραγματοποιηθῇ ὁμως καὶ ἐπιτύχη ἡ «ἔξοδος» αὐτῆ τοῦ Ἱερέως - Ποιμένου

εἰς τὸν κόσμον (τὴν ἐνορίαν του), πρέπει ἀπαραιτήτως νὰ προηγηθῆ ἢ “εἴσοδος” εἰς τὸν ἑαυτόν του. Ἡ δραστηριοποίησις καὶ ἡ ἀποστολή του εἰς τὴν κοινωνίαν ἀρχίζει ἀπὸ τὸν ἑαυτόν του, ἀπὸ τὴν ἰδικήν του ἐσωτερικὴν ζωὴν. Ὁ Ἰερεὺς δὲν ἀρκεῖται μόνον εἰς ὄσους ἔρχονται πρὸς αὐτόν, ἀλλὰ κινεῖται ὁ ἴδιος ἱεραποστολικῶς πρὸς τοὺς ἀδιαφόρους καὶ τὰ “ἀπολωλότα”, διὰ νὰ “ἐπισυνάξῃ” καὶ αὐτὰ καὶ νὰ μεταδώσῃ καὶ εἰς αὐτὰ τὸ μήνυμα τῆς σωτηρίας. Ἦνωμένος πάντοτε πνευματικῶς καὶ διοικητικῶς μετὰ τὸν Ἐπίσκοπόν του, ὡς φιλόστοργος ποιμὴν καὶ τοῦ Χριστοῦ μιμητῆς, ἀναζητεῖ κάθε ἀπολωλὸς πρόβατον διὰ νὰ τὸ μεταφέρῃ εἰς τὴν μάνδραν τοῦ λογικοῦ ποιμνίου του.

» Ἡ Ἱερὰ Σύνοδος γνωρίζει καὶ καυχᾶται, ὅτι ὁ Ἰερὸς Κληρὸς τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος ἀποτελεῖ ἐν τῷ συνόλω του ζωντανὸν καὶ ὑγιὲς σῶμα καὶ πολύτιμον πνευματικὴν δύναμιν, ὅτι διαθέτει μεγάλα ἀποθέματα πίστεως, ζήλου καὶ δυναμισμού καὶ δύναται νὰ προσφέρῃ πολὺ περισσότερα καὶ μεγαλύτερα ὑπὲρ τοῦ λαοῦ τοῦ Θεοῦ. Διὸ καὶ ἀπευθύνεται μετὰ ἐμπιστοσύνην πρὸς τὸν Ὁρθόδοξον Ἱερέα καὶ πατρικῶς προτρέπει ἕνα ἕκαστον, ὅπως συνειδητοποιήσῃ τὴν θέσιν του καὶ τὴν ἀποστολήν του καὶ ἀναπτύξῃ τὴν ἀνάλογον διδακτικὴν, ἱεραποστολικὴν καὶ ποιμαντικὴν αὐτοῦ δραστηριότητα. Ἡ Ἱερὰ Σύνοδος καλεῖ τὸν Ὁρθόδοξον Ἱερέα νὰ συλλάβῃ τὰ μηνύματα τῆς ἐποχῆς μας, νὰ κατανοήσῃ τὰ αἰτήματα τοῦ καιροῦ μας καὶ νὰ ἀκούσῃ τὴν φωνὴν τοῦ Θεοῦ, διὰ τοῦ μεγάλου Προφήτου Ἰεζεκιήλ, λέγοντος: “Τὸ ἀπολωλὸς ζητήσω καὶ τὸ πλανώμενον ἐπιστρέψω καὶ τὸ ἰσχυρὸν φυλάξω καὶ βοσκήσω...”» (34,16) (Ἐκκλησία, 1983, σελ. 15-16).

Δυόμισον ἔτη μετὰ τὴν θέσπισιν τοῦ πολιτικοῦ γάμου, παρουσιάσθη — ὡς ἦτο ἐπόμενο — τὸ ζήτημα τοῦ βαπτίσματος τῶν ἐκ τοῦ γάμου τούτου προερχομένων παιδῶν. Συγκεκριμένως, ἀπὸ 1-10 Ὀκτωβρίου 1984 συνήλθεν εἰς τακτικὴν συνέλευσιν ἡ Ἱεραρχία τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος. Ἄν καὶ δὲν ὑπῆρχεν

εἰς τὸ πρόγραμμα τῶν ἐργασιῶν τῆς Ἱεραρχίας θέμα βαπτίσματος τῶν ἐκ πολιτικοῦ γάμου προερχομένων παιδῶν, ἡ Ἱεραρχία, εἰς τὰς πρώτας συνεδρίας αὐτῆς, ἠσχολήθη μετὰ τὸ ἐν λόγῳ ζήτημα καὶ ἀντηλλάγησαν ἀπόψεις τῶν Συνοδικῶν Συνέδρων περὶ τοῦ βαπτίσματος ἢ μὴ. Κατὰ τὴν συνεδρίαν δὲ τῆς 4 Ὀκτωβρίου ἐτέθη τὸ ζήτημα εἰς ὀνομαστικὴν ψηφοφορίαν μετὰ τὸ ἐξῆς ἀποτέλεσμα:

Πεντήκοντα ἑννέα (59) Ἱεράρχαι ἐψήφισαν ὑπὲρ τοῦ βαπτίσματος.

Δύο (2) ἐκ τῶν ψηφισάντων ὑπέρ, ἐδήλωσαν ὅτι δὲν δέχονται ὡς ἀναδόχους κατὰ τὸ βάπτισμα τοὺς τελέσαντας πολιτικὸν γάμον.

Τρεῖς (3), ἐπὶ πλέον, ἐψήφισαν ὑπὲρ τοῦ βαπτίσματος τὴν ἐπομένην ἡμέραν τῆς ψηφοφορίας, ἀπουσίασαντες κατὰ τὴν ψηφοφορίαν τῆς προηγουμένης.

Ἐξ (6) ἐψήφισαν νὰ μελετηθῆ τὸ ζήτημα τοῦ βαπτίσματος.

Εἷς (1) εἶπεν «ἐπέχω». Δηλαδή, διστάζω νὰ ἐκφέρω γνώμην.

Δύο (2) ἐψήφισαν κατὰ τοῦ βαπτίσματος, ὁ εἷς τῶν ὁποίων, μετὰ τὸ ἀποτέλεσμα τῆς ψηφοφορίας, εἶπεν: «Ἡ ἀπόφασις τῆς Ἱεραρχίας εἶναι σεβαστή».

Εἷς (1) ἀπεχώρησε τῆς συνεδρίας πρὸ τῆς ψηφοφορίας, ταχθεὶς κατὰ τοῦ βαπτίσματος (Ἐκκλησία, 1984, σελ. 623).

Τρεῖς (3) ἀπουσίαζον ἐκ τῆς συνεδρίας τῆς Ἱεραρχίας.

2. Τὸ βάπτισμα ἐξ ἐπόψεως δογματικῆς καὶ ποιμαντικῆς.

Τὸ πρόβλημα τοῦ βαπτίσματος τῶν ἐκ πολιτικοῦ γάμου προερχομένων παιδῶν καὶ ἡ Ἀπόφασις τῆς Ἱεραρχίας περὶ βαπτίσματος αὐτῶν, ἀνάγεται εἰς τὴν δογματικὴν καὶ ποιμαντικὴν σχέσιν αὐτοῦ ἐντὸς τοῦ γενικοῦ μυστηρίου τῆς θείας οἰκονομίας διὰ τὴν σωτηρίαν τοῦ ἀνθρώπου, συντελεσθεῖσαν διὰ τῆς ἐνανθρωπήσεως τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ. Ἡ ὑπ’ αὐτοῦ ἰδρυθεῖσα Ἐκκλησία του ἀποτελοῦσα τὴν ἐπὶ γῆς πνευματικὴν αὐτοῦ βασιλείαν, εἶναι διδάσκαλος τῆς ἀληθείας καὶ ταμιοῦχος τῆς Χάριτος. Ἐν τῇ Δογματικῇ του ὁ ἐπιφανὴς θεολόγος καθηγητῆς ἐν τῇ Θεολογικῇ Σχολῇ τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν Χρῆστος Ἀνδρουτσοῦς, εἰς τὰ περὶ συ-

στάσεως τῆς Ἐκκλησίας, ἀναφέρει ταῦτα: «Τὴν Ἐκκλησίαν ἰδρυσεν ὁ Σωτὴρ ὡς κέντρον ἅμα καὶ ὡς ὄργανον τοῦ ἀπολυτρωτικοῦ αὐτοῦ ἔργου. Ἐπειδὴ δὲ τὸ ἀπολυτρωτικὸν ἔργον ἐτέλεσεν ὁ Σωτὴρ ἀσκῶν τὸ τρισσὸν αὐτοῦ ἀξίωμα, καὶ ὁ σκοπὸς τῆς Ἐκκλησίας οὐδεὶς ἕτερος εἶνε ἢ ἡ συνέχισις τῆς προφητικῆς, τῆς ἀρχιερατικῆς καὶ τῆς βασιλικῆς τοῦ Κυρίου δυνάμεως. Ὡς ὁ Κύριος ἐνανθρωπήσας ἐδίδαξε τὴν ἀλήθειαν, ἠλευθέρωσεν ἀπὸ τῆς ἁμαρτίας, ἠγίασε τὴν ἀνθρωπότητα καὶ διὰ τῆς βασιλικῆς αὐτοῦ δυνάμεως διήνοιξε τὴν εἰς τὴν οὐράνιον βασιλείαν εἴσοδον, οὕτω καὶ ἡ Ἐκκλησία συνεχίζουσα τὴν τρισσὴν ταύτην ἐνέργειαν κηρύσσει μὲν ἀσινῆ καὶ ἀλύμαντον τὴν θείαν ἀλήθειαν, καθαίρει δ' ἅμα καὶ ἀγιάζει τοὺς πιστοὺς καὶ ὁδηγεῖ αὐτοὺς εἰς τὴν αἰώνιον ζωὴν. Τὰ μέσα καὶ τὴν ἐξουσίαν πρὸς ἐπιτέλεσιν τοῦ σκοποῦ τούτου ἔλαβεν ἡ Ἐκκλησία παρὰ τοῦ ἰδρυτοῦ αὐτῆς, ὅστις ἐντελλόμενος τοῖς Ἀποστόλοις κηρύττει πανταχοῦ, ἐπιτελεῖν τὰ μυστήρια καὶ τοὺς πιστοὺς διευθύνειν, ἐφωδίασεν αὐτοὺς καὶ τοὺς διαδόχους αὐτῶν διὰ τοῦ κύρους καὶ τῆς αὐθεντίας αὐτοῦ, εἰπὼν ὅτι ὁ ἀκούων αὐτῶν ἀκούει αὐτοῦ, καὶ ὅσα ἂν δήσωσι ἐπὶ τῆς γῆς ἔσται δεδεμένα ἐν τῷ οὐρανῷ, καὶ ὅσα ἂν λύσωσι ἐπὶ τῆς γῆς ἔσται λελυμένα ἐν τῷ οὐρανῷ. Οὕτω Χριστὸς καὶ Ἐκκλησία συνάπτονται ἀδιασπᾶστος, καὶ ὡς ὁ Χριστὸς εἶνε ὁ μόνος τῆς ἀνθρωπότητος διδάσκαλος, ὁ Θεοῦ καὶ ἀνθρώπων μεσίτης, τὸ μόνον ὄνομα, «ἐν ᾧ δεῖ σωθῆναι ἡμᾶς», οὕτω καὶ ἡ Ἐκκλησία τὴν ἀπολυτρωτικὴν τοῦ Κυρίου ἐνέργειαν ἀσκοῦσα, εἶνε ὁ μόνος τῆς χάριτος φορεὺς, ὁ ἀνεπισηφαλῆς τῆς θείας ἀληθείας διδάσκαλος, καὶ διὰ πάντας τοὺς ἀνθρώπους πάντων τῶν αἰῶνων ἡ μόνη κιβωτὸς τῆς σωτηρίας. Τοῦτο δ' ἐκφέρει τις καὶ ἄλλως, λέγων ὅτι ἡ Ἐκκλησία εἶνε ἀλάθητος, μόνη σφῶζουσα καὶ ἀκατάλυτος, ἰδιότητες προϋποτιθεῖσαι προδήλως τὴν στενὴν τῆς Ἐκκλησίας πρὸς τὸν Σωτῆρα συνάφειαν. Ἀφ' οὗ ἡ Ἐκκλησία εἶνε ὁ Χριστὸς ὁ μεθ' ἡμῶν ὢν καὶ εἰς αἰῶνας παρατεινόμενος κατὰ τὴν ἀρίστην ἔκφρασιν τοῦ Αὐγουστίνου, εἶνε φανερόν ὅτι αὕτη παραμένουσα εἰς αἰῶνας διδάσκει μὲν ἀνεπισηφαλῶς τὴν ἀλήθειαν καὶ μεταδίδωσι τὴν χάριν, ἐν αὐτῇ δὲ καὶ δι' αὐτῆς πορίζεται τις, ἅμα μὲν πεποιθήσιν ἀκλόνητον περὶ τῆς ἀξιοπιστίας, ὧν πιστεύει, ἅμα δὲ βεβαιότητα ἀσφαλῆ περὶ τῆς σωτηρίας τῶν γνησίων αὐτῆς μελῶν» (Χρήστου Ἀνδρού-

τσου, Δογματικὴ τῆς Ὁρθοδόξου Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας, Ἀθήναι 1956, σελ. 264-265).

Ὡς πρὸς τὰ ὄρατὰ μέλη τῆς Ἐκκλησίας τὰ ὁμολογοῦντα τὴν εἰς Χριστὸν πίστιν, τοιαῦτα εἶναι «οὐ μόνον οἱ εὐσεβεῖς καὶ τὴν ἀρετὴν ἀσκούντες, ἀλλὰ καὶ οἱ ἐξωτερικῶς μὲν πρὸς τὴν Ἐκκλησίαν συνδεόμενοι, ἠκιστα ὁμως καὶ ἐσωτερικῶς πρὸς τὸν θεμελιωτὴν τῆς Ἐκκλησίας ἠνωμένοι καὶ ὑγιαίνοντες ἠθικῶς. Τοὺς ἁμαρτωλοὺς δὲν ὑπολαμβάνουσι ὡς μέλη τῆς Ἐκκλησίας πολλοὶ καὶ πάλαι καὶ νῦν αἵρετικοί, ἐκδεχόμενοι μέλη αὐτῆς μόνον τοὺς ἀγίους. Ἄλλ' ὅτι δέον νὰ συναριθμηθῶσι μετὰ τῶν μελῶν τῆς Ἐκκλησίας καὶ οὗτοι, ἐμφαίνουσι τοῦτο μὲν ἢ τοῦ Κυρίου ὁμοίωσις τῆς βασιλείας τοῦ Θεοῦ πρὸς ἀγρὸν φύοντα ζιζάνια μετὰ τοῦ σίτου, πρὸς ἄλωνα συμπεριλαμβάνουσιν σίτον καὶ ἄχυρα, πρὸς σαγήνην παντὸς γένους ἰχθεῖς συναγαγούσαν, πρὸς γεῦμα, ἐν ᾧ οὐχὶ πάντες οἱ κεκλημένοι παρουσιάζονται ἐν ἐνδύματι γάμου, τοῦτο δὲ ὁ σκοπὸς τῆς Ἐκκλησίας σκοπούσης τὴν μετάνοιαν καὶ διόρθωσιν τῶν ἁμαρτωλῶν. Τῆς Ἐκκλησίας ἀποκλείονται μόνον οἱ αἵρετικοί, οἱ σχισματικοὶ καὶ οἱ δι' ἀποστασίας ἢ δι' ἀναθεματισμοῦ ἀπ' αὐτῆς ἐκπεσόντες» (Χρήστου Ἀνδρούτσου, Δογματικὴ, σελ. 270).

Περὶ τῶν ἁμαρτωλῶν τούτων καὶ ἀποστατῶν μελῶν τῆς Ἐκκλησίας ἔχει φυσικὴν καὶ ἠθικὴν ὑποχρέωσιν νὰ ἐργάζεται καὶ νὰ δορᾷ ἵνα ταῦτα ἐπιστραφοῦν καὶ ζήσουν ἐντὸς τῆς ἀγιότητος τῆς Ἐκκλησίας: «Ἐὰν δὲ καὶ ὑπάρχουσιν ἐν τοῖς μέλεσιν αὐτῆς καὶ ὑποκριταὶ καὶ ψευδώνυμοι Χριστιανοί, τοῦτο δὲν ἀντιβαίνει εἰς τὴν ἀγιότητα τῆς Ἐκκλησίας περιλαμβανούσης μέχρι τῆς κατὰ τὴν ὑστάτην κρίσιν ἐκκαθαρίσεως κατὰ τὰς παραβολὰς τοῦ Κυρίου σίτον ἅμα καὶ ζιζάνια. Οἱ ἱεροὶ Πατέρες ὁμοφώνως κατέκριναν πάντοτε τὰς ὑπερβολικὰς καὶ ἀσκητικὰς τάσεις τῶν ἐκδεχομένων τὴν Ἐκκλησίαν ὡς κοινωνίαν ἀποτελεσμένων ἀγίων, οἳ ἦσαν πάλαι μὲν οἱ Νοβατιανοί, εἶτα δὲ οἱ Μεταρρυθμισταί. Εὐνόητον ὁμως, ὅτι ἡ Ἐκκλησία δὲν πρέπει νὰ θεωρῆ ἀδιαφόρως τὰ ἁμαρτωλὰ αὐτῆς μέλη ἐπαναπαυομένη εἰς τὴν ἀγιότητα τοῦ ὑπερφυσικοῦ αὐτῆς στοιχείου, ἀλλὰ τὸναντίον μέλημα αὐτῆς σπουδαιότατον νὰ ὑπολαμβάνῃ τὸ ἐργάζεσθαι ὑπὲρ τῆς ἐπιστροφῆς αὐτῶν καὶ τῆς ἐπὶ μᾶλλον τελειώσεως τῶν δικαίων» (Χρήστου Ἀνδρούτσου, Δογματικὴ, σελ. 279).

(Συνεχίζεται)

Ο ΙΕΡΟΣ ΘΕΣΜΟΣ ΤΟΥ ΕΠΙΣΚΟΠΟΥ ΣΤΗΝ ΕΚΚΛΗΣΙΑ*

Ὅρατὸ σημεῖο ὅτι ἀνήκει κανεὶς στὴν Ἐκκλησία εἶναι ἡ ἐνότητά του μὲ τὸν Ἐπίσκοπο τῆς τοπικῆς Ἐκκλησίας στὴν ὁποία βρισκεται, γιατί ὁ Ἐπίσκοπος ἐκφράζει τὴν Ἐκκλησία, ξαναλέγομε. Ὁ πατρόλογος καθηγητῆς Στυλιανὸς Παπαδόπουλος λέγει, μιλώντας γιὰ τὴν θεολογία τοῦ ἁγίου Ἰγνατίου: «Ὁ Ἐπίσκοπος γίνεται τὸ αἰσθητὸ καὶ πραγματικὸ σημεῖο τῆς ἐνότητας τῆς Ἐκκλησίας. Ὁ σύνδεσμος μὲ τὸν Ἐπίσκοπο εἶναι προϋπόθεση τῆς ἐνώσεως τοῦ ἀνθρώπου

Τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου Νικαίας
κ. **ΑΛΕΞΙΟΥ**

μὲ τὸν Θεὸ καὶ συγχρόνως ἀπόδειξη τῆς ἐνώσεως αὐτῆς, δηλαδή, ἀπόδειξη ὅτι ὁ ἀνθρώπος αὐτὸς ἀνήκει στὴν Ἐκκλησία. Ἐὰν δὲν ἔχωμε τὴν ἐνότητα τῶν πιστῶν μὲ τὸν Ἐπίσκοπο, δὲν ἔχομε καὶ τὴν «καθολικὴν Ἐκκλησίαν»: «Ὅπου ἂν φανῇ ὁ Ἐπίσκοπος, ἐκεῖ τὸ πλῆθος ἔστω, ὡσπερ ὅπου ἂν ᾖ Χριστὸς Ἰησοῦς, ἐκεῖ ἡ καθολικὴ Ἐκκλησία»⁴.

* * *

Εἶναι ἀνάγκη τώρα νὰ ποῦμε γιὰ μιὰ ἄλλη σοβαρὴ πτυχὴ τοῦ θεματὸς μας. Γιὰ τὴ σχέση τοῦ Ἐπισκόπου πρὸς τὴν ἐνορία· διότι οἱ πιστοί, ἱερεῖς μου, ποὺ θέλουν κατήχηση, ἀνήκουν σὲ κάποια ἐνορία.

Ἐίπαμε ὅτι μόνον ὁ Ἐπίσκοπος πρέπει νὰ προσφέρει τὴν θεία Εὐχαριστία· καὶ πραγματικά, ἔτσι γινόταν στὴν ἀρχή. Σὲ κάθε τοπικὴ Ἐκκλησία προσφερόταν μία θεία Εὐχαριστία, γιατί ἕναν Ἐπίσκοπο ἔχει αὐτή. Καὶ συνέβαινε ὅλοι οἱ χριστιανοὶ ἀπὸ ὅλα τὰ μέρη τῆς τοπικῆς Ἐκκλησίας, ἀπὸ πόλεις καὶ χωριά, νὰ συνέρχονται στὸ ἴδιο μέρος, γιὰ νὰ συμμετάσχουν στὴν μία θεία Εὐχαριστία, ποὺ θὰ τελοῦσε ὁ Ἐπίσκοπος τῆς Ἐκκλησίας αὐτῆς⁵.

Ἦδη ὅμως ἀπὸ πολὺ ἐνωρὶς δημιουργήθηκε τὸ πρόβλημα τῶν χριστιανῶν τῆς ὑπαίθρου, οἱ ὁποῖοι δὲν ἦταν πάντοτε εὐκόλο νὰ κατέρχονται στὴν πόλη καὶ νὰ συμμετέχουν στὴν μία Εὐχαριστία ποὺ προσφέρει ὁ Ἐπίσκοπος. Ἡ ραγδαία δὲ αὔξηση τῶν χριστιανῶν δημιούργησε τὸ ἴδιο πρόβλημα. Σ' αὐτὴν προσέθηκε καὶ τὸ ἄλλο σοβαρό: ἡ μακρὰ ἀπουσία τοῦ Ἐπισκόπου ἀπὸ τὴν ἐπισκοπὴ του λόγω τῶν διωγμῶν. Ὅλα αὐτὰ ὠδήγησαν στὴν ἀνάγκη δημιουργίας τῆς ἐνορίας· τῆς δημιουργίας, δηλαδή, καὶ ἄλλων

εὐχαριστιακῶν συνάξεων ἐντὸς τῶν ὁρίων (ἐν-ορία) κάθε τοπικῆς Ἐκκλησίας. Τὴν θεία Εὐχαριστία στὶς συνάξεις αὐτὲς προσφέρονταν κατὰ παραχώρηση τοῦ Ἐπισκόπου οἱ Πρεσβύτεροι, οἱ ὁποῖοι γι' αὐτὸ τώρα λέγονται καὶ αὐτοὶ ἱερεῖς⁶. Ἦδη ἀπὸ τὶς ἀρχὲς τοῦ δευτέρου αἰῶνα ἔχομε τὴν δυνατότητα ἀντικατάστασης τοῦ Ἐπισκόπου στὸ ἡγετικὸ λειτουργημὰ τῆς Εὐχαριστίας, διότι λέγει ὁ ἅγιος Ἰγνατίος: «Ἐκείνη βεβαία ἡ Εὐχαριστία ἡγείσθω, ἡ ὑπὸ Ἐπίσκοπον οὐσα, ἢ ὧ ἂν αὐτὸς ἐπιτρέψῃ»⁷. Κατὰ τὸν τέταρτο δὲ αἰῶνα, ὅπως φαίνεται καθαρὰ ἀπὸ τὰ λειτουργικὰ κείμενα, οἱ Πρεσβύτεροι προσφέρουν καὶ αὐτοὶ τὴν θεία Εὐχαριστία. Ἦδη ὁ 18ος Κανὼν τῆς Α' Οἰκουμενικῆς Συνόδου καλεῖ τοὺς Πρεσβυτέρους «προσφέροντας». Αὐτὸ σημαίνει τὴ στερέωση πλέον τοῦ θεσμοῦ τῆς ἐνορίας.

Ἄλλὰ λήφθηκαν μέτρα γιὰ νὰ μὴ διασπαστοῦν οἱ δημιουργηθεῖσες ἐνορίες ἀπὸ τὸν Ἐπίσκοπο. Καὶ δὲν ἔπρεπε νὰ διασπαστοῦν, γιατί ἡ θεία Εὐχαριστία ποὺ προσφερόταν τώρα στὶς ἐνορίες ἀπὸ τοὺς Πρεσβυτέρους, προσφερόταν ἐξ ὀνόματος τοῦ Ἐπισκόπου. Ἡ θεία Εὐχαριστία στὴν ἐνορία εἶναι προέκταση τῆς ἐπισκοπικῆς Εὐχαριστίας.

Λήφθηκαν, λοιπόν, δύο κυρίως μέτρα, γιὰ νὰ διατηρηθεῖ ἡ ἐνότητα τῶν ἐνοριῶν πρὸς τὸν Ἐπίσκοπο: α) Οἱ Πρεσβύτεροι, τελοῦντες τὴν θεία Εὐχαριστία στὶς ἐνορίες τους, ὑποχρεοῦνται νὰ μνημονεύουν τὸ ὄνομα τοῦ Ἐπισκόπου τους⁸. Τοῦ Ἐπισκόπου ἐκείνου στὰ ὄρια (ἐν-ορία) τῆς Ἐπισκοπῆς τοῦ ὁποῖου βρῖσκονται καὶ προσφέρουν τὴν Εὐχαριστία καὶ ὄχι οἰουδήποτε Ἐπισκόπου ὄνομα. Αὐτὸ γίνεται γιὰ νὰ τονιστεῖ, ὅτι ἐξ ὀνόματος αὐτοῦ, τοῦ Ἐπισκόπου, καὶ μὲ τὴν ἄδεια αὐτοῦ προσφέρουν τὴν θεία Εὐχαριστία. β) Νὰ τελεῖται ἡ θεία Εὐχαριστία πάνω σὲ ἀντιμῆνσιο, ποὺ φέρει τὴν ὑπογραφή τοῦ οἰκείου Ἐπισκόπου⁹.

Τὰ μέτρα αὐτὰ δηλώνουν τὴν μέριμνα ποὺ ἔλαβε

6. Πουθενὰ στὶς πηγὲς τῶν τριῶν πρώτων αἰῶνων δὲν χρησιμοποιεῖται ὁ ὄρος «ιερεὺς» πρὸς δήλωση τοῦ Πρεσβυτέρου.

7. Πρὸς Σμύρν. 8,1.

8. Ἡ μνημόνευση αὐτὴ εἶναι πολὺ παλαιὰ καὶ ἀναφέρεται ἤδη ἀπὸ τὸν Χρυσόστομο. Βλ. Migne P.G. 56,182.

9. Ὁ 31ος Κανὼνας τῆς ἐν Τροῦλλῳ Συνόδου (691/2) ἀπαγορεύει στὸν Πρεσβύτερο νὰ τελέσει τὴν θεία Εὐχαριστία σὲ εὐκτήριο οἶκο (ἰδιωτικὴ «ἐκκλησία») χωρὶς τὴν ἄδεια τοῦ οἰκείου Ἐπισκόπου. Ὁ Βαλασαμὼν ἐρμηνεύοντας τὸν Κανὼνα αὐτὸν μᾶς λέγει, ὅτι τὰ ἀντιμῆνσια ἐπενοήθησαν γι' αὐτὸν ἀκριβῶς τὸ λόγο, γιὰ νὰ φαίνεται ὅτι δίνεται ἡ Ἐπισκοπικὴ ἄδεια στὸν πρεσβύτερο γιὰ τὴν τέλεση τῆς θείας Εὐχαριστίας στὸν εὐκτήριο οἶκο. Βλ. Migne P.G. 137,613 ἐξ.

* Συνέχεια ἐκ τῆς σελ. 217 τοῦ ὑπ' ἄρ. 5 τεύχους.

4. Ἰγνατίος πρὸς Σμύρν. 8.

5. Ἐχομε μιὰ παλαιὰ μαρτυρία τοῦ Ἰουστίνου γι' αὐτὸ. Βλ. Α' Ἀπολογία του 67.

τῆ Ἐκκλησία ἀπὸ τὴν ἀρχή, γιὰ νὰ μὴν διασπασεῖ ἡ ἐνότητα μετὸν Ἐπίσκοπο, λόγω τῆς δημιουργίας τῶν ἐνοριῶν.

Μὲ τὴ δημιουργία, λοιπόν, τῶν ἐνοριῶν δὲν ἔχουμε διαίρεση τῆς τοπικῆς Ἐκκλησίας ἢ ἀνεξαρτητοποίηση τῶν Πρεσβυτέρων ἀπὸ τὸν Ἐπίσκοπο, ἀλλ' ἀπλῶς ἓνα τοπικὸ παραμερισμὸ τοῦ συνθρόνου τῶν Πρεσβυτέρων· ἐνῶ, δηλαδή, ὅπως εἶπαμε, ὅλοι οἱ Πρεσβύτεροι στὴν ἀρχὴ ἦταν γύρω ἀπὸ τὸν Ἐπίσκοπο, ποὺ τελοῦσε τὴν θεία Εὐχαριστία, καὶ ἀποτελοῦσαν τὸ σύνθρονό του, τώρα μετὰ τὴν δημιουργία τῶν ἐνοριῶν αὐτοὶ διεσπάρησαν σὲ διαφόρους τόπους ἐντὸς τῶν ὁρίων (ἐν-ορία) τῆς τοπικῆς Ἐκκλησίας. Ὁ Μητροπολίτης Περγάμου, Καθηγητὴς Πανεπιστημίου καὶ Ἀκαδημαϊκός, Ἰωάννης (Ζηζιούλας), γράφει τὰ ἑξῆς: «Ἡ ἐνορία δὲν ἀπετέλει αὐτάρκη καὶ αὐτοτελὴ εὐχαριστιακὴν ἐνότητα, ἀλλὰ προέκτασιν ἐν τόπῳ αὐτῆς ταύτης τῆς μιᾶς ἐπισκοποκεντρικῆς Εὐχαριστίας. Ὁ πρεσβύτερος ἐτέλει οὕτω τὴν Εὐχαριστίαν ἐξ ὀνόματος τοῦ Ἐπισκόπου, ὁ ὁποῖος καὶ παρέμενεν ἡ μόνη κατ' οὐσίαν κεφαλὴ τοῦ μυστηριακοῦ τούτου σώματος τῆς Ἐκκλησίας τοῦ Θεοῦ. Οἱ θρόνοι τοῦ «συνθρόνου» διεσκορπίσθησαν, ἀλλὰ δὲν ἀπετέλεσαν ἴδια κέντρα εὐχαριστιακῆς ἐνότητας. Ἦσαν ἀπλῶς ἀκτίνες τοῦ αὐτοῦ κύκλου ἀδιαλείπτως ἐξαρτώμενοι ἐκ τοῦ ἐνὸς κέντρου, τὸ ὁποῖον κατεῖχεν ὁ Ἐπίσκοπος. Οὕτως, ἐκάστη τοπικὴ Ἐκκλησία ἐξηκολούθει καὶ μετὰ τὴν ἐμφάνισιν τῶν ἐνοριῶν νὰ εἶναι εἰς πλήρης κύκλος, ἐν σώμα, αὐτὸ τούτο τὸ σῶμα τοῦ Χριστοῦ ἐμφαινόμενον ἱστορικῶς ἐν μιᾷ Εὐχαριστίᾳ»¹⁰.

Ἀπὸ τὰ παραπάνω φαίνεται καθαρὰ ὅτι οἱ Πρεσβύτεροι, οἱ ἱερεῖς, εἶναι στὴν ἐνορία τους εἰς «τύπον καὶ τόπον» τοῦ Ἐπισκόπου τους¹¹. Ὁ Ἐπίσκοπος ποιμαίνει τὴν Ἐπισκοπή του διὰ τῶν ἱερέων του, οἱ ὁποῖοι εἶναι τὰ ὄργανά του στὸ ἔργο αὐτό. Τὸ φωτιστικὸ (δηλ. τὸ κατηχητικὸ, τὸ κηρυκτικὸ) καὶ τὸ ἁγιαστικὸ (δηλ. τὸ τελετουργικὸ, τὸ λειτουργικὸ) ἔργο τοῦ ἱερέα στὴν ἐνορία γίνεται ἐξ ὀνόματος τοῦ Ἐπισκόπου: «Ὁ ἱεράρχης διὰ τῶν αὐτοῦ ἱερέων καθαίρων ἢ φωτίζων αὐτὸς λέγεται καθαίρειν καὶ φωτίζειν»¹².

Τέλος, λέγομε γενικὰ ὅτι εἶναι πολὺ ὑψηλὴ ἡ θέση τοῦ Ἐπισκόπου στὴν Ἐκκλησία. «Ὁ Ἐπίσκοπος στὴν Ἐκκλησία καὶ ἡ Ἐκκλησία στὸν Ἐπίσκοπο», γιὰ νὰ ἐπαναλάβουμε τὸν λόγο τοῦ ἁγίου Κυπριανοῦ.

Γιὰ τὸν πατέρα αὐτὸν ἀποτελεῖ ἀρχὴ ὅτι ἡ Ἐκκλησία ἔχει ἰδρυθεῖ ἐπὶ τοῦ Ἐπισκόπου: «Ecclesia super episcopos constituatur»¹³. Ἐκκλησία δὲν εἶναι τίποτε ἄλλο παρὰ ὁ λαὸς ἐνωμένος γύρω ἀπὸ τὸν Ἐπίσκοπό του καὶ τὸ ποίμνιο συνδεδεμένο μετὰ τὸν ποιμένα του¹⁴. Τόσο εἶναι ἀναγκαῖος ὁ Ἐπίσκοπος στὴν Ἐκκλησία, ὅσο ἀναγκαῖα εἶναι ἡ ἀναπνοὴ στὸν ἄνθρωπο καὶ ὁ ἥλιος στὸν κόσμο.

Τελειῶνω μετὰ μιὰ σχετικὴ περικοπὴ ἀπὸ τὴν ὁμολογία (10) τοῦ Πατριάρχου Ἱεροσολύμων Δοσιθέου. «Τὸ ἐπισκοπικὸν ἀξίωμα οὕτως ἐστὶν ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ ἀναγκαῖον, ὥστε χωρὶς αὐτοῦ μὴ δύνασθαι μήτε Ἐκκλησίαν μήτε χριστιανόν τινα ἢ εἶναι ἢ ὄλως λέγεσθαι· αὐτὸς γὰρ ὁ ἀξιωθεὶς ἐπίσκοπος εἶναι, ὡς ἀποστολικὸς διάδοχος..., ζῶσα ἐστὶν εἰκὼν τοῦ Θεοῦ ἐπὶ τῆς γῆς... Οὕτω δὲ αὐτοῦ τὸ ἀναγκαῖον ἐννοοῦμεν ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ, ὡς ἐν τῷ ἀνθρώπῳ τὴν ἀναπνοὴν καὶ ἐν τῷ αἰσθητῷ τούτῳ κόσμῳ τὸν ἥλιον... Ὅ,τι Θεὸς ἐν τῇ οὐρανίῳ τῶν πρωτοτόκων Ἐκκλησίᾳ καὶ ἥλιος ἐν τῷ κόσμῳ, τούτο ἕκαστος ἀρχιερεὺς ἐν τῇ κατὰ μέρος Ἐκκλησίᾳ».

Ἀδελφοί μου ἱερεῖς! Ἀκούσατε καὶ εἶδατε τί λέγουν οἱ ἅγιοι Πατέρες περὶ τοῦ Ἐπισκόπου· πόσον ὑψηλὸν καὶ θεῖον εἶναι τὸ Ἐπισκοπικὸ Ἀξίωμα. Τὴν θεολογία αὐτῆς τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας μας περὶ τοῦ Ἐπισκόπου οἱ ἱερεῖς πρέπει νὰ τὴν γνωρίζουν καὶ νὰ τὴν ἐκφράζουν στὸν λαὸ τῆς ἐνορίας των καὶ μετὰ τὸν λόγο καὶ μετὰ τὸ παράδειγμά τους: μετὰ τὴν ὑπακοή τους, δηλαδή, στὸν Ἐπίσκοπό τους καὶ τὴν συνεργασία στὴ διαποίμανση τοῦ λαοῦ. Ὅταν ὁ λαὸς βλέπει τὸν ἱερέα του νὰ σέβεται τὸν Ἐπίσκοπό του, τότε εὐλαβεῖται περισσότερο τὸν ἱερέα του αὐτόν. Ἐνῶ ὅταν ὁ ἱερεὺς δὲν ὑπακούει στὸν Ἐπίσκοπό του καὶ δὲν συνεργάζεται μαζί του ταπεινά, πῶς ὁ ἱερεὺς αὐτὸς θὰ ἀπαιτήσῃ τὴν ὑπακοή καὶ τὴν συνεργασία ἀπὸ τὸν λαὸ τῆς ἐνορίας του; Ἀμαρτία κατὰ τοῦ Ἐπισκόπου εἶναι ἀμαρτία κατὰ τοῦ Θεοῦ, εἰς θέσιν καὶ τόπον τοῦ Ὁποίου εἶναι ὁ Ἐπίσκοπος.

Κλείνω τὴν εἰσήγησί μου μετὰ αὐτὰ τὰ λόγια τοῦ ἁγίου Ἰγνατίου τοῦ Θεοφόρου: «Πρέπον ἐστὶν ὑπακούειν κατὰ μηδεμίαν ὑπόκρισιν, ἐπεὶ οὐχὶ τὸν Ἐπίσκοπον τούτον τὸν βλεπόμενον πλανᾷ τις, ἀλλὰ τὸν οὐράνιον παραλογίζεται»¹⁵. Δηλαδή, ἔχει νὰ κάνει μετὰ τὸν Θεό, ὁποῖος στρέφεται ἐναντίον τοῦ Ἐπισκόπου καὶ δὲν ὑπακούει σ' Αὐτόν. Καὶ ὁ ἅγιος Κυπριανὸς λέγει: «Ὅποιος δὲν εἶναι μετὰ τὸν Ἐπίσκοπο, δὲν εἶναι μετὰ τὴν Ἐκκλησία».

(Τέλος)

10. Στὸ ὑπέροχο βιβλίον του, Η ΕΝΟΤΗΣ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΕΝ Τῇ ΘΕΙΑ ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΑ ΚΑΙ Τῷ ΕΠΙΣΚΟΠῶ ΚΑΤΑ ΤΟΥΣ ΤΡΕΙΣ ΠΡΩΤΟΥΣ ΑΙΩΝΑΣ, σ. 188.

11. Ὁ δὲ Ἐπίσκοπος εἶναι στὴν Ἐπισκοπή του «εἰς τύπον καὶ τόπον Χριστοῦ».

12. Διονύσιος Ἀρεοπαγίτης, Migne P.G. 3,305c.

13. Ἐπιστ. 33,1.

14. «Ecclesia plebs Sacerdoti adunata te pastori suo graec adhaerens».

15. Ἐπιστολὴ πρὸς Μαγν. 3,2.

Εἰκονοφιλικὸ καὶ εἰκονοκλαστικὸ πνεῦμα*

Μακαριώτατε,
Ἐξοχώτατε Κύριε Πρόεδρε τῆς Δημοκρατίας,
Σεβασμιώτατοι,
Ἀγαπητοὶ ἀδελφοί,

Ἡ πανηγυρική Συνοδικὴ θεία Λειτουργία κατὰ τὴν σημερινὴ ἡμέρα, κατὰ τὴν ὁποία συμμετέχει Κληρὸς καὶ λαός, μετὸν ἄρχοντα τοῦ τόπου, ὑπενθυμίζει τὸ μεγαλεῖο καὶ τὴν δόξα τῆς ὀρθοδόξου πίστεώς μας καὶ τὴν ἐπικαιρότητα τῆς ἑλληνορθοδόξου παραδόσεως.

Εἶναι σημαντικό ὅτι «οἱ τὰ πάντα καλῶς διαταξά-

Τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου Ναυπάκτου
καὶ Ἀγ. Βλασίου κ. **ΙΕΡΟΘΕΟΥ**

μενοι ἅγιοι Πατέρες» καθόρισαν νὰ συνδέεται ἡ ἐορτὴ τῆς Ὀρθοδοξίας μετὸν ἀναστήλωση τῶν ἱερῶν εἰκόνων καὶ τὴν ἦττα τῶν εἰκονοκλαστῶν, γιὰ τὴν εἰκόνα στὴν Ὀρθόδοξη Ἐκκλησία ἀποκαλύπτει τὴν στενὴ σχέση μεταξὺ κτιστῆς καὶ ἀκτίστου φύσεως, καί, μάλιστα, φανερῶν τὴν ἀλήθεια ὅτι τὸ ἄκτιστο χαριτώνει καὶ μεταμορφώνει τὸ κτιστό.

Στὴν ὅλη συζήτηση ποὺ ἐγίνε γιὰ τὸ θέμα αὐτὸ κυρίαρχη θέση κατεῖχε τὸ πρόσωπο τοῦ Χριστοῦ, σὸ ὁποῖο ἐνώθη μετὸν θεία μετὸν ἀνθρώπινη φύση ἀτρέπτως, ἀσυγγύτως, ἀχωρίστως, ἀδιαιρέτως, ἀναλλοιώτως. Ἐπειδὴ ὁ Χριστὸς μετὸν ἐνανθρώπησίν Του ἀνέλαβε τὴν ἀνθρώπινη φύση καὶ τὴν θέωσε, γι' αὐτὸ καὶ εἶναι δυνατὸν νὰ ἀγιογραφοῦμε τὸ Πρόσωπο τοῦ Χριστοῦ καὶ τὰ πρόσωπα τῶν ἁγίων. Αὐτὸ φανερῶν περιτράνα ὅτι ὁ ἄνθρωπος εἶναι ἡ περιλήψη ὅλης τῆς δημιουργίας, ἀλλὰ ὁ Χριστὸς εἶναι τὸ κέντρο καὶ ἡ ἀναφορὰ ὅλου τοῦ κόσμου.

Μετὸν εὐκαιρία τῆς σημερινῆς πανηγυρικῆς καὶ ἐορταστικῆς σύναξης, ἔχοντας τὴν ἐντολὴ τῆς Ἀγίας καὶ Ἱερᾶς Συνόδου, θὰ ἤθελα νὰ ὑπογραμμίσω, μέσα στὰ στενὰ χρονικὰ πλαίσια τῆς ὁμιλίας αὐτῆς, μερικὰ κεντρικὰ σημεῖα, ποὺ δείχνουν τὴν ἀξία καὶ τὴν δυναμικότητα τῆς ἑλληνορθοδόξου παραδόσεως, στὴν σημερινὴ ἐποχὴ.

1. Τὰ αἷτια τῆς εἰκονομαχίας

Πρέπει στὴν ἀρχὴ νὰ ἀναφερθοῦμε γιὰ λίγο στὰ αἷτια τὰ ὁποῖα προκάλεσαν τὴν εἰκονομαχικὴ ἔριδα ἢ

ὁποῖα ταλαιπώρησε γιὰ 120 χρόνια περίπου, μετὰ διαλείμματα, τὴν Ῥωμαϊκὴ Αὐτοκρατορία, αὐτὴν τὴν ὁποῖα οἱ δυτικοὶ ἱστορικοὶ, ἀπὸ τὰ μέσα τοῦ 16ου αἰῶνα, μᾶς ἔμαθαν νὰ χαρακτηρίζουμε Βυζαντινὴ. Ὑπάρχουν πολλὰ αἷτια, ἀλλὰ τὰ κυριότερα εἶναι τὰ ἐξῆς:

Πρῶτον, ἓνας ἰδιότυπος συντηρητισμὸς μερικῶν Χριστιανῶν, οἱ ὁποῖοι δὲν χρησιμοποιοῦσαν τὶς ἱερὲς εἰκόνες ἀπὸ φόβο μήπως περιπέσουν στὴν εἰδωλολατρεία. Καὶ εἶναι μὲν ἀλήθεια ὅτι στὴν ἀρχαία Ἐκκλησία δὲν χρησιμοποιοῦσαν εἰκόνες, ἀλλὰ σχήματα, ὅμως ὅταν ἀνδρώθηκε ἡ Ἐκκλησία καὶ δὲν ὑπῆρχε περίπτωση νὰ περιπέσουν οἱ Χριστιανοὶ στὴν εἰδωλολατρεία, μετὸν χρῆση τῶν ἱερῶν εἰκόνων, τότε μποροῦσαν νὰ περάσουν τὰ θεολογικὰ μηνύματα μέσα ἀπὸ τὴν ἀπεικόνιση τῶν ἁγιασμένων μορφῶν. Ὑπάρχει, πράγματι, διαφορὰ μεταξὺ συντηρήσεως καὶ παραδόσεως. Ἡ συντήρηση ἐπαναλαμβάνει μηχανικὰ τὶς μορφὲς τοῦ παρελθόντος, πράγμα τὸ ὁποῖο δημιουργεῖ τεράστια προβλήματα, ἐνῶ ἡ παράδοση μεταφέρει τὴν ζωὴ τοῦ παρελθόντος μέσα στὰ νέα σχήματα καὶ τὶς νέες μορφές.

Δεύτερον αἷτιο ἦταν ἡ παρουσία πολλῶν αἰρετικῶν ἀπόψεων ποὺ ὑπῆρχαν στὴν Ἀνατολή, μεταξὺ τῶν ὁποίων κυρία θέση κατεῖχε ὁ δοκητισμὸς καὶ ὁ μονοφυσιτισμὸς. Ὁ μὲν δοκητισμὸς ἐπρόβλεπε ὅτι ὁ Χριστὸς προσέλαβε τὴν ἀνθρώπινη φύση κατὰ δόκῃσιν, ὁ δὲ μονοφυσιτισμὸς ὑποστήριζε ὅτι ἡ ἀνθρώπινη φύση ἀπορροφήθηκε ἀπὸ τὴν θεία φύση. Καὶ οἱ δύο αὐτὲς αἰρέσεις παραθεωροῦσαν τὸ κτιστό, πρὸς χάρι τοῦ ἀκτίστου, ὑποτιμοῦσαν τὸ ἀνθρώπινο σῶμα. Αὐτὸ εἶχε τρομερὲς ἀνθρωπολογικὲς συνέπειες καὶ κατ' ἐπέκταση κοσμολογικὲς καὶ σωτηριολογικὲς. Εἶναι χαρακτηριστικὸ ὅτι οἱ αὐτοκράτορες ποὺ ὑποστήριζαν τοὺς εἰκονομάχους, προέρχονταν ἀπὸ τὴν Ἀνατολή, ὅπου κυριαρχοῦσαν τέτοιες αἰρετικὲς ἀποκλίσεις, ὅπως ὁ Λέων Γ' ὁ Ἰσαυρὸς ἀπὸ τὴν Συρία καὶ ὁ Λέων Ε' ἀπὸ τὴν Ἀρμενία.

Τρίτον αἷτιο ἦταν ὁ ὀρθολογισμὸς καὶ τὸ διάχυτο μεταρρυθμιστικὸ πνεῦμα. Ὅταν μελετήσῃ κανεὶς τὴν ὅλη εἰκονοκλαστικὴ κίνηση θὰ διαπιστώσῃ ὅτι διακρινόταν ἀπὸ ἀγνοία τῶν βασικῶν στοιχείων τῆς Ὀρθοδόξου Παραδόσεως, δὲν στηριζόταν καθόλου σὲ θεολογικὰ στηρίγματα καὶ δὲν εἶχε θεολογικὰ κριτήρια, ἀλλὰ ἐπικρατοῦσε ἓνας στοχασμὸς, ἓνας ὀρθολογισμὸς, ἐν ὀνόματι μᾶς καθαρᾶς θρησκείας. Πρόκειται γιὰ τὸν ἴδιο πειρασμὸ ποὺ βλέπουμε ἀργότερα

* Λόγος ποὺ ἐκφωνήθηκε μετὸν ἐντολὴ τῆς Ἀγίας καὶ Ἱερᾶς Συνόδου στὸν Ἱερὸ Μητροπολιτικὸ Ναὸ Ἀθηνῶν, κατὰ τὴν πανηγυρικὴ Συνοδικὴ Θεία Λειτουργία τὴν Κυριακὴ τῆς Ὀρθοδοξίας (16.3.1997).

στην Δύση με την κίνηση τῶν Προτεσταντῶν ποὺ στρέφονταν ἐναντίον καὶ τῶν ἱερῶν εἰκόνων. Καί, βέβαια, δὲν εἴμαστε ἐναντίον τοῦ ὀρθοῦ λόγου, ἀλλὰ ἐναντίον τοῦ ὀρθολογισμοῦ, ὅταν ὁ λόγος καθίσταται κριτὴς ὄλων τῶν γνωστικῶν δυνάμεων, ὅποτε ἡ γνώση περιορίζεται στὴν λειτουργία τοῦ λογικοῦ καὶ ἐνεργεῖ σὲ βάρος ὅλης τῆς ὑπαρξῆς.

Τέταρτον, ὑπῆρχαν καὶ πολιτικὰ αἷτια τὰ ὁποῖα προκάλεσαν αὐτὴν τὴν μεγάλη ἔκρηξη. Αὐτὸ φαίνεται καθαρὰ στὴν περίπτωση τοῦ Λέοντος Γ' Ἰσαύρου, ὁ ὁποῖος, καὶ λόγῳ καταγωγῆς, μετὰ τὴν κίνηση αὐτὴ ἀπέβλεπε, ἀπ' ἐνός μὲν στὸ νὰ ἄρῃ ἓνα ἐμπόδιο γιὰ τὴν προσέγγιση τῶν Χριστιανῶν μετὰ τοὺς Ἰουδαίους καὶ Μωαμεθανούς, ἀπ' ἑτέρου δὲ νὰ σπάσῃ τὴν ἐπιρροὴ τῆς Ἐκκλησίας πάνω στὸν λαὸ καὶ νὰ ἀποκτήσῃ αὐτὸς κύρος καὶ μεγάλη ἐπιρροή¹. Καὶ τὰ δυὸ αὐτὰ κίνητα τοῦ Λέοντος Γ' Ἰσαύρου δείχνουν ἐπιπολαιότητα καὶ ἄγνοια τῆς δυναμικότητος τῆς Ὁρθοδόξου Παραδόσεως.

Μέσα στὰ πλαίσια αὐτὰ πρέπει νὰ δοῦμε καὶ τὴν θεωρία τοῦ μεγάλου Σέρβου Βυζαντινολόγου Γεωργίου Ostrogorsky, τὴν ὁποία ἀσπάζονται πολλοὶ νεώτεροι ἐπιστήμονες (Διονύσιος Ζακυθινός, Κάλλιστος Wage, Philippe Wolf), σύμφωνα μετὰ τὴν ὁποία ἡ εἰκονομαχία στὴν πραγματικότητα ἦταν σύγκρουση μετὰ τοῦ ἑλληνικοῦ καὶ τοῦ ἀνατολικοῦ κόσμου. Στὴν Ἀνατολὴ ἐπικρατοῦσαν οἱ ἀνεικονικὲς ἀντιλήψεις, ὅπως τὶς καλλιεργοῦσαν οἱ Ἰουδαῖοι, οἱ Ἀραβες, οἱ αἰρετικοὶ Παυλικιανοὶ καὶ Μονοφυσίτες, καί, βεβαίως, οἱ εἰκονομάχοι αὐτοκράτορες, ποὺ προέρχονταν ἀπὸ τὴν Ἀνατολή, καὶ ἐπεδίωκαν νὰ τὶς εἰσαγάγουν στὴν Ρωμαϊκὴ Αὐτοκρατορία. Ἀντίθετα, οἱ Ἕλληνες Χριστιανοὶ τῆς Ἑλλάδος καὶ τῆς Ἰταλίας δὲν εἶχαν προβλήματα μετὰ τὴν ἀπεικόνιση τοῦ Χριστοῦ καὶ τῶν ἁγίων. Ἐτσι, λοιπόν, ἡ νίκη τῶν εἰκονοφίλων ἦταν νίκη τῆς Ὁρθοδοξίας ἐναντίον τῆς αἰρέσεως, ἀλλὰ καὶ τοῦ ἑλληνισμοῦ ἐναντίον τῆς προσπάθειας τῶν Ἀσιατῶν νὰ εἰσβάλλουν στὴν Ρωμαϊκὴ Αὐτοκρατορία².

2. Σύνδεση τῆς Ὁρθοδοξίας μετὰ τὴν Ἐκκλησία

Εἶναι ἀνάγκη, ὅμως, νὰ σημειωθῇ ὅτι ὅταν ὁμιλοῦμε γιὰ Ὁρθοδοξία καὶ γιὰ τὴν νίκη καὶ τὸν θρίαμβό της, καὶ ὅταν κάνουμε λόγο γιὰ ἐορτὴ τῆς

Ὁρθοδοξίας δὲν πρέπει νὰ τὸ ἐννοοῦμε ἰδεολογικά. Ἡ Ὁρθοδοξία δὲν εἶναι ἓνα θεωρητικὸ σύστημα ἀληθειῶν, δὲν εἶναι μιὰ ἰδεολογία, ἡ ὁποία πρέπει νὰ ἀντιπαρατεθῇ πρὸς τὶς ἄλλες ὑπάρχουσες ἰδεολογίες. Εἶναι γνωστὸν ὅτι ἡ ἰδεολογία σχετίζεται μετὰ τὴν λογικοκρατία, τὴν ἰδεοληψία, τὸν φανατισμὸ καὶ τὸν ὀλοκληρωτισμὸ. Ὅλα αὐτὰ δὲν συνδέονται μετὰ τὴν Ὁρθοδοξία, γιὰτὶ, ὅταν ἀναφερόμαστε σὲ αὐτὴν, δὲν κάνουμε ἀπλῶς λόγο γιὰ Ὁρθοδοξία, ἀλλὰ γιὰ Ὁρθόδοξη Ἐκκλησία. Καὶ αὐτὸ ἔχει βαθεῖα σημασία, δὲν εἶναι ἓνα σχῆμα λόγου.

Σήμερα ὑπάρχουν πολλοὶ ἄνθρωποι ποὺ ἀναφέρονται στὴν ἀξία τῆς Ὁρθοδοξίας, ἀλλὰ ἀγνοοῦν τί εἶναι ἡ Ἐκκλησία.

Ἡ Ὁρθοδοξία εἶναι ἡ ὀρθὴ δόξα, δηλαδὴ ἡ ἀληθινὴ πίστη τῆς Ἐκκλησίας. Καί, φυσικά, ὅταν κάνουμε λόγο γιὰ Ἐκκλησία ἐννοοῦμε τὸ θεανθρώπινο Σῶμα τοῦ Χριστοῦ, τὴν Ἐκκλησία τῶν Προφητῶν, Ἀποστόλων, Πατέρων, Μαρτύρων, Ὁσίων, Οἰκουμενικῶν Συνόδων, μιὰ κοινωνία καὶ κοινότητα, στὴν ὁποία ἀνήκουν οἱ βεβαπτισμένοι καὶ βεβαιόπιστοι. Δὲν μποροῦμε νὰ ἀπομονώνουμε τὴν πίστη-ἀλήθεια ἀπὸ τὴν Ἐκκλησία-κοινότητα. Μιὰ τέτοια Ὁρθοδοξία εἶναι ἀναιμικὴ, ἀνεδαφικὴ καί, θὰ ἔλεγα, ἐπικίνδυνη.

Παρατηροῦμε σήμερα ὅτι πολλοὶ ἄνθρωποι εἶναι εὐκολοὶ νὰ ἀποδεχθοῦν τὴν Ὁρθοδοξία, ὡς τὸ καλύτερο θεολογικὸ σύστημα, ἀλλὰ ἔχουν πρόβλημα μετὰ τὴν Ἐκκλησία, δὲν μποροῦν νὰ ἀποδεχθοῦν τὴν ὀρισμένη κοινότητα, καὶ νὰ ἐνταχθοῦν μέσα στὸ οἰκογενειακὸ κλίμα τῆς Ἐκκλησίας. Λένε, δηλαδὴ, ὅτι εἶναι καλὴ ἡ Ὁρθοδοξία, ὄχι ὅμως ἡ Ἐκκλησία. Αὐτὸ εἶναι λάθος καὶ θὰ μπορούσα νὰ ὑποστηρίξω μετὰ βεβαιότητος ὅτι αὐτὸ συνιστᾷ ἓναν ἰδιότυπο ἐκκλησιολογικὸ μονοφυσιτισμὸ καὶ νεστοριανισμὸ. Ὅπως, ἐπίσης, δὲν μποροῦμε νὰ δεχθοῦμε τὴν λατρεία τῆς Ἐκκλησίας ἀποκόπτοντάς τὴν ἀπὸ τὴν διοίκησή της καὶ τὸ ὄλο ἱεραρχικὸ της πολίτευμα. Γιατί, ἂν ἡ Ὁρθοδοξία εἶναι ἡ ἀληθινὴ δόξα (πίστη) τῆς Ἐκκλησίας, ἡ θεῖα Εὐχαριστία καὶ γενικὰ ἡ λατρεία εἶναι ἡ ἀληθινὴ πράξη τῆς Ἐκκλησίας.

Στὴν διδασκαλία τῶν ἁγίων Πατέρων φαίνεται ἡ ἀλήθεια ὅτι ἡ Ἐκκλησία εἶναι πνευματικὸ θεραπευτήριον, νοσοκομεῖο, μέσα στὸ ὁποῖο θεραπεύονται οἱ ἄνθρωποι. Καὶ ὅταν ἀκόμη παρατηροῦνται λάθη καὶ σφάλματα μέσα στὴν Ἐκκλησία καὶ τότε ἐκφράζεται ἡ ἀποστολὴ καὶ τὸ ἔργο της, ποὺ εἶναι νὰ θεραπεύῃ τοὺς τραυματισμένους ἀνθρώπους. Ἡ ἐρώτηση πολλῶν ἀνθρώπων «τί κάνει ἡ Ἐκκλησία» σὲ διάφορα συγκεκριμένα προβλήματα δείχνει τὴν ἀδυναμία νὰ ἀντιληφθοῦν τὸ ἔργο καὶ τὸν σκοπὸ της. Ἡ Ἐκκλη-

1. A. A. Vasiliev, Ἱστορία τῆς Βυζαντινῆς Αὐτοκρατορίας, Μετάφραση Δημοσθένους Σαβράμη, ἐκδ. Μπεργαδῆ, σελ. 313.

2. βλ. Εὐαγγέλου Δεληδήμου εἰσαγωγὴ εἰς «Ἁγίου Νεκταρίου: αἱ Οἰκουμενικαὶ Σύνοδοι, περὶ ἱερῶν εἰκόνων», ἐκδ. Ρηγόπουλου, 1972, σελ. 45-46.

σία δὲν ὑπάρχει γιὰ νὰ παρακολουθῆ τὸν κόσμον καὶ νὰ ἀπαντᾷ ὀρθολογιστικὰ σὲ διάφορα ζητήματα καὶ προβλήματα, ποὺ ἀναφύονται, δὲν ὑπάρχει γιὰ νὰ ἐργάζεται ἀπλῶς κοινωνικά, ἀλλὰ γιὰ νὰ θεραπεύῃ τὴν προσωπικότητα τοῦ ἀνθρώπου. Ὅπως, ἐπίσης, ἡ προσπάθεια νὰ βλέπουμε μερικὰ προβλήματα μέσα στὸν χώρο τῆς Ἐκκλησίας καὶ νὰ τὰ γενικεύουμε, καταλήγοντας σὲ ἐσφαλμένα συμπεράσματα, φανερῶναι ἀναζήτησι τῆς τελειομανίας, ἡ ὁποία εἶναι χαρακτηριστικὸ γνώρισμα νεύρωσης, καθὼς ἐπίσης καὶ ὑπαρξῆς ἐνὸς πουριτανισμοῦ.

Ἐπομένως, τὸ νὰ βλέπουμε μόνο τὴν ἀξία τῆς Ὁρθοδοξίας καὶ νὰ μὴ δεχόμαστε τοὺς κανονικοὺς κληρικοὺς τῆς, καὶ νὰ μὴ συμμετέχουμε στὴν λατρεία τῆς, ἢ ἀκόμη, τὸ φοβερότερο, νὰ γενικεύουμε μεμωμένα περιστατικά, αὐτὸ συνιστᾷ ὑποκρισία.

3. Ὁρθόδοξη Ἐκκλησία καὶ Ἑλληνισμός

Προηγουμένως ἔγινε μιὰ μικρὴ ἀναφορὰ στὸ ὅτι ἡ εἰκονομαχικὴ ἔριδα ἦταν μιὰ σύγκρουση μεταξὺ τοῦ ἀνεικονίστου στοιχείου τοῦ μουσουλμανισμοῦ καὶ ἰουδαϊσμοῦ, καὶ τοῦ ἐξεικονισμένου τρόπου ἐκφράσεως τοῦ ἑλληνισμοῦ μέσα στὰ πλαίσια τῆς συνάντησης μεταξὺ ἑλληνισμοῦ καὶ Ἀποκαλύψεως. Ἡ Ἀποκάλυψη χρησιμοποίησε τὶς κατηγορίες σκέψεως τοῦ ἑλληνισμοῦ γιὰ νὰ ἐκφρασθῆ, χωρὶς ὅμως νὰ ἀλλοιωθῆ. Ἐτσι, μπορούμε νὰ ποῦμε ἀνεκδοκίως ὅτι ὁ ἑλληνισμὸς βαπτίσθηκε μέσα στὴν Ἀποκάλυψη, ἀφοῦ προηγουμένως ἀπέβαλε τὰ περιττὰ καὶ ἄχρηστα στοιχεία. Οἱ Πατέρες τῆς Ἐκκλησίας ἀπάντησαν στὰ προβλήματα ποὺ ἔθεσαν οἱ ἀρχαῖοι Ἕλληνες Φιλόσοφοι, οἱ ὁποῖοι ἠσυχολοῦντο μὲ τὰ ὄντολογικὰ θέματα καὶ ὄχι μὲ τὰ χρησιμοθηρικά.

Μεταξὺ τῶν προβλημάτων ποὺ ἀντιμετώπισαν οἱ Πατέρες τῆς Ἐκκλησίας, ἀπαντώντας στὸν Ἑλληνισμό, ἦταν καὶ τὸ ἀνθρωπολογικὸ πρόβλημα. Εἶναι χαρακτηριστικὸ ὅτι ὅλος ὁ ἀγὼνας τῶν εἰκονοφίλων περιστρεφόταν γύρω ἀπὸ τὸ πρόσωπο τοῦ Χριστοῦ καὶ τὰ πρόσωπα τῶν ἁγίων, καὶ ἐπιχειρηματολογούσαν γιὰ τὸ ὅτι μπορούμε νὰ τὰ ἀγιογραφοῦμε, ἀκριβῶς ἐπειδὴ ὑπάρχει θέωση τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως, στὸν μὲν Χριστὸ θέωση ὑποστατική, στοὺς δὲ ἁγίους θέωση κατ' ἐνέργεια, ἀφοῦ ὁ Χριστὸς ποιεῖ τὴν θέωση, ἐνῶ ὁ ἀνθρώπος πάσχει τὴν θέωση. Ἀπὸ τῆς ἀπόψεως αὐτῆς ὅλη ἡ θεολογία ποὺ ἀναπτύχθηκε κατὰ τὸν 8ο καὶ 9ο αἰῶνα στὸ Ἀνατολικὸ Τμήμα τῆς Ρωμαϊκῆς Αυτοκρατορίας, μπορεῖ κανεὶς νὰ πῇ, ὅτι ἦταν συνέχεια τῆς θεολογικῆς σκέψεως τοῦ 4ου καὶ 5ου αἰῶνος, ὅπως ἐπίσης εἶχε σχέση μὲ τὴν θεολογία τοῦ 14ου αἰῶνος.

Συγκεκριμένα, τὸν 4ο καὶ 5ο αἰῶνα καθορίστηκε τί εἶναι τὸ κατ' εἰκόνα καὶ τὸ καθ' ὁμοίωση τοῦ ἀνθρώπου. Ὅπως τὸ ἀνέλυσαν οἱ Καππαδόκες Πατέρες τῆς Ἐκκλησίας, ἀλλὰ καὶ ὁ ἅγιος Μάξιμος ὁ Ὁμολογητῆς, τὸ κατ' εἰκόνα εἶναι τὰ θεῖα χαρίσματα ποὺ ὀνομάζονται «ὄν» καὶ «ἀεὶ ὄν» καὶ ἔχουν γίνεῖ κατὰ φύσιν ιδιότητες τῆς οὐσίας τοῦ ἀνθρώπου, καὶ τὸ καθ' ὁμοίωση εἶναι ἡ ἀγαθότητα καὶ ἡ σοφία, τὰ ὁποῖα δὲν εἶναι φυσικά, δὲν ἔχουν, δηλαδή, δοθῆ στὴν οὐσία, ἀλλὰ στὴν γνωμικὴ ἐπιτηδειότητα τοῦ ἀνθρώπου, στὴν ἐνέργεια³. Ἐτσι, δὲν φθάνει τὸ νὰ εἶναι κανεὶς κατ' εἰκόνα Θεοῦ πλασμένος, ἀλλὰ νὰ ὀδηγηθῆ στὸ καθ' ὁμοίωση γιὰ νὰ εἶναι πράγματι ἄνθρωπος, ἐκπληρώνοντας τὸν σκοπὸ γιὰ τὸν ὁποῖο ἔχει δημιουργηθῆ ἀπὸ τὸν Θεό.

Τὸν 14ο αἰῶνα, ἐξ ἄλλου, ἀναλύθηκε περισσότερο τί εἶναι ἡ θέωση τοῦ ἀνθρώπου καὶ πῶς ὀδηγεῖται κανεὶς πρὸς αὐτὸν τὸν ὑψιστὸ σκοπὸ, ὅπως ἐκφράσθηκε στὴν θεολογία τοῦ ἁγίου Γρηγορίου τοῦ Παλαμᾶ περὶ τοῦ ἀκτίστου φωτὸς καὶ τῆς ἀπεικόνισι τῶν ἁγίων, ὅπως φαίνεται τόσο στὴν Κρητικὴ Σχολὴ τοῦ Θεοφάνους, ὅσο καὶ στὴν Μακεδονικὴ Σχολὴ τοῦ Πανσελήνου. Δηλαδή, μὲ τὴν ἡσυχαστικὴ κίνησι, ὅπως ἐκφράζεται στὸν Ὁρθόδοξο μοναχισμό, ἡ ὁποία βρίσκεται στὸν ἀντίποδα τοῦ σχολαστικισμοῦ ποὺ παρατηρήθηκε ἐκεῖνη τὴν ἐποχὴ στὴν Δύσι, ὁ ἀνθρώπος ὀλοκληρώνεται πνευματικά, ἀνταποκρίνεται στὸν σκοπὸ τῆς δημιουργίας του, ἀπὸ τὸ κατ' εἰκόνα φθάνει στὸ καθ' ὁμοίωση, ἀπὸ φυσικὸς ἀνθρώπος γίνεται ἱερὴ εἰκόνα, ποὺ μπορεῖ νὰ ἀγιογραφηθῆ μὲ φωτοστέφανο.

Ἐπομένως, ὅλη ἡ θεολογικὴ παραγωγή τοῦ 8ου καὶ 9ου αἰῶνος εἶναι πολὺ σημαντικὴ γιὰ τὸν Χριστιανισμό καὶ τὴν ἀνθρωπότητα, γιατί ὁ ἀνθρώπος τῶν ἀρχαίων φιλοσόφων, ποὺ διακρινόταν γιὰ τὰ φυσικά καὶ δαιμονικά στοιχεία, ἔγινε θεούμενος, ἀφοῦ ἐνώθηκε μὲ τὸν Θεάνθρωπο Χριστό, καὶ μπορεῖ νὰ περάσῃ ἀπὸ τοὺς νάρθηκες τῶν Ναῶν, στὸν κυρίως Ναὸ καὶ νὰ φθάσῃ ἀκόμη μέσα στὸ Ἱερὸ Βῆμα, στὰ Ἅγια τῶν Ἁγίων. Ἐτσι, ὄχι μόνο ὁ ἑλληνισμὸς, ἀλλὰ ὀλόκληρος ὁ ἀνθρωπισμὸς ἀπέκτησε νόημα καὶ σκοπὸ. Στὴν πραγματικότητα, ἡ ὅλη θεολογικὴ διεργασία κατὰ τὴν ἐποχὴ τῆς εἰκονομαχίας δείχνει τὴν ἀπόρριψι ἀπὸ τὴν Ὁρθόδοξη Ἐκκλησία τῆς μεταφυσικῆς, πράγμα τὸ ὁποῖο ἔγινε πολὺ ἀργότερα στὴ Δύσι, ἀλλὰ ἐκεῖ μὲ ὀδυνηρὰ καὶ ἀρνητικὰ ἀποτελέσματα.

4. Εὐρώπη καὶ Ὁρθόδοξη Ἐκκλησία

Εἶναι σημαντικὸ νὰ λεχθῆ ὅτι τὴν ἐποχὴ αὐτὴ κατὰ τὴν ὁποία στὸ Ἀνατολικὸ Τμήμα τῆς Ρωμαϊκῆς

3. Φιλοκαλία, Παπαδημητρίου Γ', σελ. 30.

Αὐτοκρατορίας, γινόταν σοβαρή θεολογική συζήτηση γιὰ τὴν ἀναγκαιότητα τῆς εἰκονογράφησης τοῦ Χριστοῦ καὶ τῶν ἁγίων, μὲ ἔντονες ἀνθρωπολογικὲς καὶ κοσμολογικὲς προεκτάσεις, στὴν Δύση ἐπικρατοῦσε ἕνας βαρβαρισμός. Τὴν περίοδο αὐτή, δηλαδή ἀπὸ τὰ μέσα μέχρι τὸ τέλος τοῦ 8ου αἰῶνος, ἐπιχειρήθηκε ἡ θεολογικὴ καὶ πολιτιστικὴ ἀλλοτρίωση τοῦ Δυτικοῦ Τμήματος τῆς Ρωμαϊκῆς Αὐτοκρατορίας. Τὸ 794 μ.Χ., ἑπτὰ μόλις χρόνια μετὰ τὴν Ζ' Οἰκουμενικὴ Σύνοδο (787 μ.Χ.) στὴ Νίκαια, ὁ Καρλομάγνος, πατέρας τῆς σύγχρονης Εὐρώπης, συνεκάλεσε στὴν Φραγκούρη Σύνοδο, στὴν ὁποία ἀπορρίφθηκε ἡ τιμὴ τῶν ἱερῶν εἰκόνων ὡς μὴ χριστιανικὴ, καθὼς ἐπίσης ἀποδοκιμάστηκε ἡ Ζ' Οἰκουμενικὴ Σύνοδος ὡς μὴ Οἰκουμενικὴ καί, βέβαια, εἰσῆχθη τὸ Filioque στὸ Σύμβολο τῆς Πίστης, μὲ ἀντίδραση τῶν Ὁρθοδόξων Παπῶν, οἱ ὁποῖοι δὲν δέχονταν ὅλες αὐτὲς τὶς ἀνορθόδοξες καὶ ἀντιρωμαϊκὲς ἀπόψεις⁴. Μὲ τέτοιες ἐνέργειες ὄχι μόνο ἀνατράπηκαν οἱ ἀποφάσεις τῆς Ζ' Οἰκουμενικῆς Συνόδου, ἀλλὰ ἔγινε ἀρχὴ γιὰ νὰ φθάσῃ ἡ Δύση στὴν οὐσιοκρατία σὲ βάρους τοῦ προσώπου, πράγμα τὸ ὁποῖο εἶχε ὀδυνηρὲς συνέπειες γιὰ ὅλο τὸν δυτικὸ πολιτισμό. Πέρα ἀπὸ αὐτό, ἐνῶ στὴν Ἀνατολὴ γίνονταν σημαντικὲς θεολογικὲς συζητήσεις, ποὺ καταξίωσαν τὸ πρόσωπο τοῦ ἀνθρώπου, στὴν Δύση ἐπικρατοῦσε μιὰ βαρβαρότητα, ὅπως σημειώνουν ὅλοι οἱ ἱστορικοί, ἀφοῦ γίνεται λόγος γιὰ «σκοτεινοὺς χρόνους». Ἀκριβῶς αὐτὴν τὴν περίοδο ἐξαφανίζεται ἡ ἑλληνικὴ Παιδεία καὶ τὰ ἔργα τῶν μεγάλων φιλοσόφων καὶ ποιητῶν, ὁ Ἀριστοτέλης παραμένει ἄγνωστος μέχρι σχεδὸν τὸν 13ο αἰῶνα καὶ γενικὰ παρατηρεῖται μιὰ ὀπισθοδρόμηση τῆς Εὐρώπης. Ἔτσι, οἱ κατακτητὲς τοῦ Δυτικοῦ Τμήματος τῆς Ρωμαϊκῆς Αὐτοκρατορίας ἐξαφάνισαν τὸν ἑλληνορωμαϊκὸ πολιτισμό, καὶ ἀπομακρύνθηκαν ἀπὸ τὴν Ὁρθόδοξη πίστη καί, βέβαια, οἰκιοποιήθηκαν τὴν Εὐρώπη⁵, ἀφοῦ ἀναπτύχθηκε ἕνα ἰδιαίτερος πολιτισμός, ὁ λεγόμενος δυτικὸς ἢ Εὐρωπαϊκὸς πολιτισμός.

Τελευταία, μὲ διάφορες θεωρίες ποὺ ἀναπτύσσονται στὸν δυτικὸ κόσμο, μέσα σὲ Ἰνστιτούτα Στρατηγικῶν Μελετῶν, παρατηρεῖται μιὰ προσπάθεια νὰ περιχαρᾶσθῃ ὁ δυτικὸς - Εὐρωπαϊκὸς Πολιτισμός, μὲ τὴν ἀποξένωση τοῦ λεγομένου Ὁρθοδόξου Πολιτισμοῦ. Πιστεύω ὅτι αὐτὸ γίνεται ἀπὸ ἀνασφάλεια, ἐπειδὴ οἱ δυτικοὶ αἰσθάνονται πολὺ καλὰ τὴν δυναμικότητα τῆς Ὁρθοδόξου Παραδόσεως. Πράγματι, ὁ δυτικὸς πολιτισμὸς στηρίχθηκε σὲ σαθρὰ θεμέλια, πε-

ριστρέφεται γύρω ἀπὸ τὸν ὀρθολογισμὸ καὶ ἀφήνει ἅλυστα τὰ ὑπαρξιακὰ προβλήματα τοῦ ἀνθρώπου. Ἀντίθετα, ἡ Ὁρθόδοξη Παράδοση, γνήσιος κληρονόμος τῆς ἑλληνικῆς παράδοσης, τὴν ὁποία καθάρισε ἀπὸ ἐφθαρμένα στοιχεῖα καὶ τῆς ἔδωσε μεγαλύτερη αἴγλη, δίνει νόημα ζωῆς στὸν ἄνθρωπο καὶ προκαλεῖ, μέρα μὲ τὴ μέρα, τὴν προσοχὴ καὶ τὸ ἐνδιαφέρον τῶν δυτικῶν ἀνθρώπων. Μποροῦμε νὰ ἐξηγήσουμε τὴν ἐπιθετικότητα μερικῶν ἐναντίον τῆς Ὁρθοδόξου Παραδόσεως, ἀσφαλῶς ἐπειδὴ αὐτὴ μόνον εἶναι ἡ ζύμη ποὺ μπορεῖ νὰ μεταμορφώσῃ τὸ φύραμα, εἶναι τρόπος ζωῆς ποὺ ἐπικρατοῦσε στὴν Εὐρώπη μέχρι τὴν ἐποχὴ ποὺ τὴν κατέλαβαν οἱ Φράγκοι.

Μακαριώτατε,
Ἐσχοχώτατε Κύριε Πρόεδρε τῆς Δημοκρατίας,
Σεβασμιώτατοι,
ἀγαπητοὶ ἀδελφοί,

Ἡ Ὁρθόδοξη Ἐκκλησία δὲν εἶναι μιὰ παρωχημένη κατάσταση, δὲν εἶναι μιὰ θρησκεία ποὺ ἐνδιαφέρεται ἀπλῶς γιὰ τὰ θρησκευτικὰ συναισθήματα τοῦ ἀνθρώπου, οὔτε μιὰ ἀπνευματίστη καὶ κοινωνικὴ ὀργάνωση, οὔτε ἀκόμη ἕνας πολιτισμὸς μὲ μιὰ ἀνθρωποκεντρικὴ ὑποδομὴ, ἀλλὰ Ἐκκλησία ποὺ εἶναι τὸ Σῶμα τοῦ Χριστοῦ, ἡ ὁποία ἔχει μεγάλο ἔργο νὰ ἐπιτελέσῃ στὴν ἀρχόμενη (τρίτη) χιλιετία, ὄχι μόνο στὴν Ἀνατολή, ἀλλὰ καὶ στὴν Δύση. Εἶναι γνωστὸ ὅτι ἡ προηγούμενη (δεύτερη) χιλιετία ἀρχισε μὲ τὴν ὀλοκλήρωση τῆς κατάκτησης, πολιτικὰ καὶ θρησκευτικὰ, τῆς Δύσεως ἀπὸ τοὺς Φράγκους, ποὺ ὀδήγησε τοὺς κατοίκους τῆς Εὐρώπης σὲ πολλὲς ἀπογοητεύσεις καὶ στὴν ἀνάπτυξη πολλῶν ἀνθρωποκεντρικῶν κινήματων. Μετὰ τὴν ἀπογοήτευση οἱ δυτικοὶ ἄνθρωποι ἀναζητοῦν κάτι νέο ποὺ θὰ τοὺς ἀναπαύσῃ, ποὺ δὲν εἶναι τίποτε ἄλλο ἀπὸ τὴν ἑλληνορθόδοξη παράδοση.

Πρέπει, ὅπως, καὶ ἐμεῖς νὰ τὴν γνωρίσουμε στὸ βάθος τῆς καὶ τότε θὰ ἐκπλαγοῦμε πραγματικά. Πρέπει νὰ τὸ ἀντιληφθοῦμε Ὁρθοδοξία δὲν εἶναι μερικοὶ ἐμπαθεῖς ρασοφόροι, οὔτε μερικοὶ δημοσιογράφοι ποὺ «ἐκμεταλλεύονται» κάποια ἀπομονωμένα περιστατικά, ἀλλὰ μιὰ ὀλόκληρη ζωὴ. Πρέπει νὰ γνωρίσουμε τὴν Ὁρθόδοξη Ἐκκλησία, ὅπως ἐκφράζεται στὴν ζωὴ καὶ τὰ ἔργα τῶν ἁγίων, καὶ μὲ αὐτὸ τὸ μεγάλο ὄπλο νὰ διαδραματίσουμε δυναμικὸ ρόλο στὴν σύγχρονη Εὐρώπη, ποὺ δὲν εἶναι ξένη, ἀλλὰ γνώριμη περιοχὴ σὲ μᾶς. Ἡ Ὁρθοδοξία, ὄχι ὡς ἰδεολογία καὶ πολιτισμὸς, ἀλλὰ ὡς φωνὴ τῆς Ἐκκλησίας, φωνὴ τῆς ἐκκλησιαστικῆς κοινότητος (ἐνοριακῆς καὶ μοναχικῆς), εἶναι ἡ δόξα μας, ἡ δύναμή μας καὶ τὸ μέλλον τῆς ἀνθρωπότητος, ποὺ μπορεῖ νὰ ἀντιμετωπίσῃ κάθε εἰκονοκλαστικὴ κίνηση, ἡ ὁποία στρέφεται ἐναντίον τοῦ ἀνθρωπίνου προσώπου, ποὺ εἶναι κατ' εἰκόνα καὶ καθ' ὁμοίωσιν Θεοῦ.

4. βλ. Ἰωάννου Ρωμανίδου: Ρωμηοσύνη, ἐκδ. Πουρναρά, Θεσσαλονίκη 1975, σελ. 130 καὶ 316, καὶ Ἀναστασίου Φιλίππιδου: Ρωμηοσύνη ἢ βαρβαρότητα, ἐκδ. Ἱεράς Μονῆς Γενεθλίου Θεοτόκου (Πελαγίας), 1994, σελ. 158.

5. Ἀναστασίου Φιλίππιδου: ἐνθ' ἀν., σελ. 115 καὶ ἐξῆς.

Η ΕΥΡΩΠΗ ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΕΠΟΧΗΝ ΤΟΥ ΙΕΡΟΥ ΦΩΤΙΟΥ (ΘΕΟΛΟΓΙΚΑΙ, ΠΟΑΙΤΙΣΤΙΚΑΙ, ΙΣΤΟΡΙΚΑΙ ΠΡΟΕΚΤΑΣΕΙΣ)*

Ἀλλὰ καὶ ἡ σύνοδος τοῦ Λατερανοῦ τοῦ 863 ἀναδύει τὸ αὐτὸ πνεῦμα τοῦ Πάπα. Εἶναι γνωστὸν ὅτι ἐν αὐτῇ τῇ Συνόδῳ ὁ Πάπας προέβη εἰς καθαιρέσειν ὄχι μόνον τῶν ἰδικῶν του ἐπισκόπων (ἐκ τῶν ὁποίων τοῦ μὲν Ζαχαρίου ἀμέσως, τοῦ δὲ Ροδοάλδου, ἀπουσιάζοντος τότε, μετὰ ἐν ἔτος) ἀλλὰ καὶ τοῦ Φωτίου. Ἡ πράξις του δ' αὐτῆ δὲν ἐσταμάτησεν ἐκεῖ, ἀλλὰ ἠπέλιψε τὸν Φώτιον ὅτι, ἂν δὲν συνεμορφούτο πρὸς τὴν ἀπόφασίν του, θὰ ἦτο ἐφ' ὄρου ζωῆς ἀναθεματισμένος «καὶ μετὰ τῶν ὁπαδῶν αὐτοῦ μέχρι τῆς ἐπιθανατίου κλίνης ἀφωρισμένος» (Β. Στεφανίδου, μν. ἔργ.,

ἀπῆλλατε πάσης καταδίκης τὸν Φώτιον με ὄλους τοὺς καταδικασθέντας ἐπισκόπους, πρεσβυτέρους, διακόνους καὶ λαϊκούς. Ἐπομένως οἱ ὑπὸ τοῦ Φωτίου χειροτονηθέντες ἀποκαθίσταντο εἰς τὸν βαθμὸν αὐτῶν, ἄνευ νέας χειροτονίας. Ἐδέχετο τὸν Φώτιον ὡς Πατριάρχην Κωνσταντινουπόλεως» (Β. Στεφανίδου, μν. ἔργ., σελ. 361). Ἐμφανῆς λοιπὸν καὶ σαφῆς κηδεμονία περὶ τὰ ἐκκλησιαστικὰ ζητήματα τῆς Ἀνατολῆς.

Οἱ ἀδελφοὶ Κωνσταντίνος-Κύριλλος καὶ Μεθόδιος γίνονται με πρωτοβουλίαν τοῦ αὐτοκράτορος Μιχαὴλ Γ' καὶ τοῦ Πατριάρχου Φωτίου οἱ φωτισταὶ τῶν Σλαύων. Καὶ αὐτὴν τὴν ἐνέργειαν τοῦ Οἰκουμενικοῦ θρόνου ἤλεγξεν ἡ παπικὴ φιλοδοξία διὰ τῆς κλήσεως εἰς ἀπολογία τῶν μνημονευθέντων ἀδελφῶν, ἀφ' ἑνὸς μὲν περὶ τοῦ ἐπιτελεσθέντος ἐν Μοραβία ἱεραποστολικοῦ ἔργου, ἀφ' ἑτέρου δὲ περὶ τῆς χρήσεως τῆς σλαυικῆς γλώσσης εἰς τὴν λατρείαν, πράγμα ἀδιανόητον διὰ τοὺς παπικούς, οἱ ὅποιοι ἐθεώρουν λειτουργικὰς (ιεράς) γλώσσας τὴν ἑλληνικὴν, τὴν ἑβραϊκὴν καὶ τὴν λατινικὴν (βλ. Χ. Βάντσου..., σελ. 83). Ἦτο λοιπὸν σαφέστατον ὅτι διὰ τῆς ἐπεμβάσεως τοῦ Ρώμης εἰς τὴν βουλγαρικὴν Ἐκκλησίαν, τὸ παπικὸν πρωτεῖον ἐξήρχετο πλέον τῆς θεωρητικῆς καὶ ἀορίστου μορφῆς, τὴν ὁποίαν μέχρι τότε διετήρει, καὶ ἐλάμβανε «πρακτικὴν καὶ ὀρισμένην μορφήν, ἐπικίνδυνον διὰ τὴν ἀνεξαρτησίαν τῆς ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας» (Β. Στεφανίδου, μν. ἔργ., σελ. 354).

Τοῦ Καθηγ. κ. ΧΑΡ. ΣΩΤΗΡΟΠΟΥΛΟΥ

σελ. 351). Καθήρεσε, βεβαίως, καὶ τὸν ἐπίσκοπον Συρακουσῶν Γρηγόριον Ἀσβεστάν.

Ἡ ἀπάντησις τοῦ αὐτοκράτορος Μιχαὴλ Γ' ἦτο ταχεῖα καὶ ἐλεγκτικὴ διὰ τὴν ἀπροκάλυπτον ἀνάμιξιν τοῦ Πάπα εἰς τὰς ὑποθέσεις τοῦ Πατριαρχείου Κωνσταντινουπόλεως, ἀλλὰ καὶ ἡ ἀνταπάντησις τοῦ Πάπα ἔδειξε τὸ ἀμετακίνητον αὐτοῦ εἰς τὰς ἀξιώσεις του περὶ ἐπιβολῆς τῶν παπικῶν προνομίων εἰς τὰ τῆς Κωνσταντινουπόλεως.

Εἰς τὴν ἐν Κωνσταντινουπόλει σύνοδον τοῦ 869, οἱ παραστάτες ἐπίσκοποι τῆς παπικῆς Ἐκκλησίας ἔφερον «μεθ' ἑαυτῶν παπικὸν λιβέλλον, τὸν ὅποιον ὤφειλον νὰ δεχθῶσιν, εἰδικώτερον οἱ μετανοοῦντες ὁπαδοὶ τοῦ Φωτίου, γενικώτερον ὁλόκληρος ἡ ἀνατολικὴ Ἐκκλησία. Ὁ λιβέλλος περιεῖχε ἀποδοχὴν ἐν γένει τῶν ἀποφάσεων τοῦ Ρώμης, ὡς ἔχοντος τὸ πρωτεῖον, ἰδιαίτερος ἀποδοχὴν τῆς καταδίκης τοῦ Φωτίου (καθαιρέσεως καὶ ἀναθεματισμοῦ) καὶ τῶν πιστῶν ὁπαδῶν αὐτοῦ (προέκτασις δηλ. τοῦ πρωτείου καὶ εἰς τὸν πιστὸν λαόν), ἀποκήρυξιν δὲ τῆς καταδίκης τοῦ Κωνσταντινουπόλεως Ἰγνατίου καὶ τοῦ Ρώμης Νικολάου», ὁ ὁποῖος εἶχε ἀποθάνει (Β. Στεφανίδου, μν. ἔργ., σελ. 356).

Εἰς τὴν σύνοδον τῆς Κωνσταντινουπόλεως τοῦ 879, ὅτε ἀποκαθίστατο καὶ πάλιν ὁ Φώτιος (= ὁ Ἰγνάτιος εἶχε ἐκδημήσει τὸ 877 ἢ 878), οἱ ἀπεσταλμένοι τοῦ Πάπα ἐκόμιζον ἐπιστολάς. Τὸ οὐσιώδες ἐνταῦθα εἶναι ὅτι ἐν αὐταῖς φαίνεται σαφῶς ὁ ἡγεμονικὸς χαρακτήρ τῆς Δυτικῆς Ἐκκλησίας, καθὼς κατὰ τὴν παπικὴν ἀντίληψιν ὁ Πάπας «ἔλκε τὸ ζήτημα τῆς ἀποκαταστάσεως τοῦ Φωτίου συμφώνως πρὸς τὰς παπικὰς ἀξιώσεις. Δυνάμει, δηλονότι, τοῦ ὑπὸ τοῦ Χριστοῦ διὰ τοῦ ἀπ. Πέτρου δοθέντος αὐτῷ δικαϊώματος

Ἡ φιλόδοξος ἀναζήτησις ἐπιβολῆς τῆς παπικῆς κηδεμονίας ἐπὶ τῆς Ἐκκλησίας Κωνσταντινουπόλεως φαίνεται καὶ ἀπὸ τὴν τακτικὴν τῆς εἰς τὴν ἐγγραφὴν τῶν ἁγίων εἰς τὰ ἀγιολόγια τῆς Ρωμαιοκαθολικῆς Ἐκκλησίας. Ἀναφερόμεν χαρακτηριστικῶς τὸ παράδειγμα τῆς «ἀγιοποιήσεως» ὑπὸ τῆς Δύσεως τοῦ Πατριάρχου Ἰγνατίου. Ἰσως αὐτῆ καθ' ἑαυτὴν ἡ «ἀγιοποίησις» νὰ μὴ ἐνδιέφερον ἡμᾶς σήμερον· λαμβάνει ὁμῶς ἰδιαίτερον σημασίαν, ἐὰν τονίσωμεν ὅτι οἱ παπικοὶ οὐδεμίαν ἀναφορὰν κάμνουν εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Ἱεροῦ Φωτίου καὶ εἰς τὰς σχέσεις του μετὰ τὸν Ἰγνάτιον ἀντιθέτως, ἀναφέρουν τὰς διώξεις τῆς ὁποίας ὑπέστη ὁ Ἰγνάτιος ἐκ μέρους τοῦ Βάρδα, ἐπειδὴ ἠλεγχε τὴν ἀνήθικον ζωὴν του (Θ. Δετοράκη, Βυζάντιον..., σελ. 95). Δὲν ἠξέυρω, ἐὰν δι' αὐτῆς τῆς ἐνεργείας ἐπίστευον οἱ παπικοὶ ὅτι ἡ διένεξις Φωτίου καὶ Ἰγνατίου ἔπαυε νὰ ἔχη ἐκκλησιαστικὸν χαρακτήρα καὶ παρέμενε μόνον εἰς τὸν πολιτικὸν τοιοῦτον.

Βεβαίως, ἡ πονηρία τῶν παπικῶν ἐξαπλοῦται καὶ εἰς τὴν ἀναγνώρισιν ὡς ἁγίων τῶν μεγάλων ἱεραποστόλων τῶν Σλαύων, τῶν Θεσσαλονικέων ἀδελφῶν

* Συνέχεια ἐκ τῆς σελ. 227 τοῦ ὑπ' ἀρ. 5 τεύχους.

Κωνσταντίνου-Κυρίλλου και Μεθοδίου. Ἐνῶ δηλαδή ἡ Ἐκκλησία τῆς Κωνσταντινουπόλεως εἶχε τὴν πρωτοβουλίαν τῆς ἱστορικής ἐκείνης ἱεραποστολῆς, ἐβράδυνε τὴν «ἀγιοποίησιν». Οἱ ἀδελφοὶ οὗτοι εἶναι καταγεγραμμένοι ὡς ἅγιοι μόνις εἰς τὸν 14ον αἰῶνα και μάλιστα με ἀπλήν μνείαν χωρὶς συναξάριον. Διαβάζομεν χαρακτηριστικῶς εἰς τὸ ἀγιολόγιον τῆς 11ης Μαΐου «Μνήμη τῶν ἐν ἀγίοις Πατέρων ἡμῶν Κυρίλλου († 869) και Μεθοδίου († 885) τῶν ἐκ Θεσσαλονίκης ἱσαποστόλων, φωτιστῶν τῶν Σλάβων». Ἀντιθέτως πρὸς αὐτὴν τὴν ἀργοπορίαν, εἰς τὴν Δυτικὴν Ἐκκλησίαν ὁ Ἀναστάσιος Βιβλιοθηκάριος τοῦ Βατικανοῦ, ὁ γνωστὸς μεταφραστὴς βυζαντινῶν κειμένων, εἰς τὰ τέλη τοῦ 9ου αἰῶνος, κάμνει λόγον διὰ τὴν ἀγιοποίησιν τῶν ἀδελφῶν τούτων (βλ. Δετοράκη, Βυζάντιο..., σελ. 96).

Ἡ θεολογικὴ λοιπὸν πολιτικὴ τῆς παπικῆς Ἐκκλησίας ἦτο ἡ προσπάθεια ἀπροκαλύπτου ἐπεμβάσεως εἰς τὰ ἐσωτερικὰ ζητήματα τῆς Ἐκκλησίας τῆς Κωνσταντινουπόλεως και ἐπιβολῆς προνομίων ἢ δικαίων, προκυπτόντων ἀπὸ τὸ παπικὸν πρωτεῖον. Ἦτο καθαρὰ προσπάθεια, ἀφ' ἑνὸς μὲν αὐτονομίσεως και ἀπεξαρτήσεως τῆς ἐκ τοῦ Βυζαντίου, ἀφ' ἑτέρου δὲ ὑποδουλώσεως και διαλύσεως τῆς Ἑλληνικῆς Ὁρθόδοξου Ἐκκλησίας, ὅσον και ἂν τοῦτο φαίνεται βαρὺ εἰς τὴν ἔννοιαν.

Εἰς αὐτὴν τὴν προσπάθειαν μεγάλη ἦτο ἡ βοήθεια τῶν Φράγκων Βασιλέων. Ἐντονος ἦτο εἰσέτι καθ' ὅλον τὸν ἕνατον αἰῶνα ἡ ἰσχὺς τῶν Καρολινεῶν Βίβλων, αἱ ὁποῖα εἶχον ἀρνητικὰ στοιχεῖα διὰ τὴν Ἐκκλησίαν τῆς Κωνσταντινουπόλεως τόσο εἰς τὸ ζήτημα τῆς τιμητικῆς προσκυνήσεως τῶν ἱερῶν εἰκόνων, τόσο εἰς τὴν δῆλωσιν τῆς Ζ' Οἰκ. Συνόδου ὅτι ὁ Θεὸς συμβασιλεύει με τοὺς βυζαντινοὺς αὐτοκράτορας — ἀσχέτως ἂν ἀσμένως ἐδέχοντο ὅτι ὁ Θεὸς ἐξέλεξε τὸν Καρλομάγνον ὡς ἐκφραστὴν τῆς συνδέσεως δόξης και ἀληθείας —, ὅσον και εἰς τὸ ζήτημα τῆς ἐκπορεύσεως τοῦ Ἁγίου Πνεύματος ἐκ μόνου τοῦ Πατρὸς (βλ. Βλ. Φειδᾶ, Ἐκκλ. Ἰστ., σελ. 140). Ἡ ἀποδοκιμασία τῆς φραγκοπαπικῆς κατολισθήσεως ἐκ μέρους τοῦ Πάπα Λέοντος Γ' (795-816) δὲν ἦτο ἐπαρκὴς νὰ ἐκτρέψῃ τὸν ἐχθρικὸν χεῖμαρον τῆς παπικῆς Ἐκκλησίας ἐναντίον τῆς Κωνσταντινουπόλεως. Ἡ παπικὴ Ἐκκλησία τοῦ Θ' αἰῶνος ἀρχίζει νὰ ἀπομακρύνεται σοβαρῶς και ἐπικινδύνως, ὅπως ἀπέδειξεν ἄλλωστε ἡ Ἰστορία, ἀπὸ τῆς Ρωμαιοκαθολικῆς Ἐκκλησίας τῆς Παλαιᾶς Ρώμης τόσο ἐξ ἐπόψεως πολιτικῆς ὅσον και ἐκκλησιαστικῆς. Ἡ ἐπικράτησις τῶν Φράγκων εἰς τὸν παπικὸν θρόνον ἠλλαξεν ἄρδην τὴν παλαιὰν ἔννοιαν τῆς Ἐκκλησίας τῆς Παλαιᾶς Ρώμης.

Εἶναι λοιπὸν σαφὲς ὅτι ὁ αἰὼν οὗτος, ὁ ἕνατος, ἐξ ἐπόψεως θεολογικῆς παρουσιάζει τὴν Δύσιν νὰ ἔχη κινήτικότητά τινα ἢ ἀναπτυσθεῖσα ὁμως θεολογία ἢ-

το τελείως ἀρνητικὴ ἐξ ἐπόψεως δογματικῆς, διότι ὄντως παρηνόησαν και διεστρέβλωσαν θεμελιώδεις δογματικὰς ἀληθείας, ὅπως εἶναι π.χ. ἡ τε αἰδιος σχέσις Υἱοῦ και Πατρὸς ἐν τῇ Τριάδι και ἡ ἐν χρόνῳ και κατ' εὐδοκίαν ἐνανθρώπησις τοῦ Υἱοῦ και Λόγου τοῦ Θεοῦ διὰ Πνεύματος Ἁγίου ὅπως εἶναι ἡ ἐκπόρευσις τοῦ Ἁγίου Πνεύματος ἐκ μόνου τοῦ Πατρὸς πρὸς ἀποφυγὴν τῆς διαρχίας ἐν τῇ Τριάδι και ὄλων τῶν συμπαρομαρτούντων ὅπως εἶναι τὸ μυστήριον τῆς θείας Εὐχαριστίας, ἐνθα δὲν παραδέχονται πραγματικὴν παρουσίαν τοῦ Χριστοῦ διὰ τῆς μεταβολῆς τοῦ ἄρτου και τοῦ οἴνου εἰς σῶμα και αἷμα τοῦ Κυρίου. Καὶ δὲν ἐσώθη, βεβαίως, ἡ κατάστασις, ἐὰν εἰς θεολόγος διετύπωνε τὴν θεωρίαν του, ἕτερος δὲ τὴν ἀπέρριπτε, διατυπώνων ὁμως ἄλλην ἀνορθόδοξον τοιαύτην. Μὴ λησμονῶμεν ὅτι εἰς πολλὰς περιπτώσεις οἱ δυτικοὶ θεολόγοι τῆς περιόδου αὐτῆς ἔγιναν, ἐκτὸς ἀπὸ τὴν σχολαστικὴν θεολογίαν, πρόδρομοι πολλῶν και σοβαρῶν αἰρετικῶν δοξασιῶν και συμπερασμάτων. Ἀλλὰ και ἐξ ἐπόψεως ἐκκλησιαστικῆς ἢ παπικῆς Ἐκκλησία ἐδειξε πρόσωπον ὄχι ἀπλῶς ἀρνητικὸν ἀλλὰ και ἐχθρικόν. Μίαν και μοναδικὴν διάθεσιν εἶχε: Τὸ πῶς νὰ καταφάγῃ τὴν Ὁρθόδοξον Ἐκκλησίαν και πῶς νὰ τὴν ἐξαφανίσῃ ἀπὸ προσώπου τῆς γῆς. Φρονούμεν ὅτι δὲν ἀπέχομεν τῆς ἀληθείας, ἐὰν πρὸς ἐπίρρωσιν τούτων ὑπομνήσωμεν τὰς Σταυροφορίας, ἰδιαίτερος δὲ τὴν Δ' Σταυροφορίαν. Ἦτο ἡ ἐνσάρκωσις ἐνὸς ὀνείρου.

Κατακλείομεν λοιπὸν τὴν εἰσαγωγὴν ταύτην, ἐπαναλαμβάνοντες ὅτι ἡ παπικὴ Ἐκκλησία ἐδειξε κατὰ τὸν Θ' αἰῶνα πρόσωπον ἀρνητικὸν εἰς τὸ πνεῦμα τῆς συνεργασίας τῶν δύο Ἐκκλησιῶν με προεκτάσεις, αἱ ὁποῖα δυστυχῶς οὐδὲ σήμερον ἐξέλιπον.

* * *

Εἰς τὸν πανηγυρικὸ ἐορτασμὸ — πλὴν τῶν μελῶν τῆς Διαρκούς Ἱερᾶς Συνόδου — παρέστησαν οἱ Σεβασμιώτατοι Μητροπολίτες Μεγάρων κ. Βαρθολομαῖος, Περιστερίου κ. Χρυσόστομος, Ἡλείας κ. Γερμανός, Δρυϊνουπόλεως κ. Ἀνδρέας και Βρεσθένης κ. Δημήτριος, οἱ Θεοφιλέστατοι Ἐπίσκοποι Διαυλείας κ. Δαμασκηνός, Ἀρχιεπισκοπῆς τῆς Ἱερᾶς Συνόδου, Νεοχωρίου κ. Παῦλος, Μαραθῶνος κ. Μελίτων, Πρωτοσύγκελλος τῆς Ἱερᾶς Ἀρχιεπισκοπῆς Ἀθηνῶν, Νύσσης κ. Ἐλευθέριος και Κυρήνης κ. Θεόδωρος.

(Τέλος)

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
Η ΙΕΡΑ ΣΥΝΟΔΟΣ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

ΙΩΑΝΝΟΥ ΓΕΝΝΑΔΙΟΥ 14 – 115 21 ΑΘΗΝΑΙ

Ἀριθμ. Πρωτ. 796
Διεκπ. 273

Ἀθήνησι τῆ 17ῃ Μαρτίου 1997

Ἐχοντες ὑπ' ὄψει τὴν παράγραφον 2 τοῦ ἄρθρου 19 τοῦ Νόμου 590/1977, «Περὶ Καταστατικοῦ Χάρτου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος», δημοσιεύομεν κατωτέρω «Προκαταρκτικὸν Πίνακα» Κληρικῶν, προταθέντων διὰ τὴν ἐγγραφὴν των εἰς τὸν Κατάλογον τῶν πρὸς Ἀρχιερατείαν Ἐκλογίμων καὶ ἐχόντων τὰ ὑπὸ τοῦ Νόμου ὀριζόμενα προσόντα.

Συμφώνως πρὸς τὴν παράγραφον 2 τοῦ ἄρθρου 20 τοῦ Νόμου 590/1977, κατὰ τῆς ἐγγραφῆς ὑποψηφίου τινὸς ἐκ τῶν κατωτέρω προτεινομένων, δύναται νὰ ἀσκηθῆ παρ' οἰουδήποτε κληρικοῦ ἢ λαϊκοῦ ἔνστασις, ἐντὸς δύο μηνῶν ἀπὸ τῆς δημοσιεύσεως, ἐπὶ τῷ λόγῳ ὅτι ὁ προτεινόμενος δὲν διαθέτει τὰ πρὸς Ἀρχιερατείαν οὐσιαστικὰ ἢ τυπικὰ προσόντα.

Ἡ ἔνστασις αὕτη δύναται νὰ ὑποβληθῆ εἴτε πρὸς τὸν οἰκεῖον Μητροπολίτην εἴτε πρὸς τὴν Ἀρχιεραγματείαν τῆς Ἱερᾶς Συνόδου, διὰ τὰ περαιτέρω.

ΠΡΟΚΑΤΑΡΚΤΙΚΟΣ ΠΙΝΑΞ
ΤΩΝ ΥΠΟΨΗΦΙΩΝ ΠΡΟΣ ΕΓΓΡΑΦΗΝ ΕΙΣ ΤΟΝ ΚΑΤΑΛΟΓΟΝ
ΤΩΝ ΠΡΟΣ ΑΡΧΙΕΡΑΤΕΙΑΝ ΕΚΛΟΓΙΜΩΝ

ΟΝΟΜΑΤΕΠΩΝΥΜΟΝ	ΙΕΡΑ ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΣ ΕΙΣ ΗΝ ΑΝΗΚΕΙ
Ἀρχιμ. Μελέτιος Βαρδαχάνης	Φλωρίνης
» Κλεόπας Γιαννακόπουλος	Ἀρχιεπισκοπὴ Ἀθηνῶν
» Κύριλλος Κατερέλος	Θηβῶν καὶ Λεβαδείας
» Ἄνθιμος Κουκουρίδης	Ἀλεξανδρουπόλεως
» Νεκτᾶριος Λασκαρίδης	Βεργοῖας καὶ Ναούσης
» Θεοδόσιος Μαρτζοῦχος	Νικοπόλεως καὶ Πρεβέζης
» Ἀνδρέας Νανάκης	Νεαπόλεως καὶ Σταυρουπόλεως
» Νεκτᾶριος Παρασκευᾶκος	Πειραιῶς
» Ἀμβρόσιος Πουτούκης	Καστορίας
» Νικόδημος Σκρέτας	Κίτρους καὶ Κατερίνης
» Μελέτιος Στάθης	Πειραιῶς
» Στέφανος Τόλιος	Θεσσαλονίκης
» Σεβαστιανὸς Τοπάλης	Φλωρίνης
» Βαρνάβας Τύρης	Νεαπόλεως καὶ Σταυρουπόλεως
» Γερβάσιος Χριστοδουλόπουλος	Πατρῶν
» Νικηφόρος Ψυχλοῦδης	Οἰκουμενικὸν Πατριαχεῖον

Ἐντολῇ τῆς Ἱερᾶς Συνόδου
Ὁ Ἀρχιεραγματεὺς
† Ὁ Διαυλείας Δαμασκηνὸς

Η ΕΝΘΡΟΝΙΣΗ ΤΗΣ Α.Θ.Μ. ΤΟΥ ΠΑΠΑ ΚΑΙ ΠΑΤΡΙΑΡΧΗ ΑΛΕΞΑΝΔΡΕΙΑΣ ΚΑΙ ΠΑΣΗΣ ΑΦΡΙΚΗΣ κ.κ. ΠΕΤΡΟΥ ΤΟΥ Ζ'

(Ι. ΝΑΟΣ ΕΥΑΓΓΕΛΙΣΜΟΥ ΑΛΕΞΑΝΔΡΕΙΑΣ, 9 ΜΑΡΤΙΟΥ 1997)*

Με ξεχωριστή λαμπρότητα, ἐκκλησιαστική τάξη και βυζαντινή μεγαλοπρέπεια τελέσθηκε τὴν Κυριακὴ 9 Μαρτίου 1997, στὸν περικαλλὴ Ἱ. Ναὸ τοῦ Εὐαγγελισμοῦ Ἀλεξανδρείας, ἡ ἐνθρόνιση τοῦ νέου Προκαθημένου τῆς Ἐκκλησίας τοῦ Ἀποστόλου Μάρκου, τῆς Α.Θ.Μ. τοῦ Πάπα καὶ Πατριάρχου Ἀλεξανδρείας καὶ πάσης Ἀφρικῆς κ.κ. Πέτρου τοῦ Ζ', παρουσία δύο Προέ-

Ἐξαρχο, ἀνάμεσα στὸ ὁμογενειακὸ στοιχεῖο τῆς νότιας Ἀφρικῆς, ὅπου ἔχει μετατοπιστεῖ μεγάλο τμήμα ἀπὸ τὸν Ἀλεξανδρινὸ Ἑλληνισμό, στὴν Ἱεραποστολὴ τοῦ Πατριαρχείου στὴν Ἀφρικὴ, στὴν αἰγυπτιακὴ πρωτεύουσα, τὸ Κάιρο κ.λπ.

Ὅλοι σχεδὸν οἱ ἐναπομείναντες πάροικοι τῆς Ἀλεξανδρείας μαζί με τοὺς Κοινοτικούς Ἐπίτροπους, τοὺς Προξενικούς ὑπαλλήλους Ἑλλάδας καὶ Κύπρου, τοὺς ἐκπαιδευτικούς, τοὺς ἐκπροσώπους τῶν κοινοτήτων τῶν Ἑλλήνων, Ἀραβορθοδόξων καὶ Ἀφρικανῶν ὅλης τῆς πατριαρχικῆς περιφερείας ἦταν παρόντες μαζί με πολυάριθμους Κυπρίους, παλαιούς Αἰγυπτῶτες καὶ ἐξ Ἑλλάδος, ποὺ εἶχαν πλημμυρίσει τὸν Ἱ. Ναὸ σὲ σημεῖο νὰ δημιουργηθεῖ ἀδιαχώρητο.

Μετὰ τὸ πέρας τῆς Θ. Λειτουργίας ἡ Α.Θ.Π. ὁ Πάπας καὶ Πατριάρχης κ. Πέτρος συνοδευόμενος ἀπὸ τοὺς Ἁγίους Συνοδικούς Ἀρχιερεῖς καὶ τὸν Ἱερὸ Κλῆρο, ἐνδεδυμένος τὸν μανδύα, εἰσήλθε στὸν Ἱερὸ Ναὸ τοῦ Εὐαγγελισμοῦ διὰ τῆς Κεντρικῆς Πύλης, τῶν ἱερέων ἐνδεδυμένων τὶς ἱερατικὲς τῶν στολές, καὶ παρατεταγμένων ἐκατέρωθεν τοῦ διαδρόμου τοῦ κεντρικοῦ κλίτους τοῦ Ναοῦ. Οἱ Διάκονοι κρατοῦσαν δικηρο-τρίκηρα ἀναμμένα.

Ἐνας Ἀρχιμανδρίτης κρατοῦσε τὸ Ἱερὸ Εὐαγγέλιο, τὸ ὁποῖο ἀσπάσθηκε ὁ Πατριάρχης καὶ προχώρησε εὐλογώντας τὰ πλήθη διὰ τοῦ Τιμίου Σταυροῦ, πρὸς τὸ Ἅγιο Βῆμα, προπορευομένων ἀναμμένων λαμπάδων, τῶν Ἐξαπτέρυγων, τοῦ Τιμίου Σταυροῦ καὶ τοῦ Ἱεροῦ Εὐαγγελίου καὶ τῶν Χορῶν ψαλλόντων τό: «Ἄξιόν ἐστιν...».

Τοῦ Πατριάρχου ἔπονταν οἱ Συνοδικοί Ἀρχιερεῖς κατὰ τὰ πρεσβεῖα χειροτονίας τῶν. Ἡ Α.Θ.Μ. ὁ Πατριάρχης, μόλις εἰσήλθε στὸ Ἅγιο Βῆμα ἔβγαλε τὸ ἐπανωκαλύμμαρχο καὶ ἀφοῦ προσκύνησε τὴν Ἁγία Τράπεζα, στάθηκε μπρὸς τῆς ἀσκεπῆς. Οἱ Διάκονοι ἀμέσως τὸν ἐντυσαν μετὰ τὸ Ἐπιτραχήλιο καὶ τὸ μικρὸ Ὁμοφόριο κὶ ἄρχισε ἡ τελετὴ.

Τοῦ κ. **Ι. Μ. ΧΑΤΖΗΦΩΤΗ**

Ἄρχοντα Μεγάλου Ὑπομνηματογράφου
τοῦ Πατριαρχείου Ἀλεξανδρείας

δρων Δημοκρατίας (τῆς Ἑλληνικῆς καὶ τῆς Κυπριακῆς), πολλῶν Ὑπουργῶν, βουλευτῶν, ἄλλων ἐπισήμων ἀπὸ τὴν Ἑλλάδα, Κύπρο, Αἴγυπτο καὶ Ἀφρικὴ καὶ ἐκπροσώπων ὁλόκληρου τοῦ Ὀρθοδόξου καὶ Χριστιανικοῦ κόσμου, μεταξὺ τῶν ὁποίων οἱ Μακ. Πατριάρχες τῆς Βουλγαρίας κ.κ. Μάξιμος καὶ τῶν Κοπτῶν κ. Σενούντα.

Προηγούμενως τελέσθηκε Θ. Λειτουργία, κατὰ τὴν ὁποία προεξήρχε ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Ζιμπάμπουε κ. Χρυσόστομος περιστοιχιζόμενος ἀπὸ τὸ ἱερατεῖο τοῦ Ἀλεξανδρινοῦ Ἱεροῦ καὶ κληρικούς ἀπὸ τὴν Ἑλλάδα καὶ τὴν Κύπρο. Οἱ Πρόσκοποι καὶ οἱ Ὁδηγοὶ τηροῦσαν τὴν τάξη, ἐνῶ ἀπέδιδε τιμὲς ἡ Φιλαρμονικὴ τοῦ Αἰγυπτιακοῦ Πολεμικοῦ Ναυτικοῦ. Ὁ Ναὸς καὶ ὁ αὐλόγυρος ἦταν σημαιοστολισμένοι μετὰ τὴν κυανόλευκη καὶ τὴν αἰγυπτιακὴ σημαία. Ἐψάλε ἡ Βυζαντινὴ Χορωδία τῆς Ἱ. Μονῆς Κύκκου, ποὺ γιὰ τὸν σκοπὸ αὐτὸ ἦλθε ἀπὸ τὴ μαρτυρικὴ μεγαλόνησο.

Εἶχαν προσέλθει ἐκπρόσωποι, κληρικοί καὶ λαϊκοί, ἀπὸ ὁλόκληρη τὴν ἀφρικανικὴ ἥπειρο, ποὺ ἔχει γνωρίσει τὸν Μακαριώτατο σὲ ὅλη τὴ διάρκειά τῆς ἱερατικῆς καὶ ἀρχιερατικῆς του σταδιοδρομίας, ὡς Πατριαρχικὸ Ἐπίσκοπο, ὡς Ἐπίτροπο, ὡς Μητροπολίτη καὶ Πατριαρχικὸ

* Συνέχεια ἐκ τῆς σελ. 180 τοῦ ὑπ' ἀρ. 4 τεύχους.

Ὁ Μακ. Πατριάρχης Ἀλεξανδρείας κ. Πέτρος στὸν ἱστορικό θρόνο τοῦ Ἀποστόλου Μάρκου.

Ο ΔΙΑΚΟΝΟΣ: Εὐλόγησον Δέσποτα.
 Ο ΠΑΤΡΙΑΡΧΗΣ: Εὐλογητὸς ὁ Θεὸς ἡμῶν πάντοτε...
 Ο ΧΟΡΟΣ: Εὐλογητὸς εἶ Χριστὲ ὁ Θεὸς ἡμῶν...
 Ο ΧΟΡΟΣ: Ὅτε καταβάς...
 Ο ΧΟΡΟΣ: Πάντα χορηγεῖ τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον...
 Ο ΧΟΡΟΣ: Ἀπόστολε Ἄγιε καὶ Εὐαγγελιστὰ Μάρκε...
 Ο ΧΟΡΟΣ: Σήμερον τῆς σωτηρίας ἡμῶν τὸ κεφάλαιον...
 Ο ΠΑΤΡΙΑΡΧΗΣ: Ἐλέησον ἡμᾶς ὁ Θεός...
 ΟΙ ΑΡΧΙΕΡΕΙΣ: Κύριε ἐλέησον (τρὶς).
 Ο ΠΑΤΡΙΑΡΧΗΣ: Ἐτι δεόμεθα ὑπὲρ τῶν εὐσεβῶν καὶ Ὁρθοδόξων Χριστιανῶν.
 ΟΙ ΑΡΧΙΕΡΕΙΣ: Κύριε ἐλέησον (τρὶς).
 Ο ΠΑΤΡΙΑΡΧΗΣ: Ἐτι δεόμεθα ὑπὲρ τῆς Ἀγίας καὶ Ἱεράς ἡμῶν Συνόδου.
 ΟΙ ΑΡΧΙΕΡΕΙΣ: Κύριε ἐλέησον (τρὶς).
 Ο ΠΑΤΡΙΑΡΧΗΣ: Ὅτι ἐλεήμων...
 Ο ΠΑΤΡΙΑΡΧΗΣ: Τῇ μικρῇ ἀπόλυση μὲ τό:
 «Ὁ ἐν εἶδει πυρίνων γλωσσῶν οὐρανόθεν

καταπέμψας τὸ Πανάγιον Αὐτοῦ Πνεῦμα ἐπὶ τοὺς ἁγίους Αὐτοῦ Μαθητὰς καὶ Ἀποστόλους, Χριστὸς ὁ ἀληθινὸς Θεὸς ἡμῶν... (χωρὶς τὸ «Δι' εὐχῶν...»).

Ἀκολουθῶς ὁ Τοποτηρητὴς Σεβ. Μητροπολίτης Ἰωαννουπόλεως καὶ Πρετορίας κ. Παῦλος, πρῶτος τῇ τάξει, προσφώνησε τὸν Πατριάρχη διὰ τῶν ἐξῆς:

Ἡ Χάρις τοῦ Παναγίου καὶ Τελεταρχικοῦ Πνεύματος ψήφω τῶν Πανιερωτάτων Μητροπολιτῶν, τῇ συμμετοχῇ τῶν Εὐλαβεστάτων Κληρικῶν καὶ τῶν Τιμωτάτων Ἀντιπροσώπων τοῦ εὐσεβοῦς λαοῦ τῆς Ἀγιοτάτης ταύτης Ἐκκλησίας, ἐκάλεσέ Σε, Μακαριώτατε, ἐπὶ τὸν Ἀποστολικὸν Θρόνον τοῦ Πανευφήμου Ἀποστόλου καὶ Εὐαγγελιστοῦ Μάρκου, κανονικὸν διάδοχον Αὐτοῦ. Ἀνάβηθι τοίνυν, Μακαριώτατε Δέσποτα, τὰς βαθμίδας αὐτοῦ καὶ κόσμησον αὐτὸν ὡς ἐκλείσαν αὐτὸν οἱ Ἅγιοι Ἀθανάσιος καὶ Κύριλλος καὶ Ἰωάννης ὁ Ἐλεήμων καὶ ὁ λοιπὸς γεραρὸς θίασος τῶν ἀοιδίμων Προκατόχων Σου, μέχρι καὶ τοῦ ἀειμνήστου Παρθενίου.

Μετὰ ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Χαρτοῦμ καὶ παντὸς Σουδάν κ. Διονύσιος ἀποδίδοντάς του τὴν Ποιμαντορικὴ ράβδον εἶπε:

Μακαριώτατε καὶ Θειότατε Δέσποτα,

*Τὴν ποιμαντορικὴν ταύτην ράβδον, τὸ ὄρα-
τὸν τοῦτο σύμβολον τῆς Σῆς πνευματικῆς ἐξου-
σίας δίδωσι τῇ Ὑμετέρα Μακαριότητι δι' ἐμοῦ
ὁ Ἀρχιεπίσκοπος Χριστός, ἵνα ποιμάνῃς τὸ ἐμπει-
στευμένον Σοι ἄνωθεν λογικὸν ποίμνιον τοῦ
Παλαιφάτου καὶ Πρεσβυγενοῦς ἐνδόξου Ἀπο-
στολικοῦ καὶ Πατριαρχικοῦ Θρόνου Ἀλεξαν-
δρείας καὶ πάσης Ἀφρικῆς καὶ ἐν ὁσιότητι καὶ
δικαιοσύνῃ ὁδηγήσῃς τὸ Χριστεπώνυμον Αὐτοῦ
πλήρωμα εἰς νομὰς σωτηρίους καὶ θεοφιλεῖς,
τοὺς μὲν πιστοὺς στηριζῶν, τοὺς δὲ πεπλανημέ-
νους ἐπανάγων ἐν τῇ πίστει τῇ Ὁρθοδόξῳ, κα-
τὰ τὸν τοῦ Ἱεροῦ Εὐαγγελίου θεῖον Ποιμένα,
τὴν ψυχὴν Σου ὡς καλὸς Ποιμὴν τιθεὶς ὑπὲρ
τῶν ἰδίων προβάτων, ὅπως ἐν τῷ καιρῷ τῆς μι-
σθαποδοσίας ἀκούσης τῆς εὐκταίας τοῦ Κυρίου
φωνῆς «ἀπόκειται Σοι ὁ τῆς δικαιοσύνης στέφα-
νος». Κατευοδοῦ, λοιπόν, Μακαριώτατε, ἐδρά-
ζου καὶ κραταιοῦ ἐπὶ τὸν Ἀγιώτατον τοῦτον
Θρόνον εἰς ἔτη πάμπολλα καὶ ἐνδοξα ἐν εἰρήνῃ.
Ἀμήν.*

Στὴ συνέχεια ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Κένυας καὶ Εἰρηνοπόλεως κ. Εἰρηναῖος ἐπιθέτοντας στὴν κεφαλὴ τοῦ Πατριάρχου τὴν Τιάρα εἶπε:

*Ὁ Χριστὸς τίθησι δι' ἐμοῦ ἐπὶ τῆς κεφαλῆς
Σου, Μακαριώτατε, τὴν περικεφαλαίαν ταύτην
τοῦ σωτηρίου. Ἔστω δ' αὕτη συμβολίζουσα τὸν
ἀμαράντινον τῆς δόξης στέφανον, ὃν ἀποδώσει
ὁ Κύριος ἐν τῇ ἡμέρᾳ τῇ φοβερᾷ πᾶσι τοῖς ἡγα-
πηκόσι τὴν ἐπιφάνειαν Αὐτοῦ».*

Μετὰ ταῦτα ἡ Α.Θ.Μ. ὁ Πάπας καὶ Πα-
τριάρχης κ. Πέτρος κατήλθε τὶς βαθμίδες τοῦ
Σολέα, καὶ ἀνήλθε στὸν Πατριαρχικὸ Θρόνον, ἀ-
σπᾶσθηκε τὴν ἐπ' αὐτοῦ ἱερὰ εἰκόνα τοῦ Δε-
σπότη Χριστοῦ, ἐνῶ ὁ Διάκονος ἐκφωνοῦσε τὴ
φήμη τοῦ Πατριάρχου καὶ ὁ Χορὸς ἀκολούθως
τὴν ἔψαλε καὶ ὁ Πατριάρχης εὐλόγησε τὸν Λαὸ
διὰ τοῦ Τιμίου Σταυροῦ:

*«Πέτρου τοῦ Μακαριωτάτου, Θειοτάτου τε
καὶ Παναγιωτάτου Πατρὸς ἡμῶν καὶ Ποιμενάρ-
χου, Πάπα καὶ Πατριάρχου τῆς Μεγάλης Πό-
λεως Ἀλεξανδρείας, Λιβύης, Πενταπόλεως, Αἰ-
θιοπίας, πάσης γῆς Αἰγύπτου καὶ πάσης Ἀφρι-
κῆς, Πατρὸς Πατέρων, Ποιμένος Ποιμένων,
Ἀρχιερέως Ἀρχιερέων, Τρίτου καὶ Δεκάτου τε
τῶν Ἀποστόλων καὶ Κριτοῦ τῆς Οἰκουμένης,
πολλὰ τὰ ἔτη».*

Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Χαρτοῦμ καὶ παντὸς
Σουδάν κ. Διονύσιος προσφώνησε ἀπὸ τὸ Σο-
λέα ἐκ μέρους τῆς Ἀγίας καὶ Ἱερᾶς Συνόδου,
τοῦ Ἱεροῦ Κλήρου καὶ τοῦ Λαοῦ, μὲ μεστοὺς
λόγους τὸν Πατριάρχη.

Ἀμέσως ὁ Μακαριώτατος ἐκφώνησε τὸν ἐν-
θρονιστήριον λόγο του καὶ μετὰ ἀκολούθησαν οἱ
προσφωνήσεις τῶν ἐκπροσώπων τῶν Ὁρθοδό-
ξων Ἐκκλησιῶν. Στὸ τέλος ὁ Χορὸς ἔψαλε τό:

*«Πολυχρόνιον ποιῆσαι Κύριος ὁ Θεός, τὸν
Μακαριώτατον, Θειότατον καὶ Παναγιώτατον
Πάπαν καὶ Πατριάρχην Ἀλεξανδρείας καὶ πά-
σης Ἀφρικῆς, Κύριον Κύριον Πέτρον τὸν Ζ',
Κύριε φύλαττε αὐτὸν εἰς πολλὰ ἔτη, εἰς πολλὰ
ἔτη, εἰς πολλὰ ἔτη».*

Ὁ Μακ. Πατριάρχης εὐλόγησε τοὺς πιστοὺς
διὰ τοῦ Τιμίου Σταυροῦ, καὶ ἐν κατακλείδι ὁ
Ἱερέας εἶπε τό: «Δι' εὐχῶν τῶν Ἀγίων Πατέ-
ρων...».

Μετὰ τὴν ἐνθρονιστήρια τελετὴ, ὁ Μακ. Πά-
πας καὶ Πατριάρχης ἐξῆλθε ἀπὸ τὸν Ἱερὸ Ναὸ
καὶ ἐν πομπῇ μετέβη στὴ Μεγάλῃ αἴθουσα τοῦ
Π. Θρόνου, συνοδευόμενος ἀπὸ τὴν Ἱερὰ Σύνο-
δο, τοὺς ἐκπροσώπους τῶν Ὁρθοδόξων καὶ ξέ-
νων Ἐκκλησιῶν καὶ τοὺς λοιποὺς ἐπισήμους.

Ὁ ἐνθρονιστήριος λόγος τὸν ὁποῖο ἐξεφώ-
νησε, καταχωρίζεται στὴ συνέχεια:

*Ἐξοχώτατε Κύριε Πρόεδρε τῆς Ἑλληνικῆς
Δημοκρατίας,*

*Ἐξοχώτατε Κύριε Πρόεδρε τῆς Κυπριακῆς
Δημοκρατίας,*

*Ἐξοχώτατε ἐκπρόσωπε τοῦ Προέδρου τῆς
Ἀραβικῆς Δημοκρατίας τῆς Αἰγύπτου,*

*Ἐξοχώτατε ἐκπρόσωπε τοῦ Προέδρου τῆς
Δημοκρατίας τοῦ Καμερούν,*

*Σεβασμιώτατε ἐκπρόσωπε τῆς Α.Θ.Π. τοῦ
Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου,*

*Μακαριώτατε Πατριάρχα Βουλγαρίας κ.
Μάξιμε,*

*Σεβασμιώτατοι ἐκπρόσωποι τῶν ἀδελφῶν
Ὁρθοδόξων Ἐκκλησιῶν,*

*Ἀγαπητοὶ ἐκπρόσωποι τῶν ἑτεροδόξων Ἐκ-
κλησιῶν,*

Ἐντιμότατοι Ἄρχοντες,

Τέκνα ἐν Κυρίῳ ἀγαπητὰ καὶ περιπόθητα,

*Θεῖα Χάριτι καὶ ψήφῳ κανονικῆ τῶν Ἀγίων
Συνδικῶν, ἀνερχόμενος σήμερον εἰς τὸν Πα-
λαίφατον καὶ Ἀποστολικὸν Θρόνον τοῦ Ἀγίου
Ἐνδόξου καὶ Εὐαγγελιστοῦ Μάρκου, κατὰ πρῶ-*

τον τούς ὀφθαλμούς μου αἴρω πρὸς τὸν Πανοικτίρμονα Θεόν, Τὸν ἐπιβλέψαντα ἐπὶ τὴν ἐλαχιστότητά μου, καὶ ἐν εὐχαριστίᾳ πολλῇ, ἔνδακρος Τὸν παρακαλῶ νὰ ἐξαποστείλῃ «βοήθειαν ἐξ ἁγίου» διὰ νὰ μὲ ἐνισχύσῃ καὶ ἐνδυναμώσῃ εἰς τὸ βαρὺ διὰ τοὺς ἀσθενεῖς μου ὤμουσ, ἅγιον τοῦτο ἔργον.

Νεώτερος λοιπὸν ἐγὼ ἐν τοῖς ἀδελφοῖς, ἐκλήθην ὑπ' αὐτῶν διὰ νὰ ἄρω τὸ βαρὺ φορτίον τοῦ Σταυροῦ τῆς τῶν Ἀλεξανδρέων καὶ Ἀφρικανίτιδος Ἐκκλησίας, εἰς τὴν ἀνάβασιν τοῦ Γολγοθᾶ Τῆς, προσβλέπων ὁμως πάντοτε καὶ σταθερὰ εἰς τὴν Ζωὴν καὶ τὴν Ἀνάστασιν ἡμῶν, πρὸς τὸν Θεὸν καὶ Σωτῆρα Ἰησοῦν Χριστόν. Πρὸς τοὺς συγκηρυναίους καὶ συμποίμηνους ἀδελφούς λέγω ὅτι, θὰ εἶμαι πρῶτος μεταξὺ ἴσων, πάντοτε καὶ ἐν πᾶσιν συνεργαζόμενος μετ' αὐτῶν, διὰ νὰ ἀξιωθῶμεν ὅλοι μαζί, συνυπεύθυνοι καὶ λογοδοτοῦντες, νὰ ὀδηγήσωμεν τὸ λογικὸν ποίμνιον τοῦ Χριστοῦ εἰς νομὰς σωτηρίους.

Τὴν φοβερὰν ταύτην στιγμήν, ὁμολογῶ τὴν σταθερὰν, ἀκλινῆ καὶ ἀσάλευτον πίστιν μου εἰς τὸν Ἐνα Ὑπερούσιον ἐν Τριάδι Θεόν, ὅπως ἀπεκαλύφθη εἰς τὰς Ἁγίας Γραφὰς καὶ ὅπως διδάσκει τὸ σεβάσιμον Σύμβολον τῆς Νικαίας - Κωνσταντινουπόλεως, ὅπως διδάσκουν τὰ Δόγματα, οἱ Ἀποστολικοὶ Κανόνες, αἱ ἀποφάσεις τῶν Ἑπτὰ Οἰκουμενικῶν Συνόδων καὶ τῶν Τοπικῶν τοιούτων. Κάθε δὲ κακοδοξίαν καὶ πλάνην ἀρχαίαν τε καὶ νεωτέραν ἀποδοκιμάζω.

Ὁμολογῶ ἀφοσίωσιν εἰς τὴν Μίαν, Ἁγίαν, Καθολικὴν καὶ Ἀποστολικὴν Ἐκκλησίαν, τὸ Σῶμα τοῦ Χριστοῦ ἐν χώρῳ καὶ χρόνῳ, τὸν θεοσμὸν ὅλον τῆς ὁποίας συγκροτεῖ τὸ Πανάγιον Πνεῦμα. Εἰς Αὐτὴν ἐνοικεῖ «λόγος σοφίας, λόγος συνέσεως, πίστις, χαρίσματα ἰαμάτων, ἐνεργήματα δυνάμεων, προφητεία, διακρίσεις πνευμαμάτων» (Α' Κορ. ιβ' 7-12) καὶ κάθε ἄλλη Μυστηρίων χάρις καὶ ἐνέργεια «πρὸς τὸν καταρτισμὸν τῶν Ἁγίων» (Ἐφ. δ' 12). Ὡστε Αὐτὴ μόνη εἶναι «στῦλος καὶ ἐδραῖωμα τῆς ἀληθείας» (Τιμ. Α' γ' 15), ταμεῖον Θείας Χάριτος, διὰ νὰ φωτίσῃ μὲν διὰ τῆς ὀρθῆς διδασκαλίας καὶ καθοδηγῆ εἰς τὴν ἀλήθειαν καὶ τὴν σωτηρίαν, νὰ προφυλάσῃ δὲ ἀπὸ τὴν πλάνην καὶ τὸ σκότος καὶ νὰ καθιστᾷ τὰ τέκνα Τῆς μετόχους τῆς αἰωνίου ζωῆς.

Καὶ τώρα τὴν χεῖρα θέτων ἐπὶ τὸ ἄροτρον, θὰ πρέπει νὰ σημειώσω ὅτι, εἶναι ἄμεσος ἀνάγκη νὰ ἐπανδρώσωμεν τὰς χηρευούσας Μητρο-

πόλεις μὲ ἀξίους καὶ κατηρτισμένους ἄριστα Ἀρχιερεῖς. Ταυτοχρόνως θὰ φροντίσωμεν διὰ τὴν στελέχωσιν τοῦ Πατριαρχείου μας μὲ ἱερεῖς μορφωμένους, ἐναρέτους καὶ ζηλωτὰς, ἀξίους τοῦ ὀνόματος καὶ τοῦ σχήματος. Ἡ μερίμνά μας αὐτὴ θὰ εἶναι συνεχῆς καὶ ἀνύστακτος.

Ὡς πρὸς τοὺς ἤδη ὑπηρετοῦντας ἱερεῖς μας, εἶναι ἀνάγκη νὰ βελτιωθοῦν αἱ συνθήκαι διαβιώσεώς των καὶ κυρίως αἱ οἰκονομικαὶ των παροχαί, ὥστε νὰ διέρχονται βίον ἀξιοπρεπῆ καὶ νὰ ἐπιδίδονται ἀπερίσπαστοι εἰς τὸ ὑψηλὸν λειτουργημά των.

Εἰς τὸν περιούσιον λαὸν τοῦ Θεοῦ, ὁ ὁποῖος παντοιοτρόπως κυρίως τὰς ἡμέρας αὐτάς, ἐξεδήλωσεν τὴν χαρὰν του, ὑπόσχομαι ἐνώπιον τοῦ Κυρίου ὅτι θὰ ἐκδαπανήσω ὅλας τὰς δυνάμεις, διὰ νὰ φανῶ ἀντάξιος τῶν προσδοκιῶν του. Θὰ εἶμαι πατέρας ὅλων τῶν τέκνων τῆς Ἐκκλησίας τοῦ Ἁγίου Μάρκου, ἀνεξαρτήτως χρώματος καὶ γλώσσης.

Συνεχῆς θὰ εἶναι ἡ συνεργασία μου μὲ ὅλας τὰς Ἑλληνικὰς Κοινότητες τῆς Ἀφρικῆς καὶ κυρίως μὲ αὐτὰς τῆς Ἀλεξανδρείας καὶ τοῦ Καίρου, αἱ ὁποῖαι πάντοτε μᾶς συμπαραστέκουν μὲ περισσότερον ζῆλον. Θὰ στηριξῶ καὶ θὰ συνεργασθῶ μὲ τὸ Σ.Α.Ε. καὶ ἰδιαίτερος ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον ἀφορᾷ τὴν Ἀφρικανικὴν Ἠπειρον καὶ ἐδρεύει εἰς τὴν Ἀλεξάνδρειαν. Ἀλλὰ καὶ μὲ τὰς Ἀραβοφώνους Κοινότητας, αἱ ὁποῖαι ἐδρεύουν εἰς τὴν Αἴγυπτον καὶ ἀποτελοῦν μέρος τοῦ ποιμνίου τοῦ παλαιφάτου Πατριαρχείου Ἀλεξανδρείας, θὰ ἔχω συνεχῆ καὶ εἰλικρινῆ συνεργασίαν.

Διὰ τὴν Ἱεραποστολήν μας εἰς τὴν Ἀφρικὴν, ἡ ὁποία εἶναι τὸ μέλλον καὶ ἡ ἐλπίδα τῆς Ἐκκλησίας τοῦ Ἁγίου Μάρκου, τὴν ὁποῖαν ἔζησα καὶ γνώρισα ἐκ τοῦ πλησίον, τὰ προβλήματα, τὰς δυσκολίας καὶ τὰς ἀντιξοότητας τὰς ὁποίας ἀντιμετωπίζει, θὰ δώσω ἰδιαίτερον ἐνδιαφέρον καὶ φροντίδα συνεργαζόμενος πάντα μὲ τὰς κατὰ τόπους Ὀρθοδόξους Ἐκκλησίας καὶ τοὺς ἱεραποστολικοὺς φορεῖς εἰς τὴν Ἑλλάδα καὶ τὸ ἐξωτερικόν, διὰ νὰ φέρῃ ἀκόμη περισσότερον καρπὸν ὁ μέχρι σήμερον ριφθεὶς σπόρος. Ἀκολουθοῦμεν, καὶ θὰ συνεχίσωμεν νὰ ἀκολουθοῦμεν, τὴν ὁδὸν τοῦ Χριστοῦ, τὴν μαθητείαν ὅλων τῶν ἐθνῶν, ὄχι διὰ νὰ χωρίσωμεν τοὺς λαοὺς ἀλλὰ νὰ τοὺς ἐνώσωμεν, μέσα εἰς τὸ κλίμα τῆς ἐν Χριστῷ ἐλευθερίας.

(Συνεχίζεται)

ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΙΣ ΤΟΥ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΟΣ ΤΗΣ ΑΓΑΜΗΣ ΜΗΤΡΟΤΗΤΑΣ

(Θεολογική - Ἐκκλησιολογική ἄποψις)*

Τὸ «ὑποτάσσεσθε», ἐξισορροπείται μὲ τὸ «οἱ ἄνδρες ἀγαπάτε τὰς γυναῖκας ἑαυτῶν» καὶ μάλιστα «καθὼς ὁ Χριστὸς ἠγάπησε τὴν Ἐκκλησίαν καὶ ἑαυτὸν παρέδωκεν ὑπὲρ αὐτῆς». Ἡ σχέσηις τοῦ ἀνδρὸς πρὸς τὴν γυναῖκα δὲν εἶναι ἐξουσιαστική, ἀλλὰ σχέσις ἀπεριορίστου ἀγάπης μέχρι θυσίας χάριν τῆς γυναικός. Ὁ ἄνδρας δὲν μπορεῖ νὰ γίνεταί καταπιεστικός καὶ τυραννικός, διότι καλεῖται νὰ λειτουργήσῃ ὡς ὁ Χρι-

Μάλιστα τότε ἂν γένοιτο. Ἡ γὰρ φοβουμένη καὶ ἀγαπᾷ ἢ ἀγαπῶσα φοβεῖται ὡς κεφαλὴν καὶ ἀγαπᾷ ὡς μέλος, ἐπεὶ καὶ ἡ κεφαλὴ μέλος τοῦ παντός ἐστι σώματος»⁸⁵. Ὁ φόβος (=σεβασμός) δικαιολογεῖται χάριν τῆς εἰρήνης, τῆς ὁμοιοῦσας καὶ χάριν τῆς προαγωγῆς στὴν ἀληθινὴ ἀγάπη, ὅποτε παύουν οἱ γυναῖκες νὰ λειτουργοῦν μὲ φόβον, ἐφ' ὅσον ἀλληλοπεριχωροῦν μὲ τοὺς συζύγους ἐν ἀγάπῃ. Τότε θὰ ἰσχύῃ ἡ ἀρχὴ τῆς ἀγάπης ἄνευ φόβου καὶ θὰ ὑπάρχῃ συναγωνισμὸς ἀγάπης καὶ τιμῆς καὶ ὄχι πρωτεῶν. Τότε θὰ εἶναι «τῆ τιμῇ ἀλλήλους προηγούμενοι»⁸⁶.

Τοῦ Πανσο. Ἀρχιμ. κ. **EMMANΟΥΗΛ ΚΑΛΥΒΑ**
Ἱεροκήρυκος Ἱ. Μητροπόλεως Ἀττικῆς

στὸς μὲ θυσίαν ἀγάπης· «ἀντίρροπον τῆς ὑπακοῆς εἰσαγέτω τὴν ἀγάπην»⁸¹, λέγει ὁ ἱ. Χρυσόστομος.

Ἐξισώνεται μέσα στὸ μυστήριον τῆς ἀγάπης ὁ ἄνδρας μὲ τὴν γυναῖκα· «...ἕκαστος τὴν ἑαυτοῦ γυναῖκα οὕτως ἀγαπάτω ὡς ἑαυτόν, ἢ δὲ γυνὴ ἵνα φοβῆται τὸν ἄνδρα»⁸². Δὲν νοεῖται φόβος δουλικός, ἀλλὰ σεβασμὸς ἐλευθερίας· «...ἔβαν ἀκούης φόβον, ἐλευθέρα προσήκοντα φόβον ἀπαίτει, μὴ καθὼς περὶ δούλης· σῶμα γὰρ ἐστὶ σὸν· ποῖος δὲ ἐστὶν ὁ φόβος; Ὡστε μὴ ἀντιλέγειν, ὥστε μὴ ἐπανάστασθαι, ὥστε μὴ τῶν πρωτεῶν ἐρᾶν· ἀρκεῖ μέχρι τούτων ἐστάναι τὸ φόβον»⁸³.

Ἐννοεῖται ὅτι πρέπει νὰ ὑπάρχῃ ἀπὸ τὴν γυναῖκα φόβος (=σεβασμὸς) πρὸς τὸν ἄνδρα χάριν τῆς εἰρήνης καὶ ὁμοιοῦσας, ἐφ' ὅσον δὲν εἶναι ἅγιοι καὶ τέλειοι οἱ ἄνδρες καὶ οἱ γυναῖκες καὶ ἐφ' ὅσον δὲν ἀλληλοπεριχωροῦν μὲ τέλεια ἀγάπη Χριστοῦ. Ὁ ἐν στενῇ ἐννοίᾳ φόβος προϋποθέτει ἔλλειψιν ἀγάπης· «φόβος οὐκ ἔστιν ἐν τῇ ἀγάπῃ, ἀλλ' ἢ τελεία ἀγάπη ἔξω βάλλει τὸν φόβον»⁸⁴. Γι' αὐτὸ ἐρωτᾷ ὁ Χρυσόστομος· «Καὶ πῶς ἂν γένοιτο ἀγάπη, φησί, φόβου ὄντος;

Ἀντίρροπος τοῦ ἐξ ἀγάπης φόβου τῆς γυναικας εἶναι ἢ ἐξ ἀγάπης θυσία τοῦ ἀνδρὸς. Μὲ τὴν προαγωγὴν στὴν ἔνθεον ζωὴν καὶ τὴν τελείωσιν τῆς ἀγάπης παύει νὰ ὑπάρχῃ ἀντιστοιχία, «φόβος - ἀγάπη» καὶ ὑπάρχει πλέον μόνον συναγωνισμὸς ἀγάπης καὶ ἀλληλοσεβασμοῦ καὶ ἔτσι ἀποκαλύπτεται ὅτι «τὸ μυστήριον τοῦτο μέγα ἐστίν... εἰς Χριστὸν καὶ εἰς τὴν Ἐκκλησίαν»⁸⁷.

Ἡ συζυγία δὲν εἶναι σχέσις ἀντιπαλότητας καὶ ἀνταγωνιστικότητας, δὲν εἶναι σχέσις ἐξουσιαστική. Ἡ συζυγία δὲν μπορεῖ νὰ λειτουργήσῃ μέσα σὲ πλέγματα ἀνωτεροκατωτερότητας, ἀλλὰ μόνον σὲ πνευματοποιημένη ἀτμόσφαιρα ἀγάπης. Δὲν καθιερώνει ὁ λόγος τῆς Γραφῆς καὶ ἡ Ὁρθόδοξος Παράδοσις σχέσεις ἀνισότητος καὶ ἐξουσίας τοῦλάχιστον μετὰ τὴν ἐκ Παρθένου σάρκωσιν τοῦ Λόγου. Ἐπομένως δὲν θὰ ἔχη ἢ γυναῖκα φόβον κατωτερότητας, ἀλλὰ σεβασμόν. «Φόβον δὲ ἐνταῦθα τὴν ἐπιτεταμένην εὐλάβειαν καὶ συστολὴν λέγει, τὸν ἐλευθέροις πρόποντα, οὐ τὸν δουλικόν»⁸⁸, λέγει ὁ Θεοφύλακτος Βουλγαρίας. Ὁμοίως ὁ Οἰκουμένιος· «Τὸ δὲ φοβεῖσθαι νόει, ὡς πρέπει γυναῖκα φοβεῖσθαι, μὴ δουλοπρεπῶς»⁸⁹.

85. Ἰω. Χρυσόστομος, Ὅπου ἀνωτέρω, σελ. 214.

86. Ρωμαίους 12,10.

87. Ἐφεσίους 5,32.

88. Θεοφύλακτος Βουλγαρίας, Πρὸς Ἐφεσίους Ἐξήγησις, P.G. 124,1120 B.

89. Οἰκουμένιος Τρίκκης, Εἰς τὴν πρὸς Ἐφεσίους, P.G. 118, 1245 B.

* Συνέχεια ἐκ τῆς σελ. 229 τοῦ ὑπ' ἀρ. 5 τεύχους.

81. Ἰω. Χρυσόστομος, Πρὸς Ἐφεσίους, Ὁμιλία 20, § 4 ΕΠΕ 21,212.

82. Ἐφεσίους, 5,33.

83. Ἰω. Χρυσόστομος, Ὅπου ἀνωτέρω, σελ. 218.

84. Α' Ἰωάννου 4,18.

Μὲ τὴν προαγωγὴν τῆς συζυγίας διὰ τῆς ἀγάπης Χριστοῦ θὰ ὑπάρχη ἀμοιβαῖος σεβασμὸς καὶ ὑποταγὴ τοῦ ἑνὸς στὸν ἄλλον, ἢ γυναῖκα θὰ ὑποτάσσεται στὸν ἄνδρα καὶ ὁ ἄνδρας στὴν γυναῖκα σὲ ἀμοιβαία ἀλληλοὑποταγὴ ἀνωτερότητος καὶ ἀγάπης. Γι' αὐτὸ λέγει ὁ Ἰω. Δαμασκηνός: «Ἀλλήλοις δὲ ὑποτάσσεσθαι δεῖ διὰ Χριστόν, ὡς Χριστῷ λάτρευμα τοῦτο τελούντες»⁹⁰ καὶ προσθέτει ὁ Οἰκουμένιος: «Ὅταν γὰρ ἕκαστος ἐκάστω εἴη ὑποταταγμένος, καὶ μὴ διὰ τι πρᾶγμα κοσμικὸν ἢ ἄτοπον, ἀλλὰ διὰ φόβον Χριστοῦ, τί ἔσται λοιπὸν ἐν μέσῳ κακόν;»⁹¹.

Μέσα στὴ συζυγία τῆς ἀγάπης παύει ὁ φόβος καὶ ἡ ὑπαταγή, ἡ ἐξουσιαστικὴ σχέση, καὶ ὑπάρχει «ἡ ὑπερβάλλουσα τιμὴ»⁹² τῆς γυναικὸς πρὸς τὸν ἄνδρα ὡς ἀνταπόδοσις ἀγάπης. Δὲν μπορεῖ νὰ λειτουργήσῃ συζυγία μὲ πλέγματα ἀνωτεροκατωτερότητος καὶ φόβου. «Οἰκέτην μὲν γὰρ φόβῳ τις ἂν καταδῆσαι δυνήσεται... τὴν δὲ τοῦ βίου κοινωνὸν (σύζυγον), τὴν παίδων μητέρα, τὴν πάσης εὐφροσύνης ὑπόθεσιν, οὐ φόβῳ καὶ ἀπειλαῖς δεῖ καταδεσμεῖν, ἀλλ' ἀγάπῃ καὶ διαθέσει. Ποία γὰρ συζυγία, ὅταν ἡ γυνὴ τὸν ἄνδρα τρέμῃ; ποίας δὲ αὐτὸς ὁ ἀνὴρ ἀπολαύσεται ἡδονῆς, ὡς δούλῃ συνοικῶν τῇ γυναικί, καὶ οὐχ ὡς ἐλευθέρῳ»⁹³.

Ἡ σκληρὴ πραγματικότητα ὅμως ἔχει ὑποτιμήσει τὴν γυναῖκα - σύζυγο. Τὰ ὅσα ἀναφέραμε γιὰ τὸ μυστήριον ἀλληλοπεριχωρήσεως τῶν συζύγων μέσα στὴν ἀγάπῃ εἶναι τὸ ζητούμενο καὶ πρέπει νὰ ὑπάρχη ἡ διαφώτισις τῶν μελλονύμφων, ἡ μόρφωσις, ἡ καλλιέργεια, ὥστε νὰ εἶναι οἱ σύζυγοι ἀπληλαγμένοι ἀπὸ κόμπλεξ καὶ ἐξουσιαστικὲς τάσεις καὶ νὰ βιώνουν τὸ μυστήριον τῆς ἀγάπης μέσα στὴν ὁμοτιμία. Βέβαια θὰ ἔχη τὸν πρῶτον λόγον ὁ ἄνδρας χάριν ἱεραρχήσεως ρόλων καὶ ὁμότιμης καὶ εἰρηνικῆς συνυπάρξεως, πρὸς ἀποφυγὴν συγκρούσεων καὶ προβλημάτων ἀπὸ τίς ἀνθρώπινες ἀδυναμίες. Δὲν εἶναι ὑποταγμένη ἡ γυναῖκα, ἀλλὰ συνάρχη μὲ τὸν ἄνδρα ὡς δευτέρα ἀρχή, ὅπως λέγει ὁ Χρυσόστομος. «Δευτέρα ἐστὶν ἀρχὴ αὕτη, ἀρχὴν ἔχουσα καὶ πολλὴν τὴν ὁμοτιμίαν»⁹⁴.

Δὲν εἶναι συμβόλαιον ὑποταγῆς ὁ γάμος, ὅ-

πως τὸν βλέπει ὁ ἀκραῖος φεμινισμὸς. Ἡ φεμινιστικὴ διαίρεσις τῶν ρόλων καὶ ἡ ἀνταγωνιστικότητα ἀνδρὸς καὶ γυναικὸς διαλύει τὴν συζυγία καὶ τὸ ἀνδρόγυνο. Ἀντίθετα ἡ Ὁρθοδοξία βλέπει μίαν ἀλληλοπεριχωρήσιν προσώπων ἀνδρὸς καὶ γυναικὸς στὸ γάμο, πρὸ παντὸς βλέπει τοὺς ρόλους συζύγων ὡς λειτουργήματα, ὡς διακονήματα. «Ὁ ἄνδρας προσφέρει τὸν ἑαυτό του στὴ σύζυγό του καὶ ἡ γυναῖκα ἀνταποκρίνεται μὲ ταπεινώσῃ στὴν ἀγάπῃ αὐτῇ. Ἡ μόνῃ ἐξουσία ποῦ γνωρίζει ἡ Ἐκκλησία εἶναι ἡ ἐξουσία τῆς διακονίας»⁹⁵.

Ἡ κοινωνία προσώπων στὸ γάμο ὀφείλει νὰ εἶναι μίαν ἔκφρασις ἀγιοτριαδικῆς ἀλληλοπεριχωρήσεως ἐν ἀγάπῃ Χριστοῦ: «Ὡς οὖν ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ τῆς ἡμετέρας φύσεως, οὕτως ἡμεῖς τῆς οὐσίας αὐτοῦ» καὶ ὡς ἡμᾶς ἐκεῖνος ἔχει ἐν ἑαυτῷ, οὕτω καὶ ἡμεῖς αὐτὸν ἔχομεν ἐν ἡμῖν»⁹⁶. Ἡ λύσις τοῦ προβλήματος τοῦ γάμου καὶ τῆς συζυγίας δὲν εἶναι οἱ φεμινιστικὲς διεκδικήσεις ἀλλὰ ἡ ἠθικὴ τελειώσις καὶ χριστοποιήσις τῶν συζύγων. Ὅταν ἡ ἀγάπῃ τοῦ Χριστοῦ βασιλεύῃ στὶς καρδιὰς τῶν συζύγων, τότε τὸ μυστήριον τοῦ γάμου εἶναι μέγα. Τότε οὔτε ὁ σύζυγος οὔτε ἡ σύζυγος ἔχουν κάτι πλεόν ἢ μείον, ἀλλὰ ἀλληλοπεριχωροῦν ἐν ἀγάπῃ Χριστοῦ καὶ διὰ Χριστοῦ ἡ ἀγαπητικὴ κοινωνία συζύγων καὶ οἰκογενείας ἐκφράζεται «κατὰ τὸ πρότυπο τῆς ἐνότητος τῶν τριῶν προσώπων τῆς μίας καὶ ἀδιαίρετης θεϊκῆς φύσεως»⁹⁷. Ἐπομένως ὁ ἀγώνας εἶναι ὄχι γιὰ τὴν ἀντιπαλότητα τῶν συζύγων, ἀλλὰ γιὰ τὴν ἀρμονικὴ ἔκφρασις τῆς ἀγάπης.

4. Εὐτυχὴς μητρότητα - παιδοποιῶν ὡς καρπὸς γάμου καὶ ὑπευθύνου πατρότητας

Καρπὸς τῶν συζυγικῶν σχέσεων εἶναι ἡ παιδοποιῶν. Ἡ γυναῖκα γίνεται μητέρα καὶ ὁ ἄνδρας πατέρας. Ἡ συζυγία ὀλοκληρώνεται μὲ τὴν ἀπόκτησι τέκνων. Ὁ ἄνδρας καὶ ἡ γυναῖκα γίνονται συνδημιουργοὶ μὲ τὸν Θεὸν καὶ φέρουν νέους ἀνθρώπους στὸν κόσμον. Ἡ κάθε γυναῖκα εἴτε παντρεμένη εἴτε ἀνύπαντρη καὶ παρθένος λειτουργεῖ κατὰ τὸ ἀρχέτυπον τῆς μητρότητας τῆς Εὐσας καὶ μάλιστα τῆς νέας Εὐσας ἀειπαρθέ-

90. Ἰω. Δαμασκηνοῦ, Εἰς πρὸς Ἐφεσίους, P.G. 95,849 A.

91. Οἰκουμένιου Τρίκκης, Ὅπου ἀνωτέρω, 1241 B.

92. Οἰκουμένιου Τρίκκης, Εἰς τὴν πρὸς Ρωμαίους, P.G. 118, 981 A-B.

93. Ἰω. Χρυσόστομου, Ὅπου ἀνωτέρω, σελ. 200.

94. Ἰω. Χρυσόστομου, Ὅπου ἀνωτέρω, σελ. 220.

95. Σταύρου Σ. Φωτίου, Ὁ γάμος ὡς μυστήριον ἀγάπης κατὰ τὴν Καινὴ Διαθήκη, Ἐκδόσεις Ἄρμος, Ἀθήνα, 1994, σελ. 103.

96. Ἰω. Χρυσόστομου, Ὅπου ἀνωτέρω, σελ. 208.

97. Ἐπισκόπου Ἀχελώου Εὐθυμίου (Κ. Στύλιου), Ἄνθρωπος: Ἄρσεν καὶ θῆλυ, Ἀθήνα, 1990, σελ. 65.

νου Θεοτόκου. «Τὸ ἀρχέτυπον τῆς Μεγάλης Μητρὸς προσδιορίζει ὅλας τὰς μορφὰς τοῦ γυναικείου· ἐπαναπαύεται εἰς τὸ βάθος πάσης γυναικείας ψυχῆς· ἡ αἰώνιος Παρθένος, ἡ αἰώνιος ἰδιότης πηγάζουν ἐκ τῆς “αἰωνίου μητρότητος” μόνης ἀληθινῆς, διότι εἶναι παγκόσμιος καὶ πλήρης χάριτος»⁹⁸.

Ὅταν τὸ μητρικὸ φίλτρο τῆς γυναίκας ἔχει συνεζευγμένο τὸ ἀνδρικὸ φίλτρο τῆς πατρότητας, τότε ἡ παιδοποιῶν ἐνώνει μὲ περισσοτέρα ἀγάπη καὶ εὐλογία Θεοῦ, ὅπως λέγει ὁ Χρυσόστομος: «Γέφυρά τις ἐστὶ τὸ παιδί. Ὅστε οἱ τρεῖς σάξ γίνονται μία, τοῦ παιδὸς ἐκατέρωθεν συνάπτοντος»⁹⁹. Ἡ οἰκογενειακὴ ζωὴ εἶναι εὐλογία καὶ χαρὰ. Ὁ Χρυσόστομος λέγει: «Ἐχεις γυναῖκα, ἔχεις παιδιά· τί ταύτης τῆς ἡδονῆς ἴσον; ... Τί γὰρ παίδων γλυκύτερον, εἰπέ μοι; Τί γυναικός, τῷ σωφρονεῖν βουλομένῳ;... Οὐδὲν παίδων γλυκύτερον καὶ γυναικός, ἐὰν σεμνῶς ἐθέλης βιοῦν»¹⁰⁰. Τὰ τέκνα εἶναι ὑπέρβασις τοῦ θανάτου καὶ εἰκῶν ἀναστάσεως· «...ποθεινὸν τὸ τῶν παίδων ἦν, διὰ τὸ μνημόσυνον καὶ λείψανα καταλιμπάνειν ἕκαστον τῆς ἑαυτοῦ ζωῆς... Ἐδωκεν ὁ Θεὸς τὴν τῶν παίδων παραμυθίαν, ὥστε τῶν ἀπελθόντων εἰκόνας ἐμψύχους μένειν, καὶ τὸ γένος ἡμῶν διατηρεῖσθαι»¹⁰¹.

Ἡ εὐλογία τοῦ γάμου εἶναι σὰν μία προέκτασις τοῦ γάμου τῆς Κανᾶ. Ὁ Ἰ. Χριστός, ὁ χθὲς καὶ σήμερον ὁ αὐτὸς καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας, ἔρχεται καὶ εὐλογεῖ καὶ ἐνώνει τοὺς συζύγους¹⁰². Ὁ γάμος τελειοποιεῖ ἠθικὰ καὶ σωφρονίζει τοὺς νέους. Ἡ μητρότητα δὲν μπορεῖ νὰ ἐκφρασθῇ καὶ λειτουργησῇ ἔξω ἀπὸ τὸ γάμο σὲ μονογονεϊκὴ μορφή, ὅπου ἡ μητέρα εἶναι μόνης τῆς μὲ τὸ παιδί χωρὶς τὸν πατέρα καὶ σύζυγο. «Ἡ νόμιμη οἰκογένεια, πὸν ἐπέζησε ἀπὸ τὰ βάθη τῶν αἰώνων, δὲν εἶναι εὐκόλο καὶ δὲν πρέπει νὰ ἀλλοτριωθεῖ, γιατί ἡ οἰκογένεια, μὲ τὴν δυαδικὴν μορφή τῆς πατέρα - μητέρας, εἶναι ἡ ἀρχέτυπη

μορφή οἰκογένειας, ἡ ριζωμένη κατ' εὐθείαν στὴν ψυχὴ μας»¹⁰³.

Ἡ δυαδικὴ μορφή τῆς οἰκογένειας ἐξασφαλίζει τὴν ὀλοκλήρωσι τῆς συζυγίας μὲ τὴν παιδοποιῶν. Ὅμοίως ἐξασφαλίζεται τὸ κατάλληλο οἰκογενειακὸ κλίμα γιὰ τὴν ἀνατροφὴν, τὴν καλλιέργεια καὶ τὴν πρόοδο τῶν παιδιῶν, διότι ἡ ὑπεύθυνη μητρότητα θὰ ἔχη ἀντίστοιχη τὴν ὑπεύθυνη πατρότητα. Τὸ φίλτρο τῆς μητρότητας ἐκφράζεται σωστὰ στὴν δυαδικὴ οἰκογένεια, ὅπου ἡ χαρὰ τοῦ σέξ καὶ ἡ χαρὰ τῆς παιδοποιῶν ὀλοκληρώνουν τὴν προσωπικὴν σχέσι τοῦ ἀνδρῶν καὶ ἐξασφαλίζονται οἱ προϋποθέσεις γιὰ τὴν ψυχοσωματικὴ ἀνάπτυξι τῶν παιδιῶν.

Μέσα στὴν οἰκογένεια εἶναι ὁ πλοῦτος τῆς χαρᾶς καὶ ἡδονῆς. Τὸ πλήρωμα τῆς χαρᾶς εἶναι ἡ παιδοποιῶν. Ὁ διαχωρισμὸς μεταξὺ ἡδονῆς σεξουαλικότητος καὶ παιδοποιῶν εἶναι καταστροφικός. Ἡ αὐτονόμησις τῆς ἡδονῆς τοῦ σέξ καὶ ὁ ἀποκλεισμὸς τῆς παιδοποιῶν, ἡ ἀπολυτοποίησις τοῦ σέξ, εἶναι μετατροπὴ τῶν «δερματίνων χιτῶνων»¹⁰⁴ τοῦ γάμου ἀπὸ εὐλογία, ἀπὸ γέφυρα καὶ κλίμακα ἀνυψώσεως ἀπὸ τὴν θανατηφόρο ἀτάρκεια στὸν χῶρο τῆς ἐλευθερίας καὶ κοινωνίας μετὰ τοῦ Θεοῦ, σὲ φυλακὴ αὐτοκαταστροφῆς καὶ ἐκμηδενισμοῦ.

Ἡ Ὁρθόδοξη Θεολογία καταδικάζει κάθε αὐτονόμησι τοῦ ἀνθρώπου καὶ τῶν λειτουργιῶν του καὶ ἀποκοπὴ ἀπὸ τὴν ὄντολογικὴ, ὑπαρξιακὴ μας ρίζα, τὸν Θεό. «Ἡ αὐτονομία εἶναι ἡ πηγὴ καὶ τὸ περιεχόμενον τῆς ἁμαρτίας, ἐπειδὴ ἀποτελεῖ παραχάραξη τῆς ἀλήθειας τοῦ ἀνθρώπου, ἀκρωτηριασμὸς καὶ ἐγκλωβισμὸς του στὴν βιολογικότητα... ἡ αὐτονόμησις τοῦ νόμου τῆς σεξουαλικότητος, τῆς τεχνολογίας, τῆς πολιτικῆς κ.λπ. κινδυνεύει νὰ ὀδηγήσῃ τὴν ἀνθρωπότητα σὲ μιὰ ἠθικὴ, πολιτιστικὴ, ἀκόμα καὶ βιολογικὴ αὐτοκαταστροφὴ»¹⁰⁵.

(Συνεχίζεται)

98. Ρ. Eydokimov, Μυστήριον τῆς ἀγάπης, σελ. 31.

99. Ἰω. Χρυσόστομος, Ὁμιλία ΙΒ' εἰς Κολοσσαεῖς, ΕΠΕ, Τόμ. 22, σελ. 344.

100. Ἰω. Χρυσόστομος, Ὁμιλία ΙΖ' εἰς Ματθαῖον, 7, ΕΠΕ 10,596.

101. Ἰω. Χρυσόστομος, Εἰς τὸ Ἀποστολικὸν ρητὸν «διὰ δὲ τὰς πορνείας ἕκαστος τὴν ἑαυτοῦ γυναῖκα ἔχετω» (Α' Κορ. 5,2) Ρ.Γ. 51,213.

102. Βλέπε Ὁριγένους Ρ.Γ. 13,1230. Ἰω. Χρυσ. Ρ.Γ. 51,210. Κυρίλλου Ἀλεξ. Ρ.Γ. 73,224. Ἐπιφανίου Κύπρου Ρ.Γ. 41,942. Γρηγορίου Θεολόγου Ρ.Γ. 37, 541-542.

103. Μαρίας Μαντζιάφου - Κανελλοπούλου, Ὅπου ἀνωτέρω, σελ. 162.

104. Γένεσις 3,21. «Καὶ ἐποίησε Κύριος ὁ Θεὸς τῷ Ἀδὰμ καὶ τῇ γυναικὶ αὐτοῦ χιτῶνας δερματίνους καὶ ἐνέδυσεν αὐτούς».

105. Παναγιώτῃ Νέλλα, Ζῶον Θεούμενον, Προοπτικὲς γιὰ μιὰ Ὁρθόδοξη κατανόηση τοῦ ἀνθρώπου, Ἐποπτεία, Ἀθήνα, 1979, σελ. 101.

**ΚΕΝΤΡΟΝ ΣΥΜΠΑΡΑΣΤΑΣΕΩΣ ΠΑΛΙΝΝΟΣΤΟΥΝΤΩΝ ΜΕΤΑΝΑΣΤΩΝ
ΤΗΣ ΙΕΡΑΣ ΣΥΝΟΛΟΥ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ**

Στόχοι καὶ ἀρχὲς ὑλοποίησης τοῦ Ε.Π. «Καταπολέμηση τοῦ Ἀποκλεισμοῦ ἀπὸ τὴν Ἀγορὰ Ἑργασίας» Β' ΚΠΣ 1994-1999*

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Τὸ θέμα ποὺ μοῦ ἀνετέθη νὰ παρουσιάσω ἐνώπιόν Σας εἶναι: «Στόχοι καὶ Ἀρχὲς Ὑλοποίησης τοῦ Ε.Π.: Καταπολέμηση τοῦ Ἀποκλεισμοῦ ἀπὸ τὴν Ἀγορὰ Ἑργασίας». Ὅπως γνωρίζετε, τὸ πρόγραμμα αὐτὸ εἶναι ἓνα κοινοτικὸ πρόγραμμα, τὸ ὁποῖο σχεδιάζεται μὲν καὶ ἐφαρμόζεται μὲ τὴν εὐθύνη τοῦ Ὑπουργείου Ἑργασίας, χρηματοδοτεῖται ὁμως σὲ ποσοστὸ 85%

Τοῦ κ. **ΑΝΤΩΝΙΟΥ Κ. ΠΑΠΑΝΤΩΝΙΟΥ**

ἀπὸ τὴν Εὐρωπαϊκὴ Ἐνωση καὶ συγκεκριμένως ἀπὸ τὸ Εὐρωπαϊκὸ Κοινωνικὸ Ταμεῖο (ΕΚΤ), ἐγκρίνεται σὲ κάθε φάση σχεδιασμοῦ καὶ ἐφαρμογῆς του ἀπὸ τὶς ἀρμόδιες ὑπηρεσίες τῆς Γενικῆς Διεύθυνσης 5 τῆς Εὐρωπαϊκῆς Ἐπιτροπῆς καὶ παρακολουθεῖται στὴν ἐφαρμογὴ του ἀπὸ μιὰ μικτὴ «Ἐπιτροπὴ Παρακολούθησης», στὴν ὁποία συμμετέχουν ἐκπρόσωποι τῆς ἐλληνικῆς Διοικήσεως καὶ τῆς Εὐρωπαϊκῆς Ἐπιτροπῆς. Αὐτὸ σημαίνει ὅτι πέραν ἀπὸ τὶς ἀρχὲς ποὺ μπορεῖ νὰ θέσει καὶ τοὺς εἰδικότερους στόχους, τοὺς ὁποίους μπορεῖ νὰ ἐπιδιώκει κάθε ἐθνικὴ κυβέρνησις μὲ τὴν ἐφαρμογὴ αὐτοῦ τοῦ προγράμματος, ὑπάρχουν καὶ γενικότερες ἀρχές, οἱ ὁποῖες πρέπει ἀπαρεγκλίτως νὰ τηροῦνται, καθὼς καὶ ὑπερκείμενοι καὶ ὑπερεθνικοὶ στόχοι, οἱ ὁποῖοι πρέπει ὁπωσδήποτε νὰ ἐπιδιώκονται. Ἡ παραβίασις τῶν ἀρχῶν αὐτῶν μπορεῖ νὰ ἔχει ὡς συνέπεια τὴν ἀναστολὴ τοῦ προγράμματος.

Λόγω ἀκριβῶς αὐτοῦ τοῦ διπλοῦ χαρακτήρος τοῦ προγράμματος καταπολέμησης τοῦ ἀποκλεισμοῦ ἀπὸ τὴν ἀγορὰ ἔργασίας, ποὺ εἶναι ταυτόχρονα καὶ κοινοτικὸ καὶ ἐθνικὸ πρόγραμ-

μα, ἐθεώρησα σκόπιμο νὰ προτάξω στὴν εἰσηγησή μου ὀρισμένες πληροφορίες γιὰ τὸν ρόλο καὶ τὴν δράσις τῆς Εὐρωπαϊκῆς Ἐνώσεως στὸν τομέα τῆς Κοινωνικῆς Πολιτικῆς, καθὼς καὶ γιὰ τὸ ἔργο καὶ τοὺς στόχους ποὺ ἐπιδιώκει τὸ ΕΚΤ, ἐλπίζοντας ὅτι μὲ τὸν τρόπο αὐτὸ θὰ γίνεαι εὐκολότερα ἀντιληπτὴ καὶ ἡ σημασία τοῦ προγράμματος καταπολέμησης τοῦ ἀποκλεισμοῦ ἀπὸ τὴν ἀγορὰ ἔργασίας. Ἡ εἰσηγησή μου λοιπὸν συγκροτεῖται ἀπὸ δύο Μέρη:

- Στὸ Πρῶτο Μέρος γίνεται μιὰ σύντομη ἱστορικὴ ἀνασκόπησις τῆς Κοινωνικῆς Πολιτικῆς τῆς Κοινότητος ἀπὸ τῆς ἰδρύσεως τῆς ΕΟΚ μέχρι καὶ τῆς ὑπογραφῆς τῆς Συνθήκης τοῦ Μaastricht. Παρουσιάζεται ἐπίσης πολὺ σύντομα τὸ ἔργο καὶ ἡ ἀποστολὴ τοῦ Εὐρωπαϊκοῦ Κοινωνικοῦ Ταμείου, τὸ ὁποῖο μέχρι καὶ σήμερα ἀποτελεῖ τὸ κυριότερο μέσο ἀσκήσεως κοινωνικῆς πολιτικῆς ἀπὸ μέρους τῆς Εὐρωπαϊκῆς Κοινότητος.

- Τὸ Δεύτερο Μέρος τῆς εἰσηγησῆς μου παρουσιάζει τοὺς εἰδικότερους στόχους ποὺ ἐπιδιώκει τὸ ἐλληνικὸ Ἐπιχειρησιακὸ Πρόγραμμα Καταπολέμησης τοῦ Ἀποκλεισμοῦ ἀπὸ τὴν Ἀγορὰ Ἑργασίας, καθὼς ἐπίσης καὶ τὶς Γενικὲς Ἀρχές, οἱ ὁποῖες ἔχουν προκαθορισθεῖ ἀπὸ τὴν Εὐρωπαϊκὴ Κοινότητα καὶ ὀφείλουν νὰ διέπουν τὸσον τὸ πρόγραμμα αὐτό, ὅσον καὶ ὅλα τὰ προγράμματα ποὺ ἐνισχύονται οἰκονομικῶς ἀπὸ τὴν Εὐρωπαϊκὴ Ἐνωση.

1. Η ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗΣ ΕΝΩΣΕΩΣ

1.1. Σύντομη ἱστορικὴ ἀναδρομὴ

Μιλώντας γιὰ τὴν κοινωνικὴ πολιτικὴ τῆς Εὐρωπαϊκῆς Ἐνώσεως, θὰ πρέπει καταρχὴν νὰ διευκρινίσουμε ὅτι τὸ αἶτημα ποὺ ἄρχισε νὰ διατυπώνεται ἀπὸ τὰ μέσα τῆς δεκαετίας τοῦ 1980 γιὰ τὴν ἀνάπτυξη μιᾶς «κοινωνικῆς διάστασης» στὴν ἐσωτερικὴ ἀγορὰ τῆς Κοινότητος καὶ τῆ δημιουργία ἑνὸς «ἐνιαίου εὐρωπαϊκοῦ κοινωνικοῦ χώρου», παράλληλα πρὸς τὸν οἰκονομικὸ,

* Κείμενο Ἑργασίας γιὰ τὴν Ἡμερίδα τοῦ Συνοδικοῦ «Γραφείου Σχέσεων τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος μετὰ τῆς Εὐρωπαϊκῆς Ἐνώσεως» μὲ τὴν συμμετοχὴ Ἐκπροσώπων τῆς Ἱερᾶς Ἀρχιεπισκοπῆς Ἀθηνῶν καὶ τῶν Ἱερῶν Μητροπόλεων (Ἰ. Μονὴ Πεντέλης, 19 Νοεμβρίου 1996).

δέν ήταν μέσα στους σχεδιασμούς και τις επιδιώξεις των ιδρυτών της Ευρωπαϊκής Οικονομικής Κοινότητας. 'Η ΕΟΚ σχεδιάστηκε και επί δεκαετίες επιδιώχθηκε ως μία καθαρώς οικονομική ένωση. 'Η Συνθήκη της Ρώμης δέν είναι στην πραγματικότητα τίποτε περισσότερο από ένα Καταστατικό Χάρτη για την ίδρυση μιᾶς «κοινῆς ἀγορᾶς». Στὸ 'Ιδρυτικό Κείμενο τῆς ΕΟΚ οἱ διατάξεις πού ἀφοροῦν στὴν κοινωνικὴ πολιτικὴ εἶναι ἐλάχιστες (κυρίως τὰ ἄρθρα 117-128 τῆς Συνθήκης) καὶ ὁ χαρακτήρας τους δέν εἶναι ὑποχρεωτικός, ἐνῶ σὲ κανένα σημεῖο τῶν Συνθηκῶν δέν διευκρινίζεται ἡ ἀντίληψη τῆς Κοινότητος γιὰ τὴν κοινωνικὴ πολιτικὴ. Αὐτὸ βεβαίως δέν εἶναι τυχαῖο. Οἱ ἰδρυτὲς τῆς ΕΟΚ ἐκπροσωποῦσαν ἀντιθετικὲς ἀπόψεις περὶ κοινωνικῆς πολιτικῆς. 'Η Γερμανία ἐκπροσωποῦσε τὴ νεοφιλελεύθερη ἄποψη, σύμφωνα μὲ τὴν ὁποία ἡ βελτίωση τῶν συνθηκῶν ἐργασίας καὶ ζωῆς θὰ προέκυπτε αὐτομάτως μὲ τὴν βελτίωση τῶν παραγωγικῶν συνθηκῶν πού θὰ ἐπέφερε ἡ κοινὴ ἀγορὰ. Τὴν ἀντίθετη ἀκριβῶς ἄποψη ἐκπροσωποῦσε ἡ Γαλλία, ὑποστηρίζοντας ὅτι ὁ κίνδυνος τοῦ κοινωνικοῦ dumping καθιστοῦσε ἀναγκαῖα τὴν ἐναρμόνιση τῶν κοινωνικῶν προδιαγραφῶν στὰ κράτη μέλη. Ἐπεκράτησε ἡ νεοφιλελεύθερη ἄποψη, ἡ ὁποία ἐκφράζεται ἐυγλωττα στὸ ἄρθρο 117 τῆς Συνθήκης τῆς Ρώμης, σύμφωνα μὲ τὸ ὁποῖο «ἡ βελτίωση τῶν ὄρων διαβίωσης καὶ ἐργασίας τοῦ ἐργατικοῦ δυναμικοῦ» τῶν χωρῶν μελῶν «θὰ προκύψει τόσο ἀπὸ τὴ λειτουργία τῆς κοινῆς ἀγορᾶς, ἡ ὁποία θὰ εὐνοήσει τὴν ἐναρμόνιση τῶν κοινωνικῶν συστημάτων, ὅσο καὶ ἀπὸ τὶς διαδικασίες πού προβλέπονται ἀπὸ τὴν παρούσα συνθήκη καὶ ἀπὸ τὴν προσέγγιση τῶν νομοθετικῶν, κανονιστικῶν καὶ διοικητικῶν διατάξεων».

Μὲ ἄλλα λόγια: ἡ δημιουργία μιᾶς ζώνης ἐλευθέρων συναλλαγῶν καὶ ἐνὸς χώρου ἐλευθέρης διακίνησης τῶν κεφαλαίων, τῶν ἀγαθῶν, τῶν προσώπων καὶ τῶν ὑπηρεσιῶν, δηλαδὴ ἡ λειτουργία μιᾶς «κοινῆς ἀγορᾶς», ἐθεωρήθη ἀρκετὴ γιὰ νὰ «προκύψει» αὐτομάτως ὄχι μόνον ἡ βέλτιστη οικονομικὴ ἀνάπτυξη, ἀλλὰ καὶ ἡ «ἐναρμόνιση τῶν κοινωνικῶν συστημάτων», ἡ ἄριστη ἀνακατανομὴ τῶν πόρων, ἡ κοινωνικὴ πρόοδος, καὶ ἡ βελτίωση τῶν συνθηκῶν καὶ τῆς ποιότητος ἐργασίας καὶ ζωῆς ὄλων τῶν πολιτῶν τῆς ΕΟΚ. Γι' αὐτὸ καὶ τὸ πρῶτιστο μέλημα ἦταν ἡ οικονομικὴ μεγέθυνση καὶ ἀνάπτυξη. 'Η κοι-

νωνικὴ πρόοδος θὰ ἐπακολουθοῦσε ὡς τὸ φυσιολογικὸ ἀποτέλεσμα. «'Η καλύτερη κοινωνικὴ πολιτικὴ εἶναι μιὰ καλὴ οἰκονομικὴ πολιτικὴ», ἔλεγε ὁ Ὑπουργὸς Οἰκονομικῶν καὶ μετέπειτα Καγκελλάριος τῆς Ὀμόσπονδης Δημοκρατίας τῆς Γερμανίας, Ludwig Erhard. Ἐτσι ἐξηγεῖται τὸ γεγονός, ὅτι ἡ κοινωνικὴ πολιτικὴ δέν ἀναφέρεται στὸ ἄρθρο 3 τῆς Συνθήκης ἀνάμεσα στὶς δραστηριότητες τῆς Κοινότητος, ἀλλὰ παραμένει στὴν ἀρμοδιότητα τῶν κρατῶν μελῶν. Ὁ ρόλος τῆς Ευρωπαϊκῆς Ἐπιτροπῆς στὰ κοινωνικὰ θέματα περιορίζεται στὴν προπαρασκευὴ καὶ τὸν συντονισμό τῆς συνεργασίας μεταξὺ τῶν κρατῶν μελῶν. Κατόπιν τούτου δέν εἶναι παράξενο, γιὰτὶ ἡ δραστηριότητα τῆς Κοινότητος στὸν τομέα τῆς κοινωνικῆς πολιτικῆς ὑπῆρξε καθόλη τὴν δεκαετία τοῦ 1960 σχεδὸν ἀνάξια μνείας¹.

1. Εἶναι γεγονός ὅτι ἤδη στὸ Προοίμιο τῆς Ἰδρυτικῆς Συνθήκης τῆς Ευρωπαϊκῆς Οἰκονομικῆς Κοινότητος [Ρώμη 1957] ἐκφράζεται ἡ πρόθεση τῶν ἰδρυτῶν τῆς ΕΟΚ νὰ ἐπιδιωχθεῖ ἡ «σταθερὴ βελτίωση τῶν συνθηκῶν ζωῆς καὶ ἐργασίας» καὶ νὰ ἐξασφαλισθεῖ μὲ κοινὴ δράση ἡ «οἰκονομικὴ καὶ κοινωνικὴ πρόοδος» τῶν λαῶν τῆς Κοινότητος. Ἐνδεκά ἀπὸ τὰ ἄρθρα τῆς Συνθήκης [τὰ ἄρθρα 117-128] ἐκθέτουν τὶς βασικὲς ἀρχὲς «κοινωνικῆς πολιτικῆς» τῆς Κοινότητος, ἐνῶ καὶ σὲ ἀρκετὰ ἄλλα ἄρθρα ὑπάρχουν διάσπαρτες κοινωνικὲς διατάξεις. Οἱ περισσότερες ὁμως ἀπὸ τὶς καθαρώς κοινωνικὲς διατάξεις τῆς Συνθήκης εἶναι γενικόλογες καὶ ἀόριστες καὶ θὰ μπορούσαν νὰ χαρακτηρισθοῦν ὡς ἀπλῆς προγραμματικὲς δηλώσεις, ἐφόσον ἀπὸ αὐτὲς δέν ἀπορρέει νομικὴ δέσμευση τῶν κρατῶν μελῶν, ἀλλὰ οὔτε καὶ ἀρμοδιότητα τῶν ὀργάνων τῆς Κοινότητος νὰ ἀσκήσουν «κοινὴ» κοινωνικὴ πολιτικὴ. Ἀπεναντίας μάλιστα, τὸ κείμενο τῆς Συνθήκης μαρτυρεῖ σαφῶς ὅτι στὴν πρόθεση τῶν ἰδρυτῶν τῆς Κοινότητος ἦταν νὰ διατηρήσουν τὴν ἀπόλυτη αὐτονομία τῶν κρατῶν μελῶν στὰ θέματα κοινωνικῆς πολιτικῆς. Ἐτσι, ἐνῶ λ.χ. οἱ διατάξεις πού ἀφοροῦν τὴν οἰκονομικῶς ἐνδιαφέρουσα καὶ κατὰ τὴν ἐποχὴ ἐκείνη ἐπείγουσα ἐλεύθερη διακίνηση τῶν ἐργαζομένων [ἄρθρα 48-51] προβλέπουν διαδικασίες λήψεως ἀποφάσεων μέσα ἀπὸ τοὺς μηχανισμοὺς καὶ τὰ ὄργανα τῆς Κοινότητος, οἱ διατάξεις πού ἀφοροῦν τὰ «κοινωνικὰ θέματα» καὶ τὰ δικαίωματα τῶν ἐργαζομένων [ἀπασχόληση, δικαίωμα ἐργασίας, συνθήκες ἐργασίας, κοινωνικὴ ἀσφάλιση, ἐπαγγελματικὴ κατάρτιση κ.λπ.] παραπέμπουν στὴν συνεργασία μεταξὺ τῶν κρατῶν μελῶν καὶ περιορίζουν τὸν ρόλο τῆς Ευρωπαϊκῆς Ἐπιτροπῆς σὲ μελέτες, γνωμοδοτήσεις καὶ στὴν «προώθηση» τῆς συνεργασίας μεταξὺ τῶν κρατῶν μελῶν [ἄρθρο 118]. Ἐτσι, παρὰ τὶς ἐκφρασθεῖσες στὸ Προοίμιο ἀγαθὲς προθέσεις καὶ εὐαισθησίες γιὰ τὰ κοινωνικὰ θέματα, στὴν Συνθήκη δέν περιλαμβάνονται, παρὰ ἐκείνες μόνον οἱ κοινωνικοπολιτικὲς ρυθμίσεις καὶ διατάξεις, πού κρίθηκαν τότε ἐντελῶς ἀναγκαῖες καὶ ἀπαραίτητες γιὰ τὴν ὁμαλὴ λειτουργία τῆς ἀγορᾶς καὶ τῆς οἰκονομίας. Οἱ ρυθμίσεις αὐτὲς προσδιόρισαν ἐπὶ δεκαετίες τὶς ἐξελίξεις καὶ εἶχαν ὡς ἀποτέλεσμα τὴν παρατηρούμενη μέχρι καὶ σήμερα ἔντονη ἀσυμμετρία στὴν ἀνάπτυξη τοῦ οἰκονομικοῦ καὶ κοινωνικοῦ χώρου τῆς Κοινότητος.

Οί εξέλιξεις, βεβαίως, δέν έδικαιώσαν τήν αισιοδοξία τών ιδρυτών τής ΕΟΚ. Ή οικονομική ύφεση τού 1966, κυρίως όμως εκείνη πού προέκυψε από τήν πετρελαϊκή κρίση στίς άρχές τής δεκαετίας τού 1970, έδημιούργησε στα κράτη μέλη προβλήματα πού άπαιτούσαν μιá επανεκτίμηση τού ρόλου τής κοινωνικής πολιτικής στην δράση τής Κοινότητας. Έγινε φανερό ότι οί διαρθρωτικές αλλαγές στην οίκονομία, πού έν μέρει συνδέονταν με τήν διεθνή οικονομική συγκυρία και έν μέρει προέκυπταν από τήν ίδια τή λειτουργία και τήν οικονομική πολιτική τής ΕΟΚ, είχαν άρνητικές επιπτώσεις για όρισμένες ομάδες ατόμων ή και όλόκληρες περιοχές, άκόμη και στίς περισσότερες ανεπτυγμένες χώρες τής Κοινότητας. Παρά τήν σημειούμενη οικονομική πρόοδο και μεγέθυνση, ή άνεργία, ή κοινωνική άνασφάλεια και ή φτώχεια έκαναν άπειλητική τήν εμφάνισή τους άκόμη και στίς πλέον ανεπτυγμένες χώρες μέλη τής ΕΟΚ. Παράλληλα άρχισε νά γίνεται κοινή συνειδήση ότι ή επιδιωκόμενη οικονομική σύγκλιση:

* δέν θα έπιφέρει μόνον τεχνολογική πρόοδο και οικονομική ανάπτυξη, αλλά θα αύξήσει έπικινδύνως και τίς περιφερειακές άνισότητες'

* δέν θα δημιουργήσει μόνον νέες θέσεις εργασίας, αλλά και θα έπιτείνει τόν ανταγωνισμό στην άγορά εργασίας και θα έπιδεινώσει τήν θέση τών μη προνομιούχων σε αύτήν' και άκόμη,

* ότι οί κίνδυνοι πού προκύπτουν από ένα υπερεθνικό οικονομικό σύστημα δέν είναι δυνατόν νά αντιμετωπισθούν έπιτυχώς με κοινωνικά μέτρα έθνικού έπιπέδου και βεληνεκούς'

* και βεβαίως, ότι τά προβλήματα πού ανέκυπταν δέν ήταν πλέον δυνατόν νά αντιμετωπισθούν ούτε με τήν πολιτική τού laissez faire ούτε με μιá άπλή διορθωτική παρέμβαση εκ τών ύστέρων, αλλά άπαιτούσαν μιá αυτόνομη έπιθετική και προληπτική κοινωνικοπολιτική δράση.

Οί εξέλιξεις και διαπιστώσεις αυτές άνάγκασαν τήν ΕΟΚ νά όδηγηθεί σε άποφάσεις και δράσεις πού έρχονταν ουσιαστικώς σε αντίφαση με τίς βασικές θεωρητικές άρχές της. Πράγματι, οί άποφάσεις πού άρχισαν νά λαμβάνονται στην Κοινότητα ήδη από τήν Συνδιάσκεψη τής Χάγης [1969] και τών Παρισίων [1972]², ιδίως όμως από

τήν έποχή πού ανέλαβε τήν προεδρία τής Έπιτροπής ό J. Delors, έγκαινιάζουν μιá νέα πρακτική στον τομέα τής κοινωνικής πολιτικής, χωρίς έν τούτοις νά έχει αλλάξει ή βασική θεωρητική τοποθέτηση τής Κοινότητας. Τέτοιες άποφάσεις είναι μεταξύ άλλων οί πρωτοβουλίες και τά προγράμματα για τήν μείωση τών διαφορών στο βιοτικό επίπεδο μεταξύ τών κρατών και τών περιφερειών, για τήν αντιμετώπιση τής άνεργίας, τήν καταπολέμηση τής φτώχειας, τήν προώθηση τής ισότητας τών δύο φύλων, τήν κοινωνική και οικονομική ένταξη τών περιθωριακών ομάδων και γενικότερα τήν βελτίωση τής ποιότητας τής ζωής τού πληθυσμού τής Κοινότητας. Ή Κοινότητα όμως δέν προχώρησε και στο έπόμενο βήμα, πού θα ήταν ή χάραξη μιás κοινής κοινωνικής πολιτικής. Για τά κοινωνικά θέματα έφαρμοζόταν ή άρχή τής έπικουρίας, σύμφωνα με τήν όποία ή δράση τής Κοινότητας πρέπει νά περιορίζεται σε εκείνα άποκλειστικώς τά προβλήματα, τά όποία άπασχολούν από κοινού όλα τά κράτη μέλη και δέν μπορούν νά βρούν ίκανοποιητική λύση σε έθνικό επίπεδο.

(Συνεχίζεται)

α. στην Συνδιάσκεψη Κορυφής τής Χάγης [1969], όπου για πρώτη φορά διακήρυξαν ότι τά θέματα τής κοινωνικής πολιτικής έχουν για τήν Κοινότητα τήν ίδια σπουδαιότητα πού έχει και ή ύλοποίηση τής οικονομικής και νομισματικής ένωσης'

β. στην Συνδιάσκεψη Κορυφής τών Παρισίων [1972], κατά τήν όποία έπιβεβαίωσαν τήν άνάγκη άμεσης έφαρμογής ένός κοινοτικού προγράμματος κοινωνικής δράσεως.

Οί άποφάσεις αυτές θα μπορούσαν πράγματι νά σημάνουν ένα νέο προσανατολισμό και μιá ουσιαστική αλλαγή στην στάση τής Κοινότητας στα κοινωνικά θέματα. Δυστυχώς όμως ή αλλαγή πού πράγματι έπήλθε ήταν πολύ περιορισμένη. Ή Ευρωπαϊκή Έπιτροπή έξελόνησε ένα Πρόγραμμα Κοινωνικής Δράσεως, τó όποίο ένήφισε ύστερα από περικοπές τó Συμβούλιο Ύπουργών [1974]. Τó Πρόγραμμα αυτό έθετε μόν μεγαλόπνοους για τήν έποχή στόχους [πλήρη και καλύτερη άπασχόληση, βελτίωση τών όρων διαβιώσεως και εργασίας με στόχο τήν έξίσωσή τους σε άνώτερο επίπεδο, συμμετοχή τών κοινωνικών εταίρων στίς κοινοτικές οικονομικές και κοινωνικές άποφάσεις και τών εργαζομένων στη ζωή τής έπιχείρησης], ήταν όμως μικρόψυχο ως προς δύο σημαντικά για τó μέλλον ζητήματα: 1. Τόν καθορισμό τών άρμοδιοτήτων στα θέματα τής κοινωνικής πολιτικής και 2. τήν εκπόνηση ένός ενιαίου μοντέλου «κοινής» κοινωνικής πολιτικής. Στα θέματα αυτά ή Έπιτροπή έδήλωνε, ότι δέν ήταν στίς προθέσεις της νά λύσει κεντρικώς όλα τά κοινωνικά προβλήματα τής Κοινότητας, ούτε και νά χαράξει μιá ενιαία κοινωνική πολιτική για τήν ομοιότροπη αντιμετώπιση όλων τών κοινωνικών προβλημάτων. Με αυτόν όμο τρόπο απέκλειε ουσιαστικώς τήν δυνατότητα «κοινής» κοινωνικής πολιτικής.

2. Τήν άνάγκη μιás δραστικότερης παρέμβασης τής Κοινότητας στα θέματα κοινωνικής πολιτικής εξέφρασαν οί άρχηγοί τών κυβερνήσεων:

Ἔνας ἄγνωστος τίτλος

ΑΓΙΟΣ ΙΩΑΝΝΗΣ Ο ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΣ: DOCTOR EUCHARISTIAE (Διδάσκαλος τῆς Θ. Εὐχαριστίας)*

«Οὐ μικρὰ κόλασις ὑμῖν ἐστίν, εἴ τιτι συνειδότες τινὰ πονηρίαν, συγχωρήσετε μετασχεῖν ταύτης τῆς τραπέζης. Τὸ αἷμα αὐτοῦ ἐκ τῶν χειρῶν ἐκζητηθήσεται τῶν ὑμετέρων. Κὰν στρατηγὸς τις ἦ, κὰν ὑπαρχος, κὰν αὐτὸς ὁ τὸ διάδημα περικείμενος, ἀναξίως δὲ προσίη, κώλυσον· μείζονα ἐκείνου τὴν ἐξουσίαν ἔχεις». Σὺ μάλιστα ἐὰν σοῦ ἀναθέσουν νὰ φυλάττεις καθαρὴν γιὰ τὸ κοπάδι κάποια πηγὴ καὶ ἔβλεπες ὕστερα ἕνα

διὰ τὸ ἐπιφοιτῶν αὐτῷ Πνεῦμα ἄρτος οὐράνιος γίνεται»¹²⁸.

Τὰ ἀποτελέσματα αὐτοῦ τοῦ οὐρανόυ Ἄρτου στὴ ψυχὴ τοῦ ἀνθρώπου εἶναι μεγάλα καὶ θαυμαστά. Ἡ θ. Κοινωνία κατ' ἀρχὰς νευρώνει τὴν ψυχὴν τοῦ πιστοῦ¹²⁹. Καθιστᾷ τὸν πιστὸ φοβερὸ στὸ διάβολο. Ὁ διάβολος τὸν ἀντικρῶζει μετὰ τὴν ἁγία Μετάληψη «ὡς λέοντα πῦρ πνέοντα»¹³⁰. Διότι ἔχει κατὰ νοῦν «καὶ τὴν κεφαλὴν τὴν ἡμετέραν», δηλαδὴ τὸν Κύριο «καὶ τὴν ἀγάπην, ἣν περὶ ἡμᾶς ἐπεδείξατο»¹³¹.

Τοῦ Ἀρχιμ. κ. ΧΡΥΣ. Π. ΑΒΑΓΙΑΝΟΥ
Ἱεροκῆρυκος

2. Ὅπλο κατὰ τοῦ διαβόλου

πρόβατο νὰ φέρει πολλές ἀκαθαρσίες στὸ στόμα δὲν θὰ τὸ ἄφηνες νὰ σκύψει κάτω καὶ νὰ θολώσει τὸ νερό· ἀλλὰ τώρα ποῦ εἶσαι ὑπεύθυνος ὄχι γιὰ πηγὴ μὲ νερό, ἀλλὰ γιὰ πηγὴ αἵματος καὶ πνεύματος, καὶ βλέπεις μερικὸς νὰ ἔχουν διαπράξει ἁμαρτία χειρότερη ἀπὸ τὴ λάσπη καὶ τὴν ἀκαθαρσία, δὲν ἀγανακτεῖς, δὲν ἐμποδίζεις; Ποιὰ συγγνώμη θὰ ἔχεις; Ἀκριβῶς γι' αὐτὸ σὰς τίμησε ὁ Θεὸς μὲ αὐτὴν τὴν τιμὴν, γιὰ νὰ μπορεῖτε νὰ κάνετε αὐτὴ τὴ διάκριση... Ἐκεῖνος ποῦ ἐρχεται ἀναξίως νὰ κοινωνήσῃ εἶναι χειρότερος ἀπὸ τὸ δαιμονισμένο¹²⁵.

Ἔτσι ἡ ζωηφόρος Ἁγία Τράπεζα μὲ τὸν οὐράνιον Ἄρτον γίνεται ὄπλο πνευματικὸ, «ὄπλο παντὸς δυνατωτέρα» γιὰ τὸ χριστιανό, ὥστε νὰ πολεμᾷ καὶ νὰ μὴ κουράζεται, νὰ νικᾷ τὸν πονηρὸ «τρυφῶν»! Τί μυστήριον! «Ἄν γὰρ ἴδῃ σε μόνον ἀπὸ τῶν δεινῶν ἐπανιόντα τῶν δεσποτικῶν, καθάπερ λέοντα ἰδὼν τις πῦρ ἀπὸ τοῦ στόματος ἀφιέντα, οὕτω φεύγει παντὸς ἀνέμου σφοδρότερον· κὰν δεῖξης αὐτῷ τὴν γλώτταν ἡμαγμένην τῷ αἵματι τῷ τιμίῳ, οὐδὲ στήναι δυνησεται· ἂν δεῖξης τὸ στόμα πεφοινημένον, καθάπερ θηρίον εὐτελες οὕτως ἐπὶ τὰ ὀπίσω δραμεῖται»¹³².

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΣΤ'

ΟΙ ΚΑΡΠΟΙ ΤΗΣ ΘΕΙΑΣ ΜΕΤΑΛΗΨΕΩΣ

1. Πηγὴ ζωῆς

Ἡ θ. Εὐχαριστία χαρίζει στὸν πιστό, ποῦ συμμετέχει ἀξίως, «ζωὴν ἑτέραν τινὰ καὶ ἐνηλλαγμένην»¹²⁶. Ἡ Ἁγία Τράπεζα μὲ τὰ Ἄχραντα Μυστήρια γίνεται ζωηφόρος Τράπεζα, «ἡ ζωὴν βρῦουσα τράπεζα»¹²⁷. Ὁ κοινὸς «ἄρτος οὗτος

Τοῦτο, λοιπόν, τὸ πανακήρατο «αἷμα, ἀξίως λαμβανόμενον, ἐλαύνει μὲν δαίμονας καὶ πόρωθεν ἡμῶν ποιεῖ, καλεῖ δὲ ἀγγέλους πρὸς ἡμᾶς, καὶ τὸν Δεσπότην τῶν ἀγγέλων (ὅπου γὰρ ἂν ἴδωσι τὸ αἷμα τὸ Δεσποτικόν, φεύγουσι μὲν δαίμονες, συντρέχουσι δὲ ἀγγελοι»¹³³.

Ἐνῶ ὁμως ἡ ἁγία Τράπεζα μὲ τὸν Ἄμν

* Συνέχεια ἐκ τῆς σελ. 234 τοῦ ὑπ' ἀρ. 5 τεύχους.
125. Ἱ. Χρυσ. Εἰς τὸ κατὰ Ματθ. Ὁμιλ. ΠΒ', 789C - 790 A, ΑΑΠ 69, 289-290.
126. Ἱ. Χρυσ. Εἰς τὸ κατὰ Ἰωάννην, Ὁμιλ. ΜΕ', ΑΑΠ 73, 339.
127. Ἱ. Χρυσ. Εἰς τὴν Α' Κορ., Λόγ. ΚΗ', ΕΠΕ 18Α, 214.

128. Ἱ. Χρυσ. Εἰς τὸ κατὰ Ἰωάννην, Ὁμιλ. ΜΕ', ΑΑΠ 73, 340.

129. Ἱ. Χρυσ. Ἐνθ' ἄν. σ. 349.

130. Ἱ. Χρυσ. Ἐνθ' ἄν. σ. 352.

131. Ἱ. Χρυσ. Ἐνθ' ἄν.

132. Ἱ. Χρυσ. Κατήχησις Γ', 12, ΑΑΠ 7.

133. Ἱ. Χρυσ. Εἰς τὸ κατὰ Ἰωάννην, Ὁμιλ. ΜΣΤ', ΑΑΠ 73, 352.

τοῦ Θεοῦ περιοριζοῦνται ἀπὸ ἀγγελικὰς δυνάμεις, ἀπὸ Χερουβὶμ καὶ Σεραφὶμ¹³⁴ καὶ ὁ πιστὸς ποὺ κοινωνεῖ γίνεται φοβερὸς στὸ διάβολο, ἀντίθετα «τοῖς ἀναξίως μετέχουσι τῶν θείων μυστηρίων, τούτοις μάλιστα ἐπιτηδᾶ καὶ ἐπιβαίνει συνεχῶς ὁ διάβολος, ὥστε καὶ τῷ Ἰούδα τότε»¹³⁵.

Ἡ θεία, λοιπόν, Κοινωνία ἔχει ἀνεκτίμητη ἐπίδραση στὴ ψυχὴ τοῦ χριστιανοῦ ποὺ μεταλαμβάνει μὲ πίστη καὶ εὐσέβεια. Ἀρδεύει τὴ ψυχὴ προσδίδοντας μυστηριώδη, ἀνυπολόγιση δύναμη. Τὴν πλύνει, τὴν καθαρίζει, τὴν στολίζει, τὴν ὁμορφαίνει. «Τοῦτο – τὸ Ἄχραντο Αἷμα – ἢ σωτηρία τῶν ἡμετέρων ψυχῶν· τούτῳ λούεται ἢ ψυχὴ· τούτῳ καλλοπίζεται· τούτῳ πυροῦται· τοῦτο πυρὸς λαμπρότερον ἐργάζεται τὸν νοῦν τὸν ἡμέτερον· τοῦτο χρυσοῦν φαιδρότερον τὴν ψυχὴν ποιεῖ· τοῦτο ἐξεχύθη τὸ αἷμα, καὶ τὸν οὐρανὸν ἐποίησε βατόν»¹³⁶.

3. Ἀνεκτίμητο ἀγαθὸ

Ἀνεκτίμητη ἢ ἀξία τοῦ Μυστηρίου τῆς θείας Εὐχαριστίας. Τὴ γῆ τὴν μεταβάλλει σὲ οὐρανό! Καὶ πῶς νὰ μὴ συμβεῖ αὐτὸ τὸ φοβερὸ καὶ ἀνήκουστο, ὅταν βρισκεται ἐπὶ γῆς τὸ Πανάγιο Σῶμα τοῦ Δεσπότη Χριστοῦ! Πράγματι! «Ἐνταῦθά σοι τὴν γῆν οὐρανὸν ποιεῖ τουτὶ τὸ μυστήριον. Ἀναπέτασον γοῦν τοῦ οὐρανοῦ τὰς πύλας καὶ διάκυσσον· μάλλον δὲ οὐχὶ τοῦ οὐρανοῦ, ἀλλὰ τοῦ οὐρανοῦ τῶν οὐρανῶν καὶ τότε ὄψει τὸ εἰρημένον. Τὸ γὰρ πάντων ἐκεῖ τιμιώτερον, τοῦτό σοι ἐπὶ τῆς γῆς δεῖξω κείμενον. Ὡσπερ γὰρ ἐν τοῖς βασιλείοις τὸ πάντων σεμνότερον, οὐ τοῖχοι, οὐκ ὄροφος χρυσοῦς, ἀλλὰ τὸ βασιλικὸν σῶμα τὸ καθήμενον ἐπὶ τοῦ θρόνου· οὕτω καὶ ἐν τοῖς οὐρανοῖς τὸ τοῦ βασιλέως σῶμα»¹³⁷.

Ἡ θ. Εὐχαριστία ἀποτελεῖ γιὰ τὸν πιστὸ πηγὴ ἀγαθῶν. Πηγὴ πνευματικῆ. Χρυσοφόρα πηγὴ. «Εἴ τις καυσούται παρὰ ταύτην ἡκέτω τὴν πηγὴν, καὶ καταψυχέτω τὸ καῦσος· καὶ γὰρ ἀνχ-

μοὺς λύει, καὶ τὰ διακαῆ πάντα παραψύχει, οὐ τὰ ἐξ ἡλίου διακαιόμενα, ἀλλὰ τὰ ἀπὸ τῶν βελῶν τῶν πεπυρωμένων... Χρυσὴν ἐργάζεται τὴν ψυχὴν τοῦ ἀνθρώπου»¹³⁸.

Ὅπως ὁ μέγας Μωσῆς κτύπησε τὴν πέτρα στὴν ἔρημο καὶ «ἐξέβαλε ποταμοὺς ὑδάτων...», ἔτσι καὶ ὁ Μέγας Ἀρχιερεὺς «ἄπτεται τῆς τραπέζης, πλήττει τὴν νοσητὴν τράπεζαν καὶ πηγὰς πνεύματος ἀναβλύζειν ποιεῖ. Διὰ τοῦτο καθάπερ πηγὴ ἐν τῷ μέσῳ ἢ τράπεζα κεῖται, ἵνα πανταχόθεν τὰ ποίμνια περιορῆ τὴν πηγὴν, ἵνα ἀπολαύη τῶν σωτηρίων ναμάτων»¹³⁹.

Ἐκεῖ, λοιπόν, στὴ χρυσοφόρα πηγὴ τῆς ἀγίας Τραπέζης βρισκεται «τὸ φάρμακον τὸ σωτήριο τῶν ἡμετέρων τραυμάτων, πλοῦτος ἀνελιπῆς, βασιλείας οὐρανῶν πρόξενος»¹⁴⁰.

4. Σῶμα Χριστοῦ

Τέλος μεταλαμβάνοντας ὁ πιστὸς ἀξίως τὰ Ἄχραντα Μυστήρια γίνεται «Σῶμα Χριστοῦ». Ὅλοι οἱ μεταλαμβάνοντες. «Οὐχὶ σῶματα πολλά, ἀλλὰ σῶμα ἓν». Ὅπως τὸ ψωμί. Ἀποτελεῖται ἀπὸ πολλοὺς κόκκους σιταριοῦ, οἱ ὅποιοι οὔτε κἂν ὕστερα διακρίνονται¹⁴¹. Γινόμαστε κοινωνοὶ Χριστοῦ. Τρεφόμεστε μὲ τὴν Ἁγία Σάρκα του, ἀφοῦ ἢ δική μας, γήινη σάρκα, νεκρώθηκε ἀπὸ τὴν ἁμαρτία καὶ στερήθηκε τὴν ἀληθινὴ ζωὴ. «Οὐδὲ γὰρ ἀπλῶς τὸ σῶμα αὐτοῦ ἔδωκεν· ἀλλ' ἐπειδὴ ἢ προτέρα τῆς σαρκὸς φύσις ἢ ἀπὸ γῆς διαπλασθεῖσα ἀπὸ τῆς ἁμαρτίας ἔφθασε νεκρωθῆναι καὶ ζωῆς γενέσθαι ἔρημος, ἐτέραν, ὡς ἂν εἶποι τις, μᾶζαν καὶ ζύμην ἐπεισήγαγε, τὴν ἑαυτοῦ σάρκα, φύσει μὲν οὖσαν τὴν αὐτὴν, ἁμαρτίας δὲ ἀπηλλαγμένην καὶ ζωῆς γέμουσαν· καὶ πᾶσιν ἔδωκεν αὐτῆς μεταλαμβάνειν, ἵνα ταύτην τρεφόμενοι, καὶ τὴν προτέραν ἀποθέμενοι τὴν νεκράν, εἰς τὴν ζῶσαν καὶ ἀθάνατον διὰ τῆς τραπέζης ἀνακερασθῶμεν ταύτης»¹⁴².

(Τέλος)

134. Ἰ. Χρυσ. Εἰς τὴν γενέθλιον ἡμέραν τοῦ Σωτῆρος, ΑΑΠ 21, 365Α-Β.

135. Ἰ. Χρυσ. Εἰς τὴν προδοσίαν τοῦ Ἰούδα, Α, 384C, ΑΑΠ 21.

136. Ἰ. Χρυσ. Εἰς τὸ κατὰ Ἰωάννην, Ὁμιλ. ΜΣΤ', ΑΑΠ 73, 352.

137. Ἰ. Χρυσ. Εἰς τὴν Α' Κορ., Λόγ. ΚΔ', ΕΠΕ 18Α, 104.

138. Ἰ. Χρυσ. Εἰς τὸ κατὰ Ἰωάννην, Ὁμιλ. ΜΣΤ', ΑΑΠ 73, 353.

139. Ἰ. Χρυσ. Κατήχησις Γ', 26, ΑΑΠ 7.

140. Ἰ. Χρυσ. Εἰς τὴν γενέθλιον ἡμέραν τοῦ Σωτῆρος, 365C, ΑΑΠ 21.

141. Ἰ. Χρυσ. Εἰς τὴν Α' Κορ., Λόγ. ΚΔ', ΕΠΕ 18Α, 86.

142. Ἰ. Χρυσ. Ἐνθ' ἂν. σ. 88.

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ ΚΑΙ ΣΧΟΛΙΑ

«Ἡ Οἰκουμενικὴ πορεία εἶναι ἡ φύσις καὶ ἡ παράδοσις τῆς Ἐκκλησίας μας».

Ἡ Α. Θ. Μακαριότης ὁ Πάπας καὶ Πατριάρχης Ἀλεξανδρείας κ. Πέτρος, ἐκφωνῶν τὸν δημοσιευόμενον εἰς ἄλλας σελίδας τοῦ παρόντος τεύχους τῆς «Ἐκκλησίας» ἱστορικὸν ἐνθρονιστήριον λόγον Αὐτοῦ, ἀνεφέρθη, ἐκτὸς τῶν ἄλλων, καὶ εἰς τὸ ζήτημα τῆς παγκριστιανικῆς ἐνότητος, τονίσας τὰ ἑξῆς:

«Τὸ Πατριαρχεῖον μας, πιστὸν εἰς τὴν ἀγωνίαν τοῦ Κυρίου μας “ἵνα πάντες ἐν ὧσιν” ἀκολουθεῖ τὴν πορείαν τῆς ἐνότητος μέσθ τῶν πανορθοδόξων καὶ διακριστιανικῶν διαλόγων. Μετὰ πολλῆς διακρίσεως καὶ συνέσεως θὰ συνεχίσωμεν τὴν παρουσίαν μας εἰς τὸ Παγκόσμιον Συμβούλιον τῶν Ἐκκλησιῶν, τὸ Συμβούλιον Ἐκκλησιῶν Μέσης Ἀνατολῆς, τὸ Παναφρικανικὸν Συμβούλιον Ἐκκλησιῶν καὶ εἰς τοὺς διαλόγους μὲ τοὺς Ρωμαιοκαθολικοὺς, Ἀγγλικανούς, Παλαιοκαθολικοὺς καὶ Ἀντιχαλκηδονίους.

»Ἡ Οἰκουμενικὴ πορεία εἶναι ἡ φύσις καὶ ἡ παράδοσις τῆς Ἐκκλησίας μας. Κανεὶς δὲν πρέπει νὰ μένη κλεισμένος εἰς τὸν ἑαυτὸν του. Πρέπει νὰ ἀγωνίζεται νὰ δίδῃ Χριστὸν εἰς ὅλους τοὺς ἀνθρώπους. Τὸ Πατριαρχεῖον θὰ πληρώσῃ τὸν ὀβολὸν του εἰς τὴν πορείαν αὐτήν. Χρέος μας εἶναι ὁ Ἕνας Ποιμὴν, ὁ Χριστὸς καὶ ἡ μία Ποίμνη, ἡ ἐνότητα τῆς πίστεως ὅλων τῶν Ἐκκλησιῶν, ὅλης τῆς Οἰκουμένης. Εἰς αὐτήν τὴν πορείαν πρὸς τὴν Ἐνωσιν δὲν πρόκειται ἡ μία Ἐκκλησία νὰ ὑποτάξῃ τὴν ἄλλην, ἀλλὰ ὅλοι μαζί πρὸς τὸν κοινὸν Χριστὸν καὶ Σωτῆρα μας νὰ βαδίσωμεν καὶ νὰ ἐπανιδρύσωμεν τὴν ἀρχαίαν Μίαν, Ἀγίαν, Καθολικὴν καὶ Ἀποστολικὴν Ἐκκλησίαν.

»Καὶ ὁ διάλογος αὐτὸς τῆς ἐνότητος νὰ προχωρήσῃ εἰς μῆκος καὶ εἰς βάθος μεθ' ὅλων τῶν Θρησκευτικῶν καὶ προπάντων τῶν Μονοθεϊστικῶν Θρησκευτικῶν, ὡς τὸ Ἰσλάμ καὶ ὁ Μωαμεθανικὸς κόσμος. Τὸ Πατριαρχεῖον μας ἔχει καθήκον, ἐφόσον ζῆ εἰς τὸν ἰσλαμικὸν κόσμον καὶ ἡ ζωὴ του εἶναι δεμένη μετὰ τῶν ἀδελφῶν Μουσουλμάνων, οἱ ὅποιοι εἶναι τέκνα τοῦ Θεοῦ καὶ πιστεύουν εἰς Ἕνα Θεόν.

»Θὰ ἐπιδιώξωμεν μία στενοτέραν ζῶσαν συνεργασίαν μετὰ τοῦ Πρωτοθρόνου Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου καὶ μεθ' ὅλων τῶν Αὐτοκεφάλων Ὀρθοδόξων Ἐκκλησιῶν, εἰς κάθε βῆμα τῆς ζωῆς των, ὅπερ σημαίνει τὴν συμμετοχὴν τῆς ζωῆς ἐκάστης Αὐτοκεφάλου Ἐκκλησίας εἰς τὴν ζωὴν τῆς ἄλλης, ἵνα δυνηθῶμεν διὰ θυσιῶν καὶ προσφορῶν νὰ βαστάζωμεν “ἀλλήλων τὰ βάρη”, τὸν πόνον μας, τὰ δάκρυά μας, τὴν χαρὰν μας. Αὐτὸ, τὸ ὁποῖον ὁ Χριστὸς εἶπεν διὰ τὴν Ἐκκλησίαν Του καὶ ὅλον τὸν κόσμον, “κλαίειν μετὰ κλαιόντων καὶ χαίρειν μετὰ χαϊρόντων”, διὰ τοῦ λόγου τοῦ Ἀποστόλου Του».

Ὁρθοδοξία καὶ Ἑλληνισμὸς

Λαμπρὸς ὑπήρξε καὶ κατὰ τὸ τρέχον ἔτος ἐν Ἀθήναις ὁ ἑορτασμὸς τῆς Κυριακῆς τῆς Ὁρθοδοξίας. Τὸ πανηγυρικὸν Συλλεῖτουργον τῶν Σεβασμιωτάτων Συνοδικῶν Ἀρχιερέων ἐν τῷ Καθεδρικῷ Ναῷ τοῦ Εὐαγγελισμοῦ τῆς Θεοτόκου καὶ ἡ λαμπρὰ δοξολογικὴ Λιτάνευσις τῶν Ἱερῶν Εἰκόνων ἐπὶ παρουσίᾳ τοῦ Μακαριωτάτου Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος κ. Σεραφεῖμ, τοῦ Προέδρου τῆς Δημοκρατίας κ. Κ. Στεφανοπούλου καὶ τῶν ἐκπροσώπων τῆς Κυβερνήσεως καὶ τῶν λοιπῶν Ἀρχῶν τὸ ἐπακολούθησαν ἐπίσημον γεῦμα, ὅπερ ὁ Ἀνώτατος Ἀρχων τῆς Χώρας παρέθεσεν ἐν τῷ Προεδρικῷ Μεγάρῳ εἰς τὰ μέλη τῆς Διαρκοῦς Ἱερᾶς Συνόδου, ἀνανεῶν οὕτω τὴν ἐπὶ τινα ἔτη διακοπείσαν μακρὰν σχετικὴν παράδοσιν· αἱ ἀνὰ σύμπασαν τὴν Οἰκουμένην τελεσθεῖσαι κατὰ τὴν ἡμέραν ταύτην Λιτανεύσεις τῶν Ἱερῶν Εἰκόνων ἐν πᾶσι τοῖς Ὀρθοδόξοις Ἑλληνικοῖς Ἱεροῖς Ναοῖς· ἐπίκαιρα δημοσιεύματα τοῦ Ἑλληνικοῦ Τύπου καὶ ἄλλαι σχετικαὶ ἐκδηλώσεις συνετέλεσαν διὰ μίαν ἀκόμη φορὰν εἰς τὸ νὰ μνησθῶμεν τῶν ἀκαταλύτων δεσμῶν Ὁρθοδοξίας καὶ Ἑλληνισμοῦ.

Ἡ ἔμφυτος θρησκευτικὴ νοσταλγία καὶ ἀναζητήσεις τῶν Ἑλλήνων, —οἵτινες πάντοτε ἐστρέφοντο πρὸς τὸν «Ἄγνωστον Θεόν», τὸν ὁποῖον εἴτε ἀνεζήτησαν «εἰ ἄρα γε ψηλαφήσειαν αὐτὸν καὶ εὗροιεν» (Πράξ. ιζ' 27), κατὰ τὴν ἐναργῆ ἐκφρασὴν τῆς δημηγορίας τοῦ Ἀπ. Παύλου εἰς

τὸν Ἄρειον Πάγον, εἴτε ἤδη διαισθητικῶς προσήγγιζον καὶ ἐξύμουν, ὡς λ.χ. ὁ Κλεάνθης εἰς τὸν περιφημον ὕμνον του—, (ἡ νοσταλγία αὐτῆ) ἱκανοποιήθη πλήρως ἐν τῇ ἀτμοσφαιρᾷ τῆς ὀρθοδόξου εὐσεβείας καὶ πνευματικότητος. Ἡ «μέθεξις» καὶ συμμετοχὴ τῶν Ἑλλήνων εἰς τὸν μυστικὸν βίον τοῦ Χριστοῦ, ὁ ὁποῖος συνεχίζεται ἐν τῇ ἀποτελούσῃ τὸ Σῶμα Αὐτοῦ Ἐκκλησίᾳ, εἶχεν ὡς συνέπειαν τὴν ὑπ' αὐτῶν πραγμάτων τοῦ ιδεώδους τῆς «καινῆς κτίσεως» ἐν Χριστῷ. Ἡ Ὁρθοδοξία δὲν ὠδήγησε τοὺς ἀπελευθέρους τοῦ Χριστοῦ Ἕλληνας εἰς νοσηρὰν «ἀλλοτριώσιν», «ἀποπροσωποποίησιν» καὶ ἀπόσχισιν ἐκ τῆς κοινωνικῆς καὶ πολιτιστικῆς πραγματικότητος. Ἀντιθέτως, ἀνεμόχλευσε τὰ ἔσχατα ὄντικα βάθη τους, ἐξεκόλαιψε τὸν ἐσώτατον πυρῆνα τῆς ὑπάρξεώς των, προεκάλεσε τὴν ἀναζωπύρωσιν ὅλων τῶν ἐμφύτων «ἀρχετύπων» τῆς ψυχῆς των καὶ τὴν ἀνάφλεξιν τῶν μυχιῶν ἰδανικῶν αἰτημάτων των καὶ συνήνωσε πάσας τὰς ἐπὶ μέρους προσπαθείας των οὐχὶ εἰς μηχανικὸν ἄθροισμα, ἀλλὰ εἰς δυναμικὴν ἱεραρχικὴν τάξιν καὶ ἀδιάσπαστον ὀργανικὴν ὁλότητα, ἡ ὁποία ἐμψυχοῦται ὑπὸ μιᾶς θεμελιώδους καὶ ἐνοποιοῦ ἀρχῆς καὶ κατευθύνσεως. Αὕτη ἀποβλέπει εἰς τὸ νὰ μεταφερθῇ ὁ οὐρανὸς εἰς τὴν γῆν καὶ ἡ γῆ εἰς τὸν οὐρανόν.

Ἡ Ὁρθοδοξία «ὡς φωνὴ τῆς Ἐκκλησίας»

Ἐν συνεχείᾳ πρέπει νὰ ἐπισημανθῇ τὸ γεγονός, ὅτι εἰς τὴν χρονικὴν περιόδον τῶν σημερινῶν κοσμογονικῶν μεταβολῶν πάντες οἱ Ὁρθόδοξοι Λαοὶ κατὰ τὴν Κυριακὴν τῆς Ὁρθοδοξίας διεκηρύξαμεν, συμφώνως πρὸς τὸ Συνοδικὸν τῆς Ζ' Οἰκουμενικῆς Συνόδου, ὅτι ἔχομεν τὴν πίστιν τῶν Πατέρων, ἡτις «τὴν Οἰκουμένην ἐστήριξεν». Ὅθεν «οἱ Προφῆται ὡς εἶδον, οἱ Ἀπόστολοι ὡς ἐδίδαξαν, ἡ Ἐκκλησία ὡς παρέλαβεν, οἱ Διδάσκαλοι ὡς ἐδογματίσαν, ἡ Οἰκουμένη ὡς συμπεφώνηκεν, ἡ χάρις ὡς ἔλαμψεν, ἡ ἀλήθεια ὡς ἀποδέδεικται, τὸ ψεῦδος ὡς ἀπελήλαται, ἡ σοφία ὡς ἐπαρρησιάσατο, ὁ Χριστὸς ὡς ἐβράβευσεν» οὕτω φρονοῦμεν, οὕτω λαλοῦμε, οὕτω κηρύσσομεν Χριστὸν τὸν ἀληθινὸν Θεὸν ἡμῶν...».

Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Ναυπάκτου κ. Ἱερό-

θεος, κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ σχετικοῦ πανηγυρικοῦ Συνοδικοῦ Συλλειτουργοῦ, ὅπερ ἐτελέσθη ἐν τῷ Ἱ. Καθεδρικῷ Ναῶ, ἐκφωνῶν, κατόπιν ἀποφάσεως καὶ ἐντολῆς τῆς Ἱ. Συνόδου, τὸν πανηγυρικὸν λόγον τῆς ἡμέρας, ἐπανέλαβε δι' ἄλλων λόγων τὴν διακήρυξιν ταύτην καὶ ἐτόνισεν, ἐκτὸς τῶν ἄλλων, μετὰ γλαφυρότητος τὰ ἑξῆς:

«Μετὰ τὴν ἀπογοήτευση οἱ δυτικοὶ ἄνθρωποι ἀναζητοῦν κάτι νέο πὺ θὰ τοὺς ἀναπαύσῃ, πὺ δὲν εἶναι τίποτε ἄλλο ἀπὸ τὴν ἑλληνορθόδοξη παράδοση.

»Πρέπει, ὁμως, καὶ ἐμεῖς νὰ τὴν γνωρίσουμε στὸ βάθος της καὶ τότε θὰ ἐκπλαγοῦμε πραγματικά. Πρέπει νὰ τὸ ἀντιληφθοῦμε· Ὁρθοδοξία δὲν εἶναι μερικοὶ ἐμπαθεῖς ρασοφόροι, οὔτε μερικοὶ δημοσιογράφοι πὺ “ἐκμεταλλεύονται” κάποια ἀπομονωμένα περιστατικά, ἀλλὰ μιὰ ὁλόκληρη ζωὴ. Πρέπει νὰ γνωρίσουμε τὴν Ὁρθόδοξη Ἐκκλησία, ὅπως ἐκφράζεται στὴν ζωὴ καὶ στὰ ἔργα τῶν ἁγίων, καὶ μὲ αὐτὸ τὸ μεγάλο ὄπλο νὰ διαδραματίσουμε δυναμικὸ ρόλο στὴν σύγχρονη Εὐρώπη, πὺ δὲν εἶναι ξένη, ἀλλὰ γνώριμη περιοχὴ σὲ μᾶς. Ἡ Ὁρθοδοξία, ὄχι ὡς ἰδεολογία καὶ πολιτισμὸς, ἀλλὰ ὡς φωνὴ τῆς Ἐκκλησίας, φωνὴ τῆς ἐκκλησιαστικῆς κοινότητος (ἐνοριακῆς καὶ μοναχικῆς), εἶναι ἡ δόξα μας, ἡ δύναμή μας καὶ τὸ μέλλον τῆς ἀνθρωπότητος, πὺ μπορεῖ νὰ ἀντιμετωπίσῃ κάθε εἰκονοκλαστικὴ κίνηση, ἡ ὁποία στρέφεται ἐναντίον τοῦ ἀνθρωπίνου προσώπου, πὺ εἶναι κατ' εἰκόνα καὶ καθ' ὁμοίωσιν Θεοῦ».

Ὅπως «ἡ ὄρνις τὰ νοσσία ἐαυτῆς»

Τῶν σχέσεων Ὁρθοδοξίας καὶ Ἑλληνισμοῦ ἐμνήσθημεν καὶ κατὰ τὸν ἑορτασμὸν τῆς διπλῆς ἑορτῆς τῆς 25ης Μαρτίου, κατὰ τὸν ὁποῖον ἰδιαιτέρως φέρομεν εἰς τὸν νοῦν μας τὰς πρὸς τὸ Ἑλληνικὸν ὑπόδουλον Γένος προσφερθείσας ἐκ μέρους τῆς Ἐκκλησίας ὑπηρεσίας. Ὡς ὁ γράφων ἐσημείωσεν ἤδη πρὸ 26 ἐτῶν, «ὄλοι οἱ πνευματικοὶ θησαυροί, τοὺς ὁποῖους ἡ Ὁρθόδοξος Ἐκκλησία ἐκληροδότησεν εἰς τὸ Ἑλληνικὸν ἔθνος, ἀπετέλεσαν ἀκριβῶς τὴν ἐντελέχειαν, ἡ ὁποία ἐνεψύχωσεν αὐτὸ καὶ τὸ ἐκράτησεν εἰς τὴν ζωὴν, ὅταν τοῦτο, μετὰ μίαν ἐσωτερικὴν καὶ ἐξωτερικὴν διάρρωσιν, ὑπεδουλώθη εἰς τοὺς

Τούρκους. Κατὰ τοὺς χρόνους τῆς δουλείας ἡ Ἐκκλησία κατέστησεν ἐντονωτέραν τὴν πρὸς τὸ ὑπόδουλον γένος προσφορὰν τῶν ὑπηρεσιῶν τῆς. Ὡς φιλόσοργος μήτηρ καὶ ὡς “ἡ ὄρνις τὰ νοσσία ἑαυτῆς” ἀνέλαβε τὴν κηδεμονίαν τῶν Ἑλλήνων, ἠμπόδισε τοὺς ἐξισλαμισμούς, ἀπεσόβησε τὴν ἀφομοίωσιν πρὸς τοὺς κατακτητὰς, ἰδρυσσε σχολεῖα, ἀνέδειξε πλῆθος διδασκάλων, ἀνήγειρε βιβλιοθήκας καὶ πνευματικὰ κέντρα, ὠργάνωσε τὴν παροχὴν συσσιτίων ἢ ὑποτροφιῶν, ἐχρησιμοποίησε τυπογραφεῖα, ἀνέπτυξε τὴν κοινοτικὴν ὀργάνωσιν καὶ ἔδειξε τοὺς τρόπους τῆς ἐθνικῆς περισυλλογῆς, τῆς διατηρήσεως τῆς ἑλληνικῆς γλώσσης καὶ παιδείας καὶ τῆς ἀναζωπυρήσεως τῆς ἐθνικῆς συνειδήσεως».

Ὡσαύτως τότε ἐτονίσασμεν ἐν συνεχείᾳ: «Διὰ τὴν ἀξιοποίησιν τῆς ἐθνικῆς ἐλευθερίας, τὴν ὁποῖαν ἀπεκτήσαμεν μὲ τὸσας αἱματηρὰς θυσίας, πρέπει νὰ ἔχωμεν ὡς χρυσοῦν ἀντίκρουσμα αὐτῆς μέσα εἰς τὴν τράπεζαν τῶν καρδιῶν μας τὴν πνευματικὴν ἐλευθερίαν, τὴν ὁποῖαν χαρίζει ὁ Χριστός: “Ἐὰν ὁ Υἱὸς ὑμᾶς ἐλευθερώσῃ, ὄντως ἐλεύθεροι ἔσεσθε” (Ἰωάν. η' 36). Δὲν πρέπει νὰ ἔχωμεν τὴν ἐθνικὴν ἐλευθερίαν ὡς “ἐπικάλυμμα τῆς κακίας” (Α' Πέτρ. β' 16) καὶ τοῦ πρακτικοῦ ὕλισμοῦ, ἀλλ' ὡς μέσον κατακτήσεως ὁλονὲν καὶ ὑψηλοτέρων κορυφῶν εἰς τὸ φωτεινὸν βασίλειον τῆς πνευματικῆς ἀναγεννήσεως». (Περ. «Ἐκκλησία», 1971, σσ. 188-189).

Τὸ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον εἰς τὸ Internet

Καθ' ἃ ἀνεκοινώθησαν εἰς τὸν Τύπον, ἐν τῇ Ἱερᾷ Βασιλικῇ, Πατριαρχικῇ καὶ Σταυροπηγιακῇ Ἱ. Μονῇ Βλατάδων ἐγκατεστάθη καὶ λειτουργεῖ ὁ ἐξοπλισμὸς παρουσιάσεως τοῦ Σεπτοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου εἰς τὸ παγκόσμιον ἐπικοινωνιακὸν Δια-δίκτυον (Internet). Τοῦτο ἐγένετο διὰ τῶν εὐλογιῶν καὶ εὐχῶν τοῦ Παναγιωτάτου Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου κ. Βαρθολομαίου.

Ὁ Καθηγούμενος τῆς Ἱ. Μονῆς Βλατάδων Σεβ. Μητροπολίτης Τυρολόης καὶ Σερεντίου κ. Παντελεήμων, Καθηγητῆς τοῦ Ἀριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης, ἐξήρξε τὴν σημασίαν τοῦ γεγονότος, τονίζων ὅτι «τὸ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον ἔχει ἐπισημῶς πλέον τὴν δυ-

νατότητα νὰ συνδεθῇ μὲ τοὺς ἀνὰ τὴν ὑφήλιον Ὀρθοδόξους. Τοιοῦτοτρόπως ἡ πρώτη Ἐκκλησία τῆς Ὀρθοδοξίας θὰ δύναται νὰ ἔλθῃ εἰς ἐπαφὴν μὲ μίαν κοινωνίαν περίπου 300 ἑκατομμυρίων πιστῶν». Ὡσαύτως ὁ Σεβασμιώτατος ἐξέφρασε τὰς εὐχαριστίας του πρὸ τὸν Πρύτανιν τοῦ Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης κ. Μάντην, πρὸς Καθηγητὰς αὐτοῦ (τὸν Καθηγητὴν τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς κ. Β. Γιούλτσον καὶ ἄλλους), οἱ ὅποιοι συνεβάλοντο καθοριστικῶς εἰς τὴν πραγματοποίησιν τοῦ ἐγχειρήματος.

Προγραμματιζομένης τῆς δημιουργίας προσβάσεως εἰς τοὺς πνευματικούς θησαυροὺς τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς τῆς Χάλκης, ἥτις ἐξακολουθεῖ, ὡς μὴ ὠφέλε, νὰ παραμένῃ κλειστή, οἱ ἐνδιαφερόμενοι δύναται, πρὸς τὸ παρόν, νὰ ἐπικοινωνοῦν μετὰ τοῦ Πρωτοθρόνου ἐν τῇ Ὀρθοδοξίᾳ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου εἰς τὴν ἠλεκτρονικὴν διεύθυνσιν WWW. ERNET. GR., διὰ νὰ θαυμάζουν ἀξιόλογον πινακοθήκην βυζαντινῶν εἰκόνων καὶ ἐκκλησιαστικῶν ἡμερολόγιον καὶ διὰ νὰ λαμβάνουν ἱστορικὰς καὶ ἄλλας πληροφορίας.

«Τὸ Βυζάντιο ἔχει συνέχεια»

Ὁ Σεβ. Ἀρχιεπίσκοπος Ἀμερικῆς κ. Σπυρίδων, ἀπαντῶν ἐν συνεντεύξει του εἰς ἐρώτημα τῆς ἐφημερίδος «Καθημερινή» καὶ ἀναφερόμενος εἰς τὴν Ἐκθεσιν «Ἡ Δόξα τοῦ Βυζαντίου», περὶ τῆς ὁποίας γίνεται καὶ θὰ γίνῃ ἀκόμη λόγος ἐν κυρίοις ἄρθροις τοῦ περιοδικοῦ «Ἐκκλησία», εἶπεν, ἄνευ θριαμβολογιῶν, τὰ ἑξῆς:

«Θετική, ὅπωςδῆποτε, ἡ παρουσία τῆς Ἐκθέσεως. Τὸ ὅλον θέμα ἐστιάζεται στὸ ἐὰν καὶ κατὰ πόσον τὸ μήνυμα τῆς Ἐκθέσεως θὰ περάσει στὸ εὐρύτερο κοινόν: ὅτι τὸ Βυζάντιο ἔχει συνέχειαν καὶ ὅτι τὴ συνέχεια αὐτὴ ἐνσαρκώνει τὸ Οἰκουμενικὸ Πατριαρχεῖο, ὁ Ὀρθόδοξος Ἑλληνισμὸς ἀπανταχοῦ τῆς γῆς καὶ τὸ σύνολον τοῦ λοιποῦ Ὀρθοδόξου κόσμου.

»Τὸ Βυζάντιο ἀποτελεῖ τὸν ἐκπολιτιστὴ τῆς Εὐρώπης. Ἐπομένως, ἡ Ἐκθεση αὐτὴ δίδει τὸ μήνυμα τῆς συμμετοχῆς τοῦ Βυζαντίου στὴν ἀνάπτυξιν τοῦ ἐνιαίου εὐρωπαϊκοῦ πολιτισμοῦ».

Ε. Δ. Θ.

ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΑ ΧΡΟΝΙΚΑ

Ἱερὰ Μητρόπολις Γουμένισσης, Ἀξιουπόλεως καὶ Πολυκάστρου

Τὴν Κυριακὴ 9 Μαρτίου, στὴ Γουμένισσα, ἔγινε ὁ καθιερωμένος ἀπὸ τὸ 1975 ἑορτασμὸς τῆς θαυμαστῆς ἐπανευρέσεως - ἐπανενθρονίσεως τῆς θαυματουργοῦ εἰκόνης τῆς Παναγίας Γουμένισσας, ἱεροῦ συμβόλου τῆς εὐλαβείας μας καὶ πολῦτιμου κειμηλίου τῆς ἐκκλησιαστικῆς καὶ ἔθνικῆς μας ἱστορίας. Τελέσθηκε Ἀρχιερατικὴ Θ. Λειτουργία καὶ περιφορὰ τῆς θαυματουργοῦ εἰκόνης, στὶς 11 τὸ πρωί, μὲ προεξάρχοντα τὸν Σεβ. Μητροπολίτη Γουμένισσης κ. Δημήτριο, συμμετοχὴ τοῦ Καθηγουμένου Ἀρχιμ. Ἀγαθαγγέλου Σφονδουλῆ καὶ τῆς Ἀδελφότητος τῆς Ἱερᾶς Μονῆς, τοῦ σεπτοῦ Ἱερατείου τῶν γειτονικῶν Ἐνοριῶν, τοῦ Νομάρχου Κιλκίς κ. Θ. Παραστατίδη, τῶν Βουλευτῶν κ.κ. Θ. Πασσαλίδη, Σ. Τσιτουρίδη (Κιλκίς) καὶ Γ. Σούρλα (Μαγνησίας), σύσσωμου τοῦ Δημοτικοῦ Συμβουλίου μὲ ἐπικεφαλῆς τὸν Δήμαρχο κ. Δημ. Πέτσο, τῶν Κοινοταρχῶν Γρίβας, Κάρπης καὶ Καστανερῆς, τοῦ Στρατιωτικοῦ Διοικητῆ καὶ τοῦ Διοικητῆ τοῦ Α.Τ. Γουμένισσας, τῆς Διοικήσεως τοῦ Νοσοκομείου - Κέντρου Ὑγείας Γουμένισσας, τῶν Δ.Σ. τῶν Πολιτιστικῶν Συλλόγων Γουμένισσας καὶ τοῦ εὐσεβοῦς πληρώματος. Συνόδευε ἡ Φιλαρμονικὴ τῆς 1ης Μεραρχίας (Γιαννιτσῶν) καὶ ἄγημα τοῦ 506 Μ.Τ.Π. Γουμένισσας. Μετὰ τὸ πέρας τῆς λαμπρῆς λιτανείας ἡ Ἱερὰ Μονὴ δεξιώθηκε ὅλους τοὺς ἐπισήμους καὶ ὅλους τοὺς προσκυνητῆς.

Ἐπισημαίνουμε ὅτι ἡ Παναγία Γουμένισσα εἶναι τὸ παλαιότερο μοναστικὸ καθίδρυμα τῆς εὐρύτερης περιοχῆς, στὸ ὁποῖο ἀπὸ ἐτῶν καταβάλλονται συντονισμένες προσπάθειες συντηρήσεως. Χάρη στὴν ἀποφασιστικὴ τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως, τὶς ἀοκνες προσπάθειες τοῦ Ἡγουμενοσυμβουλίου καὶ τὴν καθοδήγησιν τῶν μηχανικῶν τῆς 9ης Ἐφορείας Βυζαντινῶν Ἀρχαιοτήτων, ἐκπονεῖται μελέτη συνολικῆς ἀποκαταστάσεως τοῦ μνημείου, τὸ ὁποῖο ἔχει ταλαιπωρηθεῖ ἀπὸ τὶς κατὰ καιροὺς ἐπεμβάσεις, μὲ ἀποτέλεσμα σοβαρὰ στατικά προβλήματα. Ἡ ὅλη προσπάθεια εὐρίσκειται στὴ σωστὴ καὶ μόνη ἐνδεικνυόμενη πορεία καὶ μάλιστα σὲ τελικὸ στάδιο.

(Ἐκ τῆς Ἱ. Μητροπόλεως)

Ἱερὰ Μητρόπολις Θήρας, Ἀμοργοῦ καὶ Νήσων

Ἐρανος τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Θήρας διὰ τοὺς πλημμυροπαθεῖς:

Προσφορὰ Σεβασμιωτάτου δοχ. 50.000, Ἐφημεριῶν 772.000, προῖον Δίσκου 1.258.230, προσφορὰ Ἱ. Μονῶν καὶ Ἐκκλ. Συμβουλίων 1.911.615, προσφορὰ χριστιανῶν 241.200.

Ἐστάλησαν εἰς Ἱ. Μητροπόλεις: Ξάνθης 1.000.000, Φθιώτιδος 1.000.000, Κορίνθου 1.000.000, Ἀργολίδος 500.000, εἰς πλημμυροπαθεῖς Κορίνθου 500.000.

Ταχυδρομικὰ τέλη 4.944. Ὑπόλ. εἰς Γ.Ε.Φ. Ταμείον 228.101.

(Ἐκ τῆς Ἱ. Μητροπόλεως)

ΟΡΘΟΔΟΞΟΣ ΑΥΤΟΚΕΦΑΛΟΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑ ΤΗΣ ΑΛΒΑΝΙΑΣ ΔΕΛΤΙΟ ΤΥΠΟΥ

Ἡ Ἀλβανικὴ Τηλεόραση τὴν 15.3.97 στὸ κεντρικὸ βραδυνὸ δελτίο εἰδήσεων μετέδωσε ἐναγώνια ἐκκλήση τοῦ Ἀρχιεπισκόπου Τιράνων καὶ πάσης Ἀλβανίας κ. Ἀναστασίου σχετικὰ μὲ τὸ ὄξυ πρόβλημα τῶν λεηλασιῶν ποὺ μαστίζουσι τὴ χώρα. Ἡ ἐκκλήση διαβάσθηκε (Κυριακὴ 16.3.97) στοὺς ὀρθοδόξους ναοὺς τῶν μεγάλων πόλεων τῆς Ἀλβανίας:

ΚΑΝΕΙΣ ΔΕΝ ΜΠΟΡΕΙ ΝΑ ΠΑΙΖΕΙ ΜΕ ΤΗ ΔΙΚΑΙΟΣΥΝΗ ΤΟΥ ΘΕΟΥ

Στὶς τραγικὲς αὐτὲς ὥρες ποὺ περνάει ὁ τόπος, ἐκλύονται ἀνεξέλεγκτα ἀπροσδιόριστοι σκοτεινὲς δυνάμεις ἀκόμη καὶ ἀπ' τὴν καρδιὰ τῶν ἀπλῶν πολιτῶν. Μόλις δοθεῖ ἡ παραμικρὴ εὐκαιρία, ὀρισμένοι ληστεύουν ἀλύπητα, ὅποιον τύχει, ἀκόμη καὶ τὸν γείτονα. Δὲν διστάζουν νὰ λεηλατήσουν νοσοκομεῖα, ὄρφανοτροφεῖα, θρησκευτικὰ ἱδρύματα, ἀδικώντας ἀρρώστους, γέροντες καὶ ἄθωα παιδιὰ.

Ἐπὶ τέλους, ἄς σταματήσῃ αὐτὴ ἡ ὑστερία. Εἶναι ἀνήκουστο νὰ διαμαρτύρεται κανεὶς ἐναντίον τῆς ἀδικίας ποὺ τοῦ ἔγινε ἀπὸ κάποιους ἰσχυροὺς, ἀδικώντας ὁ ἴδιος ἄλλους πρὸς ἀδύναμους.

Αὐτοὶ ποὺ ἔτσι ἐνεργοῦν δὲν φαίνεται νὰ πιστεύουν σὲ τίποτε. Παρὰ ταῦτα — ἰδίως ὅσοι ἀπὸ αὐτοὺς διατείνονται ὅτι ἀνήκουν σὲ κάποια θρησκευτικὴ κοινότητα — ἄς τὸ ἀκούσουν ὑπεύθυνα: Ὅσα καὶ ἂν ἀρπάξουν, δὲν πρόκειται νὰ δοῦν προκοπὴ, ἂν δὲν μετανοήσουν ἔμπρακτα. Εἶναι σὰν νὰ κάνουν ἐπενδύσεις σὲ παρατράπεζες. Χαίρονται γιὰ λίγο, ἀλλὰ μακροπρόθεσμα θὰ τὰ χάσουν ὅλα. Κανεὶς δὲν μπορεῖ νὰ παίξει μὲ τὴ δικαιοσύνη τοῦ Θεοῦ.

Ὅσοι πιστοί, ἄς περιφρουρήσουμε, ἐν ὀνόματι

τοῦ Θεοῦ τοῦ ζώντος, τοὺς ἀδυνάτους, τοὺς χάρους λατρείας, τὰ κέντρα κοινωνικῆς εὐποιίας καὶ ἀγάπης. Ἄς ἀντισταθοῦμε μὲ πίστη καὶ ἀγάπη, ὅσο γίνεται πρὸ ἀποφασιστικά, στὴν ἀσυγχώρητη αὐτὴ ἀδικία ποὺ μεταδίδεται σὰν ἐπιδημικὴ νόσος. Χωρὶς φόβο! «Ἡ τελεία ἀγάπη ἔξω βάλει τὸν φόβον» (Α' Ἰω. 4,18).

Ὡς Ἀρχιεπίσκοπος θὰ παραμείνω μέχρι τέλους κοντὰ σας, συμμετέχοντας — μὲ προσευχὴ, λόγο καὶ ἔργο — στὸν πόνο καὶ στὶς προσπάθειες γιὰ μιὰ κοινωνία ποὺ θὰ τὴν ἐμπνέει ἡ δικαιοσύνη, ἡ ἐλευθερία, ἡ ἀγάπη τοῦ Θεοῦ καὶ ὁ εἰλικρινῆς σεβασμὸς στὸν κάθε ἄνθρωπο.

(Γραφεῖο Τύπου, 16.3.97)

ΡΩΜΑΙΟΚΑΘΟΛΙΚΗ ΕΚΚΛΗΣΙΑ

Τὸ ρωμαιοκαθολικὸν μοναχικὸν τάγμα τῶν «Βασιλειανῶν Θυγατέρων» τῆς Ἁγίας Μακρίνης ἐγκατέστησε μοναστικὰς κοινότητες εἰς Φέρι, Ἀργυρόκαστρον καὶ Ἐλμπασάν τῆς Ἀλβανίας, ὡς καὶ εἰς τὸ Κοσσυφοπέδιον πρὸς ἄσκησιν κατηχητικοῦ καὶ διακονικοῦ - φιλανθρωπικοῦ ἔργου.

— Τὸν Δεκέμβριον 1996 συνεπληρώθησαν 400 ἔτη ἀπὸ τῆς ἀνεγέρσεως τῆς θερινῆς κατοικίας τῶν Παπῶν εἰς τὸν λόφον Καστελγκαντόλφο.

— Τὴν 13ην Ἰανουαρίου ἐ.ἔ. ὁ Πάπας, ὁμιλῶν πρὸς τὰ μέλη τοῦ διαπεπιστευμένου εἰς τὴν «Ἀγίαν Ἐδραν» Διπλωματικοῦ Σώματος, ἐτόνισεν ὅτι τὸ Διεθνὲς Δίκαιον (πρέπει νά) στηρίζεται εἰς τὸν ἠθικὸν νόμον καὶ τὰς πνευματικὰς ἀξίας.

— Τὸν Ὀκτώβριον ἐ.ἔ. θὰ γίνῃ ἐν Ρώμῃ πολυήμερον Ἐπιστημονικὸν Συμπόσιον, τὸ ὁποῖον θὰ μελετήσῃ «τὰς ρίζας τοῦ ἐν τῷ Χριστιανισμῷ Ἀντισημιτισμοῦ».

— Ὁ Πάπας, ἐν ἐπιστολῇ του πρὸς τὸν Πρύτανην τοῦ Πανεπιστημίου τοῦ Λατερανοῦ, τονίζει, ὅτι ὁ ἄνθρωπος καὶ τὰ ἀνθρωπολογικὰ προβλήματα πρέπει νὰ εὐρίσκωνται εἰς τὸ κέντρον τῆς ἀκαδημαϊκῆς μορφώσεως.

— Ὁ Πάπας, ὁμιλῶν εἰς Θ. Λειτουργίαν, τῆς ὁποίας μετεῖχον φοιτηταὶ καὶ φοιτήτριαι, ἐτόνισεν ὅτι εἰς τὸν πολιτισμὸν τῶν Πανεπιστημίων θέτουν τὴν σφραγίδα τῶν τὰ μέλη τῶν Ἀνωτάτων Πνευματικῶν Ἰδρυμάτων. Εἰς τὴν αὐτὴν ὁμιλίαν ἀνεφέρθη εἰς ἐπὶ μέρους προβλήματα τῆς σπουδαζούσης νεολαίας ἀπὸ ποιμαντικῆς σκοπιᾶς.

— Τριμελεῖς ἀντιπροσωπεῖα τῶν Ρωμαιοκαθολικῶν Συνόδων τῶν Ἐπισκόπων τῆς Γερμανίας, τῆς Γαλλίας καὶ τῆς Ἑλβετίας συνήλθον προσφάτως ἐν Morges (Ἑλβετίας) πρὸς ἐξέτασιν προβλημάτων τῆς Ἱατρικῆς καὶ τῆς Βιοηθικῆς.

— Τὸ Βατικανὸν ἀνεκοίνωσεν ὅτι τὴν 13ην Ἀπριλίου ἐ.ἔ. θὰ γίνῃ ἡ ἐπίσκεψις τοῦ Πάπα εἰς τὸ Σεράγεβον.

— Ἐν Μονάχῳ ὁ Καρδινάλιος Friedrich Wetter ἐκάλεσεν εἰς ἐκστρατεῖαν ἐναντίον τῶν φαινομένων τῆς βίας καὶ τῆς πορνογραφίας.

— Ἡ νέα ὀγκώδης ΡΚαθολικὴ Κατήχησις ἐξεδόθη καὶ εἰς ρωσικὴν μετάφρασιν.

— Ὁ Γραμματεὺς τοῦ Κράτους τῆς «Ἀγίας Ἐδρας» Καρδινάλιος Angelo Sodano ἐδήλωσεν ὅτι ἡ πραγματοποίησις τῆς ἐπισκέψεως τοῦ Πάπα εἰς τὴν Ἑγγὺς Ἀνατολὴν θὰ ἐξαρτηθῇ ἐκ τοῦ κατὰ πόσον ἐν ταῖς χώραις ταύταις καταβάλλονται «προσπάθειαι ἐκδηλώσεως μεγαλυτέρου σεβασμοῦ πρὸς τοὺς Χριστιανούς».

Ε. Θ.

ΑΓΓΛΙΚΑΝΙΚΗ ΕΚΚΛΗΣΙΑ

Ἐν Αὐστραλία ὁ ἀγγλικανὸς πάστορ Μπάρνυ Φλέτσερ ἀσχολεῖται μὲ τὰς ποιμαντικὰς ἀνάγκας 25.000 ἐργαζομένων εἰς τὰ τσίρκα. Οὗτοι — ὡς ἐδήλωσεν — ἔχουν τὰ ἴδια πνευματικὰ προβλήματα, τὰ ὁποῖα ἔχουν οἱ ἄλλοι, ἐπομένως ἐπιβάλλεται νὰ ἀσχοληθοῦν δι' αὐτοὺς κληρικοί, διὰ νὰ τοὺς ἐξυπηρετήσουν πνευματικῶς, ὡς γίνεται εἰς ἄλλας χώρας, κυρίως ἐν ΗΠΑ καὶ ἐν Ἰσπανίᾳ. Ὁ ἀγγλικανὸς κληρικὸς ἔχει τὴν ἔδραν του εἰς τὸ τσίρκο ASHTON, ἐνθα ἐργάζεται ἡ σύζυγός του, ἀλλὰ κατὰ τὰ τελευταῖα ἑπτὰ ἔτη ἔχει διανύσει χιλιάδας χιλιομέτρων, ἐξυπηρετῶν καὶ τοὺς ἐργαζομένους εἰς διάφορα ἄλλα τσίρκα τῆς Αὐστραλίας.

Ε. Θ.

ΟΙΚΟΥΜΕΝΙΚΗ ΚΙΝΗΣΙΣ

Ὁ Γενικὸς Γραμματεὺς τοῦ Παγκοσμίου Συμβουλίου τῶν Ἐκκλησιῶν Konrad Raiser, ἀναφερόμενος εἰς τὴν ἐκφρασθεῖσαν ὑπὸ τοῦ Πάπα Ἰωάννου Παύλου Β' ἐπιθυμίαν περὶ συναντήσεως κατὰ τὸ ἔτος 2.000 ἐν Ἱεροσολύμοις ἐκπροσώπων τῶν τριῶν μονοθεϊστικῶν θρησκειῶν (Χριστιανισμοῦ, Ἰουδαϊσμοῦ, Μωαμεθανισμοῦ), ἐδήλωσε τὰ ἑξῆς:

«Διὰ τὴν ἐκπλήρωσιν τοιοῦτου σχεδίου ἀπαιτεῖται καὶ ἡ συμφωνία τῶν δύο ἄλλων Θρησκειῶν. Ὅμως κατὰ τὴν γνώμην μας ὁ Ἰουδαϊσμός καὶ ὁ Μωαμεθανισμός εἶναι εἰς λίαν δυσχερῆ κατάστασιν. Ἀφ' ἐτέρου οὔτε οἱ μὲν, οὔτε οἱ δὲ ἐνδιαφέρονται, ὅπως ἐνδιαφέρονται οἱ Χριστιανοί, διὰ τὸν ἑορτασμὸν τοῦ ἔτους 2.000, ἐφ' ὅσον ἐπίκεντρον τοῦ ἰωβηλαίου τούτου εἶναι τὸ πρόσωπον τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ».

Ἐξ ἄλλου ὁ κ. Raiser ἐδήλωσεν, ὅτι εἶναι ἐκκρεμὲς τὸ ζήτημα τῆς κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο ὀργανώσεως ἐν Ἱεροσολύμοις οἰκουμενικῆς συναντήσεως ἐκπροσώπων τῶν Χριστιανικῶν Ἐκκλησιῶν (Ὁρθοδόξων, ΡΚαθολικῶν καὶ Προτεσταντῶν).

Ε. Θ.

ΒΙΒΛΙΟΚΡΙΣΙΑΙ

Π. Β. Πάσχου, ΟΙ ΑΓΙΟΙ ΟΙ ΦΙΑΟΙ ΤΟΥ ΘΕΟΥ – Εισαγωγή στην Ἀγιολογία τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας, Ὑμνολογικά Κείμενα καὶ Μελέτες, ἀρ. 2, Ἐκδόσεις ΑΡΜΟΣ, Ἀθήνα, 1995, σ. 24,5X16 ἐκ., σσ. 1-312.

Ὁ συνάδελφος κ. Π. Β. Πάσχος διακρίνεται διὰ τὴν ἐξαιρετικὴν πολυσχιδῆ καὶ πολυδιάστατον πνευματικὴν προσφορὰν του. Εἰς τοὺς πνευματικούς κύκλους τῆς πατρίδος μας εἶναι εὐρύτατα γνωστὸς καὶ ἐκτιμᾶται ὡς ὁ διακεκριμένος θεολόγος - συγγραφεὺς, ὁ ὁποῖος ἔχει τὸ χάρισμα νὰ συνδυᾷ τὸ λογοτεχνικὸν του τάλαντον, —τὸ ὁποῖον πηγαίως καὶ κατὰ τρόπον ἄριστον ἐκδηλῶνεται εἰς πολλὰς δεκάδας δοκίμων πεζογραφικῶν καὶ ποιητικῶν ἔργων καὶ ἀναριθμητῶν βιβλιοκριτικῶν σημειωμάτων—, ἀφ' ἐνὸς μετ' ἀποστολικῆς ζήλου πρὸς διάδοσιν τῆς γνησίας ἑλληνορθοδόξου πατερικῆς, ἀσκητικῆς, «φιλοκαλικῆς» ἀγιολογικῆς παραδόσεως καὶ ἀφ' ἑτέρου μετὰ τῆς ἀπηλλαγμένης παντὸς στυγνοῦ σχολαστικισμοῦ ἐνασχολήσεως αὐτοῦ περὶ τὴν Ὁρθόδοξον Θεολογικὴν Ἐπιστήμην. Τὴν ἐνασχόλησιν ταύτην ἐξετίμησεν ἰδιαίτερος ὁ γράφων τόσον ἐν τῇ Θεολογικῇ Σχολῇ τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν, εἰς τὴν ὁποίαν ὁ κ. Πάσχος διακρίνεται ὡς ἐξαιρετὸς γλαφυρὸς διδάσκαλος καὶ ὡς μεθοδικὸς ἐρευνητῆς, ὅσον καὶ ἐν τῷ περιοδικῷ «Θεολογία», ἐν τῷ ὁποίῳ οὗτος ἐπὶ πολλὰ ἔτη διηκόνησεν ἀθορύβως, ἀλλ' οὐσιαστικῶς καὶ λίαν ἀποδοτικῶς, ὡς ἐπιμελητῆς καὶ ὡς κριτῆς τῆς δημοσιευομένης ὕλης, ἐπιδεικνύων πάντοτε ἐπιστημονικὴν εὐσυνειδησίαν, γνῶσιν τῆς καθ' ὅλου ἐπιστημονικῆς μεθοδολογίας καὶ τῶν δεοντολογικῶν αἰτημάτων, τὰ ὁποῖα πρέπει νὰ λαμβάνονται ὑπ' ὄψιν κατὰ τὴν ἐκδοσιν ἐνὸς ἐπιστημονικοῦ θεολογικοῦ περιοδικοῦ.

Ἐξαιρετὸν ἀκριβῶς δεῖγμα τῆς ἐπιστημονικῆς ἐνασχολήσεως καὶ προσφορᾶς αὐτοῦ ὡς Ἀναπληρωτοῦ Καθηγητοῦ ἐν τῇ Θεολογικῇ Σχολῇ τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν εἶναι ὁ ὡς ἄνω καλαίσθητος τόμος, ὁ ὁποῖος ἀποτελεῖ ἀξιέπαινον —σχετικῶς εὐσύνοπτον— Ἐγχειρίδιον Εἰσαγωγῆς εἰς τὴν Ἀγιολογίαν τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας. Τὸ Ἐγχειρίδιον τοῦτο, γραφὲν «πρὸς χάριν τῶν φιλαγίων ἀναγνωστῶν καί, κυρίως, τῶν φοιτητῶν» (σ. 9), εἶναι ἀφιερωμένον «εἰς τιμὴν καὶ μνήμην τῶν ἁγίων Γερόντων καὶ ἀληθινῶν φίλων τοῦ Θεοῦ, Ἰακώβου, Πορφυρίου καὶ Παΐσιου, τῶν ἐπὶ τῶν ἡμερῶν μας ἐναρέτως βιωσάντων καὶ ὁσιακῶς τελειωθέντων» (σ. 7).

Μετὰ τὸν **Πρόλογον** (σσ. 9-10), ὁ ὁποῖος ἀναφέρεται εἰς τὸν χαρακτήρα καὶ τὸν σκοπὸν τῆς συγγραφῆς τοῦ ἔργου, τὸ **Α' κεφ.** (σσ. 11-28) παρουσιάζει τὰς ἐν τῷ χώρῳ τῆς Ἀγιολογίας πρώτας ἐννοίας, ἧτοι τὸν ὄρισμόν αὐτῆς ὡς θεολογικοῦ κλάδου καὶ μαθήματος, τὰς πηγὰς αὐτῆς, τὰς συλλογὰς - ἐκδόσεις τῶν ἀγιολογικῶν κειμένων, τοὺς κυρίους σταθμοὺς τῶν συγχρόνων θεολογικῶν ἐρευνῶν καὶ τὴν μεθοδολογίαν τῆς θεολογικῆς προσεγγίσεως τῶν ἀγιολογικῶν κειμένων.

Τὸ **Β' Κεφ.** (σσ. 29-40), ἀναφερόμενον εἰς τὰς ἐκδηλώσεις τιμῆς πρὸς τοὺς ἁγίους, παρουσιάζει ἀφ' ἐνὸς τὸ ζήτημα τῶν ομάδων, τῶν «χορῶν» τῶν Ἀγίων, ἀφ' ἑτέρου τὴν ἐννοίαν τοῦ «ἀγίου» ἐν τῇ γλώσσῃ τῆς Ἐκκλησίας καὶ τρίτον τὰς ἀντιδράσεις εἰς τὴν τιμὴν τῶν Ἀγίων, αἱ ὁποῖαι συναρτῶνται πρὸς τὴν σύγχυσιν «στὴ χρήση τῶν ὄρων λατρεία καὶ τιμῆ».

Τὸ **Γ' Κεφ.** (σσ. 41-64), τὸ ὁποῖον ἔχει τὸν τίτλον «Οἱ διωγμοὶ καὶ οἱ μάρτυρες», ἀναφέρεται εἰς τὸν ἅγιον μάρτυρα ὡς τέλειον Χριστιανὸν καὶ ἐξετάζει τὰς πρώτας μαρτυρικὰς πηγὰς, τὰ ἀρχαιότερα Μαρτυρολόγια, τὴν μνήμην τοῦ μάρτυρος καὶ τὸν λειτουργικὸν τῆς χαρακτήρα.

Τὸ **Δ' Κεφ.** (σσ. 65-80), ὑπὸ τὸν τίτλον «Οἱ τὴν γῆν οὐρανῶσαντες ὄσιοι», ἐξετάζει τὴν ἔξοδον εἰς τὴν ἔρημον καὶ τοὺς διαφόρους τρόπους καὶ δρόμους τοῦ Μοναχισμοῦ.

Τὸ **Ε' Κεφ.** (σσ. 81-120) ὁμιλεῖ περὶ τῆς Θεοτόκου, τοῦ ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Προδρόμου, τῶν ἁγίων Ἀγγέλων τοῦ Θεοῦ, τῶν ἁγίων Ἀποστόλων, τῶν Ὁμολογητῶν, τῶν Προφητῶν, τῶν Δικαίων, τῶν Ἱεραρχῶν, τῶν Νεομαρτύρων.

Τὸ **ΣΤ' Κεφ.** (σσ. 121-166), ἀναφερόμενον εἰς τὰ ζητήματα τῆς ἀναγνωρίσεως τῶν Ἀγίων καὶ τῆς τιμῆς τῶν ἱερῶν λειψάνων, παρουσιάζει τὴν σχετικὴν Ὁρθόδοξον καὶ Ρωμαιοκαθολικὴν παράδοσιν καὶ πράξιν. Ἐν συνεχείᾳ, ἐν σχέσει πρὸς τὴν τιμὴν τῶν ἱερῶν λειψάνων, γίνεται λόγος περὶ τῆς σκοτεινῆς πλευρᾶς τοῦ θέματος, περὶ τῆς ἀνακομιδῆς καὶ τοῦ διαμελισμοῦ τῶν ἱ. λειψάνων καὶ περὶ τῶν Ἐγκαινίων τῶν ἱ. Ναῶν. Εἰς τὴν ἀκροτελεύτιον παράγραφον τοῦ κεφαλαίου αὐτοῦ γίνεται λόγος διὰ τὴν θέσιν τῶν Ἀγίων ἐν τῇ σημερινῇ ἐποχῇ καὶ διὰ τὴν μεθ' ἡμῶν σχέσιν αὐτῶν.

Τὸ **Ζ' Κεφ.** (σσ. 167-204), παρουσιάζον θεώρησιν τῆς Ἀγιολογικῆς Γραμματείας, ἐξετάζει τὰ Μαρτύρια καὶ Μαρτυρολόγια τῶν πρώτων αἰώνων, τοὺς Βιογράφους καὶ τοὺς Συναξαριστὰς τῶν Ἀ-

γίων, τὰ Γεροντικά, τὰ Μητρικά, τὰ ψυχοφελή διηγήματα κ.τ.τ.

Ἐν «Ἐπιμέτρω» (σσ. 203-292) παρουσιάζονται δειγματοληπτικῶς τὸ Μαρτύριον τοῦ ἁγίου Πολυκάρπου, ὁ Βίος καὶ ἡ Πολιτεία τοῦ ἁγίου Ἀντωνίου, Ἄθλησις τοῦ ἁγίου μάρτυρος Σάβζοντος, Συναξάριον εἰς τὴν Κυριακὴν τῶν Ἁγίων Πάντων, τὸ Προοίμιον εἰς τὸ Νέον Μαρτυρολόγιον τοῦ ἁγίου Νικοδήμου τοῦ Ἀγιορείτου καὶ τὸ Μαρτύριον τοῦ ἁγίου Νικολάου Καρράμανου.

Εἰς τὰς σσ. 293-308 ἀναφέρονται κατ' ἐπιλογὴν ἡ Ἑλληνικὴ καὶ ἡ ξενόγλωσσο Βιβλιογραφία, προτασσομένων Συντηρήσεων καὶ Συντομογραφιών. «Δὲν ἀναγράφονται σ' αὐτὴν τῇ Βιβλιογραφίᾳ οἱ Πηγές, διότι θὰ ἔπρεπε νὰ γίνεαι ἕνας τόμος ὁλόκληρος μόνο γι' αὐτές» (σ. 293). Τέλος εἰς τὰς τελευταίας σελίδας τοῦ βιβλίου παρατίθεται ὁ Πίναξ τῶν Περιεχομένων.

Ἐκ τῆς εὐσυνόπτου ἀναλύσεως τοῦ περιεχομένου τοῦ βιβλίου τοῦ κ. Πάσχου, τὸ ὁποῖον ἔχει γραφῆ εἰς ὠραία πολυτονικὴν δημοτικὴν γλῶσσαν, συνάγεται ὅτι πρόκειται περὶ Ἐγχειριδίου Εἰσαγωγῆς εἰς τὴν Ὁρθόδοξον Ἀγιολογίαν, τὸ ὁποῖον εἶναι εὐχρηστον εἰς τὰς τάξεις τῶν φοιτητῶν, τοῦθ' ὅπερ ἐπέβαλον τόσον λόγοι τοῦ προγράμματος τῶν ἐν τῇ Θεολογικῇ Σχολῇ μαθημάτων, ὅσον «καὶ ἡ ἐπιστημονικὴ δεοντολογία, ἀλλὰ καὶ ἡ στοιχειώδης πνευματικὴ ἐντιμότης, γιὰ ἕνα μάθημα ποῦ πρέπει νὰ διδασθεῖ μέσα σ' ἕνα ἑξάμηνο, τὸ ὁποῖο σπάνια διαρκεῖ περισσότερο ἀπὸ δύο μῆνες» (σ. 10).

Ὁ σ. δὲν μετέφερε κεφάλαια ἢ θέματα ἔτοιμα ἐξ ἄλλων βιβλίων του, ἵνα συγκροτήσῃ νέον ὁγκώδες βιβλίον. Ὡς ὁ ἴδιος μὲ ταπεινοφροσύνην ἐπισημαίνει ἐν τῷ Προλόγῳ, «ἡ πείρα τῶν παλαιότερων, πολύτιμη πάντα, μαζὶ μὲ τὶς προσωπικὲς του ἐρευνες στὸ χῶρον τῆς Ἀγιολογίας, τὸν ὀδήγησαν σ' ἕνα σχῆμα, ποῦ θεωρεῖ – γιὰ τὴν ὥρα τοῦλάχιστον – ἄρκετὰ ἱκανοποιητικόν. Ἄν, μὲ τὸν καιρὸ ἢ μὲ τὶς κριτικὰς καὶ τὶς προτάσεις τῶν συναδέλφων καὶ τῶν φίλων ἀναγνωστῶν, ἰδεῖ καὶ κρίνει ὅτι πρέπει νὰ διορθῶσιν ἢ ν' ἀλλάξῃ κάτι, δὲν θὰ διστάσει νὰ τὸ κάμει. Τὸ “ἕτερος ἐξ ἑτέρου σοφὸς” εἶναι βασικὸς νόμος στὴν ἐπιστήμη» (αὐτ.).

Εἶναι περιττὸν νὰ σημειώσωμεν, ὅτι τὸ περὶ οὗ ὁ λόγος ἔργον τοῦ κ. Πάσχου εἶναι σημαντικὴ συμβολὴ εἰς τὴν ἀνάπτυξιν τῆς Ὁρθόδοξου Ἀγιολογίας καὶ εἰς τὴν περαιτέρω ἀφύπνισιν καὶ ἀνάπτυξιν τοῦ ἀγιολογικοῦ ἐνδιαφέροντος, ὅπερ ἔχει σημαντικῶς προωθηθῆ τὰς τελευταίας δεκαετίας παρ' ἡμῖν διὰ τῆς ἰδρύσεως εἰδικῶν ἐδρῶν ἢ μαθημάτων ἐν ταῖς Θεολογικαῖς Σχολαῖς, δι' εἰδικῶν ἀγιολογικῶν μελετῶν διαφόρων κληρικῶν καὶ λαϊκῶν, δι' ὀργανώσεως ἀγιολογικῶν συνεδρίων καὶ

δι' ἰδρύσεως ἀγιολογικῶν κέντρων, ὡς λ.χ. μερίμνη τῆς Ἱ. Μητροπόλεως Θεσσαλονίκης.

Τὸ ὅλον ἔργον τοῦ ἐκλεκτοῦ συναδέλφου ἀποτελεῖ εἰς τὸν τομέα τῆς Ἀγιολογίας σημαντικὴν προώθησιν καὶ ἐφαρμογὴν τοῦ αἰτήματος τοῦ ἀειμνήστου Μητροπολίτου πρ. Λεοντοπόλεως Σωφρονίου Εὐστρατιάδου, καθ' ὃ «εἰδικὸς κλάδος τῆς Θεολογίας... θὰ ἠδύνατο διὰ μεθοδικῆς ἐργασίας, διὰ τῆς περισυλλογῆς πρῶτον τοῦ γνωστοῦ καὶ ἀγνωστοῦ ὑλικοῦ, ἡγουν τῶν ὑπομνημάτων, τῶν βίων τῶν ἁγίων, ἐγκωμίων, ὑμνογραφικῶν ἔργων καὶ ὄσων σχετικῶν, νὰ συστηματοποιήσῃ τὸ ὠραῖον τοῦτο τμήμα τῆς Θεολογίας, νὰ περικόψῃ τὰ περιττά, νὰ φωτίσῃ τὰ σκοτεινὰ καὶ νὰ θέσῃ φραγμὸν εἰς τὸν ἱερὸν περίβολον, ἵνα μὴ εἰσπηδῶσιν οἱ τολμηροὶ ψευδευλαβεῖς καὶ ἀμύητοι» («Ἀγιολόγιον τῆς Ὁρθόδοξου Ἐκκλησίας» Πρόλογος. Ἐκδοσις - Ἀνατύπωσις «Ἀποστολικῆς Διακονίας», Ἀθήναι, 1995).

ΕΥΑΓΓΕΛΟΣ Δ. ΘΕΟΔΩΡΟΥ

Εὐαγγέλου Π. Λέκκου, **ΤΑ ΜΟΝΑΣΤΗΡΙΑ ΤΟΥ ΕΛΛΗΝΙΣΜΟΥ: Ἱστορία - Παράδοση - Τέχνη**, Τόμ. Α': Θράκη, Μακεδονία, Ἠπειρος, Θεσσαλία, Στερεὰ Ἑλλάδα, Ἐκδόσεις ΙΧΝΗΛΑΤΗΣ, Πειραιᾶς 1997, σχ. μέγα 34Χ24,5 ἐκ., σελίδες 400.

Μὲ πολλὴν χαρὰν εἶδομεν τὸν ὡς ἄνω Α' τόμον τοῦ (τελικῶς) τριτόμου ἔργου «Τὰ Μοναστήρια τοῦ Ἑλληνισμοῦ», τὸ ὁποῖον ἐκδίδεται ὑπὸ τοῦ ἐκδοτικοῦ οἴκου ΙΧΝΗΛΑΤΗΣ, ὑπὸ τὰς εὐλογίας τῆς Ἱ. Συνόδου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, ἥτις Ἱ. Σύνοδος ἔχει ἐκφράσει πρὸς τὸν ἐκδότην κ. Κωνσταντῖνον Παπαγιάννην τὴν ἑαυτῆς «εὐαρέσκειαν» «καὶ τὸν δίκαιον τῆς Ἐκκλησίας ἔπαινον» (σ. 12). Τὸ ἔργον ἐδέχθη καὶ τὰς εὐλογίας τῆς Α.Θ.Π. τοῦ Σεπτοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου κ. Βαρθολομαίου, ὁ ὅποιος διὰ Γράμματος Αὐτοῦ ἐξέφρασε τὴν ἱκανοποίησιν τοῦ Ἱεροῦ τῆς Ὁρθόδοξίας Κέντρου διὰ τὴν περὶ ἧς ὁ λόγος ἔκδοσιν, ἥτις προβάλλει πάσας τὰς Ἱ. Μονὰς τοῦ Ἑλληνισμοῦ, «μεταξὺ τῶν ὁποίων περιλαμβάνονται καὶ τὰ ὑπὸ τὸν πανίερον Οἰκουμενικὸν Θρόνον, ἥτοι αἱ Πατριαρχικαὶ καὶ Σταυροπηγιακαὶ Μοναὶ τοῦ Ἁγίου Ὁρους, Βλατάδων, Πάτμου καὶ Ἀγίας Ἀναστασίας τῆς Φαρμακολυτρίας» (σ. 11). Ἐν τῷ αὐτῷ Γράμματι ὁ Παναγιώτατος ἀφ' ἐνὸς ἐκφράζει τὴν «βεβαιότητα ὅτι τὸ ἔργον τοῦτο θὰ τύχῃ τῆς εὐρείας ἀποδοχῆς καὶ κυκλοφορίας παρὰ τοῖς ἐκκλησιαστικοῖς καὶ ἐπιστημονικοῖς γενικώτερον κύκλοις» καὶ ἀφ' ἑτέρου ἀπονέμει εἰς τὸν ἐκδότην «ὀλόθυμον τὴν πατρικὴν καὶ Πατριαρχικὴν εὐλογίαν» (αὐτ.).

Ὡς σημειοὶ ὁ ἐκδότης εἰς τὸ προλογικὸν χαρακτηρισμὸν τοῦ αὐτοῦ, τὸ ἔργον ἔχει ὡς γενε-

σιουργὸν αἰτίαν τὴν διαπίστωσιν, ὅτι «παρὰ τὴν σημασία καὶ τὴν προσφορὰ τῶν μοναστηριῶν στὴν Πίστη, τὴν Τέχνη, τὴν Παράδοση καὶ τὸ Ἔθνος, ἔλειπε ἀπὸ τὴν ἑλληνικὴ καὶ διεθνῆ βιβλιογραφία ἓνα ἔργο ποῦ νὰ παρουσιάζει, μὲ συνοπτικὸ τρόπο, ὅλα τὰ μοναστικά κέντρα τῆς ἑλληνικῆς Ὁρθοδοξίας» (σ. 13). Ἡ διαπίστωσις αὐτὴ «ὠδήγησε στὴν ἀνάληψη τῆς πρωτοβουλίας» (αὐτ.) τῆς ἐκδόσεως, διὰ τὴν πραγματοποίησιν τῆς ὁποίας οὗτος ἐκφράζει τὰς εὐχαριστίας αὐτοῦ πρὸς ὄλους ἐκεῖνους οἵτινες ἤλθον ἀρωγοί, «ἰδιαίτερα μάλιστα πρὸς τὴν Γερόντισσα Μακαρία, ἡγουμένη τῆς Μονῆς Εὐαγγελισμοῦ - Ἁγίου Ἐφραίμ Ν. Μάρκης, ποῦ (τὸν) ἐνεθάρρυνε στὴν ἐπίπονη καὶ πολύχρονη προσπάθεια» (αὐτ. σ. 13). Πρόκειται, τῷ ὄντι, περὶ τεραστίας εἰς ἕκτασιν καὶ σπουδαιότητα προσπαθείας, διὰ τὴν ὁποίαν ὁ διακεκριμένος θεολόγος, νομικὸς καὶ συγγραφεὺς, Διευθυντὴς τῶν Ἐκδόσεων τῆς «Ἀποστολικῆς Διακονίας τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος» καὶ Ἐπιμελητὴς καὶ Διορθωτὴς τῆς ὕλης τῶν περιοδικῶν «Ἐκκλησία» καὶ «Ἐφημέριος» κ. Εὐάγγελος Λέκκος, ὅστις ἀνέλαβε τὸ δυσχερὲς ἔργον τῆς συγγραφῆς τοῦ κειμένου τοῦ ἔργου, τονίζει ἐν τῷ Προλόγῳ, ἐκτὸς τῶν ἄλλων, τὰ ἑξῆς: Ἡ ἰδέα καὶ ἡ προσπάθεια «νὰ δοθεῖ στοὺς φιλόστοργους καὶ φιλότεχνους ἀναγνώστες ἓνα ολοκληρωμένο ἔργο, ποῦ νὰ παρουσιάζει ὅλα τὰ μοναστικά κέντρα τῆς ἑλληνικῆς Ὁρθοδοξίας» «θὰ ἔλεγα ὅτι ἀποτελεῖ τόλμημα. Ποῦ δὲν θὰ ἐρχόταν σὲ πέρας, χωρὶς τὴν ἐπίμονη θέληση, τὸν ζῆλο καὶ τὸ πείσμα τοῦ Ἐκδότου. Ὁ ὁποῖος, σχεδὸν ἐκ τοῦ μηδενός, χωρὶς πολλὰ μέσα, συνέλαβε τὴν ἰδέα, κοπίασε γιὰ συγκέντρωση ὑλικοῦ καὶ τὸ ἔθεσε στὴ διάθεσίν μου, ὥστε νὰ καταστῆ δυνατὴ ἡ συγγραφή τοῦ παρόντος ἔργου» (σ. 14).

Διὰ τὴν μορφήν καὶ τὸ περιεχόμενον τοῦ ἔργου ὁ κ. Λέκκος προσθέτει: «Σκέψη μας ἦταν νὰ ἐκδοθεῖ ἓνα ἔργο ποῦ μὲ συντομία, ἢ ὁποῖα δὲν θὰ ἀποβαίνει σὲ βάρος τῆς πληρότητος, νὰ προσφέρει στὸ ἑλληνικὸ ἀναγνωστικὸ κοινὸ τὰ στοιχεῖα ἐκεῖνα ποῦ ἀναφέρονται στὴν ἴδρυσιν καὶ τοὺς κτίτορες, τὴν ἱστορία, τὴν ἀρχιτεκτονικὴν, τὴν προσφορὰ τοὺς ἔθνικοις ἀγῶνες, τοὺς καλλιτεχνικοὺς θησαυροὺς, τὶς βιβλιοθήκας μὲ τὰ παλαιὰ βιβλία καὶ τοὺς κώδικας, τὰ τίμια λείψανα, τὰ παρεκκλήσια, τὶς πανηγύρεις κ.λπ. τῶν ἱστορικῶν καὶ νεότερων Μοναστηριῶν καὶ Ἑνοχαστηριῶν τῆς ἑλληνικῆς Ὁρθοδοξίας. Στοιχεῖα ποῦ συμπληρώνονται ἀπὸ πληροφορίες, χρήσιμες στὸν ἐπισκέπτη - προσκυνητὴ» (σ. 14).

Εἶναι προφανές, ὅτι τὸ ἔργον ἀπευθύνεται εἰς τὸ εὐρύτερον κοινὸν καὶ δὲν φιλοδοξεῖ νὰ ἀναπληρώσῃ ἢ ἀντικαταστήσῃ τὰ περὶ τῶν Ἱ. Μονῶν ἐιδικὰ ἔργα καὶ τὰς σχετικὰς ἐιδικὰς ἐπιστημονι-

κὰς μονογραφίας. Τὸ ἔργον, —διὰ τὴν ἐκδοσὶν τοῦ ὁποίου Σύμβουλοι ἦσαν ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Φθιώτιδος κ. Νικόλαος καὶ ὁ Καθηγητὴς τῆς Βυζαντινῆς Ἀρχαιολογίας ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ Ἰωαννίνων κ. Ἀθανάσιος Δ. Παλιούρας—, ἐμπλουτίζεται ὑπὸ Εἰσαγωγῶν διακεκριμένων ἐπιστημόνων καὶ ἐιδικῶν (λ.χ. τοῦ ὀσιολογιοπάτου Μωϋσέως μοναχοῦ Ἁγιορείτου, τῶν Καθηγητῶν κ.κ. Ἀθ. Παλιούρας, Παν. Μπούμη καὶ Γρηγ. Στάθη). Ἐξ ἄλλου ἡ ἀναγραφή στοιχείων, τὰ ὁποῖα ἔχουν σχέσιν πρὸς τοὺς ἀποκειμένους εἰς τὰ Γενικά Ἀρχεῖα τοῦ Κράτους φακέλλους (ἔρευνα τῆς κ. Μίρκας Ἀθ. Παλιούρας), τὰ θαυμάσια σχέδια τοῦ κ. Γιάννη Μπούρα καὶ οἱ ξεναγοῦντες καὶ διευκολύνοντες τὸν ἀναγνώστην καὶ τὸν ἐρευνητὴν λεπτομερεῖς Πίνακες καὶ τὰ Εὐρετήρια, τὰ ὁποῖα ἠτοίμασαν ὁ κ. Κωνσταντῖνος καὶ ἡ κ. Εὐφημία Παπαθανασίου, εἶναι λίαν χρήσιμα εἰς τὴν μελέτην καὶ ἀξιοποίησιν τῶν ἐν τῷ τόμῳ λεπτομερειῶν. Πρέπει ἐπίσης νὰ σημειωθῆ, ὅτι, ἐκ σεβασμοῦ πρὸς τὴν μοναστηριακὴν παράδοσιν καὶ διὰ νὰ ἀποδοθοῦν ἀκριβέστερον ἐπιγραφαί, ἀναφοραὶ κωδίκων, ἀποσπάσματα σιγίλλων κ.λπ., προετιμήθη ἡ χρῆσις τῆς νεοελληνικῆς γλώσσης, ἀνευ ἀκροτήτων, καὶ εἰς τὴν ἀναπαλλοτρίωτον πολυτονικὴν μορφήν τῆς.

Εἰς τὸ ὅλον ἔργον δεσπόζουν τὰ ἐξαιρετὰ κείμενα τοῦ κ. Λέκκου, τὰ ὁποῖα διακρίνονται διὰ τὴν εὐσύνοπτον, ἀλλὰ λίαν εὐγλωττον, ἐναργῆ καὶ κρυσταλλίνης διαυγείας διατύπωσιν τῶν καὶ διὰ τὴν εὐστοχὸν ἐκλεκτικὴν παρουσίαν τῶν πλέον οὐσιωδῶν ἱστορικοεκκλησιαστικῶν, πολιτιστικῶν, ἔθνικῶν, λαογραφικῶν καὶ αἰσθητικοκαλλιτεχνικῶν στοιχείων, τὰ ὁποῖα —ἐν τῷ περὶ οὗ ὁ λόγος Α' τόμῳ— ἀναφέρονται εἰς ἑκάστην τῶν Ἱ. Μονῶν τῆς Θράκης, τῆς Ἀνατολικῆς Μακεδονίας, τῆς Κεντρικῆς Μακεδονίας, τῆς Δυτικῆς Μακεδονίας, τῆς Ἡπείρου, τῆς Θεσσαλίας, τῆς Δυτικῆς Στερεᾶς Ἑλλάδος, τῆς Ἀνατολικῆς Στερεᾶς Ἑλλάδος.

Ὁ Α' τόμος κοσμεῖται ὑπὸ 381 —ἐγχρώμων καὶ μὴ— φωτογραφιῶν θαυμασιῶν εἰκόνων καὶ σχεδίων, διακρινομένων διὰ τὴν καλλιτεχνικὴν τῶν ὠραιότητα καὶ τὸν ἐποπτικὸν διδακτικὸν χαρακτήρα τῶν. Διὰ τὰς φωτογραφήσεις καὶ τὴν ἐτοιμασίαν τῶν σχεδίων ἐγένοντο ἐπανελημμένα ἐπισκέψεις εἰς ὅλα τὰ μοναστικά κέντρα, «κάτω ἀπὸ ἀντίξοες —ἀρκετὲς φορές— συνθήκες», «σὲ δύσβατα βουνὰ καὶ ἀπομακρυσμένα νησιά». «Ὁρισμένες Μονὲς γιὰ λόγους συντηρήσεως ἢ ἀσφάλειας τῶν θρησκευτικῶν θησαυρισμάτων τοὺς δὲν συγκατατέθηκαν στὴν δημοσίευσιν φωτογραφικοῦ ὑλικοῦ» (σ. 13).

Εἰς τὸ τέλος τοῦ τόμου παρατίθεται ἡ Βιβλιογραφία, εἰς τὴν ὁποίαν ἀναφέρονται τὰ ἔργα, τὰ

ὁποῖα ἐχρησιμοποιοῦνται ὑπὸ τοῦ συγγραφέως. «Προτάσεις ἢ ἀποσπάσματα στὸ κείμενο, μέσα σὲ εἰσαγωγικά, ἔχουν ληφθῆ ἀπὸ ἀντίστοιχο πρὸς τὴ Μονὴ βιβλίῳ» (σ. 355). Εἰς τὸ Εὐρετήριο τῶν Ὀνομάτων ἔχουν περιληφθῆ τὰ ὀνόματα φυσικῶν προσώπων (ἀγίων, πατριαρχῶν, μητροπολιτῶν, αὐτοκρατόρων, ἡγουμένων, μοναχῶν κ.λπ.), τοπωνυμίων καὶ ὀρισμένων νομικῶν προσώπων, τίτλων, πραγμάτων, ἐροτῶν. Εἰς τὸ Εὐρετήριο τῶν Ἱ. Μονῶν καὶ Ἱουχαστηρίων οἱ ἀριθμοὶ τῶν σελίδων μὲ πλάγια στοιχεία παραπέμπουν εἰς αὐτοτελεῖ ἀνάπτυξιν τῆς ἱστορίας, τῆς παραδόσεως καὶ τῆς τέχνης τῶν Ἱερῶν Μονῶν ἢ Ἱουχαστηρίων. Εἰς τὸ Εὐρετήριο τῶν Ἱερῶν λειψάνων οἱ ἀριθμοὶ παραπέμπουν εἰς Ἱερὰς Μονὰς, αἱ ὁποῖαι «φυλάσσουν τὰ ἀντίστοιχα Ἱερὰ Λείψανα προφητῶν, ἀποστόλων καὶ ἰσαποστόλων, ἱεραρχῶν, ἱερομαρτύρων, μαρτύρων, ὀσιομαρτύρων, νεομαρτύρων, ὁμολογητῶν, ὁσίων καὶ δικαίων, ποιμένων καὶ διδασκάλων, πατριαρχῶν ἢ αὐτοκρατόρων». Ἐν τῷ αὐτῷ Εὐρετηρίῳ «περιέχονται καὶ ὀρισμένες μὴ ὀνομαστικῆς ἀναφορῆς (στὰ λήμματα ἀγίων, ἀναργύρων, μαρτύρων, νεομαρτύρων, νηπίων, ὁσίων καὶ πατέρων). Ὁ τόμος κατακλείεται ὑπὸ τῶν Πινάκων τῶν Εἰκόνων καὶ Σχεδίων, τῶν Οἰκουμενικῶν Πατριαρχῶν καὶ τῶν Αὐτοκρατόρων τοῦ Βυζαντίου.

Διὰ τοὺς Συντελεστὰς τῆς ὅλης ἀρίστης καὶ ὑψηλοτάτου ἐπιπέδου καλλιτεχνικῆς ἐκδόσεως, ἥτις —σημειωτέον— ἐγένετο διὰ χρῆσεως πολυτελεστάτου χάρτου, ἐν σελ. 6 ἀναφέρονται τὰ ἑξῆς: «Σχέδια: Γιάννης Μπούρας, ζωγράφος. Διαφάνειες σχεδίων: Μ. καὶ Α. Σκιαδαρέσης. Φωτογραφίες: Ὁ ἐκδότης, Ἀρχεῖο Ἱερῶν Μονῶν. Δημόσιες σχέσεις: Γεώργιος Β. Γεωργακόπουλος. Στοιχειοθεσία: Page ΕΠΕ. Διόρθωση καὶ ἐπιμέλεια: Εὐάγγελος Π. Λέκκος. Καλλιτεχνικὴ ἐπιμέλεια: Μυρτώ Γερανοπούλου. Ἐξώφυλλο: Π. Γράβαλος, ζωγράφος - χαράκτης. Διαχωρισμοί: Colour Europrint - Ἀθαν. Πετρουλάκης. Βιβλιοδεσία: Κωνσταντῖνος Παπαδάκης ΑΒΕΕ».

Πάντα τὰ ἀνωτέρω πείθουν, ὅτι τὸ ἔργον «Τὰ Μοναστήρια τοῦ Ἑλληνισμοῦ» εἶναι μνημειῶδες ἐπίτευγμα, τὸ ὁποῖον ἐπὶ πολλὰς γενεὰς θὰ χρησιμοποιῆται διὰ τὴν ἐνημέρωσιν ἐν σχέσει πρὸς τὰς Ἱερὰς Μονὰς καὶ τὰ Ἱουχαστήρια τοῦ Ὁρθοδόξου Ἑλληνισμοῦ. Ὅσον ἀφορᾷ ἐξ ἄλλου εἰς τὴν οὐσίαν, τὴν φαινομενολογίαν, τὴν ἀξίαν καὶ τὴν προσφορὰν τοῦ καθ' ὅλου ἑλληνορθοδόξου μοναστικοῦ βίου, ἀξιολογώτατα εἶναι —αἱ μετὰ τὰς προλογικὰς σελίδας καὶ πρὸ τοῦ κειμένου τοῦ κ. Λέκκου— παρατιθέμενα ἐν τῷ Α' τόμῳ δύο μελέται. Ἡ πρώτη ὑπὸ τὸν τίτλον «Γενικὸ Περιγράμμα» (τοῦ Καθηγητοῦ κ. Ἀθανασίου Παλιούρα) ἀ-

ναφέρεται εἰς τὰς ἀφετηρίας τῆς Λατρείας, εἰς τὸν Μοναχισμόν ὡς τρόπον ζωῆς, εἰς τὰ ἐκφραστικά του μέσα, εἰς τὴν Ἀρχιτεκτονικὴν φυσιογνωμίαν τῶν Μοναστηρίων καὶ εἰς τὰ Μοναστήρια ὡς «θησαυρίσματα πίστεως, πνεύματος καὶ τέχνης». Ἡ δευτέρα μελέτη ὑπὸ τὸν τίτλον «Ἡ προσφορὰ τῶν μοναχῶν ἄλλοτε καὶ τώρα» (τοῦ ὀσιολογιώτατου Ἀγιορείτου Μοναχοῦ Μαυσιώως) ἀναφέρεται, ἐκτὸς τῶν ἄλλων, εἰς τὴν προσευχὴν, τὴν φιλοξενίαν, τὸ ἱεραποστολικὸν πνεῦμα, τὸ γνήσιον ὀρθόδοξον φρόνημα, τὴν φιλανθρωπίαν, τὴν ἐθνικὴν καὶ τὴν παντὸς εἶδους πνευματικὴν καὶ ἀκτινοβόλον προσφορὰν τῶν μοναχῶν.

Ὁφείλονται συγχαρητήρια εἰς πάντας τοὺς συντελεστὰς τοῦ ἔργου καὶ ἰδίως εἰς τὸν ἐκδότην κ. Κωνσταντῖνον Παπαγιάννην καὶ εἰς τὸν συγγραφέα τοῦ κειμένου κ. Εὐάγγελον Λέκκον διὰ τὴν πρωτοβουλίαν καὶ τὸ τόλμημά των καὶ διὰ τὴν λαμπρὰν ἐπιτυχίαν τῆς προσπάθειάς των. Ἀναμένομεν τὸν Β' καὶ Γ' Τόμον, οἱ ὁποῖοι θὰ παρουσιάσουν τὰ ὑπόλοιπα Μοναστήρια τοῦ Ὁρθοδόξου Ἑλληνισμοῦ τόσο ἐν Ἑλλάδι, ὅσον καὶ εἰς ἄλλα σημεῖα τῶν πέντε ἡπείρων. Ἦδη ὁ Α' τόμος δημιουργεῖ τὴν βεβαιότητα, ὅτι τὸ ὅλον ἔργον, —τὸ ὁποῖον θὰ ἠγχόμεθα νὰ παρουσιασθῆ ἐν μεταφράσει καὶ εἰς ἄλλας γλώσσας—, θὰ καθιστᾷ συνειδητὸν εἰς τοὺς ἀναγνώστας, ὅτι ὁ Ἑλληνορθόδοξος Μοναχισμὸς δὲν ἐπαναλαμβάνει μόνον τὸ γεγονός τῆς Μεταμορφώσεως, τοῦθ' ὅπερ ἀποτελεῖ τὴν πεμπτοσύνην του, ἀλλὰ καὶ ἀποδεικνύει, ὅτι «οἱ Μοναχοὶ μποροῦν νὰ ἐξαγιαζοῦν καὶ νὰ ἀξιοποιῶν τὶς εὐγενέστερες πολιτιστικὰς δυνάμεις καὶ συχνὰ ἀναδεικνύουν τὶς Ἱερὰς Μονὰς τοὺς ὡς ἱεραποστολικά ὄρημητήρια, κέντρα ἀγάπης καὶ φιλανθρωπίας, φυτώρια γραμμάτων καὶ τεχνῶν, πνευματικὰ θησαυροφυλάκια, ἱερὰς κιβωτοῦς καὶ ἀκτινοβόλες ἐστῆς ὅλων τῶν πολιτιστικῶν ἀξιών καὶ ἐθνικῆς ἐπάλξεως» (Εὐαγγέλου Δ. Θεοδώρου, Μοναχισμὸς: Ἐκπαιδευτικὴ Ἑλληνικὴ Ἐγκυκλοπαιδεία, τόμ. 21: Οἱ Ἐρησκέεις, Ἐκδοτικὴ Ἀθηνῶν, 1992, σσ. 270-277. Πρὸβλ. τοῦ ἰδίου, Τὸ Ἅγιον Ὄρος ὡς φορεὺς καὶ παράγων πολιτισμοῦ, ἐν Θεσσαλονίκῃ 1963. τοῦ ἰδίου, Ἡ ἀνθρωπιστικὴ καὶ πολιτιστικὴ διάστασις τοῦ μοναστικοῦ ιδεώδους, Ἀθήναι, 1983. τοῦ ἰδίου, Σχέδια Φαινομενολογίας τοῦ Ἀνατολικοῦ καὶ Δυτικοῦ Μοναχισμοῦ, Ἀθήναι, 1994. τοῦ ἰδίου, Ἄθως - Μοναχικὸς Βίος καὶ Κανονισμοί: Ἐρησκέ. καὶ Ἠθικὴ Ἐγκυκλοπαιδεία, τόμ. 1, Ἀθήναι, 1963, σσ. 926-928. τοῦ ἰδίου, Ἅγιον Ὄρος: Οἱ Ἐρησκέεις, σσ. 12-15).

ΕΥΑΓΓΕΛΟΣ Δ. ΘΕΟΔΩΡΟΥ

ΠΡΑΞΕΙΣ ΣΥΣΤΑΣΕΩΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΩΝ ΙΔΡΥΜΑΤΩΝ

ΙΕΡΑ ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΣ ΝΙΚΟΠΟΛΕΩΣ ΙΕΡΑ ΜΟΝΗ ΑΓΙΟΥ ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ ΖΑΛΟΓΓΟΥ

ΠΡΑΞΗ 1/1997

τοῦ Ἡγουμενοσυμβουλίου τῆς Ἱερᾶς Μονῆς Ἀγίου Δημητρίου Ζαλόγγου

Ἐν τῇ Ἱερᾷ Μονῇ, σήμερα, 2 Ἰανουαρίου 1997, ἡμέρα Πέμπτη καὶ ὥρα 11.00' συνήλθε στὸ Γραφεῖο τῆς Μονῆς σὲ συνεδρία τὸ Ἡγουμενοσυμβούλιο με θέμα: **Ψήφισι Κανονισμοῦ τῆς Μονῆς.**

Παρέστησαν οἱ:

1. Μακρίνα μοναχή, καθηγουμένη·
2. Φεβρωνία μοναχή, σύμβουλος·
3. Θεοκτίστη μοναχή, σύμβουλος.

Τὸ Ἡγουμενοσυμβούλιο συνεδριάζον ἐν ὀλομελείᾳ, ἀφοῦ ἔλαβε ὑπ' ὄψιν του:

1. Τίς διατάξεις τοῦ ἄρθρου 39 § 4-5 τοῦ Ν. 590/1977.

2. Ὅτι ἡδῆ ἡ ἀδελφότης τῆς Μονῆς σύγκειται ἀπὸ ὀκτῶ (8) ἀδελφές·

Ἀποφασίζει .

1. Συντάσσει καὶ ψηφίζει τὸν ὡς ἔπεται Κανονισμὸ τῆς Ἱερᾶς Μονῆς Ἀγίου Δημητρίου Ζαλόγγου.

2. Ἀναθέτει στὴν καθηγουμένη τὴν διενέργεια τῶν δεόντων γιὰ τὴν δημοσίευσή του στὸ περιοδικὸ ΕΚΚΛΗΣΙΑ.

Μετὰ ἀπὸ αὐτό, μὴ ὑπάρχοντος ἄλλου θέματος, ἐλύθη ἡ Συνεδρία.

Ἡ Ἡγουμένη
Μοναχὴ Μακρίνα

Οἱ Σύμβουλοι
Μοναχὴ Φεβρωνία
Μοναχὴ Θεοκτίστη

ΚΑΝΟΝΙΣΜΟΣ

ΤΗΣ Ι. ΜΟΝΗΣ ΑΓΙΟΥ ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ ΖΑΛΟΓΓΟΥ ΤΗΣ ΙΕΡΑΣ ΜΗΤΡΟΠΟΛΕΩΣ ΝΙΚΟΠΟΛΕΩΣ ΚΑΙ ΠΡΕΒΕΖΗΣ

Ἄρθρο 1

Γενικά

1. Ἡ Ἱερὰ Μονὴ Ἀγίου Δημητρίου Ζαλόγγου ἰδρύθη ὑπὸ τοῦ ἀοιδίμου ἱερομονάχου παπα - Σάββα κατὰ τὸν Ε' ἢ ΣΤ' αἰῶνα καὶ λειτουργεῖ μέχρι σήμερα ἀδιακόπτως.

2. Ἀποτελεῖ κατὰ τίς διατάξεις τοῦ ἄρθρου 1 § 4 τοῦ Ν. 590/77 Νομικὸ Πρόσωπο Δημοσίου Δικαίου καὶ ὑπάγεται στὴν πνευματικὴ δικαιοδοσία

καὶ ἐποπτεία τοῦ Μητροπολίτου Νικοπόλεως καὶ Πρεβέζης.

3. Ἐχει σφραγίδα στρογγυλὴ ποῦ εἰς τὸ μέσον φέρει τὸν τύπο τοῦ Τιμίου Σταυροῦ καὶ κύκλῳ αὐτοῦ τὰ λόγια ΙΕΡΑ ΜΟΝΗ ΑΓΙΟΥ ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ ΖΑΛΟΓΓΟΥ.

4. Ζεῖ καὶ πολιτεύεται ἐντὸς τοῦ πλαισίου τῶν ἱερῶν θεσμῶν, κανόνων καὶ παραδόσεων τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας καὶ τῶν νόμων τοῦ Ἑλληνικοῦ Κράτους.

Ἄρθρο 2

Σκοπὸς

1. Σκοπὸς τῆς Ἱερᾶς Μονῆς εἶναι ἡ ἐν Χριστῷ διαβίωσις, ὁ ἀγιασμὸς καὶ ἡ σωτηρία τῶν ἀσκουμένων μοναχῶν.

2. Ὁ σκοπὸς αὐτὸς ἐπιτυγχάνεται μετὰ τὴν νηστεία, τὴν προσευχὴν, τὴν ὑπακοήν, τὰ διακονήματα καὶ τὴν μελέτη τῶν Ἀγίων Γραφῶν καὶ τῶν διδασκαλιῶν τῶν ἁγίων Πατέρων τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας.

Ἄρθρο 3

Μητροπολίτης

1. Ἡ πνευματικὴ ἐποπτεία καὶ δικαιοδοσία τοῦ κυριάρχου Μητροπολίτου, συνίσταται στὰ ἐξῆς:

α. Στὴν πνευματικὴ μετὰ αὐτὸν ἐνότητα, ποῦ ἐκφράζεται μετὰ τὴν μνημόνευση τοῦ ὀνόματός του σὲ ὅλες τίς ἱερὲς ἀκολουθίες τῆς Μονῆς.

β. Στὴν ὑπακοήν, σὲ ὅλες τίς πνευματικὲς του κατευθύνσεις καὶ παρακαταθήκες.

2. Ὁ Μητροπολίτης ἔχει τίς ἐξῆς δικαιοδοσίες:

α. ἐγκρίνει τὴν πρόσληψη τῶν δοκίμων καὶ τὴν κουρά τους σὲ μοναχές.

β. ἐγκρίνει τὸν προϋπολογισμὸ καὶ ἀπολογισμὸ τῆς Μονῆς.

γ. ἐποπτεῖ τὴν διεξαγωγὴν ἐκλογῶν διὰ τὴν ἀνάδειξη ἡγουμένης καὶ συμβούλων εἴτε αὐτοπροσώπως παριστάμενος, εἴτε διὰ τοῦ νομίμου ἀναπληρωτοῦ του.

δ. ἔχει τίς πνευματικὲς καὶ δικαστικὲς ἐξουσίες ποῦ τοῦ δίνουν οἱ ἱεροὶ κανόνες καὶ οἱ νόμοι.

ε. ἐποπτεῖ τὴν καλὴν διεξαγωγὴν τῆς πνευματικῆς ζωῆς καὶ λατρείας.

στ. ἐγκρίνει καὶ χορηγεῖ ἄδειες ἀπουσίας ἐκτὸς Μητροπόλεως.

Ἄρθρο 4

Ὅργανα διοίκησης

1. Ὅργανα διοίκησης στήν Μονή εἶναι: Ἡ Ἡγουμένη. Ἡ Γεροντία ἢ Ἡγουμενοσυμβούλιο. Καί ἡ Γενική Συνέλευση τῆς Ἀδελφότητος.
2. Τά ὄργανα διοίκησης ἐκλέγονται καί ἔχουν δικαιοδοσίες ὅπως ὀρίζει ὁ παρῶν κανονισμός.

Ἄρθρο 5

Ἐκλογή Ἡγουμένης

1. Ἡ Ἡγουμένη ἐκλέγεται ὑπό τῆς ἀδελφότητος.
2. Ἡ ἡμέρα καί ἡ ὥρα τῆς ἐκλογῆς ὀρίζεται μέ ἀπόφαση τῆς Γεροντίας καί ἀνακοινώνεται τούλάχιστον πρὶν ἀπό πέντε ἡμέρες στὸν Μητροπολίτη γραπτῶς καί στήν ἀδελφότητα στήν Τράπεζα τρεῖς τούλάχιστον φορές προφορικά.
3. Δικαίωμα ψήφου ἔχουν ὅλες οἱ μοναχές, πού ἔχουν λάβει ἐκκλησιαστική καθιέρωση (κουρά).
4. Ἐκλόγιμες εἶναι ὅλες οἱ ἀδελφές.
5. Ἡ ὑποψηφία ἡγουμένη πρέπει νά ἔχει τὰ ἑξῆς πνευματικά προσόντα:
  - α. ἡλικία ὠριμότητας (30 ἐτῶν)
  - β. μόρφωση πνευματική καί ἐκκλησιαστική
  - γ. πραότητα, στοργικότητα, ταπείνωση καί ἐχεμύθεια.
6. Ἡ ἐκλογή γίνεται μέ μυστική ψηφοφορία. Ἡ κάθε μοναχή γράφει ἰδιοχείρως σέ εἰδικό λευκό χαρτί, πού φέρει τὴν σφραγίδα τῆς Μονῆς καί τῆς Μητροπόλεως, ἓνα μόνο ὄνομα.
7. Ἐκλέγεται ἡ μοναχή πού ἔλαβε τὴν ἀπόλυτη πλειοψηφία.
8. Σὲ περίπτωση ἰσοψηφίας ἢ μὴ συγκεντρώσεως τῆς ἀπόλυτης πλειοψηφίας, ἡ ψηφοφορία ἐπαναλαμβάνεται.
9. Χρῆ ἐφορευτικῆς ἐπιτροπῆς ἀσκεῖ ὁ Μητροπολίτης, ἢ ὁ ἀντιπρόσωπός του μέ δύο μοναχές ἐκεῖνες πού ἔχουν τὰ πρεσβεῖα κουράς.
10. Ἡ ἐκλεγείσα Ἡγουμένη ἐγκαθίσταται ἐκκλησιαστικά μέ τὴν σχετική ἀκολουθία ὑπό τοῦ Μητροπολίτου καί εἶναι ἰσόβια.

Ἄρθρο 6

Ἐκλογή Γεροντίας

1. Ἡ Γεροντία τῆς Μονῆς ἢ Ἡγουμενοσυμβούλιο ἀποτελεῖται ἀπὸ δύο μέλη, πού ἐκλέγονται ὑπό τῆς ἀδελφότητος γιὰ μιὰ τριετία.
2. Ἡ Γενική Συνέλευση γιὰ τὴν ἐκλογή τους:
  - α. συγκαλεῖται ὑπό τῆς ἡγουμένης πρὶν ἀπὸ πέντε τούλάχιστον ἡμέρες σὲ ὠρισμένη ἡμέρα καί ὥρα
  - β. ἀνακοινώνεται στὸν Μητροπολίτη γραπτῶς, γιὰ νὰ παραστή προσωπικά, ἢ νὰ στείλει ἐκπρόσωπό του

γ. ἀνακοινώνεται στήν ἀδελφότητα προφορικά ἐπὶ τρεῖς τούλάχιστον φορές.

3. Ἡ ψηφοφορία γίνεται μέ ψηφοδέλτια, ὅπως καί στήν Γενική Συνέλευση γιὰ τὴν ἐκλογή ἡγουμένης.

4. Κάθε ἀδελφή ἀναγράφει ἰδιοχείρως στὸ ψηφοδέλτιο δύο ὀνόματα.

5. Ἐκλέγονται σὲ μιὰ ψηφοφορία οἱ μοναχές, πού ἔλαβαν τὶς περισσότερες ψήφους.

6. Χρῆ Ἐφορευτικῆς Ἐπιτροπῆς ἐκτελοῦν ἐκπρόσωπος τοῦ Μητροπολίτου καί οἱ δύο ἀδελφές, πού ἔχουν τὰ πρεσβεῖα κουράς.

7. Μέλος τῆς Γεροντίας πού τυχόν ἀπουσιάζει, ἀναπληρώνεται ἀπὸ τὴν μοναχή πού ἔχει τὰ πρεσβεῖα κουράς.

Ἄρθρο 7

Γενική Συνέλευση

1. Εἶναι ἡ ὑπερτάτη ἀρχὴ στήν Μονή. Ἡ Γενική Συνέλευση συγκροτεῖται ἀπὸ ὅλα τὰ μέλη τῆς ἀδελφότητος καί λαμβάνει ἀποφάσεις γιὰ κάθε θέμα πού ἀφορᾷ τὴν Μονή.

2. Συγκαλεῖται ὑπό τῆς ἡγουμένης μέ ἀπόφαση τῆς Γεροντίας γιὰ τὴν ἐκλογή ἡγουμένης καί συμβούλων, γιὰ τὴν ἐγκριση τοῦ προϋπολογισμοῦ καί ἀπολογισμοῦ καί γιὰ τὴν τροποποίηση τῶν μὴ βασικῶν διατάξεων τοῦ κανονισμοῦ.

3. Ἡ πρόσκληση ἀπευθύνεται στὰ μέλη τῆς ἀδελφότητος πρὶν ἀπὸ πέντε τούλάχιστον ἡμέρες γίνεται προφορικά καί ἐπαναλαμβάνεται τούλάχιστον τρεῖς φορές.

4. Στὴν Γενική Συνέλευση συζητοῦνται μόνο τὰ θέματα τῆς ἡμερησίας διατάξεως, πού ὠρισε μέ πράξη τῆς ἢ Γεροντίας. Μποροῦν νὰ συζητηθοῦν καί ἄλλα θέματα, ἂν προταθοῦν ἀπὸ τρεῖς ἀδελφές πρὸ τῆς ἐναρξῆς τῆς Συνεδρίας.

5. Οἱ ἀποφάσεις λαμβάνονται κατὰ πλειοψηφία. Σὲ περίπτωση ἰσοψηφίας ἐπὶ φανεράς ψηφοφορίας νικάει ἡ ψῆφος τῆς ἡγουμένης ἐπὶ μυστικῆς, ἢ ψηφοφορία ἐπαναλαμβάνεται.

6. Ἡ Γενική Συνέλευση εὐρίσκεται σὲ ἀπαρτία, ὅταν παρίστανται τὰ δύο τρίτα τῶν μελῶν τῆς.

7. Χρῆ γραμματέως ἐκτελεῖ ἡ μοναχή πού ὑποδεικνύεται ὑπό τῆς ἡγουμένης.

8. Στὴν Γενική Συνέλευση οἱ συζητήσεις γίνονται μέ ταπείνωση, ἀγάπη, ἤθος μοναχικό. Ἐλεγχοὶ καί προσωπικὲς ἐπιθέσεις ἀπαγορεύονται αὐστηρῶς καί ἐπιτιμῶνται.

Ἄρθρο 8

Ἡ Ἡγουμένη

Ἡ Ἡγουμένη, εἶναι πνευματικὴ Μητέρα τῶν Μελῶν τῆς ἀδελφότητος.

1. Συγκαλεῖ τὴν Γενική Συνέλευση μετὰ ἀπόφαση τῆς Γεροντίας.

2. Συγκαλεῖ τὴν Γεροντία σὲ τακτικὴ συνεδρία μιὰ φορὰ τὸν μῆνα καὶ ἐκτάκτως ὅποτε χρειασθῆ.

3. Προεδρεύει τῶν δύο ὡς ἄνω σωμάτων· ὀρίζει τὰ θέματα τῆς ἡμερησίας διατάξεως· καὶ ἐπαγρυπνεῖ γιὰ τὴν μὲ μοναχικὴν πραότητα καὶ ταπείνωση καὶ ἀκακία, χωρὶς ἐλέγχους καὶ προσωπικὲς ἐπιθέσεις διεξαγωγῆ τῶν συζητήσεων· καὶ τιμωρεῖ μὲ ἐπιτίμια κάθε παρεκτροπῆ.

4. Ἐχει τὴν εὐθύνη τῆς πνευματικῆς προκοπῆς τῶν ἀδελφῶν· καὶ γι' αὐτὸ δέχεται λογισμούς, συμβουλεύει, νουθετεῖ, ἐπιτιμᾷ, ὀρίζει τὸν κανόνα καὶ τὰ ἀναγνώσματα τῆς κάθε ἀδελφῆς γιὰ τὴν πνευματικὴ τῆς προκοπῆ.

5. Ἡ ἡγουμένη ὀρίζει στὶς μοναχὲς τὸ διακόνημα καὶ τὸν κανόνα τῆς. Δὲν ἐπιτρέπεται μοναχῇ νὰ κάνει κάτι χωρὶς γνώση καὶ εὐλογία τῆς ἡγουμένης, οὔτε ἡ ἡγουμένη νὰ πράττει κάτι χωρὶς γνώμη καὶ εἶδηση τῶν μελῶν τῆς Γεροντίας. Ἡ ἀμοιβαία τιμὴ καὶ ἡ ὑπακοὴ εἶναι ὁ σύνδεσμος τῆς τελειότητος.

6. Παρακολουθεῖ τὴν καλὴ διεξαγωγῆ τῶν ἱερῶν ἀκολουθιῶν σὲ συνεργασία μὲ τὴν ἐκκλησιάρχην· ἐπιμελεῖται τοῦ συσσιτίου μαζί μὲ τὴν οἰκονόμο καὶ ὀρίζει τὰ ἀναγνώσματα στὴν τράπεζα καὶ στὶς πνευματικὲς συνάξεις τῆς ἀδελφότητος.

7. Ὅρίζει στὴν κάθε ἀδελφῇ τὸν κανόνα μελέτης καὶ προσευχῆς στὸ κελλί τῆς καὶ τὰ ἐν γένει διακονήματά τῆς.

8. Ὑπογράφει ὅλα τὰ ἔγγραφα.

9. Ἐκπροσωπεῖ τὴν Μονὴ ἐνώπιον πάσης ἀρχῆς, καὶ ἐνώπιον τῶν δικαστηρίων, ἢ ἐξουσιοδοτεῖ μὲ ἀπόφαση τῆς Γεροντίας ἀδελφῆ τῆς Μονῆς ἢ δικηγόρο.

10. Χορηγεῖ ἄδειες ἀπουσίας ἀπὸ τὴν Μονή. Τὶς ἄδειες ἀπουσίας ἐκτὸς τῆς περιφέρειας τῆς Μητροπόλεως χορηγεῖ ἢ Ἱερὰ Μητρόπολις.

11. Προτείνει τὴν κουρὰ τῶν δοκίμων καὶ τὴν ἀποδοχὴ δοκίμων μὲ ἀπόφαση τῆς Γεροντίας.

12. Καταρτίζει σὲ συνεργασία μὲ τὴν οἰκονόμο τὸν προϋπολογισμό καὶ ἀπολογισμό.

13. Προϊσταται τῶν Ἱερῶν Ἀκολουθιῶν, καθορίζει τὸ τυπικὸ τῶν ἀκολουθιῶν τῆς Μονῆς καὶ προβαίνει σὲ ὅποιαδήποτε κατὰ τὴν κρίση τῆς ρύθμιση ἢ σύντηξη.

14. Μνημονεύεται στὶς ἱερὲς ἀκολουθίες «Ὑπὲρ τῆς καθηγουμένης τῆς ἱεῶς Μονῆς ταύτης (δεῖνα) μοναχῆς καὶ τῆς συνοδίας αὐτῆς».

15. Γιὰ νὰ ἀνταποκρίνεται ἡ ἡγουμένη στὰ πνευματικὰ τῆς καθήκοντα, ὀφείλει νὰ ἔχει κύριο ἔργο τῆς τὴν προσευχῆ, τὴν μελέτη καὶ τὴν μὲ συμβουλὲς καθοδήγηση τῶν ἀδελφῶν.

16. Τὴν ἡγουμένην, ὅταν ἀπουσιάζει, ἀναπληρῶνει ἡ μοναχῇ ποὺ ὀρίζεται μὲ ἀπόφαση τῆς Γεροντίας.

17. Σὲ περίπτωσι θανάτου, παύσεως ἢ παραιτήσεως τῆς ἡγουμένης, προσωρινῶς χρέη ἡγουμένης

ἐκτελεῖ ἡ μοναχῇ ποὺ ἔχει τὰ πρεσβεῖα κουρᾶς. Αὐτῇ ἔχει χρέος νὰ συγκαλέσει ἐντὸς ἐξαμήνου τὴν Γενικὴ Συνέλευση γιὰ ἐκλογή ἡγουμένης. Ἡ ἐκλογή μπορεῖ νὰ ἀναβληθῆ γιὰ χρονικὸ διάστημα μέχρι ἐνα ἔτος.

18. Ἡ ἡγουμένη παύεται μόνον, ἂν περιπέσει σὲ ἀσθένεια ποὺ δὲν τῆς ἐπιτρέπει πιά τὴν ἀσκηση τῶν καθηκόντων, ἢ ἂν ὑποπέσει σὲ παράπτωμα κανονικὸ καὶ τιμωρηθῆ δι' αὐτὸ, κατὰ τὶς διατάξεις τοῦ ἀρθροῦ 39 § 5 τοῦ Ν. 590/1977.

Ἄρθρο 9

Οἱ Δόκιμες

1. Οἱ προσερχόμενες στὴν μονή, ὡς δόκιμες, γίνονται δεκτὲς κατὰ τὴν κυριακὴ ἐντολὴ ποὺ λέγει «τὸν ἐρχόμενον πρὸς με οὐ μὴ ἐκβάλω ἔξω», ἐφ' ὅσον ἔχουν τὴν νόμιμη ἡλικία, δηλ. ἀπὸ ἡλικία τοῦλάχιστον 18 ἐτῶν.

2. Ἡ δοκιμασία εἶναι ἔργο ἀποστολικὸ καὶ ὑπεύθυνο. Τὸ διεξάγει κατὰ κύριο λόγο ἡ ἡγουμένη. Ἄλλὰ σ' αὐτὸ μετέχουν συνειδητὰ, ἀνάλογα μὲ τὶς ὁδηγίες τῆς ἡγουμένης καὶ οἱ ἄλλες ἀδελφές.

3. Κατὰ τὸ διάστημα τῆς δοκιμασίας παρακολουθοῦν τὴν ὑποψήφια μοναχῇ νὰ ἰδοῦν:

α. ἂν μπορεῖ νὰ προσαρμοσθῆ στὴν ἀτμόσφαιρα ποὺ ἐπικρατεῖ στὴ Μονή· καὶ νὰ ἔχει μὲ τὶς ἄλλες ἀδελφές ὁμοψυχία·

β. ἂν μπορεῖ νὰ ἀποδεσμευθῆ ἀπὸ τὴν προσκόλλησι στους συγγενεῖς, στους γνωστοὺς καὶ στὰ ὕλικά τῆς ἀγαθά·

γ. ἂν μπορεῖ νὰ ταπεινωθῆ καὶ νὰ ὑπομένῃ ἐξουδένωση·

δ. ἂν μπορεῖ, καὶ σὲ τί βαθμὸ μπορεῖ νὰ κόψῃ τὸ θέλημά τῆς·

ε. ἂν ἀγαπᾷ τὸ ὅποιοδήποτε διακόνημα τῆς ἀνατεθῆ καὶ τὸ ἐκτελεῖ μὲ ζῆλο σὰν μέσο σωτηρίας, ἢ γογγύζει·

στ. ἂν εἶναι ἄστατη καὶ ἐπιρρεπὴς στὴν κρίση, στὴν κατάκριση, στὰ γέλια, στὴν εὐτραπελία·

ζ. ἂν πάσχει ἀπὸ νοσήματα, ποὺ καθιστοῦν δύσκολη τὴν ἐνταξη στὴν ἀδελφότητα καὶ στὴν ἀσκητικὴ ζωὴ τῆς νηστείας, τῆς προσευχῆς καὶ τῆς ἀγρυπνίας·

η. ἂν ἀγαπᾷ τὴν ἀκολουθία καὶ γενικὰ τὴν λατρευτικὴ ζωὴ·

θ. ἂν ἀγαπᾷ τὴν ἀσκηση καὶ ἀγωνίζεται γιὰ τὴν ὑπερνίκηση τῶν σωματικῶν καὶ ψυχικῶν παθῶν τῆς·

ι. ἂν ἡ ἀφιέρωσή τῆς γίνεται ἀπὸ ἀγάπη στὸ Χριστὸ καὶ πόθο νὰ μιμηθῆ τὴν ἀγία ζωὴ Του καὶ τὰ πάθη Του.

4. Ἰδιαίτερη προσοχὴ πρέπει νὰ δίδεται στὰ πρόσωπα ποὺ εἶναι ἐπιρρεπῆ σὲ σχόλια καὶ καταλαλοῦν λάθρα, γιατί ἡ συμπεριφορὰ αὐτῆ δείχνει τέλεια ἀμέλεια γιὰ τὸν ἔσω ἄνθρωπο, ἔλλειψη ταπείνωσης καὶ ἐμφωλεύουσα μέσα τους ἰοβόλο δαιμονικὴ κακία.

Ἄρθρο 10

Πρόγραμμα Μοναχῶν

1. Ἡ ἡμέρα τῆς κάθε μοναχῆς κατανέμεται στὴν προσευχή, στὴν μελέτη, στὸ διακόνημα καὶ στὴν ἀνάπαυση.

2. Ἡ κατανομή τοῦ χρόνου στὶς ἀπασχολήσεις αὐτὲς γίνεται γιὰ τὴν κάθε μοναχή χωριστὰ ἀπὸ τὴν ἡγουμένη, μὲ βάση τὴν ὑγεία, ἰδιοσυγκρασία καὶ πνευματικὴ κατάρτιση τῆς μοναχῆς.

Ἄρθρο 11

Ἡ Ἱερὰ Ἀκολουθία

1. Κύρια ἀπασχόληση τῶν μοναχῶν εἶναι ἡ κοινὴ προσευχὴ στὴν Ἐκκλησία, ἡ Ἱερὰ Ἀκολουθία.

2. Οἱ Ἱερὲς Ἀκολουθίες πρέπει νὰ γίνονται κατὰ τάξιν καὶ εὐσηχημόνως, μὲ ταπεινὴν, μὲ εὐλάβεια, ὡς κατενώπιον Θεοῦ.

3. Οἱ Ἱερὲς Ἀκολουθίες ἀρχίζουν ἀμέσως μόλις κρούσει τὸ σήμαντρον: Τότε ἡ ἡγουμένη, ἢ ἡ ἔχουσα τὰ πρεσβεῖα κουρᾶς ἀπὸ τὶς παρούσες, λέγει τὸ «Δι' εὐχῶν» καὶ ἀρχίζει ἀμέσως ἡ Ἱερὰ Ἀκολουθία.

4. Ἡ Ἀκολουθία τοῦ Ὁρθοῦ ἀρχίζει πάντοτε στὶς 05.00' τὸ πρωῖ. Ἡ Ἀκολουθία τοῦ Ἑσπερινοῦ στὶς 16.30' ἢ στὶς 17.30' (ἀναλόγως ἐποχῆς). Ἡ Ἀκολουθία τοῦ Ἀποδείπνου ἀμέσως μετὰ τὴν βραδινὴν τράπεζα.

5. Ἡ ἡμέρα ἑναρξῆς θερινοῦ ὥραριου ἑσπερινῆς ἀκολουθίας ὀρίζεται μὲ ἀπόφαση τῆς Γεροντίας.

6. Οἱ μοναχὲς εἰσερχόμενες ἀσπάζονται τὶς ἁγίες εἰκόνες. Τὸ ἴδιο κάνουν καὶ μετὰ τὴν λήξη τῆς ἀκολουθίας.

7. Οἱ μοναχὲς δὲν μετακινοῦνται ἀπὸ τὶς θέσεις τους οὔτε συνομιλοῦν. Οἱ ἐνέργειες αὐτῆς, ἐπειδὴ διασποῦν τὴν κατάνυξη καὶ τὴν προσευχὴν, εἶναι ἐνέργειες ποὺ εὐκόλα γίνονται ὄπλα τοῦ διαβόλου γιὰ ζημία καὶ ἀναστάτωση στὴν ἀδελφότητα.

8. Ἡ ἡγουμένη καὶ οἱ μεγαλύτερες ἀδελφὲς πρέπει νὰ γίνονται ὑπόδειγμα φιλακολουθίας καὶ ἀγρυπνῆς συμμετοχῆς στὰ ἀναγιγνωσκόμενα καὶ ψαλλόμενα.

Ἄρθρο 12

Ἡ τράπεζα

1. Ἡ τράπεζα εἶναι ἓνα ἄλλο εἶδος προσευχῆς καὶ ἁγιασμοῦ. Μέρημα γιὰ τὴν ἐνίσχυση τῶν σωματικῶν δυνάμεων, ὥστε νὰ γίνονται εὐτονότερες στὸν ἀγῶνα γιὰ τὴν εὐαρέστηση τοῦ Κυρίου. Κάθε ἄλλη θεώρηση τῆς Τραπεζῆς εἶναι καρπὸς λογισμοῦ δαιμονικοῦ καὶ ἀποτελεῖ μορφή πλάνης.

2. Τράπεζα παρατίθεται στὶς ἀδελφὲς τὸ μεσημέρι στὶς 12.00' καὶ τὸ βράδυ στὶς 19.30'.

3. Στὴν τράπεζα δὲν ἐπιτρέπεται σὲ καμμία πε-

ρίπτωση νὰ ὑψώνει ἀδελφὴ τὴν φωνή. Ὁμιλοῦμε πάντοτε μόνον ψιθυριστὰ, μὲ ταπεινὴν, καὶ ποτὲ δὲν ἐπιτρέπονται εὐτραπελίες καὶ γέλια.

4. Στὴν τράπεζα οἱ ἀδελφὲς κάθονται κατὰ πρεσβεῖα.

5. Μὲ τὴν εἴσοδο τῆς προϊσταμένης ἀρχίζει ἡ προσευχὴ καὶ ἀμέσως μετὰ τὴν εὐλογία ἢ ἀνάγνωση. Μετὰ τὴν εὐχαριστήριον προσευχὴν οἱ ἀδελφὲς ἐξέρχονται εὐλαβῶς κατὰ πρεσβεῖα, ἐνῶ ἡ προστώσα ἱσταμένη πρὸ τῆς θύρας τὶς εὐλογεῖ. Στὴν τράπεζα ἐπανέρχονται μόνο οἱ διακονήτριες γιὰ τὸ διακόνημά τους.

6. Τὰ ἀναγνώσματα στὴν τράπεζα ὀρίζονται ὑπὸ τῆς ἡγουμένης.

Ἄρθρο 13

Τὰ διακονήματα

1. Τὰ διακονήματα εἶναι τρόπος σωτηρίας. Ὅπως στὴν Ἀκολουθία ἀγωνιζόμαστε γιὰ εὐκατάνυκτη εὐχή καὶ στὸν τρόπο συμμετοχῆς φαίνεται ὁ ζήλος γιὰ προσευχὴ καὶ ἐπικοινωνία μὲ τὸν Κύριο, ἔτσι στὰ διακονήματα φαίνεται ἡ ἀγάπη πρὸς τὶς ἀδελφὲς καὶ ὁ ἀγῶνας γιὰ ἀγαθὴ καὶ καθαρὴ συνείδηση. Ἀγαθὴ, καλὴ καὶ καθαρὴ συνείδηση, καὶ προσευχὴ εἶναι ἀλληλένδετα· τὸ ἓνα προσδιορίζει τὸ ἄλλο.

2. Ἄρνηση ἀναλήψεως διακονήματος, σὰν πλήρης ἀπόρριψη τῆς ὑπακοῆς καὶ τῆς ταπεινώσεως, ἐπιτιμᾶται αὐστηρῶς.

3. Προτίμηση καὶ ἐμμονὴ σὲ διακόνημα ἀποτελεῖ ἴδιον θέλημα καὶ συνεπῶς φιλανθρωπίας διαθέσεως.

4. Τὰ διακονήματα ὀρίζονται ἀνάλογα μὲ τὶς σωματικὲς καὶ ψυχικὲς δυνάμεις καὶ τὶς πνευματικὲς ἀνάγκες τῆς κάθε μοναχῆς.

5. Τὰ διακονήματα ἀνατίθενται στὴν κάθε μοναχὴ ἀπὸ τὴν ἡγουμένην (ἢ τὴν ἀναπληρώτριά της). Ἡ ἡγουμένη ἔχει τὴν εὐχέρεια νὰ ἀναθέτει ὑπεύθυνα διακονήματα γιὰ μακρὰ χρονικὰ διαστήματα μὲ γνώμη καὶ ἀπόφαση τῆς γεροντίας.

6. Μεμψιμοιρίες καὶ δυσανασχέτηση γιὰ ἀνάθεση καὶ συνέχιση διακονήματος, δεῖχνουν ἔλλειψη ὑπομονῆς καὶ ἀγάπης.

7. Ἡ ἡγουμένη, ἢ ἡ ἀναπληρώτριά της, ἔχει χρῆος νὰ ἐγκύπτει στὰ πνευματικὰ προβλήματα, ποὺ ἀντιμετωπίζει ἢ κάθε ἀδελφὴ στὴν ἐκτέλεση τοῦ διακονήματός της. Χάριν τῆς καλῆς διεξαγωγῆς αὐτοῦ τοῦ ἔργου, ποὺ εἶναι ἡ κύρια ὑπευθυνότητά της, ἡ ἡγουμένη δὲν ἐπιτρέπεται νὰ ἀσκεῖ ἢ ἴδια κανένα ἀπὸ τὰ κύρια διακονήματα.

8. Τὰ κύρια διακονήματα εἶναι τῆς Γραμματέως, τῆς Οἰκονόμου, τῆς Ἐκκλησιάρχισσας, τῆς Μαγείρου, τῆς Ἀρχοντάρισσας, τῆς Θυρωροῦ, τῆς Βιβλιοθηκάρισσας - Σκευοφύλακος, τῆς Ἀγιογράφου καὶ τῆς Κηπουροῦ.

9. Ἡ μοναχὴ μπορεῖ νὰ ζητήσῃ ἀλλαγὴ διακο- νήματος. Ἡ ἐμμονὴ ὅμως στὸ αἴτημά της αὐτὸ ἀ- ποτελεῖ ἀνυπακοή. Καὶ ἐπιτιμᾶται.

10. Οἱ διακονήτριες ὀφείλουν νὰ προσέχουν τὰ σκευὴ τῆς Μονῆς σὰν πράγματα ἱερά.

11. Οἱ διακονήτριες ὀφείλουν νὰ μὴν ἀφήνουν τὸ διακόνημά τους μισό, οὔτε σὲ ἀλλαγὴ βάρδιας νὰ ἀφήνουν πίσω τους τὰ προβλήματα καὶ τὰ δύσκολα ἔργα γιὰ τὶς ἄλλες. Ἡ συμπεριφορὰ αὐτὴ ὡς ἀντι- πνευματικὴ, καρπὸς καὶ γέννημα κοσμικοῦ φρονή- ματος, ἐπιτιμᾶται αὐστηρά.

12. Ὅλα τὰ διακονήματα τελοῦν ὑπὸ τὴν ἐπο- πτεία καὶ τὸν ἔλεγχο τῆς ἡγουμένης, ὑπευθύνου νὰ πληροφορεῖ καὶ τὰ μέλη τοῦ ἡγουμενοσυμβουλίου σχετικά. Τὰ μέλη τοῦ ἡγουμενοσυμβουλίου δὲν ἐπι- τρέπεται νὰ παρεμβαίνουν ἄνευ προσυνηνοήσεως μὲ τὴν ἡγουμένη.

Ἄρθρο 14

Συνάξεις

1. Ἡ σύναξη εἶναι συνάντηση καὶ ἐπικοινωνία στὸ ὄνομα τοῦ Χριστοῦ μὲ τὴν ἀγάπη τοῦ Χριστοῦ, γιὰ τὴν καλλιέργεια τῆς ἀγάπης τοῦ Χριστοῦ, τῆς ὑπομονῆς, τῆς προσευχῆς καὶ τῆς ταπείνωσης.

2. Σύναξη γίνεται στὴν Μονὴ ἀπαραιτήτως μιὰ φορὰ τὴν Ἑβδομάδα, ἡμέρα Πέμπτη. Σ' αὐτὴν ἀνα- γινώσκονται καὶ ἀναλύονται ὠφέλιμα κείμενα, ποὺ βοηθοῦν στὴν καλύτερη κατανόηση τοῦ χρέους τῆς μοναχῆς ἀπέναντι τοῦ Χριστοῦ.

3. Χάριν περισυλλογῆς, μελέτης καὶ προσευχῆς, ἡ ἱ. Μονὴ κατὰ τὴν ἡμέρα αὐτὴ (Πέμπτη) μένει κλειστή.

Ἄρθρο 15

Ἡ διαπροσωπικὴ ἐπικοινωνία

1. Ἡ οὐσιαστικότερη ἀπόδειξη τῆς πίστεως καὶ τῆς ἀγάπης πρὸς τὸν Κύριο εἶναι ἡ πρὸς ἀλλήλους ἀληθινὴ ἀγάπη. Πρῶτος λοιπὸν στόχος τῆς κάθε ἀ- γωνίστριας ἀδελφῆς εἶναι ἡ διατήρηση τῆς ἀγάπης. Ὁ Θεὸς πρῶτον πάντων φυλάξαι τὴν ἀγάπη. Εἶναι μεγάλη πτώση γιὰ τὴν μοναχὴ, ὅταν, ἀντὶ νὰ προσ- φέρι, ζητεῖ ἀγάπη· καὶ ὅταν παύει νὰ βλέπει τὴν ἀδελφὴ της σὰν ἄγγελο Θεοῦ. Ἡ μοναχὴ αὐτὴ ἔχει γίνῃ κατὰ τὸν ἔσω ἄνθρωπο κοσμικὴ καὶ ἔχει ἐπα- ληθεύσει σ' αὐτὴν ἡ προφητεία τοῦ ἁγίου Παμβώ γιὰ τοὺς μοναχοὺς τῶν ἐσχάτων χρόνων.

2. Ἐξωτερικὴ ἐκφραση τῆς ἀγάπης εἶναι ἡ ἡρε- μη καὶ ἐπικοινωνητικὴ ἐπικοινωνία. Στὴν πράξη, ὅ- ποια ἔχει ἀγάπη:

α. στὰ λάθη καὶ στίς ἐλλείψεις τῶν ἄλλων ἔχει μακροθυμία·

β. στὴν τυχὸν ἐριστικότητά τους, δὲν παροξύνε- ται·

γ. γιὰ τὶς τυχὸν ἰκανότητές της, δὲν φυσιοῦται καὶ δὲν περιαυτολογεῖ·

δ. γιὰ τὶς τυχὸν ἰκανότητες τῶν ἄλλων, δὲν ἀφή- νει τὸν ἑαυτὸ της νὰ ζηλεύει καὶ νὰ φθονεῖ, ἀλλὰ ἀγωνίζεται νὰ χαίρει, νὰ συγχαίρει καὶ νὰ ἐπαινεῖ·

ε. στὰ διακονήματα, δὲν ψάχνει νὰ βρεῖ τρόπο νὰ ἀφήσει τὴν πολλὴ δουλειὰ σὲ ἄλλη γιὰ δική της ἄνεση καὶ ψευδώνυμη ἡρεμία·

στ. σὲ ὅλες τὶς περιπτώσεις, δείχνει κατανόηση, εὐγένεια καὶ καλωσύνη· καὶ ποτὲ δὲν χάνει τὴν ἐλ- πίδα, ὅτι θὰ ὑπάρξει βελτίωση καὶ διόρθωση·

ζ. ἔχει ἀγάπη καὶ εἶναι πρόθυμη νὰ κάνει θυ- σίες, γιὰ χάρη τῶν ἀσθενῶν στὸ σῶμα καὶ στὴν διάθεση ἀδελφῶν. Χωρὶς ταπείνωση καὶ διάθεση θυσίας, ἡ ἀγάπη εἶναι μιὰ ἀπλὴ καλὴ ἀνθρώπινη διάθεση· δὲν εἶναι ἡ ἀγάπη - καρπὸς τοῦ ἁγίου Πνεύματος.

3. Ἀπαγορεύονται ἐντελῶς οἱ διαπληκτισμοὶ με- ταξὺ ἀδελφῶν. Κάθε ἀμφισβήτηση ἀναφέρεται στὴν ἡγουμένη ἢ στὴν ἀναπληρώτρια της.

4. Καμμία δὲν ἔχει δικαίωμα νὰ ἐπιπλήξει ἀδελ- φὴ γιὰ λάθη της. Ὅποια μὲ ἐπίπληξη, ἀστεϊσμό, κο- ροιδία ἢ ἀντιλογία λυπεῖ ἀδελφὴ, καταργεῖ τὸν νό- μο τῆς ἀγάπης.

5. Κάθε ἀμάρτημα ἢ παράπτωμα, πρέπει κατὰ τὸν μέγα Βασίλειο (Ὅροι κατὰ πλάτος § 46) νὰ ἀ- ναφέρεται στὴν προεστῶσα ἢ ἀπὸ τὴν ἴδια τὴν ἀ- μαρτήσασα ἢ ἀπὸ ὁποιαδήποτε ἄλλη ἀδελφὴ, ποὺ ἔτυχε νὰ λάβει γνώση.

6. Ὅποια κρύβει λογισμοὺς ἢ πράξεις της ἢ ἐπι- θυμίες της, καθὼς καὶ ἐκείνη ποὺ δυσανασχετεῖ ἐ- ναντίον τῆς ἡγουμένης, εἶναι ἐχθρὸς τοῦ ἑαυτοῦ της· καὶ θὰ καταντήσῃ νὰ βλέπει ὅλες τὶς ἀδελφές της ἐχθρούς της.

7. Οἱ νεώτερες ὀφείλουν σεβασμὸ στίς ἔχουσες τὰ πρεσβεῖα. Ὅλες οἱ μοναχές προσφωνοῦν τὴν ἡ- γουμένην «Γερόντισσα» ἢ «Ἁγία καθηγουμένη». Ἡ μιὰ τὴν ἄλλη «ἀδελφὴ...».

8. Οἱ ἔχουσες τὰ πρεσβεῖα ὀφείλουν νὰ γίνων- ται τύπος καὶ ὑπόδειγμα σὲ ὅλα.

9. Ἡ συμπεριφορὰ ὅλων πρέπει νὰ εἶναι τέτοια, ποὺ νὰ ὀδηγεῖ ὀλόκληρη τὴν ἀδελφότητα σὲ φρό- νημα ἀγάπης καὶ ἀμοιβαιότητος. Κάθε ἀντίθετη συμπεριφορὰ, ἀφοῦ ἀνατρέπει τὸν νόμο τῆς ἀγά- πης, προφανῶς ἐκ τοῦ διαβόλου ἐστί.

10. Ἡ σωματικὴ ἀσθένεια ἀδελφῆς ἀποτελεῖ ζή- τημα ὅλης τῆς ἀδελφότητος (ποὺ ὀφείλει νὰ δεί- χνει ὅλη πρὸς τὴν ἀσθενοῦσα στοργὴ καὶ συμπα- ράσταση), ἀλλὰ πρῶτα καὶ κύρια τῆς ἡγουμένης, ποὺ ἡ μεριμνᾷ ἢ ἴδια γιὰ τὴν ἀντιμετώπιση ὅλων τῶν συναφῶν θεμάτων, ἢ ἀναθέτει τὴν φροντίδα αὐτὴ σὲ ἄλλη ἀδελφὴ.

11. Μετὰ τὸ ἀπόδειπνο ἀπισκέψεις στὰ κελλιά τῶν ἀδελφῶν ἀπαγορεύονται. Ὅποια συλληφθῇ νὰ μεταβαίνει γιὰ ἐπίσκεψη σὲ κελλί ἀδελφῆς, ἢ νὰ ἐ- νοχλεῖ καθ' οἷονδήποτε τρόπον ἀδελφὴν, ἐπιτιμᾶται μὲ ἐβδομαδιαία ἀκοινωνησία. Τὸ ἴδιο ἰσχύει καὶ γιὰ τὴν ὥρα τῆς μεσημβρινῆς ἀναπαύσεως καὶ περι- συλλογῆς (2-4.00' μ.μ.).

12. Ἡ πύλη τῆς Μονῆς ἀνοίγει κάθε πρωΐ στὶς 7.00' καὶ κάθε ἀπόγευμα στὶς 16.30', καὶ κλείει τὸ μεσημέρι στὶς 14.00' καὶ τὸ βράδυ ἀμέσως μετὰ τὴν λήξη τοῦ ἀποδείπνου.

13. Τηλεφωνικὲς ἐπικοινωνίες δὲν ἐπιτρέπονται νὰ διαταράσσουν τὴν γαλήνη τῆς μελέτης καὶ τῆς προσευχῆς κατὰ τὶς ὥρες καὶ ἡμέρες ἡσυχίας.

Ἄρθρο 16

Ἐξοδος ἀπὸ τὴν Μονή

1. Οἱ μοναχὲς δὲν ἐξέρχονται ἀπὸ τὴν Μονή παρὰ μόνο γιὰ διακόνημα ἢ λόγῳ ἐκτακτῆς ἀνάγκης, μὲ εὐλογία καὶ ἄδεια τῆς ἡγουμένης.

2. Γιὰ ἀπουσία ἐκτὸς τῆς Ἱερᾶς Μονῆς καὶ ἐκτὸς τῆς Μητροπόλεως ἀπαιτεῖται ἡ εὐλογία τοῦ Μητροπολίτου· καὶ ἡ γραπτὴ ἄδειά του.

3. Αὐτόβουλος ἀναχώρηση ἀπὸ τὴν Μονή, ἔστω καὶ λόγῳ σοβαρῆς αἰτίας, ἐπιτιμᾶται αὐστηρῶς.

4. Ἡ μοναχὴ δὲν ἀναζητεῖ εὐκαιρία συνομιλίας μὲ τοὺς προσκυνητές. Τὴν ὑποδοχή, φιλοξενία, περιποίηση τῶν προσκυνητῶν ἔχει ἡ ἀρμόδια διακονήτρια.

5. Δὲν ἐπιτρέπεται εἴσοδος ἀνδρῶν στὸν χῶρο τῶν κελλίων τῶν μοναχῶν.

6. Δὲν ἐπιτρέπεται νὰ δέχεται ἡ μοναχὴ οὔτε προσκυνητές, οὔτε συγγενεῖς ἢ φίλους στὸ κελλί της, οὔτε κληρικούς, οὔτε λαϊκούς.

7. Οἱ μοναχὲς δὲν πηγαίνουν σὲ γάμους, μνημόσυνα καὶ γενικὰ σὲ κοινωνικὲς ἐκδηλώσεις συγγενῶν τους.

8. Μοναχὴ ποὺ θὰ παραβῆ κάποια ἀπὸ τὶς ὡς ἄνω διατάξεις, ἐπιτιμᾶται μὲ ἀκοινωνησία ἐνὸς μηνός.

Ἄρθρο 17

Ὁ κανόνας τῶν μοναχῶν

Ὁ κανόνας τῆς κάθε μοναχῆς εἶναι:

α. οἱ γονυκλισίες, ποὺ ἔχει ὀρίσει ἡ ἡγουμένη ἢ ὁ πνευματικὸς της·

β. τὰ κομβοσχοίνια, ποὺ ἔχει ἀναλάβει νὰ κάνει·

γ. ἡ μελέτη, ποὺ τῆς ἔχει ἐπιβάλλει ἡ ἡγουμένη·

δ. ὁ αὐτοέλεγχος γιὰ τὴν ἐπισήμανση λογισμῶν κενοδοξίας, ζήλειας, κακίας, ἐχθρότητος, ἀντιπαθείας, ἐριστικῆς διάθεσης, ὑπερηφανείας, ἀπειθείας·

ε. ἡ πάλη γιὰ τὴν ἐκδίωξη ὅλων τῶν ὡς ἄνω λογισμῶν, γιὰ τὴν καλλιέργεια τῆς ταπεινώσεως καὶ τῆς αὐτομεμψίας καὶ γιὰ τὴν ἀντίκρουση τῶν πονηρῶν, αἰσchrῶν καὶ βλασφημῶν λογισμῶν·

στ. ἡ ἀνάγνωση τῶν ἀκολουθιῶν προσωπικῆς προσευχῆς (χαιρετισμοί, παράκληση, θεία μετάληψη κ.ἄ.)·

ζ. ἡ προσωπικὴ τῆς μελέτη γιὰ μόρφωση, ἐκκλησιαστικὴ καὶ θεολογικὴ· καθὼς καὶ γιὰ τὴν καλ-

λίτερη διεξαγωγή τοῦ τυχόν ἐκκλησιαστικοῦ διακονήματός της·

η. ἡ πάλη γιὰ ἐγκαιρὴ τὸ πρωΐ καὶ τὸ ἀπόγευμα ἔγερση γιὰ τὴν πλήρη τέλεση τοῦ κανόνα καὶ τὴν πλήρη παρακολούθηση τῶν ἱερῶν ἀκολουθιῶν.

Ἄρθρο 18

Κακία σιωπηθείσα

1. «Κακία σιωπηθείσα» (δηλ. λογισμὸς ποὺ ἀποκρύπτεται) «νόσος ὑπουλός ἐστιν ἐν τῇ ψυχῇ» κατὰ τὸν Μέγα Βασίλειο. Γι' αὐτό, ἡ ἀγάπη πρὸς ἑαυτὴν ἐπιβάλλει στὴν μοναχὴ νὰ ἐξαγορευεῖται τοὺς λογισμοὺς τῆς στήν ἡγουμένη.

2. Ἡ μὴ ἐξαγόρευση λογισμῶν, ἀφοῦ ἡ πρὸς ἑαυτὴν πνευματικὴ ἀγάπη εἶναι τὸ κριτήριό τῆς πρὸς τοὺς ἄλλους πνευματικῆς ἀγάπης (εἶπε ὁ Κύριος: «ἀγαπήσεις τὸν πλησίον σου ὡς σεαυτόν»), ἀποτελεῖ σαφὴ μαρτυρία ἀδιαφορίας τῆς ἀδελφῆς γιὰ τὴν τήρηση τῆς πρώτης καὶ μεγάλης ἐντολῆς.

3. Ἡ ἡγουμένη ἔχει χρέος νὰ παρακολουθεῖ καὶ νὰ βλέπει, ἂν ἡ τυχόν μὴ συχνὴ ἐξαγόρευση ὀφείλεται σὲ ἀποσιώπηση «κακίας».

Ἄρθρο 19

Τὸ χρέος τῆς ἀγάπης

1. Οἱ μοναχὲς πρέπει νὰ φροντίζουν «πρώτον πάντων» νὰ φυλάττουν τὴν ἀγάπη μεταξὺ τους. Τὸ ἐπιδιώκουν αὐτὸ μὲ τὴν ἐκκοπή τοῦ θελήματός τους, καὶ μὲ τὴν προσπάθεια νὰ εἶναι ὅλες «σύμφυτες, τὸ ἐν φρονούσας».

2. Γιὰ νὰ ἐξασφαλιζέται ἡ ἀγάπη καὶ ἡ ὁμοψυχία, ἡ μοναχὴ δὲν πρέπει νὰ ἐπιμένει ποτὲ εἰς τὸ ἴδιον θέλημα.

3. Ἡ ἐμμονὴ εἰς τὸ ἴδιον θέλημα, ἀποτελεῖ καταπάτηση τῆς ἐντολῆς τῆς ἀγάπης· καὶ ἐπιτιμᾶται.

4. Ἡ ἰδιαίτερη φιλία μεταξὺ δύο ἢ τριῶν ἀδελφῶν, ἢ μεταξὺ τους ἀλληλοὑποστήριξη καὶ ὁ εἰς βάρος ἄλλων ἀδελφῶν σχολιασμός, ἀποτελεῖ καταπάτηση τοῦ νόμου τῆς ἀγάπης, διάλυση τῆς ἐννοίας τῆς ἀδελφότητος, ποὺ εἶναι «μία» καὶ γι' αὐτὸ ἐπιτιμᾶται.

5. Δίδεται πάντοτε ἰδιαίτερη προσοχὴ στὸ θέμα τῆς ὑπακοῆς, γιατί ἀποτελεῖ τὸ κριτήριό ἐκκοπῆς τοῦ ἰδίου θελήματος ποὺ ἀποτελεῖ τὴν ἀπόδειξη ἔλλειψης ἀγάπης.

6. Ἡ ὑπακοὴ εἰς μὲν τὴν ἡγουμένην εἶναι ἀδιάκριτος· εἰς δὲ τὶς ἄλλες ἀδελφές γίνεται μετὰ διακρίσεως· δηλαδὴ ἐφ' ὅσον τὸ ἐπιτρέπουν οἱ ἀνειλημμένες ὑποχρεώσεις· καὶ ἐφ' ὅσον εἶναι γνωστό, ὅτι δὲν ἔρχεται σὲ ἀντίθεση μὲ ἐντολὴ τῆς ἡγουμένης.

7. Ἡ μοναχὴ ἀγωνίζεται νὰ ἀγαπάει τὴν ἐντολὴ ποὺ τῆς δίδεται καὶ νὰ τὴν ἐκτελεῖ ὀλόψυχα ἐκ καρδίας σὰν μέσον καθαρισμοῦ τῆς ἀπὸ τὸ πάθος τῆς

ἐμπιστοσύνης στὸν δικό της λογισμό, καὶ κατ' ἐπέκταση σὰν μέσο ταπεινώσεως καὶ σωτηρίας.

Ἄρθρο 20

Δικαστική ἐξουσία

1. Τὰ μικρὰ παραπτώματα τῶν ἀδελφῶν ἀντιμετωπίζονται ἀπὸ τὴν ὑπεύθυνη γιὰ τὴν πνευματική τους προκοπή ἡγουμένη, κατὰ τὴν κρίση της.

2. Σὲ περιπτώσεις σοβαρῆς, μὲ γνώμη τῆς Γεροντίας τὸ θέμα παραπέμπεται στὸν Μητροπολίτη, ἀρμόδιο γιὰ κάθε ἐκτίμηση καὶ τιμωρία κατὰ τῶν παρεκτρεπομένων.

Ἄρθρο 21

Ἡ φιλοξενία

1. Ἡ φιλοξενία εἶναι ὑπόθεση ἱερή. Δι' αὐτῆς ἐλαθόν τινες ξενίσαντες «Ἀγγέλους», ὡς ὁ Ἀβραάμ καὶ ὁ ὄσιος Παῖσιος ποὺ ἀξιώθηκε νὰ πλύνει τὰ πόδια τοῦ Σωτῆρος Χριστοῦ.

2. Ἡ φιλοξενία γίνεται ἐκ μέρους τῆς Μονῆς καὶ τῆς ἀδελφότητος ὁλοκλήρου διὰ τῆς εἰδικῆς διακονήτριας, καὶ εἰς τοὺς εἰδικοὺς χώρους.

3. Οἱ ἄλλες ἀδελφές μετέχουν στὴν διαδικασία τῆς περιποιήσεως τῶν ξένων, μόνον ἐφ' ὅσον θὰ κληθοῦν ἀπὸ τὴν ἀρμόδια ἢ θὰ λάβουν ἐντολή ἀπὸ τὴν προεστῶσα.

4. Ἡ φιλοξενία τῶν κληρικῶν καὶ τῶν μοναχῶν γίνεται σὲ εἰδικὰ διαμερίσματα μετὰ πάσης τιμῆς.

5. Ἡ φιλοξενία ἀγνωστων περιορίζεται σὲ ἓνα εἰκοσιτετράωρο. Τῶν γνωστῶν καὶ συγγενῶν παρατείνεται κατὰ τὴν κρίση τῆς ἡγουμένης μέχρι τὸ πολὺ μίᾱς ἐβδομάδος.

6. Ἄνθρωποι ποὺ πάσχουν ἀπὸ εἰδικὰ ἐπικίνδυνα νοσήματα δὲν φιλοξενοῦνται στὴν Μονή.

7. Δὲν φιλοξενοῦνται ἐντὸς τῆς Μονῆς πρόσωπα τοῦ ἄλλου φύλου, ἔστω καὶ ἂν πρόκειται γιὰ στενοὺς συγγενεῖς τῶν ἀδελφῶν.

Ἄρθρο 22

Οἱ πόροι τῆς Μονῆς

1. Οἱ πόροι τῆς Μονῆς προέρχονται:

- α. ἀπὸ τὴν ἀξιοποίηση τῆς περιουσίας της·
- β. ἀπὸ τὸ προϊόν τοῦ ἐργοχείρου τῶν ἀδελφῶν·
- γ. ἀπὸ δωρεές, εἰσφορές, κληρονομίες, ἐπιχορηγήσεις κ.τ.λ.·
- δ. ἀπὸ τὰ ἔσοδα τῆς κηροπωλησίας ἢ τῆς ἐκθέσεως τῆς Μονῆς.

2. Οἱ πρόσοδοι τῆς Μονῆς διατίθενται:

- α. γιὰ τὴν συντήρηση τῶν μελῶν τῆς ἀδελφότητος καὶ γενικὰ γιὰ τὴν ἀνάγκη τους·
- β. γιὰ τὴν συντήρηση καὶ ἐπέκταση τοῦ κτιριακοῦ συγκροτήματος τῆς Μονῆς καὶ τῶν Ναῶν της·
- γ. γιὰ τὴν διάδοσιν τοῦ λόγου τοῦ Θεοῦ·

δ. γιὰ τὴν ἐνίσχυση πτωχῶν καὶ γιὰ τὴν φιλοξενία·

ε. γιὰ τὴν ἐνίσχυση τῶν ἔργων τῆς Μητροπόλεως.

3. Δαπάνες γιὰ σκοποὺς ποὺ δὲν περιγράφονται στὴν § 2, γίνονται μόνο μὲ ἐγκριση τῆς Γενικῆς Συνελεύσεως.

Ἄρθρο 23

Προϋπολογισμὸς - Ἀπολογισμὸς

1. Κάθε χρόνο ἡ Γεροντία συντάσσει προϋπολογισμὸ καὶ ἀπολογισμὸ.

2. Ὁ προϋπολογισμὸς ὑποβάλλεται στὸν Μητροπολίτη γιὰ ἐγκριση ἐντὸς τοῦ Νοεμβρίου, καὶ ὁ ἀπολογισμὸς ἐντὸς τοῦ Ἰανουαρίου.

3. Δαπάνες ποὺ δὲν προβλέπονται στὸν προϋπολογισμὸ, ἐγκρίνονται μὲ ἀπόφαση τοῦ Μητροπολιτικοῦ Συμβουλίου.

4. Ἡ διαχείριση γίνεται, ὅπως καὶ ἀπὸ τὰ ἄλλα Ἐκκλ. Ν.Π.Δ.Δ., μὲ σύστημα ἀπλογραφικό.

Ἄρθρο 24

Βιβλία ἐπίσημα

1. Ἡ Μονὴ ὑποχρεοῦται νὰ τηρεῖ τὰ ἐξῆς βιβλία.

α. Βιβλίον Πράξεων τῆς Γενικῆς Συνελεύσεως τῆς Ἀδελφότητος καὶ τῶν Συνεδριῶν τῆς Γεροντίας.

β. Βιβλίον Πρωτοκόλλου.

γ. Μοναχολόγιον, δηλ. Μητρῶν τῶν Μελῶν τῆς Ἀδελφότητος.

δ. Κτηματολόγιον, δηλ. Βιβλίον Ἀκίνητης Περιουσίας.

ε. Βιβλίον Κινητῆς Περιουσίας.

2. Ὑπεύθυνοι γιὰ τὴν τήρηση τῶν βιβλίων εἶναι ἡ Γραμματεὺς καὶ ἡ Οἰκονόμος τῆς Μονῆς.

Ἄρθρο 25

Τροποποίηση τοῦ καταστατικοῦ

1. Ὁ παρῶν Κανονισμὸς μπορεῖ νὰ τροποποιηθῆ. Γιὰ τὴν λήψη τῆς ἀποφάσεως ἀπαιτεῖται πλειοψηφία τῶν δύο τρίτων (2/3) τοῦ συνολικοῦ ἀριθμοῦ τῶν μελῶν τῆς ἀδελφότητος καὶ ἐγκριση τοῦ Μητροπολίτη.

2. Ἡ πρόταση γίνεται μὲ ἀπόφαση ἢ τῆς Γεροντίας ἢ τριῶν τοῦλάχιστον ἀδελφῶν.

3. Θέματα, ποὺ δὲν προβλέπονται στὸν κανονισμὸ αὐτό, ρυθμίζονται μὲ ἀποφάσεις τῆς Γεροντίας καὶ ἐγκριση τοῦ Μητροπολίτου.

Ἱερὰ Μονὴ Ζαλόγγου, 3 Ἰανουαρίου 1997

Ἡ Ἠγουμένη
Μοναχὴ Μακρίνα

Τὰ μέλη τῆς Γεροντίας
Μοναχὴ Φεβρωνία
Μοναχὴ Θεοκτίστη

**ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
ΙΕΡΑ ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΗ ΚΡΗΤΗΣ**

Ο ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΟΣ ΚΡΗΤΗΣ ΤΙΜΟΘΕΟΣ

Λαβών υπ' ὄψιν:

1. Τίς ἱερές ὑποχρεώσεις πρὸς τὸ Χριστεπώνυμο Πλήρωμα τῆς Ἐκκλησίας.

2. Τοὺς Θείους καὶ Ἱεροὺς Κανόνες, οἱ ὁποῖοι ἐπιβάλλουν στὸν Ἐπίσκοπο νὰ μεριμνᾷ γιὰ τὴν πνευματικὴ καὶ ἠθικὴ ἀνάπτυξη καὶ καλλιέργεια τοῦ ποιμνίου του.

3. Τίς σχετικὲς διατάξεις τοῦ Νόμου 590/1977 «Περὶ Καταστατικοῦ Χάρτου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος».

4. Τὸν ἀπὸ 12 Φεβρουαρίου 1996 Νέον Κανονισμό τοῦ Ἐκκλησιαστικοῦ Ἰδρύματος «Ἐπικοινωνιακὸ καὶ Μορφωτικὸ Ἴδρυμα τῆς Ἱεράς Ἀρχιεπισκοπῆς Κρήτης»,

ἀποφασίζομεν

Ἐγκρίνομε α) Τίς τροποποιήσεις πού ἔγιναν στὸν Κανονισμό τοῦ Ἐκκλησιαστικοῦ Ἰδρύματος «Ἐπικοινωνιακὸ καὶ Μορφωτικὸ Ἴδρυμα τῆς Ἱεράς Ἀρχιεπισκοπῆς Κρήτης»,

β) τὴ δημοσίευση αὐτοῦ εἰς τὸ Ἐπίσημο Δελτίο τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος «ΕΚΚΛΗΣΙΑ» ὡς καὶ εἰς τὴν Ἐφημερίδα τῆς Κυβερνήσεως.

Ἡράκλειο 15 Φεβρουαρίου 1997

Ο ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΟΣ
τ'Ο Κρήτης ΤΙΜΟΘΕΟΣ

Ἄρθρον 1

Σύσταση

Συστήνομε Ἴδρυμα μὲ τὴν ἐπωνυμία «Ἐπικοινωνιακὸ καὶ Μορφωτικὸ Ἴδρυμα τῆς Ἱεράς Ἀρχιεπισκοπῆς Κρήτης», τὸ ὁποῖο θὰ λειτουργεῖ μὲ τὴ μορφή Νομικοῦ προσώπου Ἰδιωτικοῦ Δικαίου, θὰ ἔδρευε ἰσὺς Ἡράκλειο Κρήτης, θὰ διέπεται ἀπὸ τίς διατάξεις τοῦ παρόντος Κανονισμοῦ καὶ θὰ περιλαμβάνει τὰ ἀκόλουθα τμήματα:

— Ραδιοφωνικὸ Σταθμὸ.

— Κέντρο Ἐπιμορφώσεως Στελεχῶν Ἐκκλησίας (Ἱερεῖς, Πρεσβυτέρους, Ἱεροψάλτες, Κατηχητές, Ἐκκλησιαστικοὶ Ἐπίτροποι, Μέλη Ἐνοριακῶν Φιλοπτώχων Ταμείων κ.τ.λ.).

— Τμῆμα συμπαραστάσεως τῶν ἐκπαιδευτικῶν λειτουργῶν γιὰ τὴν κατ'ἄσκηση (μάθημα Ἐρησκειτικῶν) τῶν μαθητῶν.

— Τμῆμα μελέτης καὶ ἀντιμετώπισεως τῶν κοινωνικῶν προβλημάτων.

— Πνευματικὸ Κέντρο (διαλέξεις, σεμινάρια).

— Σχολὴ Βυζαντινῆς Μουσικῆς.

— Βιβλιοπωλεῖο.

— Βιβλιοθήκη.

— Κάθε ἄλλο τμῆμα, τὸ ὁποῖο θὰ κρινόταν χρῆσιμο καὶ ἀναγκαῖο. Γιὰ τὴν ὀργάνωση καὶ λειτουργία κάθε τμήματος συντάσσεται ἐσωτερικὸς κανονι-

σμός ἀπὸ τὸ Δ.Σ. τοῦ Ἰδρύματος. Ὁ Ἐντεταλμένος κάθε τμήματος εἰσηγεῖται στὸ Δ.Σ. τὰ θέματα πού ἀπασχολοῦν τὸ τμῆμα.

Ἄρθρον 2

Σκοποὶ

α) Ἡ μελέτη τῶν ποιμαντικῶν προβλημάτων τοῦ σύγχρονου κοινωνικοῦ περιβάλλοντος κάτω ἀπὸ τὸ πρῶμα τῆς ἐλληνορθόδοξου παραδόσεως, καὶ

β) ἡ προβολὴ τῆς ἐκκλησιαστικῆς μας παραδόσεως καὶ τῆς ἐθνικῆς μας ἰδιοπροσωπίας, καθὼς καὶ ἡ ἄσκηση σύγχρονης ἐκκλησιαστικῆς ποιμαντικῆς, μὲ κάθε πρόσφορο μέσον ἐπικοινωνίας, ἐνημερώσεως καὶ μορφώσεως [ραδιόφωνο, τηλεόραση, Internet, μορφωτικὲς ἐκδόσεις, ἐκδόσεις συστημάτων πολυμέσων (multimedia), παραγωγή βιντεοκασετῶν, φωτογραφικὴ παραγωγή, βιβλία, ὁμιλίες, σεμινάρια].

Ἄρθρον 3

Διοίκηση

1. Τὸ Ἴδρυμα διοικεῖται ἀπὸ ἑπταμελὲς Διοικητικὸ Συμβούλιο. Μέλη τοῦ Διοικητικοῦ Συμβουλίου εἶναι:

α) Ὁ Ἀρχιεπίσκοπος Κρήτης.

β) Ὁ Πρωτοσύγκελλος τῆς Ἱεράς Ἀρχιεπισκοπῆς Κρήτης.

γ) Ἐκπρόσωπος τοῦ Συνδέσμου Ἐφημερίων Ἱεράς Ἀρχιεπισκοπῆς Κρήτης.

δ) Ἐνας ἀρχιερατικὸς Ἐπίτροπος τῆς Ἱεράς Ἀρχιεπισκοπῆς Κρήτης.

ε) Τρία λαϊκὰ μέλη τῆς Ἐκκλησίας, πού ἔχουν σχέση μὲ τὴ ζωὴ καὶ τὸ ἔργο της, ὀριζόμενα ὑπὸ τοῦ Ἀρχιεπισκόπου Κρήτης.

2. Ἡ θητεία τῶν μελῶν τοῦ Δ.Σ. εἶναι τριετής. Ὁ Ἀρχιεπίσκοπος μπορεῖ νὰ ἀντικαταστήσει μέλος τοῦ Δ.Σ. καὶ πρὶν ἀπὸ τὴ λήξη τῆς θητείας του.

3. Πρόεδρος τοῦ Δ.Σ. εἶναι ὁ Ἀρχιεπίσκοπος Κρήτης. Ἀντιπρόεδρος ὁ Πρωτοσύγκελλος τῆς Ἱεράς Ἀρχιεπισκοπῆς Κρήτης, δυνάμενος νὰ ἀναπληρώνει καὶ τὸν Πρόεδρο τοῦ Δ.Σ., ὅταν τοῦτο ἀπαιτεῖται.

4. Ἡ ἰδιότητα τοῦ μέλους τοῦ Δ.Σ. εἶναι τιμητικὴ καὶ τὰ μέλη δὲν ἀμείβονται γιὰ τὴ συμμετοχὴ τους στὶς συνεδριάσεις τοῦ Δ.Σ.

5. Τὸ Δ.Σ. συνεδριάζει τακτικὰ καὶ ἔκτακτα, ὅποτε τὸ κρίνει ἀναγκαῖο ὁ Πρόεδρος ἢ ὁ Προεδρεύων Ἀντιπρόεδρος.

6. Οἱ ἀποφάσεις τοῦ Δ.Σ. λαμβάνονται μὲ ἀπολυτὴ πλειοψηφία τῶν μελῶν. Στὶς συνεδριάσεις τηροῦνται πρακτικά, τὰ ὁποῖα ἐπικυρώνονται καὶ ὑπογράφονται στὴν ἐπόμενη συνεδρία. Στὰ πρακτικὰ διατυπώνεται καὶ ἡ γνώμη διαφωνούντων συμβούλων, ἀν τὸ ζητήσουν.

Ἄρθρον 4

Ἀρμοδιότητες Διοικητικοῦ Συμβουλίου

Τὸ Δ.Σ. διοικεῖ τὸ Ἴδρυμα, ἔχει τὴν ἐπιμέλεια ὄλων τῶν ὑποθέσεων του, διαχειρίζεται τὴν περιουσία του καὶ γενικὰ ἀποφασίζει γιὰ κάθε θέμα ποῦ ἀφορᾶ στὴ λειτουργία του, τὴ διάθεση τῶν πόρων του, καὶ τὴν ἐκπλήρωση τῶν σκοπῶν του.

Εἰδικότερα τὸ Δ.Σ.

α) Ψηφίζει τὸν προϋπολογισμό καὶ ἀπολογισμό τοῦ Ἰδρύματος.

β) Προσλαμβάνει τὸ πάσης φύσεως προσωπικὸ τοῦ Ἰδρύματος.

γ) Μεριμνᾷ γιὰ τὴν ἐκπλήρωση τῶν σκοπῶν τοῦ Ἰδρύματος καὶ διαθέτει τοὺς πόρους του πρὸς αὐτὴν τὴν κατεύθυνση μέσα στὰ πλαίσια τῶν ἐγκεκριμένων κάθε φορὰ κονδυλίων τοῦ προϋπολογισμοῦ.

δ) Προβαίνει στὴ δημιουργία ἐπὶ μέρους ὑπηρεσιῶν ἐξαρτημένων ἀπὸ τὸ Ἴδρυμα καὶ ρυθμίζει τὶς σχέσεις τους μετὰ τὰ λειτουργοῦντα τμήματα.

ε) Ἐποπτεύει τὴν καλὴ καὶ εὐρυθμὴ λειτουργία τῶν ὑπηρεσιῶν τοῦ Ἰδρύματος.

Ἄρθρον 5

Καθήκοντα Προέδρου

1. Ὁ Πρόεδρος τοῦ Δ.Σ. τοῦ Ἰδρύματος:

α) Ἐκπροσωπεῖ τὸ Ἴδρυμα στὰ Δικαστήρια καὶ σὲ κάθε Ἀρχή, καθὼς καὶ στὶς σχέσεις πρὸς τρίτους.

β) Συγκαλεῖ τὸ Δ.Σ. σὲ τακτικὲς καὶ ἑκτακτες συνεδριάσεις, καταρτίζει τὴν ἡμερήσια διάταξη καὶ διευθύνει τὶς συζητήσεις.

γ) Ἀλληλογραφεῖ μετὰ τὶς δημόσιες Ἀρχὲς καὶ φυσικὰ πρόσωπα καὶ ὑπογράφει τὴν ἀλληλογραφία.

δ) Ἀσκεῖ ἐποπτεία καὶ ἐλεγχὸ στὸ προσωπικὸ τοῦ Ἰδρύματος καὶ παρακολουθεῖ τὴν ἐκτέλεση τῶν ἀποφάσεων τοῦ Δ.Σ.

2. Τὸν Πρόεδρο, σὲ περίπτωσι ἀπουσίας ἢ κωλύματός του, ἀναπληρώνει ὁ Ἀντιπρόεδρος καὶ σὲ περίπτωσι ἀπουσίας ἢ κωλύματος καὶ αὐτοῦ, ἄλλο μέλος τοῦ Δ.Σ. ὀριζόμενον μετὰ ἀπόφασιν τοῦ Προέδρου.

Ἄρθρον 6

Καθήκοντα Γεν. Γραμματέα

1. Γεν. Γραμματέας ὀρίζεται μετὰ πρᾶξιν τοῦ Ἀρχιεπισκόπου καὶ ἔχει τὰ παρακάτω καθήκοντα:

α) Ἐπιμελεῖται τὴ σύνταξιν τῶν πρακτικῶν τοῦ Δ.Σ.

β) Φροντίζει γιὰ τὴν ἐκτέλεσιν τῶν ἀποφάσεων τοῦ Δ.Σ.

γ) Διεκπεραιώνει τὴν ἀλληλογραφία καὶ ὑπογράφει μετὰ τὸν Πρόεδρο τὰ ἐγγράφα ποῦ ἀπευθύνονται σὲ τρίτους.

δ) Ἐπιμελεῖται μετὰ τὸν Ὑπεύθυνον Οἰκονομικῶν τὴ σύνταξιν τοῦ προϋπολογισμοῦ καὶ ἀπὸ κοινοῦ τὸν ὑποβάλλουν στὸ Δ.Σ. γιὰ ψήφισιν.

ε) Ὑπογράφει τὰ ἐντάλματα πληρωμῆς γιὰ τὶς δαπάνες τοῦ ἐγκεκριμένου προϋπολογισμοῦ.

στ) Φυλάσσει τὰ ἐγγράφα, τὰ βιβλία (ἐκτὸς ἀπὸ τὰ διαχειριστικὰ) καὶ τὴ σφραγίδα τοῦ Ἰδρύματος.

2. Στὴν ἐκτέλεσιν τῶν καθηκόντων του ὁ Γεν. Γραμματέας βοηθεῖται ἀπὸ ὑπαλλήλους τοῦ Ἰδρύματος, ὀριζόμενους μετὰ ἀπόφασιν τοῦ Δ.Σ.

Ἄρθρον 7

Καθήκοντα Ὑπευθύνου τῶν Οἰκονομικῶν

Ὁ Ὑπεύθυνος τῶν Οἰκονομικῶν ὀρίζεται μετὰ πρᾶξιν τοῦ Ἀρχιεπισκόπου κατόπιν προτάσεως τοῦ Δ.Σ. καὶ ἔχει τὰ παρακάτω καθήκοντα:

α) Ἀσκεῖ τὴν ἐποπτεία στὴν ταμειακὴ ὑπηρεσία καὶ γενικὰ στὴν οἰκονομικὴ διαχείρισιν τοῦ Ἰδρύματος καὶ ἔχει τὴν εὐθύνην γιὰ τὴν κατάθεσιν τῶν μετρητῶν σὲ ἀσφαλὴ Τράπεζα.

β) Ἐπιμελεῖται μετὰ τὸ Γεν. Γραμματέα τὴ σύνταξιν τοῦ προϋπολογισμοῦ καὶ ἀπὸ κοινοῦ τὸν ὑποβάλλουν στὸ Δ.Σ. γιὰ ἐγκρίσιν.

γ) Συνοπογράφει μετὰ τὸ Γεν. Γραμματέα τὰ ἐντάλματα πληρωμῆς δαπανῶν.

δ) Ἔχει τὴν εὐθύνην γιὰ τὴν τήρησιν καὶ φύλαξιν τῶν διαχειριστικῶν βιβλίων τοῦ Ἰδρύματος καὶ βοηθεῖται ἀπὸ κατάλληλον προσωπικόν, ὀριζόμενον μετὰ ἀπόφασιν τοῦ Δ.Σ.

Ἄρθρον 8

Πόροι τοῦ Ἰδρύματος

1. Πόροι τοῦ Ἰδρύματος:

α) Ἐπιχορηγήσεις τῆς Ἱερᾶς Ἀρχιεπισκοπῆς Κρήτης καὶ τῶν Ἐκκλησιαστικῶν Νομικῶν Προσώπων Δημοσίου Δικαίου.

β) Ἡ ἀξιοποίηση Ἱερῶν προσκυνημάτων κατόπιν ἀποφάσεως τοῦ Ἀρχιεπισκόπου Κρήτης.

γ) Δωρεᾶς Ἱερῶν Ναῶν καὶ Ἱερῶν Μονῶν.

δ) Ἐπιχορηγήσεις ἀπὸ τὸ Κράτος, τὴν Εὐρωπαϊκὴ Ἐνωση καὶ τοὺς Ο.Τ.Α.

ε) Δωρεᾶς, κληρονομίες καὶ κληροδοσίες.

στ) Τόκοι τραπεζικῶν καταθέσεων.

ζ) Λοιπὰ πάσης φύσεως ἔσοδα ποῦ εἶναι σύμφωνα μετὰ τὸ ὀρθόδοξο χριστιανικὸ πνεῦμα.

2. Οἱ δωρεᾶς, κληρονομίες καὶ κληροδοσίες γίνονται ἀποδεκτὲς ἀπὸ τὸν Πρόεδρο τοῦ Ἰδρύματος.

Ἄρθρον 9

Ἀπολογισμὸς

1. Τὸ οἰκονομικὸ ἔτος ἀρχίζει τὴν 1ῃ Ἰανουαρίου καὶ λήγει τὴν 31ῃ Δεκεμβρίου τοῦ ἰδίου ἔτους.

2. Ὁ προϋπολογισμὸς ψηφίζεται ἀπὸ τὸ Δ.Σ. τὸ ἀργότερον μέσα στὸ μῆνα Νοέμβριον καὶ ὑποβάλλεται γιὰ ἐγκρίσιν στὸ Μητροπολιτικὸ Συμβούλιον τῆς Ἱερᾶς Ἀρχιεπισκοπῆς Κρήτης.

3. Μεταγενέστερες τροποποιήσεις τοῦ προϋπολογισμοῦ ἐπιτρέπονται.

Ἄρθρον 10

Ἀπολογισὸς

1. Μέσα στὸ δεύτερο δεκαπενθήμερο τοῦ μηνὸς Ἰανουαρίου συντάσσεται ὁ ἀπολογισμὸς τῶν πραγματοποιηθέντων ἐσόδων καὶ ἐξόδων τοῦ προηγούμενου οἰκονομικοῦ ἔτους, ὁ ὁποῖος ὑποβάλλεται ἀπὸ τὸν Ὑπεύθυνο τῶν Οἰκονομικῶν τὸ πρῶτο δεκαπενθήμερο τοῦ μηνὸς Φεβρουαρίου στὸ Δ.Σ. γιὰ ἔγκριση.

2. Ὁ ἀπολογισμὸς ἀναγράφει σὲ ἰδιαίτερη στήλη:

- α) Τὰ προϋπολογισθέντα ἐσοδα καὶ ἐξοδα.
- β) Τὰ πραγματοποιηθέντα ἐσοδα καὶ ἐξοδα.
- γ) Τὶς διαφορὲς μεταξὺ τους.
- δ) Τὸ ταμειακὸ ὑπόλοιπο ποῦ προκύπτει.

3. Μὲ τὸν ἀπολογισμὸ συντάσσεται γενικὸς ἰσολογισμὸς, στὸν ὁποῖο ἀναγράφονται ἀναλυτικὰ τὰ ἐνεργητικὰ καὶ παθητικὰ περιουσιακὰ στοιχεῖα τοῦ Ἰδρύματος ποῦ ὑπάρχουν στίς 31 Δεκεμβρίου κάθε ἔτους.

4. Ὁ ἀπολογισμὸς καὶ ὁ γενικὸς ἰσολογισμὸς ὑποβάλλονται μέσα στὸ πρῶτο δεκαπενθήμερο τοῦ μηνὸς Φεβρουαρίου στὸ Μητροπολιτικὸ Συμβούλιο τῆς Ἱερᾶς Ἀρχιεπισκοπῆς Κρήτης γιὰ ἔγκριση καὶ δημοσιεύονται τουλάχιστον σὲ δύο τοπικὲς ἔφημερίδες.

Ἄρθρον 11

Τηρούμενα βιβλία

1. Τὰ βιβλία ποῦ τηρεῖ τὸ Ἰδρυμα εἶναι:

α) Τὸ Βιβλίον Πρακτικῶν συνεδριάσεων Δ.Σ. στὸ ὁποῖο καταχωρίζονται οἱ ἀποφάσεις καὶ οἱ πράξεις τοῦ Δ.Σ.

β) Τὸ Πρωτόκολλο εἰσερχομένων καὶ ἐξερχομένων ἐγγράφων.

γ) Τὸ Βιβλίον Ταμείου, στὸ ὁποῖο καταχωρίζονται κατὰ χρονολογικὴ σειρὰ οἱ πάσης φύσεως εἰσπράξεις καὶ πληρωμές.

δ) Τὸ Βιβλίον ἀπογραφῶν, στὸ ὁποῖο καταχωρίζονται κάθε ἔτος λεπτομερῶς τὰ περιουσιακὰ στοιχεῖα, ὁ ἀπολογισμὸς καὶ ὁ ἰσολογισμὸς.

ε) Τὸ Βιβλίον ὕλικου μὲ τὸ ὁποῖο παρακολουθεῖται ἡ εἰσαγωγή, ἡ ἐξαγωγή καὶ τὸ ὑπόλοιπο τῶν διαφόρων πραγμάτων τοῦ Ἰδρύματος.

2. Τὸ Δ.Σ. μπορεῖ, ἐὰν κρίνει σκόπιμο, νὰ ὀρίσει τὴν τήρηση καὶ ἄλλων βιβλίων ἢ στοιχείων.

Ἄρθρον 12

Δικαιολογητικὰ διαχειρίσεως

1. Γιὰ κάθε εἰσπράξη ἐκδίδεται γραμματίο εἰσπράξεως ἀπὸ τριπλότυπο βιβλίον γραμματίων, ἀριθμημένο κατ' αὐξοντα ἀριθμὸ, στὸ ὁποῖο ὑπογράφει ὁ πληρῶσας καὶ ὁ εἰσπράξας. Τὸ πρωτότυπο παρα-

δίδεται στὸν πληρῶσαντα, τὸ πρῶτο ἀντίγραφο ἐπισυνάπτεται στὰ δικαιολογητικὰ εἰσπράξεως καὶ τὸ δεύτερο παραμένει στὸ στέλεχος.

2. Γιὰ κάθε δαπάνη, πάντοτε στὰ πλαίσια τῶν προβλέψεων τοῦ προϋπολογισμοῦ, ἐκδίδεται χρηματικὸ ἔνταλμα πληρωμῆς ἀπὸ διπλότυπο βιβλίον ἐνταλμάτων, ἀριθμημένο κατ' αὐξοντα ἀριθμὸ, τὸ ὁποῖο ὑπογράφεται ἀπὸ τὸ Γεν. Γραμματέα καὶ τὸν Ὑπεύθυνο τῶν Οἰκονομικῶν. Τὸ πρωτότυπο ἐπισυνάπτεται στὰ δικαιολογητικὰ δαπάνης, τὸ δὲ ἀντίγραφο παραμένει στὸ στέλεχος.

3. Τὰ βιβλία τοῦ ἄρθρου 11 καὶ τὰ βιβλία γραμματίων εἰσπράξεως καὶ ἐνταλμάτων πληρωμῶν, θεωροῦνται ἀπὸ τὴν Ἱερὰ Ἀρχιεπισκοπὴ Κρήτης.

Ἄρθρον 13

Ἐποπτεία καὶ Ἐλεγχος

Τὸ Ἰδρυμα ὑπόκειται στὴν ἐποπτεία καὶ τὸν ἔλεγχο τοῦ Μητροπολιτικοῦ Συμβουλίου τῆς Ἱερᾶς Ἀρχιεπισκοπῆς Κρήτης.

Ἄρθρον 14

Σφραγίδα τοῦ Ἰδρύματος

Τὸ Ἰδρυμα ἔχει σφραγίδα κυκλική, στὴν ὁποία ἀναγράφεται ἡ ἐπωνυμία «Ἐπικοινωνιακὸ - Μορφωτικὸ Ἰδρυμα Ἱερᾶς Ἀρχιεπισκοπῆς Κρήτης» καὶ στὸ κέντρο φέρει τὴν πρωτοχριστιανικὴ παράσταση μὲ τὸ μονόγραμμα τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ καὶ τὰ γράμματα ΑΩ.

Ἄρθρον 15

Διάλυση τοῦ Ἰδρύματος

Σὲ περίπτωση διαλύσεως τοῦ Ἰδρύματος ἡ περιουσία του περιέρχεται στὴν Ἱερὰ Ἀρχιεπισκοπὴ Κρήτης.

Ἄρθρον 16

Τροποποίηση Κανονισμοῦ

Ὁ παρῶν Κανονισμὸς τροποποιεῖται ἀναλόγως μὲ τὶς νέες ἀνάγκες ποῦ προκύπτουν καὶ μὲ ἀπόφαση ὅλων τῶν μελῶν τοῦ Δ.Σ., παρόντων ἐπίσης ὅλων τῶν ἐντεταλμένων τῶν ἐπὶ μέρους λειτουργούντων τμημάτων.

Ἄρθρον 17

Ἰσχὺς τοῦ Κανονισμοῦ

Ἡ ἰσχὺς τοῦ Κανονισμοῦ αὐτοῦ ἀρχίζει ἀπὸ τὴ δημοσίευσή του στὴν Ἐφημερίδα τῆς Κυβερνήσεως καὶ τὸ Περιοδικὸ «ΕΚΚΛΗΣΙΑ».

Ἡράκλειο 12 Φεβρουαρίου 1997

Ο ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΟΣ

† Ὁ Κρήτης ΤΙΜΟΘΕΟΣ

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

Ἱερά Ἀρχιεπισκοπή Ἀθηνῶν

Ἐχοντες ὑπ' ὄψει τὰς διατάξεις α) τῶν ἄρθρων 38, παρ. 2 καὶ 67 τοῦ Ν. 590/1977, β) τοῦ Ν.Δ. 1398/1973, γ) τοῦ Ν. 673/1977 ὡς καὶ τὴν ὑπ' ἀριθ. 2799/16.12.1982 Ἀπόφασιν Ἡμῶν «Περὶ κατανομῆς τῶν ὀργανικῶν θέσεων Διακόνων εἰς Ἐνοριακοὺς Ἱεροὺς Ναοὺς τῆς Ἱεράς Ἀρχιεπισκοπῆς Ἀθηνῶν», καὶ προκειμένου, ἵνα προβῶμεν εἰς ἀνακήρυξιν ὑποψηφίου πρὸς πλήρωσιν τῆς κενῆς θέσεως τακτικοῦ Διακόνου ἐν τῷ Ἱερῷ Ναῷ

Ἀγίου Γεωργίου Καρύκη

καλοῦμεν τοὺς βουλομένους, ἵνα καταλάβωσι τὴν Διακονικὴν ταύτην θέσιν καὶ ἔχοντας τὰ ὑπὸ τοῦ ἄρθρου 34/1α τοῦ ὑπ' ἀριθ. 2/1969 Κανονισμοῦ, «Περὶ Ἱερῶν Ναῶν, Ἐνοριῶν καὶ Ἐφημερίων» προβλεπόμενα κανονικὰ καὶ νόμιμα προσόντα, ὅπως ἐντὸς μηνὸς ἀπὸ τῆς δημοσιεύσεως τῆς παρούσης ὑποβάλωσιν ἡμῖν τὰ νενομισμένα δικαιολογητικὰ διὰ τὰ περαιτέρω.

Ἐν Ἀθήναις τῇ 12ῃ Μαρτίου 1997

Ὁ Ἀρχιεπίσκοπος

Ἐντολῇ Αὐτοῦ

Ὁ Πρωτοσύγκελλος

† Ὁ Μαραθῶνος ΜΕΛΙΤΩΝ

Ἐχοντες ὑπ' ὄψει τὰς διατάξεις τῶν ἄρθρων 37, πργρ. 2 καὶ 67 τοῦ Ν. 590/1977, «Περὶ Καταστατικοῦ Χάρτου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος», ὡς καὶ τὰς διατάξεις τῶν ἄρθρων 33 καὶ 34 τοῦ ὑπ' ἀριθ. 2/1969 Κανονισμοῦ «Περὶ Ἱερῶν Ναῶν, Ἐνοριῶν καὶ Ἐφημερίων», προκειμένου, ἵνα προβῶμεν εἰς ἀνακήρυξιν ὑποψηφίου πρὸς πλήρωσιν κενῆς θέσεως τακτικοῦ Ἐφημερίου ἐν τῷ Ἱερῷ Ναῷ

Ἀγίου Νικολάου Ραγκαβᾶ

καλοῦμεν τοὺς βουλομένους, ἵνα καταλάβωσιν τὴν Ἐφημεριακὴν ταύτην θέσιν καὶ ἔχοντας τὰ ὑπὸ τοῦ ἄρθρου 34/1β τοῦ αὐτοῦ ὡς ἄνω Κανονισμοῦ προβλεπόμενα κανονικὰ καὶ νόμιμα προσόντα, ὅπως ἐντὸς μηνὸς ἀπὸ τῆς δημοσιεύσεως τῆς παρούσης ὑποβάλωσιν ἡμῖν τὰ νενομισμένα δικαιολογητικὰ διὰ τὰ περαιτέρω.

Ἐν Ἀθήναις τῇ 17ῃ Μαρτίου 1997

Ὁ Ἀρχιεπίσκοπος

Ἐντολῇ Αὐτοῦ

Ὁ Πρωτοσύγκελλος

† Ὁ Μαραθῶνος ΜΕΛΙΤΩΝ

Ἱερά Μητρόπολις Καλαβρύτων καὶ Αἰγιαλείας

Ἐχοντες ὑπ' ὄψει τὰς διατάξεις τοῦ ἄρθρου 38 παρ. 2 τοῦ Ν. 590/1977 «Περὶ Καταστατικοῦ Χάρτου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος» καὶ τῶν ἄρθρων 33 - 37 τοῦ ὑπ' ἀριθ. 2/1969 Κανονισμοῦ τῆς Ἱεράς Συνόδου «Περὶ Ἱερῶν Ναῶν, Ἐνοριῶν καὶ Ἐφημερίων», προκει-

μένου νὰ πληρώσωμεν τὰς κενὰς ὀργανικὰς θέσεις τακτικῶν Ἐφημερίων τῶν Ἱερῶν Ναῶν

1) Ἀγίου Γεωργίου Οἰκισμοῦ Νέου Κόσμου Ροδοδάφνης Αἰγιαλείας, 2) Ἀγίου Γεωργίου Λόφου Αἰγιαλείας καὶ 3) Ἀγίας Παρασκευῆς, Παρασκευῆς Αἰγιαλείας καλοῦμεν τοὺς βουλομένους καὶ ἔχοντας τὰ κανονικὰ καὶ νόμιμα προσόντα, ὅπως ἐντὸς μηνὸς ἀπὸ τῆς δημοσιεύσεως τῆς παρούσης ὑποβάλωσιν ἡμῖν τὰ ἀπαιτούμενα δικαιολογητικὰ διὰ τὴν κατάληψιν τῶν ἀνωτέρω κενῶν θέσεων.

Ἐν Αἰγίῳ τῇ 18ῃ Μαρτίου 1997

† Ὁ Καλαβρύτων καὶ Αἰγιαλείας ΑΜΒΡΟΣΙΟΣ

Προκειμένου νὰ προβῶμεν εἰς τὴν πλήρωσιν τῆς Α' κενῆς θέσεως Ἱεροκήρυκος τοῦ Ν. 817/1978 τῆς καθ' ἡμᾶς Ἱεράς Μητροπόλεως, καλοῦμεν τοὺς βουλομένους νὰ ὑποβάλωσιν τὰς αἰτήσεις καὶ τὰ δικαιολογητικὰ τῶν ἐντὸς 20ῆς ἡμέρας, διὰ τὰ περαιτέρω.

Ἐν Αἰγίῳ τῇ 20ῃ Μαρτίου 1997

† Ὁ Καλαβρύτων καὶ Αἰγιαλείας ΑΜΒΡΟΣΙΟΣ

Ἱερά Μητρόπολις Νικοπέλεως καὶ Πρεβέζης

Ἐχοντες ὑπ' ὄψει τὰς διατάξεις τοῦ ἄρθρου 38 παρ. 2 τοῦ Ν. 590/1977 «Περὶ Καταστατικοῦ Χάρτου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος» καὶ τῶν ἄρθρων 33 - 37 τοῦ ὑπ' ἀριθ. 2/1969 Κανονισμοῦ τῆς Ἱεράς Συνόδου «Περὶ Ἱερῶν Ναῶν, Ἐνοριῶν καὶ Ἐφημερίων», προκειμένου νὰ πληρώσωμεν τὰς κενὰς ὀργανικὰς θέσεις τακτικῶν Ἐφημερίων τῶν Ἱερῶν Ναῶν

1) Ἀγίου Χαραλάμπους Πρεβέζης, 2) Ἀγίου Ἀποστόλου Παύλου Νικοπόλεως καλοῦμεν τοὺς βουλομένους καὶ ἔχοντας τὰ κανονικὰ καὶ νόμιμα προσόντα, ὅπως ἐντὸς μηνὸς ἀπὸ τῆς δημοσιεύσεως τῆς παρούσης ὑποβάλωσιν ἡμῖν τὰ ἀπαιτούμενα δικαιολογητικὰ διὰ τὴν κατάληψιν τῶν ἀνωτέρω κενῶν θέσεων.

Ἐν Πρεβέζῃ τῇ 18ῃ Μαρτίου 1997

† Ὁ Νικοπέλεως καὶ Πρεβέζης ΜΕΛΕΤΙΟΣ

Ἱερά Μητρόπολις Θεσσαλονίκης

Ἐχοντες ὑπ' ὄψει τὰς διατάξεις τοῦ ἄρθρου 38 παρ. 2 τοῦ Ν. 590/1977 «Περὶ Καταστατικοῦ Χάρτου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος» καὶ τῶν ἄρθρων 33 - 37 τοῦ ὑπ' ἀριθ. 2/1969 Κανονισμοῦ τῆς Ἱεράς Συνόδου «Περὶ Ἱερῶν Ναῶν, Ἐνοριῶν καὶ Ἐφημερίων», προκειμένου νὰ πληρώσωμεν τὴν κενὴν ὀργανικὴν θέσιν τακτικοῦ Ἐφημερίου τοῦ Ἱεροῦ Ναοῦ

Ἀγίου Νικολάου-Δημητρίου (Χαριλάου) [β' θέσις] καλοῦμεν τοὺς βουλομένους καὶ ἔχοντας τὰ κανονικὰ καὶ νόμιμα προσόντα, ὅπως ἐντὸς μηνὸς ἀπὸ τῆς δημοσιεύσεως τῆς παρούσης ὑποβάλωσιν ἡμῖν τὰ ἀπαιτούμενα δικαιολογητικὰ διὰ τὴν κατάληψιν τῆς ἀνωτέρω κενῆς θέσεως.

Ἐν Θεσσαλονίκῃ τῇ 19ῃ Μαρτίου 1997

† Ὁ Θεσσαλονίκης ΠΑΝΤΕΛΕΗΜΩΝ Β'

Ἱερὰ Μητρόπολις Νικαίας

Ἐχοντες ὑπ' ὄψει τὰς διατάξεις: α) τῶν ἄρθρων 38, παράγρ. 2 καὶ 67 τοῦ Ν. 590/1977, β) τοῦ Ν. Δ. 1398/1973, γ) τοῦ Ν. 673/1977 καὶ προκειμένου ἵνα προβῶμεν εἰς ἀνακήρυξιν ὑποψηφίου πρὸς πλήρωσιν τῆς κενῆς θέσεως τακτικοῦ Διακόνου ἐν τῷ ἰ. ναῶ

Ἁγίου Νικολάου Νικαίας

καλοῦμεν τοὺς βουλομένους ἵνα καταλάβωσι τὴν Διακονικὴν ταύτην θέσιν καὶ ἔχοντας τὰ ὑπὸ τοῦ ὑπ' ἀριθ. 2/1969 Κανονισμοῦ «Περὶ ἱερῶν Ναῶν, Ἑνοριῶν καὶ Ἐφημερίων» προβλεπόμενα κανονικὰ καὶ νόμιμα προσόντα, ὅπως ἐντὸς μηνὸς ἀπὸ τῆς δημοσιεύσεως τῆς παρουσίης υποβάλωσιν ἡμῖν τὰ νενομισμένα δικαιολογητικὰ διὰ τὰ περαιτέρω.

Ἐν Νικαίᾳ τῇ 19ῃ Μαρτίου 1997

† Ὁ Νικαίας ΑΛΕΞΙΟΣ

Ἱερὰ Μητρόπολις Δημητριάδος

Ἐχοντες ὑπ' ὄψει τὰς διατάξεις: α) τῶν ἄρθρων 38, παράγρ. 2 καὶ 67 τοῦ Ν. 590/1977, β) τοῦ Ν.Δ. 1398/1973, γ) τοῦ Ν. 673/1977 καὶ προκειμένου ἵνα προβῶμεν εἰς ἀνακήρυξιν ὑποψηφίων πρὸς πλήρωσιν τῶν κενῶν θέσεων τακτικῶν Διακόνων ἐν τοῖς ἰ. ναοῖς
α) Ἁγίου Νικολάου Βόλου, β) Ἀναλήψεως Χριστοῦ Βόλου

καλοῦμεν τοὺς βουλομένους ἵνα καταλάβωσι τὰς Διακονικὰς ταύτας θέσεις καὶ ἔχοντας τὰ ὑπὸ τοῦ ὑπ' ἀριθ. 2/1969 Κανονισμοῦ «Περὶ Ἱερῶν Ναῶν, Ἑνοριῶν καὶ Ἐφημερίων» προβλεπόμενα κανονικὰ καὶ νόμιμα προσόντα, ὅπως ἐντὸς μηνὸς ἀπὸ τῆς δημοσιεύσεως τῆς παρουσίης υποβάλωσιν ἡμῖν τὰ νενομισμένα δικαιολογητικὰ διὰ τὰ περαιτέρω.

Ἐν Βόλῳ τῇ 26ῃ Μαρτίου 1997

† Ὁ Δημητριάδος ΧΡΙΣΤΟΔΟΥΛΟΣ

Ἱ. Μητρόπολις Κίτρους, Κατερίνης καὶ Πλαταμῶνος

Ἐχοντες ὑπ' ὄψει τὰς διατάξεις τοῦ ἄρθρου 38 παρ. 2 τοῦ Ν. 590/1977 «Περὶ Καταστατικοῦ Χάρτου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος» καὶ τῶν ἄρθρων 33 - 37 τοῦ ὑπ' ἀριθ. 2/1969 Κανονισμοῦ τῆς Ἱεράς Συνόδου «Περὶ ἱερῶν Ναῶν, Ἑνοριῶν καὶ Ἐφημερίων», προκειμένου νὰ πληρώσωμεν τὴν κενὴν ὀργανικὴν θέσιν τακτικοῦ ἐφημερίου τοῦ Ἱεροῦ Ναοῦ

Ἁγίου Εὐσταθίου Μέσης Μηλιάς

καλοῦμεν τοὺς βουλομένους καὶ ἔχοντας τὰ κανονικὰ καὶ νόμιμα προσόντα, ὅπως ἐντὸς μηνὸς ἀπὸ τῆς δημοσιεύσεως τῆς παρουσίης υποβάλωσιν ἡμῖν τὰ ἀπαιτούμενα δικαιολογητικὰ διὰ τὴν κατάληψιν τῆς ἀνωτέρω κενῆς θέσεως.

Ἐν Κατερίνῃ τῇ 26ῃ Μαρτίου 1997

† Ὁ Κίτρους, Κατερίνης, Πλαταμῶνος ΑΓΑΘΟΝΙΚΟΣ

«ΕΚΚΛΗΣΙΑ»

ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΟΝ ΕΠΙΣΗΜΟΝ ΔΕΛΤΙΟΝ
ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ
ΒΡΑΒΕΙΟΝ ΑΚΑΔΗΜΙΑΣ ΑΘΗΝΩΝ

Τηλ. καὶ Fax 72.18.308

ΕΠΟΠΤΕΥΟΥΣΑ ΕΠΙΤΡΟΠΗ

† Ὁ Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος ΣΕΡΑΦΕΙΜ

† Ὁ Μεσσηνίας ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΣ

† Ὁ Δράμας ΔΙΟΝΥΣΙΟΣ

† Ὁ Ναυπάκτου ΙΕΡΟΘΕΟΣ

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ

Ὁμότ. Καθηγ. **ΕΥΑΓΓΕΛΟΣ Δ. ΘΕΟΔΩΡΟΥ**

Ἄρχων Διδάσκαλος τοῦ Εὐαγγελίου τῆς Μ.Χ.Ε.
Τακτικὸν Μέλος τῆς «Εὐρωπαϊκῆς Ἀκαδημίας
τῶν Ἐπιστημῶν καὶ τῶν Τεχνῶν»

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Εὐαγγέλιον Δ. Θεοδώρου, Ἡ Ἐκθεσις ὑπὸ τὸν τίτλον «Ἡ Δόξα τοῦ Βυζαντίου» καὶ τὰ μνημόματα αὐτῆς.

Μητροπ. Μεσσηνίας Χρυσοστόμου, Ὁ πολιτικὸς γάμος καὶ τὰ ἐξ αὐτοῦ δημιουργηθέντα ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ προβλήματα.

Μητροπ. Νικαίας Ἀλεξίου, Ὁ ἱερὸς θεσμὸς τοῦ Ἐπισκόπου στὴν Ἐκκλησίᾳ.

Μητροπ. Ναυπάκτου καὶ Ἁγίου Βλασίου Ἱεροθέου, Εἰκονοφιλικὸ καὶ εἰκονοκλαστικὸ πνεῦμα.

Χαρ. Σωτηροπούλου, Ἡ Εὐρώπη κατὰ τὴν ἐποχὴ τοῦ ἱεροῦ Φωτίου.

Προκαταρκτικὸς Πίναξ ὑποψηφίων πρὸς ἐγγραφήν εἰς τὸν Κατάλογον τῶν πρὸς Ἀρχιερατείαν ἐκλογίμων.

Ι.Μ. Χατζηφώτη, Ἡ ἐνθρόνισις τῆς Α.Θ.Μ. τοῦ Πάπα καὶ Πατριάρχου Ἀλεξανδρείας κ. Πέτρου τοῦ Ζ'.

Ἀρχιμ. Ἐμμανουὴλ Καλύβα, Ἀντιμετώπισις τοῦ προβλήματος τῆς ἁγάμης μητρότητας.

Ἄντ. Κ. Παπαντωνίου, Στόχοι καὶ ἀρχαὲς ὑλοποιήσεως τοῦ Ε.Π. «Καταπολέμησις τοῦ Ἀποκλεισμοῦ ἀπὸ τὴν Ἀγορὰ Ἐργασίας» Β' ΚΠΣ 1994-1999.

Ἀρχιμ. Χρυσ. Π. Ἀβαριανοῦ, Ἅγιος Ἰωάννης ὁ Χρυσόστομος Doctor Eucharistiae.

Παρατηρήσεις καὶ Σχόλια.

Ἐκκλησιαστικὰ Χρονικά.

Βιβλιοκρισία.

Πράξεις συστάσεως Ἐκκλησιαστικῶν Ἰδρυμάτων.

Παράρτημα.